

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАРАГАНДИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

*“Сегіз қырлы
бір сырлы”*

Основы имиджологии на примере Первого Президента

Том 4

Караганда
Издательство КарГТУ
2011-2012

ББК 66.3 (5 Каз)=632.4
О-75

О-75 Основы имиджеологии на примере Первого Президента: В 4 т. Т. 4/
Под общей редакцией академика НАН РК А.М. Газалиева. – Караганда:
Издательство КарГТУ, 2011-2012. – 170 с.: ил.

ISBN 978-601-296-276-5

Данная книга является продолжением изданного в 2010 г. сборника с аналогичным названием. В ней собраны лучшие статьи казахстанских политиков, ученых, журналистов, в которых наиболее емко и многогранно представлен образ Лидера нации, Первого Президента страны Нурсултана Абишевича Назарбаева.

ББК 66.3 (5 Каз)=632.4

ISBN 978-601-296-276-5

© Карагандинский государственный
технический университет, 2011-2012

САБАҚТАСТЫҚ

Әбдімәлік Нысанбаев,
академик

Егемен Қазақстан, 30 маусым 2011ж.

Қазақстан тәуелсіздік алған сәтінен бергі аз уақыт ішінде әлем картасындағы танымал мемлекетке айналды – бұл Ұлт көшбасшысы – Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың еңбегі, өткенді түсіне отырып, болашақты болжайтын, жаһанданудың жаңа дәуірінің тамырын баса білген талантының нәтижесі. Қазақстан өз дамуының экономикалық, саяси және этномәдени үлгісін іздестірудің күрделі, қиын да қайшылықты кезеңінен өте келе, болашаққа деген сенімін нығайтып, оған қол жеткізудің мақсат-міндеттерін ұғына отырып, үшінші мыңжылдыққа қадам басты.

Елімізде жүйелі өзгерістер, қоғамның саяси жүйесінің, рухани-адамгершілік бағдарлар мен құндылықтардың жаңаруы жедел жүруде. Бізде азаматтық қоғамның қызметі мен дамуын анықтайтын заңнамалық қағидалар мен нормативтік актілер жасақталып, оның саяси-құқықтық негізі қалыптасты. Президенттің күш-жігерінің арқасында саяси жүйе мен оның институттары жетілдірілді. Нұрсұлтан Назарбаевтың көреген жетекшілігімен Қазақстан Республикасы өзінің индустриялық-инновациялық стратегиясын жүзеге асырып отырған дербес өркениетті бәсекеге қабілетті державаға айналып келеді.

Қазақстанның қоғамдық өмірді ұйымдастырудың демократиялық формаларына, құқықтық мемлекет пен азаматтық қоғамға деген ұмтылысын, оның еркіндікке ие болуын әуел бастан халқының өз өмірқамының, өз тарихының шынайы субъектісі болуға деген, өз тағдырын өзі анықтауға деген ұмтылысын қолдап, соған қызмет етіп келе жатқан Президент Н.Назарбаев тұлғасының рөлін ескермей пайымдау да, ұғыну да мүмкін емес. Қазақстан үшін дамудың басым бағыттарын айқындай білу және оның салдарларын болжай білу, жалпы табыстар мен жетістіктер Елбасының көпқырлы саяси қызметімен байланысты.

Біздің Президенттің адами қасиеттері мен демократиялық ой-санасы тек жоғары ғылыми-теориялық деңгейді ғана білдіріп қоймайды, сонымен қатар әлемнің ұлттық кескіні мен дәстүрлерге, тарихи болмыстың үздіксіз ағымына сүйенумен байланысты оның саяси интуициясы мен сезімталдығын да аңғартады. Еліміздің алдағы онжылдықтарда дамуының келешектерін анықтайтын «Қазақстан-2030» Стратегиясын жасау мен оны біртіндеп жүзеге

асыру да Нұрсұлтан Назарбаевтың есімімен байланысты. Соның негізінде ол дамудың ерекше қазақстандық жолын жобалады: «Тұрақтылықтан – жаңару арқылы – бүкіл республиканың гүлденуіне». Мемлекет басшысы әділетті қоғамның жобасын ғылыми негіздеп қана қоймай, оны шындыққа да айналдыра білді. Бұл Қазақстан Көшбасшысының бүкіл көпқырлы қызметін сипаттайды: ойдың бейнесі мен әрекеттің бейнесінің, сөз бен істің бірлігі.

Әлем картасында жаңа тәуелсіз жасампаз кәсіби мемлекеттің қалыптасуы мен нығаюы – Нұрсұлтан Назарбаев қызметінің бірінші және ең басты нәтижесі. Қазақстан Президенті тарихтың тұңғыш тереңіне сүңгіп, ондағы ұлттың асыл қазынасының інжу-маржанын теру үшін теңдессіз бастама көтерді – «Мәдени мұра» (2004-2011 жж.) стратегиялық ұлттық жобасын жүзеге асыруды ұсынды. Халықтың өзін-өзі тануы, міне, өз-өзіне келіп, өзіндік төлтумалылық пен ерекшелікті бекіту үшін осы шарт қажет, деп есептейді Нұрсұлтан Әбішұлы.

Өзге мемлекет басшыларымен, әлемдік қауымдастықтың өкілдерімен болған көптеген кездесулер, әңгімелер, сұхбаттар, жеке әсерлердің жиынтығы қазақстандық көшбасшының көзін мынаған жеткізді: дәл осы бай ұлттық мәдениет, тарих, қазақ философиясы, этностық бояу, фольклор, қазақ тілінің мәнері мен көркемдігі пікірлесушінің қызу қызығушылығын тудырады.

Президент ұлттық топтастыру негізделетін идеялық құрылымдарды айқындайды. Олардың ішінде мемлекеттік тіл ретіндегі қазақ тілінің дамуы аса маңызды орын алады. Тіл мәселесі, ұлттық мәселе сияқты өте бір нәзік мәселе, дейді Президент. Тілдің ерекшеліктері ұлттық типті, этностық даралықты және, тіпті, әлеуметтік құрылымдардың ерекшеліктерін де анықтайды. Ана тілі жаһандану дәуірінде өзінің бүкіл бай әлеуетін ашуы үшін, қазақ ұлттық идеясы бар дауысымен естілуі үшін Мемлекет басшысы қолдан келгеннің бәрін істеуде.

Тәуелсіздік алғаннан кейін біздің еліміз бұрынғы көнерген экономикалық, саяси және мәдени формаларды тастап, жаңа тарихи кеңістікке батыл қадам басты. Біз жас республиканың экономикадағы, саясаттағы, азаматтық құрылыстағы, мәдениеттегі жетістіктеріне құрметпен көз саламыз. Ең бастысы – этносаралық және конфессияаралық қатынастар саласындағы жетістіктерге. Әлемнің жекелеген аймақтарында этносаралық шиеленістер ұлғайған тұста Қазақстан тұрақтылықтың аралы болып қала берді.

Конфессияаралық қарым-қатынастың қазіргі формаларын белсенді жүргізушісіне тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасы айналды және тарихи, ғаламдық деп айтуға тұрарлықтай бірқатар бастамаларды іске асырды: Рим папасы Иоанн Павел II-ні шақыру, Астанада әлемдік діндердің тоғысатын орталығын құру жолындағы аса маңызды қадам ретінде әлемдік және дәстүрлі діндердің көшбасшыларының съезін өткізу. Бұл идея шын мәнінде Еуразияның ортасында, ежелгі қазақ даласының қақ жүрегінде орналасқан Қазақстанның жаңа астанасының ұлы мақсатына лайықты.

Этносаралық толеранттылықтың дәстүрлерін ұстана отырып, Астана планета халықтарының рухани келісімі мен өзара түсіністігінің негізі ретіндегі конфессияаралық сұхбаттың теңдессіз стратегиясын жасады. Оның үстіне, Астана діндердің, халықтар мен ұлттардың бірігуі мен рухани келісімінің баға жетпес тәжірибесі туралы әлемге жар салды. Нұрсұлтан Назарбаевтың дана басшылығының арқасында ғана Астана тамаша табыстарға қол жеткізді және болашақта да жаңа асуларды алатынына еш күмән жоқ.

«Мәдени әралуандылықты сақтай отырып, халықтың бірлігін қамтамасыз ету – біздің ең басты байлығымыз» деген Президенттің идеясы туған Отанның тағдырына жан-тәнімен берілген барша қазақстандықтардың түсіністігі мен қолдауына ие болды.

Адам үшін өзіне, өз балаларына және туған-туыстарына ынтымақты әрі берекелі өмір сүруге лайықты жағдай қажет екені бесенеден белгілі. Адамның Үйінде осындай игіліктің салтанат құрғаны мейлінше маңызды.

Біздің өркениетті санамызда Үй ұғымы жай баспана түсінігінен анағұрлым терең. «Отан отбасынан басталады» деген мақал да осыны дәлелдесе керек. «Үй» – бұл материалды игіліктермен толтырылған территорияны ғана білдірмейді. Ол адамның тұлғааралық байланыстарынан, құндылықтық бағдарларынан және қондырғыларынан тұратын құрылым, ол адамның «болмысы». Бұл болмыстың толықтығын сездіретін және өмірге мән беретін іргелі негіз.

«Үй – жай ғана бөлмелер, қабырғалар мен терезелер емес, олардан анағұрлым кең нәрсе. Үй – бұл басты баспана, жылы ұя, бұл сенің өміріңнің территориясы», – бұл туралы өзінің «Қазақстан жолы» кітабында Н.Ә. Назарбаев осылай дейді. «Өз қолыңмен тұрғызған үйден қымбат нәрсе жоқ».

Жиырма жылға жетер-жетпес уақыт ішінде біз өзіміздің ортақ Үйімізді – өзіміздің Қазақстанды тұрғыздық. Қазіргі Қазақстан – бұл өзінің бүгіні мен ертеңіне сенімді егемен мемлекет.

Біздің бұл жетістікке жетуіміз оңай болған жоқ, тәуекелге баруға да, кейде құрбандыққа көнуге де тура келді. Бірақ барша қазақстандықтардың өз елімізді шынайы тәуелсіз әрі игілікті елге айналдыруға деген ұмтылысы, халқымызға тән еңбексүйгіштік пен төзімділік Қазақстанның қиын замандарды артта қалдыруына сеп болды. Бұл жолда бірінші Президенттің сіңірген еңбегі зор болды, ол жас мемлекет қалыптасуының сындарлы жылдарында дұрыс стратегиялық бағыт таба білді және қазақстандық қоғамның ең бағалы құндылығы өз азаматтарының татулығы мен келісімін сақтап қала білді.

Алайда өмірдің ағымы бір орнында тұрмайды. Өз дамуының сапалы түрде жаңа сатысына қадам басқан бүгінгі Қазақстанның алдында әлеуметтік-экономикалық, саяси және рухани прогресс жолында одан ары жылжудың жаңа ауқымды міндеттері тұр. Бұл міндеттерді шешу тек саяси және экономикалық тұрақтылық болғанда ғана, елдің гүлденуі жолында

барлық саяси күштердің жігерін біріктіргенде ғана, қоғамды жалпыхалықтық ұлттық көшбасшының төңірегіне топтастырғанда ғана мүмкін болады.

«**Біз әлі жолдың басындамыз**», деді Мемлекет басшысы өзінің Қазақстан халқына Жолдауында. Оның басты құндылықтары – дамудың этикалық негізін, өлшемдері мен бағдарларын құрайтын **еркіндік, бірлік, тұрақтылық, өркендеу**. Осылар біздің балаларымыз бен немерелеріміз тұратын ортақ Үйіміздің – болашақ Қазақстанның келбетін қалыптастырады.

Негізгі құндылықтар – еркіндік, бірлік, тұрақтылық, гүлдену – бір-бірінің шарты бола отырып, өзара тығыз байланыста болады. Еркіндік әркімнің және барлығының осы өмірде өзін жүзеге асыру мүмкіндігінің теңдігін бейнелейді. Еркіндік әрбір тұлғаның лайықты өмір сүруі үшін де, бүкіл қоғамның орнықты дамуы үшін де бірдей дәрежеде қажетті. Бірлік еркін әрі теңқұқықты азаматтардың бірлескен белсенді әрекетін талап етеді. Өз кезегінде, бірлік қоғамның ынтымағының көрінісі ретінде ғана мүмкін болады. Бірліксіз еркіндік пен тұрақтылықты жүзеге асыруға, игілікке қол жеткізуге жағдай болмайды. «Біз бірлігіміз бен ынтымағымыздың арқасында көп нәрсеге қол жеткіздік. Біздің болашақ дамуымыз да, барлық мақсаттарымыздың іске асуы да қоғамдағы бірлік пен елдегі тұрақтылық болмаса мүмкін емес», деп Елбасы үстіміздегі жылдың 28 ақпанында жетекші отандық БАҚ журналистерімен болған кездесуде тағы бір мәрте атап өтті.

Президент Н.Ә. Назарбаев егемен мемлекет ретіндегі Қазақстанның орнықты дамуы тек жалпыұлттық келісім жағдайында ғана ықтимал деп есептейді, ал бұған қазақтардың да, барлық басқа этностардың да жалпыадамзаттық құндылықтарға басымдылық беруі негізінде даму арқылы қол жеткізуге болады. «Қоғамдағы бейбітшілік пен келісім – елдің табысты дамуының негізгі шарты. Қазақстанның тәуелсіздігі жолы – бұл ортақ Отанымыз – Қазақстанның тағдырына елді мекен ететін 140 этнос өкілдерінің жауапкершілігінің жолы. Өз игілігіміз – халықтар бірлігін көздің қарашығындай сақтау, мұны өскелең ұрпаққа, жастарға өсиет етіп табыстау барынша маңызды».

Елбасы революциялық сипаттағы түбірлі өзгерістерді мүлдем қабылдамайды, ол қоғамдағы өзгерістер мен реформалардың эволюциялық сипатын ұсынады. Әлеуметтік-экономикалық дамудың барысы мен ырғағына әсер етудің негізгі ұстыны – бұл қоғамдық тұрақтылық пен саяси бағыттың сабақтастығын сақтай отырып, қазақстандық қоғамның барлық салаларын біртіндеп және мақсатты түрде реформалау.

Өз арманының Үйі Президентке қалай көрінеді? Негізгі бағдарлар Қазақстанның 2030 жылға дейін дамуының стратегиялық бағдарламасында айқындалған. Нақты өлшемдер «Қазақстан-2020» Жоспарында берілген. Дамудың мақсаттарына қол жеткізудің міндеттері Елбасының Қазақстан халқына жыл сайынғы жаңа Жолдауында белгіленген.

Саяси жаңарту елдің саяси жүйесін одан ары демократияландыру мен либералдандыруға бағытталған реформаларды жүргізуді білдіреді.

Қазақстанда адам мен азаматтың құқықтары сақталатын, құқықтық және әлеуметтік қорғаудың жоғары деңгейі, барлық азаматтардың заң алдындағы теңдігі қамтамасыз етілген, барлығы үшін тең мүмкіндіктер берілген әділетті демократиялық қоғам құрылатын болады.

Мемлекеттік қызметкерлердің моральдық-адамгершілік келбетіне, тәртіпке, отансүйгіштікке, кәсіби шеберлікке деген талапты күшейту, атқарушы билік құрылымдарының қоғам алдындағы жауапкершілігін арттыру, олардың қызметін бюрократиясыздандырып, тиімділігі мен тұнықтығын арттыру мақсатында бұл құрылымдар жетілдірілетін болады.

Өз функцияларын әділетті атқарудың негізі ретінде сот билігінің объективтілігі мен тәуелсіздігі нығайтылады. Адалдық, әділдік, ар мен абыройлылық, жоғары кәсіби деңгей мен Заңның рухын сақтау қазақстандық қазылық корпусының баламаларына айналады.

Елбасы таза және демократиялық сайлау елдегі мемлекеттік биліктің негізгі заңдылығын аңғартады деп атап көрсетеді. Алдағы сайлау туралы отандық журналистердің сұрақтарына жауап бере отырып, Н.Ә. Назарбаев кезектен тыс сайлау өткізу идеясы – бұл Ата Заң мен демократиялық ұстындарға құрмет көрсетудің белгісі деп көрсетті. Президент таза, ашық әрі тұнық сайлау өткізу үшін барлық қажетті жағдайлар жасалады деп атап өтті.

Жеделдетілген экономикалық жаңарту халықтың әл-ауқатын арттырудың шешуші шарты ретіндегі әлеуметтік бағдарланған, тиімді, бәсекеге қабілетті, қарқынды және ашық экономика қалыптастыруды байқатады.

Бәсекеге қабілеттілік экономика тиімділігінің басты тетігі ретінде көрінеді. Бәсекеге қабілетті ортаны қалыптастыруға болашақта елдің ұлттық экономикасының негізіне айналуы тиіс шағын және орта бизнесті жедел дамыту анағұрлым лайықты жауап береді.

Қазақстан Республикасының әлемдегі бәсекеге мейлінше қабілетті 50 елінің қатарына ену Стратегиясының ұстындары мен мақсаттарын түгелдей іске асыруға қол жеткізу қажет.

Аймақтық және жаһандық экономикалық ұйымдар мен бірлестіктерге қатысу арқылы, қазақстандық тауарлар мен қызметтерді әлемдік нарыққа енгізу арқылы Қазақстанның әлемдік экономикалық кеңістікке кіруі жалғасын табады.

Экономиканың қарқынын арттыру шикізаттық бағдардан өңдеуші секторды дамытуға қарай өтуге бағытталады. Экономиканы жаңарту оның технологиялық артта қалушылығы мен «соңынан қуалаушы» сипатынан арылту мақсатында жүзеге асырылады.

Бұл міндеттерді шешу қарқынды индустриялық-инновациялық бағдарламасымен байланысты, ал бұл өз кезегінде отандық машина жасау мен электрониканы дамытуды, биологиялық және ядролық технологияларды бейбіт мақсатта қолдануды; аэроғарыш саласында қазіргі заманғы өндірісті дамытуды; индустрияның, жеңіл және тамақ өнеркәсібінің негізгі салаларын одан ары дамытуды; химиялық және мұнайхимиялық өнеркәсіпке, сондай-ақ, құрылыс индустриясына басымдылық беруді аңғартады.

Осыған орай индустриялық-инновациялық бағдарламаны табысты жүзеге асыру үшін мынадай шарттар міндетті: ғылымға инвестиция салу және отандық өндірісті ғылымға бейімді ету; басқарудың мәдениеті мен жаңа әдіснамасын қалыптастыру мен практикаға енгізу; өмірқамының барлық салаларында ақпараттық технологияларды жаппай енгізу және пайдалану; біріккен мемлекетаралық бағдарламалар мен жобалар жасауды экономикалық интеграция үдерісінің құрамдас бөлігі ретінде қарастыру; мемлекеттік институттармен серіктестік негізінде инновациялық үдерістерге қоғамдық бірлестіктер мен жеке кәсіпорындарды белсенді түрде тарту.

Ұлттық экономиканы дамытудың аса маңызды факторы ретінде аграрлық секторды дамытуға баса назар аударылатын болады. Жаңа экономикалық жағдай мемлекеттің аграрлық саясатын жаңартуды, елдегі агробизнестің бәсекеге қабілетті жүйесін қалыптастыруды талап етеді.

Бұл саладағы мемлекеттің негізгі міндеттері мыналар болып табылады: елдің азық-түлік қауіпсіздігі мен азық-түлік тәуелсіздігін қамтамасыз ету; аймақтардың ерекшелігін ескере отырып, ауылшаруашылық кәсіпорындарын оңтайлы орналастыру мен мамандандыру, аймақаралық кооперацияны дамыту; ауыл шаруашылығы өндірісін жаңарту, қазіргі заманғы ғылым мен техника жетістіктерін енгізу негізінде оның техникалық және технологиялық артта қалушылығын игеру; отандық ауыл шаруашылығының орнықты дамуы мен оның өнімінің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету.

Әлеуметтік жаңарту отандық экономиканың орнықты және тиімді өсуінің мүмкіндігіне негізделген адами ресурстар мен әлеуметтік саланы дамытуды аңғартады. Жаңа әлеуметтік саясат адам әлеуетін дамытуға, мемлекеттің әлеуметтік функцияларын күшейтуге, адамның лайықты өмірі үшін жағдайлар қалыптастыруға бағытталады болады. Өмір сапасының қазақстандық ұлттық стандарты үздік әлемдік үлгілерге жақындайды.

Әлеуметтік тұрақтылық пен игілікке қол жеткізу мыналардың негізінде мүмкін болады: өндіріс пен оның бәсекеге қабілеттілігін арттырудың, шағын және орта бизнесті дамытудың, қоғамдық пайдалы еңбек саласында қосымша жұмыс орындарын қалыптастыру нәтижесінде жұмыспен қамтуды ұлғайту; еңбек өнімділігін өсіру барысында мемлекеттік секторда жәрдемақыларды көтеру; зейнетақыны, стипендия мен пособиелерді индексациялау және арттыру; халықтың әлеуметтік тұрғыдан осал бөлігіне арнайы көмек көрсету.

Қорыта айтқанда, аталған бағыттар мына төмендегілерді қамтиды:

Саяси салада: елдің демократиялық дамуына ықпал ету; оның егемендігі мен тәуелсіздігін нығайту; республиканың территориялық тұтастығы мен ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету; азаматтық қоғамды дамыту; адамның құқықтары мен еркіндіктерін кеңейту;

Экономикалық салада: халықтың әл-ауқаты мен экономиканың өркендеуіне жауап беретін меншіктің барлық түрлерін дамыту; әлеуметтік-нарықтық шаруашылықты қалыптастыру; шағын және орта бизнесті қолдау; әлемдік экономикалық қауымдастыққа интеграция;

Әлеуметтік салада: мемлекет, бизнес және еңбек арасында серіктестік қатынастарды қалыптастыру; халықтың әлеуметтік аз қорғалған бөлігін мемлекеттік қорғау және қолдау; қазақстандық ауылды түлету;

Рухани салада: қазақстандық бірегейлік пен отансүйгіштікті қалыптастыру; барлық қазақстандықтарды біріктірудің басты факторы ретінде мемлекеттік тілді дамыту; Қазақстан этностарының мәдени-тілдік төлтумалылығы мен рухани мұрасын қолдау; этносаралық келісім; діни төзімділік.

Осылайша, **Қазақстан 2020 жылға қарай** құқықтық және әлеуметтік бағдардағы мемлекетті білдіретін болады, онда тұлғаның құқықтары мен еркіндіктері, мүдделері мен қажеттіліктері оның қоғам мен мемлекет алдындағы жауапкершілігімен астасатын болады, ал мемлекет пен қоғам тұлғаның өзін жүзеге асыруы мен дамуы мүмкіндіктері үшін өзінің жауапкершілік жүгін арқалайтын болады. Мұндай мемлекетте халықтың билікке деген егеменді құқығы, биліктің конституциялық жіктелісі мен олардың өзара бақылануы, заң үстемдігі мен оның қолданылу теңдігі, тұрғылықты халықтың әлеуметтік-құқықтық қорғалуының кепілдігі, мемлекеттің реттеушілік мүмкіндігіне сүйенген экономиканың нарықтық негіздерін дамыту ұстындары басымдылық танытады. Мұның барысында өзінің бүкіл мүдделері мен мұқтаждықтары жүйесімен қоса алғандағы адам ең жоғары құндылық болып табылады.

Нұрсұлтан Назарбаев адамзатты әлемдік тарихтың шынайы мәнінде әлемнің ішкі рухани өзгеруіне итермелейтіндей көшбасшы деп нық сеніммен айтуға болады. Мемлекет басшысының тапқыр инновациялық идеялары тек үндеу, идея күйінде қалып қоймайтыны өте маңызды. Олар өзінің практикалық қалыбын экономикадан, саясаттан, мәдениеттен, әлеуметтік саладан, халықаралық қатынастардан тауып отыр. Бұл идеялар мен бастамалар нақты өмірден орын алып қана қоймай, Президенттің бірқатар кітаптарынан, мақалаларынан және сөйлеген сөздерінен көрініс тапты. Олардың барлығы – қазіргі әлемнің жаһандық қатынастары жүйесінде тәуелсіз Қазақстанның үйлесімді және орнықты инновациялық дамуымен сипатталатын біртұтас мақсатқа бағындырылған Нұрсұлтан Назарбаевтың көпқырлы қызметінің құжатты куәліктері.

Мемлекеттік ұлттық саясаттың табыстары мен оны жасау мен жүзеге асырудағы Президенттің рөлі орасан, күмәнсіз әрі жалпы мойындалған. Елдің жедел дамуының ұзақ мерзімді басымдылықтарына жауап беретін саяси реформалардың жүзеге асырылуын Мемлекет басшысы «Қазақстан-2030» стратегиясында, Қазақстанның бәсекеге анағұрлым қабілетті 50 мемлекеттің санатына ену стратегиясында, «Жаңа Қазақстан – жаңа әлемде (2007), «Қазақстан азаматтарының игілігін арттыру – мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» (2008), «Дағдарыс арқылы жаңару мен дамуға» (2009), «Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» (2010) жолдауларында белгіледі.

Оның үстіне Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалық етуі және бұл ұйымның таяуда Астанада өткен Саммиті аймақтық қауіпсіздік пен бейбітшілікті

нығайту жөніндегі Президенттің қатаң ұстанымы мен саяси энтузиазмін толығымен көрсетіп берді. Бүгінгі Қазақстан ядролық қаруды таратпаудың әлемдік үдерісінің жетекшісі болып қана қоймай, лаңкестікпен күрестің халықаралық күш-жігерін қолдай отырып, әлемдік тұрақтылықты қамтамасыз етуде маңызды рөл ойнап отыр.

Мемлекет басшысы тұлғасының жан-жақтылығы мен күш-қуатын бейнелейтін және республиканың болашаққа лайықты экономикалық, саяси, әлеуметтік, мәдени алға жылжуына ықпал ететін Нұрсұлтан Назарбаевтың жаңашыл идеялары мен бастамаларын тізіп айта беруге болады. Көп нәрсе жасалды, бірақ жасайтын нәрселер одан да көп. Ұлт көшбасшысының ұстанған бағытының сабақтастығын сақтай отырып қана, «2020-дамудың стратегиялық жоспарын» іске асыруға болады.

Барлық осы күрделі де қиын міндеттердің оң шешім табуы Тұңғыш Президенттің, Ұлт көшбасшысының есімімен және көпқырлы қызметімен байланысты.

ЖАҒАН МОЙЫНДАҒАН ЖАСАМПАЗДЫҚ

Қадыр Әлімқұлов,
Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері
Егемен Қазақстан, 9 сәуір 2011ж.

Табаны күректтей жиырма жыл бойына, Президент Әкімшілігі құрылған алғашқы күннен бастап, ежелден еркіндігін аңсаумен келе жатқан, небір жаугершіліктің жұтын, отаршылықтың озбырлығын көре жүріп, «мың өліп, мың тіріле» жүріп, тәуелсіздігіне әзер жеткен қазақ елінің Тұңғыш Президентінің қол астында қызмет атқарып келеміз. Лауазымдық міндеттеріме орай сарапталатын заңдар, жарлықтар, өкімдер, Мемлекет басшысы қатысқан ірілі-ұсақты мәжілістер мен кеңестердің ілеспе аудармалары, олардың шешімдерін саралайтын хаттамалары, шұғыл жеделхаттары мен қайтарған жауаптары, халықаралық және мемлекетаралық уағдаластықтарға байланысты келісімшарттар, награда тапсыру, азаматтыққа қабылдау мен одан шығару, саяси баспана беру, сотталғандарға кешірім жасау сияқты күнделікті жұмыстың сыртында ондаған кітабын құрастыру мен шығаруға атсалысқанымыз, тікелей басшылығымен егемен еліміздің Ата Заңын аударуға қатысуымыз, тәуелсіз мемлекетіміздің нормативтік-құқықтық актілерінің атауларын қалыптастырушылардың арасынан табылып Президент Кеңесінің бастығы Махмұд Қасымбековпен бірлікте, өзінің батасын ала отырып «Нұрсұлтан деп ат қойдым...» деген кітапты жазуымыз – мақтаныш сезімімен ауыз толтырып айтуға аздық ете қоймаса керек деп ойлаймын.

Енді осы кітаптың жазылу барысы жайында әңгімелесем деймін. Әлі есімде, бізге балалары мен немерелеріне Президентіміздің атын қойғандардан көптеп хат келе бастаған. Алғашқыда жай баяндап, өзінің келісімімен алғыс білдіріп, бүлдіршін аттастарына тілектестігін хабарлап, жылы рәуіште жауап қайтарып жүрдік.

Келе-келе ондай хаттар тым көбейе түсті. Қазақстанның бар өңірі қамтылғаны былай тұрсын, бауырлас қырғыз, өзбек, татар азаматтарынан асып, түрік, чешен, дағыстан, башқұрт ағайындардың артын ала орыс, украиндарға ұласты. Алғашқы емен-жарқын әңгімелесуіміздің сәті де сонда түскен еді.

Кітаптың жазылуы барысында, аптал азамат Махмұд Қасымбековпен аты әңгіме арқауына айналып отырған адамға – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевқа арнайы жолыққан едік. Кітаптың құрылымы, онда көтерілген мәселелер туралы ой-пікірлерімізді ортаға сала келіп, осыған орай Елбасының тікелей өзіне бірнеше сұрақ қоюды жөн көретіндігімізді алға тарттық. Осы сұхбат негізінде жазылатын арнайы тарауға үлкен үміт артатынымызды, оның жалпы кітаптың ауыр жүгін арқалауға тиіс екендігі жөніндегі пайымдауымызды да жасырған жоқпыз.

Мемлекет басшысы жоспарланып отырған әңгімеге деген көзқарасын білдіргеннен кейін, өтінішімізді қанағатты сезімімен қабыл алды. Сол сұхбатты оқырман назарына ұсынғанды жөн көрдік. Себебі, онда Президент бітім-болмысынан суыртпақтап сыр тартар біраз мағлұматтың бар екені еш даусыз.

* * *

– Нұрсұлтан Әбішұлы, алғашқы сұрағымыз мынандай: Сіздің атыңызды кім қойған?

– Менің әкем Әбіш – атамыз Назарбайдың кенжесі. Ол кісінің Әбіштен үлкен Үмбет, Шалабай деген ұлдары, бір қызы болған екен. Қызы жас кезінде қайтыс болып кетіпті. Назарбай әлде би, болмаса болыс па, әйтеуір, ауқымды аймаққа билік жүргізген, қолында мөрі бар адам екен. «Назарбайдың жазығы», «Назарбайдың диірмені» деп аталатын жерлер әлі де бар. Шамамен, Шамалған, Қаскелең, «Үшқоңыр жайлауы» деген мекендерді қоныстанған болса керек. Қазақ дәстүрі бойынша әке-шешесі қартайғанда кенже баласының қолында болады ғой. Әжеміз – Мырзабала бәйбіше біздің үйде тұрған.

Назарбай атамыз елді отырықшылыққа икемдеп, жерге тұрақтандыруға көп көңіл аударған адам сияқты. Оның әкеміздің үш жасында, ғасыр басында дүниеден озғанын қариялар айтып отыратын. Сонда, әкей 1905 жылғы болса, атамыз 1908 жылы қайтқан тәрізді. Ол кісі дүние салғаннан кейін мөрін әжеміз Мырзабала марқұм ешкімге бермей, өз қолында ұстаған. Демек, бар билікті қолға алған ғой...

Әжеміз мен бес жасқа келгенде қайтыс болды, еміс-еміс есімде бар, сұңғақ бойлы, әдемі кісі еді. Өте жігерлі болатын. Бар балаларына, ауыл-ағайынға айтқанын істетіп отыратын. Ол кісіге ешкім қарсы келмейтін. Әкеме тұрмысқа шыққаннан кейін шешеміз бес жылға дейін құрсақ көтермепті. Ел: «Бұлардың балалары болмайды», «анау-мынау...» – деп жүргенде, мен туыппын. «Кенже ұлдан көрген тұңғыш немерем» деп, әжеміз мені бауырына салып алыпты. Сонымен, мені сол әжеміз баққан. Менің атымды да Нұрсұлтан деп өзі қойыпты.

– Қандай жағдайда және неліктен ол есімді қойған деп ойлайсыз? Мүмкін, әулеттеріңізде ұқсас есімді адамдар болған шығар?

– Қандай жағдайда екенін білмеймін, ал неліктен екенін түсіндіріп көрейін. Елдің айтуынша да, менің пайымдауымша да бұл есімді Құраннан алған болса керек. Өйткені, әжеміз құдайға сеніп, құлшылық еткен, намаз оқитын – мұсылмандықты қастерлеген адам еді. Үнемі ақ шағаладай боп, әппақ киім киетін.

«Молдалармен ақылдасты, әдейі осы есімді таңдап қойды...» дейтін сөз бар. Мен кейін Құранды арнайы қараған едім. Құдайдың 99 аты бар. Солардың ішінде Нұр деген бар, Сұлтан деген бар, бірақ Нұрсұлтан дегені жоқ. Өлгі «молдалармен ақылдасты» деулері – «Жаратушының екі атын біріктіріп қойсақ қайтеді?» – деп кеңескендері болса керек...

– Өзіңіз есіміңіз туралы қандай ойдасыз?

– Мен ешқашан «менің атым қандай?» деп ойланып көрген емеспін. Атты әке-шешен қояды, сондықтан ол туралы кім ойлайды? Тек оның мағынасы бар ма, жоқ па деп ойлауға болады. Бір ғана айта кететін жай, бұрын өз есімімді көп кездестірмейтін едім. Мұндай ат сирек болатын. Мысалы, мектепте жүргенімде ондай есімді бала болған жоқ, оқыған, жұмыс істеген жерлерімде аттастарымды кездестірмедім. Қатарластарымның арасында менімен есімдес екі адам ғана бар екенін білетінмін: бірі – белгілі ақын Нұрсұлтан Әлімқұлов, екіншісі – Қарағандыда милиция полковнигі еді. Басқа ешкімді ұшырастырған емеспін.

Мен отбасының тұңғыш баласы, әжемнің кенже ұлының бірінші немересі болдым деп жоғарыда айттым ғой. Оның үстіне, біраз жыл немере көрмегендіктен бе, әжей жарықтық мені көп қорғаштапты. Ешкімге көрсетпеуге тырысқан. Менің тоғыз айда аяғым шыққан екен. Тәй-тәй басып, жүре бастаған кезімде «көз тимесін» деп, арнайы дорба тігіп, аяғымды соған кигізіп қояды екен. Сонда көрші-қолаң келіп: «Балаңыз әлі жүрмеген бе?» – десе: «Жоқ, ә. Құдай бізге қайдан оңған баласын берсін, жүрмейді әлі...» – дейді екен. Аяғы байлаулы бала, әрине, жүре алмайды ғой.

Ол кісі мен бес жасқа келгенде қайтыс болды. Ауырып жатқаны аздап есімде. Тауда жүрген кез еді, сатымен үйдің төбесіне шығам деп құлап, содан дүние салды.

– Басқа мемлекеттердің азаматтары да атыңызды көптеп еншілеуде...

– Ендеше, бұл үрдіс халық ризашылығынан туған болар деп ойлаймын. Басқа халықтар Қазақстанды көрмей, білмей отырған жоқ. Қазақстан қанша көп ұлтты болса да, тыныштықта өмір сүруде. Біздің халықтарымыздың арасындағы татулыққа бәрі сүйсінеді. Әрине, қиындықтар да болған. Ал оларды ескермей, алға жылжуға болмайды.

300 жылдан бері Ресеймен, басқа көрші мемлекеттермен араласып-құраласып келеміз. Уақыт талабымен біздің жерімізге неміс те, украин да, дүңген де, ұйғыр да қоныстанды. Ең бастысы, сол халықтар арасындағы ауызбірлікті, ыстық ілтипат пен жақсы қарым-қатынасты сақтап қалу керек болды. Алғашқы күннен бастап саясат ретінде де, Заң ретінде де, қызмет ретінде де соны іске асырып келеміз. Осының барлығына халық риза. Жан-жақтағы елдер де мұның бәрін көріп отыр. Мәселен, Чешенстанда 80 мың адам, Кавказда: қарабақ, армян – бәрін қосқанда 150 мың адам, бір Тәжікстанда ғана 100 мың адам қаза тапты деп хабарлап жатыр. Ал біздің еліміз бейбіт, тыныш өмір сүруде. Халыққа ең керегі осы емес пе?! Сондықтан басқа ұлттың адамдары да балаларына осы есімді қоятын болуы керек.

– Осындай абзал азаматтарға, балдырған аттастарыңызға айтар тілегіңіз?

– Мұндайда тек жақсы тілек айту керек қой. Өздерің айтқандай, Нұрсұлтан деген – жақсы ат. Бұл есім Қазақстанда, жалпы түркі тектес халықтарда айрықша мағынаға ие. Мысалы, Нұр сөзі түрік, қыпшақ, басқа тілдерде – жарық, сәуле, жылу деген мағына береді. Сұлтан дегеніміз – түркі, парсы, араб дүниесінде ел басқарған адамдар. Тіпті патшаларды да сұлтан деген. Сондай-ақ, сұлтандар патшаның жер-жердегі билік жүргізуші өкілдері (наместник) болған.

Жалпы, шыр етіп дүниеге келген баласына қандай адам жаманшылық ойлайды? Үлкен азамат болып, әкесінің атын шығарса деп армандайды. Еліне қызмет етіп, халқына жақын болғанын қалайды. Жағдайы жақсы болса, мінезі жақсы болса, батыр болса дейді. Сұлу болсын, шешен болсын дейді. Міне, сол тілектерінің бәрі қабыл болсын! Ниеттеріне жетсін! Балалардың біреуі – Елбасы, енді біреуі – ғалым, ақын болсын, ақылды болсын! Елің, жерің, Отаның сүйетін, халқының тәуелсіздігін қорғап, болашағына қызмет ететін ел азаматтары болып өссін!

Солар өсіп, азамат болғанда, қолдарына билік тигенде, біздің Қазақстанымыз барлық өркениетті мемлекеттермен терезесі тең, бай, дүние жүзі сыйлайтын, халқының тұрмысы түзеліп, әл-ауқаты артқан, ғылым мен техниканы түгел игерген ел болсын. Сол кезде біз сияқты жасы ұлғайғандар да жақсы тұратын болсын. Балалар да, оқушылар мен студент жастар да – жалпы үкімет тарапынан әлеуметтік қамқорлықты қажет ететін санаттағы барлық отандастарымыз да жақсы жағдайда болсын. Ел гүлденген, тірлік түрленген заманға тезірек жетейік!

* * *

Қат-қабат қыруар қызмет арасынан аса қымбат уақытын бөлгені және мазмұнды әңгімесі үшін алғысымызды айтып, қол алысып қош айтысып шыға салысымен, санадағы сан әсерді жадымызда қайта жаңғырттық.

Жасыратын несі бар, былайғы ағайын «Президент Әкімшілігінде қызмет атқарамыз» десек, бізді Нұрсұлтан Әбішұлымен күнде жолығысып жүргендей көреді. Жиналыс, мәжілістерде болмаса, оңаша әңгімелесудің сәті сирек екеніне сендіру де қиын. Алайда шындығы – сол. Сондықтан да бірлі-жарым бағамдаған әсерімізді ортаға салғанды жөн көрдік.

Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың қызмет бабындағы принципшілдігін, яғни қатаң талап қоюмен қатар, сергек сезімталдықпен қамқорлық та көрсете алатындығын тікелей қол астында қызмет атқаратындардың барлығы жақсы біледі.

Әлбетте, Президент алдына келген адамның жас шамасына байланысты сақталатын дәстүрлі салттан да ауытқымайды. Кімге де болсын өзін еркін сезініп, терезесі тең жағдайда әңгімелесуіне мүмкіндік туғызады. Жүйелі сөздің желісін үзбей тыңдайды; қажет болған жағдайда, ойды нақтылай түсуі үшін қамшылайды; керек кезінде, арнайы сұрақ қойып жетелей де біледі. Сөз салмағы жеңілдеп, діттеген межеден ауытқып бара жатса, сабырлы сыпайылықпен қажетті арнасына аударып, болмаса тың тақырыпқа бастап кетіп, жіті бақылап отырады. Ойлы сөздің орайы келіп жатса, жадырай күліп, баурап алады. Көбінесе айтайын дегенінді емеурініңнен сезеді. «Ол былай емес пе еді?» деп ой орамын өзі жалғап жүре береді.

Сомдалған санасы, толысқан тәжірибесі, туа біткен бітім-болмысы – бәрі-бәрі алып шынардың бұтақтары мен тамырларындай; соның бәрін бойына сіңіртіп, қандай да дауыл дүлейде де шайқалтпайтындай көрінеді. Оған жан жылуының молдығын қосыңыз. Осының бәрі бірігіп келгенде, Қазақстан Президентінің пайымына айналған. Ол – Нұрсұлтан Назарбаевтың бүгінгі таңда жүргізіп отырған бірегей саясатының түп-тұғыры. Татулық пен тыныштықтың туын көтерген мәмілегердің монументіндей. Әрі ол саясат баршаға мәлім.

Міне, ұлтымыздың ұлы перзенті, ел жетекшісі Нұрсұлтан Назарбаевтың саңлақ саясаткер ретіндегі қызметін, арда азамат ретіндегі бітім-болмысы мен елдік мінезін сомдайтын басты бағыт осындай жасампаз да қарапайым, ірі де іргелі істерден бастау алады. Сондай-ақ бұл – абыройлы азаматқа ақ жол, сәтті сүрлеу тілегенде, ең алдымен тілге тиек ететін кемел көрсеткіш те.

ЕРГЕ ҚЫЗМЕТ – ЕЛГЕ ҚЫЗМЕТ

Қабидолла Сәрекенов,
Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты,
техника ғылымдарының докторы

Егемен Қазақстан, 12 ақпан 2011ж.

Адамның жасы ұлғайған сайын өткен күндердің естеліктері санаңның түкпіріне жасырына бермей, әлсін-әлсін жарқырап, кедір-бұдыры жойылып, тура сол қабылдағанындай есіңе түсіп отырады екен. Біз де жас болдық, бақытымызды жақсы жардан, еңбектен табуға талшынып ғұмыр кештік. Әсіресе, алпысыншы жылдардың басында он сегіз жігіт Днепродзержинск қаласынан оқу бітіріп келіп, Теміртауға жұмысқа орналасқан кездер есіме жиі оралады. Сонда ортамыздан оза шығып, бәріміздің ұйытқымыз болған Нұрсұлтан Назарбаев еді. Біз Елбасымен сонау жас шағынан қатарласа келе жатқанымызды тағдырдың тамаша сыйы деп білеміз.

Еңбек жолымызды Қазақстан Магниткасы аталған, сол кезде жаңадан бой көтерген осы қалада бастадық. Жап-жаспыз. «Бойда қайрат, ойда көз» болған соң, ешқандай қиындыққа мойымай, алға қойған мақсатымызға жетуге бір кісідей талпындық. Әйтпесе, оқу бітіріп келдің екен деп құрметтеп, «қызыл кілем жайып» қарсы алған ешкім де болған жоқ. Оның үстіне өзіміз мейрам күні, тұп-тура 1 мамырда жетіппіз. Тек 2-3 күн өткеннен соң ғана біздің қайдан, қалай келгенімізді қалалық басшылық анықтап, трестке жіберді. Жұмыс жоқ, жатақхана мәселесі шешілмеген... Сондағы Нұрсұлтанның бейнесі де әлі күнге көз алдымда. Ол біздің оқудағы старостамыз болатын. Осында келген соң да, бәрімізді жинап алып: «Не істейміз?» деген өмірлік маңызы бар үлкен сұрақты қойды. Алғаш жауап берген мен едім: «Елге қайтқан ұят болар. Бір жарым жыл оқыдым. Оқығаным зая кетпес үшін осында қаламын». Ұрымтал тұсқа дөп келген сөзге көпшілігі қосылды. Сөйтіп бәріміз де алғаш еңбек жолымызды қарапайым жұмысшылықтан бастағанбыз. Нұрсұлтан мен Сараның танысатын тұсы осы кез. Еліміздің Тұңғыш Президентін Нұрсұлтан деп, мемлекетіміздің бірінші ханымын Сара деп

қана сөйлеуім біреулерге сөкеттеу де көрінер, бәлкім. Дегенмен, олардың жастық шағын айтатын тұста басқаша атау да табиғи шықпайтын сияқты.

Бұл таныстық туралы Нұрекең кейін өз кітабында былай баяндағаны бар: «...Сол жылдардың өмір бойы есте қалатын ең бір елеулі оқиғасы – болашақ келіншегім Сарамен алғашқы кездесуім. Ал бұл кездесу... бір апаттан кейін домна пешінің жанында болған еді. Әдетте апат болып, металл жерге төгіліп жатқанда түгел ауысым бар қалдықты жинап, теміржол қозғалысын қалпына келтіргенше ешкім ешқайда кетпейді. Күні бойы боласың ба, тәулік бойы боласың ба, өзің бүлдіргенді өзің ретке келтіруің тиіс. Осындай қолайсыз бір сәт еді – тәулік бойы дерлік табанымыздан тік тұрған кезіміз, тұла бойымыз қазанның түп күйесіндей қап-қара, тек көзіміз жылтырап, аппақ тісіміз ақсияды. Сол түні қосалқы электр станциясында кезекші болып, біздің пешіміздің түбінде не болып жатқанын көруге келген қызға кез бола кеттім».

Нұрсұлтан бір күні маған: «Хорға барайық», деді. Мен түсінбей тұрмын. «Біздің мұнда келгендегі мақсатымыз – инженер болу еді ғой. Өзіміз таңертеңнен кешке дейін ауыр жұмыс істейміз. Оның үстіне жоғары оқу орнына түсу үшін дайындалуға да уақыт керек. Енді хорды қайдан шығардың?». Мен көнбегеніммен, «барайық» деп қиылып тұрып алған соң, ақыры дегені болды. Ол кезде Теміртау қаласындағы №110 кешкі мектептің залына хор айтуға қазақ жастары жиналатын. Ұйымдастырушысы кейіннен Жоғарғы Сот судьясы болған Кеңес Жармағамбетовтың зайыбы Алтын деген кісі еді. Біз барған соң даусымызды тексеріп, тенорлардың қатарына жазды. Бір рет ән салғанымыз есте. Үйірмеге Сара да барады екен. Оның даусы сопрано. Сараны көргеннен соң барып Нұрекеңнің неге осында келуге бейіл болғанын түсіндім. Әрине, ол кісінің Сарамен алғаш қалай, қандай жағдайда ұшырасқанын әлгінде айттық. Бірақ, жай ғана ұшырасу осы хор үйірмесінен ұшқын атып, әрі қарай үлкен сезімге, отбасының діңгегі – мерейлі махаббатқа айналғанын айтуымыз керек. Ол менің хорға алғаш және соңғы баруым еді. Нұрекең де бармаған шығар? Сол оқиға туралы бүгінге дейін өзіне әзілдеп: «Бір барғаннан қалмадың ғой», деп айтып жүремін.

1961 жыл Нұрекең үшін ең бір атаулы жыл деп білемін. Өйткені ол осы жылы жаз айларының бірінде Хельсинкиде өткен жастар мен студенттердің Бүкілдүниежүзілік VIII фестиваліне қатысты. Ол өзі төрт жылда бір рет ұйымдастырылатын. Нұрекеңді осы фестивальға басшылық емес, ұжым жіберіп еді. Сол кездерде шешендік қабілетімен танылып үлгерген жас жігітті ұжымның да таңдай білуі кездейсоқ емес деп ойлаймын. Нұрсұлтан Хельсинкиден көп өсіп қайтты. Қанша дегенмен шет елді көрді, өзге жұрттың жастарымен ой-пікір бөлісті. Хельсинкиге бет алғанда ең алдымен Қарағандыға алып баратын таксиге Сара екеуін шығарып салғаным есте. Таксиге мінейін деп тұрып: «Қабдол, елге аман-есен оралған соң Сараға үйленемін», – деді. Мені Нұрекең ғана солай атайды. Қызық болғанда бұл оқиғаны Сәкең 45 жыл өткен соң барып есітіпті. Сөйтсем «үйленейік» дегенді болашақ зайыбына Хельсинкиден оралған соң бір-ақ айтқан екен. Шынында да олар сол жылы күзде үйленді. Шағын той өтті. Ол уақытта оны

«комсомол тойы» дейтін. Оның жай-жапсары Нұрекең туралы жазылған кітаптарда бар.

Ол кезде көпшілігіміз бойдақпыз. Нұрсұлтан мен Сараның отауына жиі-жиі барамыз. Жұмыстан қарындары шұрқырап шыққан жігіттерге Сара ас дайындайды. Содан думандатып, ән салып, қалжың айтып таң атыратынбыз. Осы күндері алпысыншы жылдардың жастары қандай жайдары, жүйкелері темірдей мықты болған деп ойлаймын. Түні бойы отырсақ та, шаршамаймыз ғой. Таңертеңгі шайды ішіп алып, қайтадан жұмысқа кетеміз. Онымызға қабак шытып, ыдыс-аяқ салдырлатып жүрген Сара тағы жоқ. Қашан көрсен ақжарқын қалпында. Әзіліңе әзілмен жауап беріп, орнықты сөзге ұстамдылық көрсетіп, әрқашан да көңіліңді тауып тұрғаны. Ол үйге жиі баруымыздың бір себебі, екеуі де қонақжай, сауықшыл еді. Қосылып қазақтың небір тамаша әндерін шырқағанда қандай қиыншылықтың өзі жеңілдеп сала беретін.

Сараны сонау бойжеткен шағынан бері танымын ғой. Біздің мекемеде қыздар аз болатын. Бірақ сол аздың өзі сүт бетіндегі қаймақтай өңкей жалынды, ақылды, көрікті бойжеткендер еді. Сол топта Сара да бар. Нұрекеңнің көзі жайдан-жай түспеген болар? Үйленгеннен кейін де екеуі бір-бірін толықтырып, жарасымды жұп бола білді.

Бір жылдан кейін бұл отбасы Комсомол көшесіндегі жаңадан салынған пәтерлеріне көшті. Онда да жиі-жиі баратынбыз. Небір думанды кештер, туған күндер, мейрамдар тойланған пәтер ғой ол. Жас кезінде Сәбит аға Оразбаев та сол пәтерде қонақ болған. Бір күні Нұрсұлтан: «Біздің үйге жүріңдер, Сәбит келді, әнін тыңдайсыңдар», деген соң араласып жүрген кісілер бәріміз сол үйге жиналды. Оразбаевтың жас кезі. Таң атқанша домбырамен ән салды. Әніне, сәніне тамсанып біз отырмыз. Сара қалтқысыз қызмет етіп, қайта-қайта шайын жаңалап, ән тыңдап, ол да мәз болып жүр. Қанша дегенмен көп нәрсе әйелге байланысты ғой. Егер Сара жылы қабак танытпайтын болса, біз ол үйге жиі жиналмас едік. Бірақ, отанасының ыстық пейілі бәріміздің басымызды бір жерде түйістіріп отыратын.

Жаңа үйге көшкен алғашқы жылдардағы бір оқиға есіме түседі. Менің әлі үйленбеген кезім. Нұрекеңмен бірге тұрған 5-ші жатақхананың ескі тұрғыны деген атым бар. Бір күні бөлмеме Нұрекең келіпті. Өзі аздап ұрттаған, бірақ қызу емес. Құрылысшылардың ортасында болғанға ұқсайды. Комсомолдың тапсырмасы бойынша соларға Хельсинкиде болған оқиғаларды баяндап, көрген-білген қызықтарын бөлісу үшін арнайы тапсырмамен жіберген ғой. «Біздің үйге барып жата-жастана әңгімелесейік», деген соң үйге екеуіміз бірге келдік. Сара есіктің алдында жүр екен. Далада сақылдаған сары аяз. Пальтосы жұқа болса керек, әбден тоңыпты. Жүзінде реніштің ізі бар. Сонда да маған байқатпаған сыңай танытып, екеуімізге ас-суын беріп, жақсылап күтті. Ішімнен: «Е, әйелімнің алдында сәл жеңілдеу болсын деп әкелген екенсің ғой», деп мен отырмын. Сараның сондағы ұстамдылығына тәнті болдым. Жаман әйел күйеуінің досы алдындағы бедел-седелін ойлап тұрмай, тіке кетуі мүмкін ғой. Оның үстіне бұл Нұрсұлтанның алғаш кешігіп

келуі емес. Өз жұмысына қоса комсомолдың тапсырмасы шаш-етектен. Кез келген әйел ондай «кешігулерді» бірде түсінсе, бірде түсінбейтіні заңдылық.

Әйел ерді ешқашанда ашумен жеңе алмайды. Тіпті ерлерден артық болуды көздеп, олармен іштей бәсекелестікке түскен әйелдер қанша жерден ердің жұмысын істеп, ермінезділік көрсеткенімен, ерден артық бола алмайды. Өйткені оның қаруы – қара күш, салқын ақыл емес, оның қаруы – мейірім, нәзіктік, сұлулық. Осы қасиеттерін жарқыратып аша білген әйел әр кезде де құрметті, сыйлы. Кезінде талантты жазушыларымыздың бірі Мұхтар Мағауин: «Әлемдегі ең сұлу әйел – менің әйелім», деп жазды ғой. Ерінен ондай сөз есту үшін әйел өзіне тән қасиеттерін мейлінше таныта білу керек деп ойлаймын. Сондай-ақ, әйелдің жер бетінде ер адамдікіне мүлде ұқсамайтын өз миссиясы бар. Ол – ана болу, ұрпағына мейірім-шапағатын төгу, сол арқылы жер бетіндегі қатыгездік, жауыздық атаулыны өршітпей, тепе-теңдікті сақтап тұру деп аталады. Мен Сараның ұстамдылығының, нәзіктігінің арғы жағынан жан-дүниесінің тереңдігін, еріне деген адалдығын көремін.

Сара Алпысқызының ана болған кездері де көз алдымызда. Жалпы, Алла бала тауып, соны бағып-қаға білетін кез келген әйелге аналық қасиетті 99 пайыздан кем бермейді деп түсінем. Олардың бәрінің бойында аналық сезім, мейірім ғажап байқалады. Сәкең де өріктей-өріктей үш қыз өсірді. Қыздары инабатты, әрқайсысы да ақылына көркі сай боп бойжетті. Бұл жерде ананың рөлі үлкен деп есептеймін. Өйткені, Нұрекең ел қамын жеп, басшы қызметтерде жүрді. Отбасының жүгі Сараның мойнында болды. Ол қыздарының әрқайсысы үшін қуана білетін. Достардың арасында аналық мақтанышпен онысын айтып та отыратын. Алғаш Дариғаға аяғы ауыр кезінде әлі сол Теміртаудамыз. Комсомолдардың кезекті бір кешіне үшеуміз бардық. Ән-биден бөлек әр кеште аукцион ұйымдастырылатын. Ең қызығы, аукционға түскен затты ешкім білмейді. Өйткені оның сыртын орап қоятын. Бұл жолы да сондай аукцион болды. Жүргізуші бір ораулы затты ұстап тұр. Алушылар әлгінің бағасын тиыннан бастап бір рубльге дейін өсірді. Бір кезде біреу бір жарым рубль тікті. Оның соңын ала мен «бес рубль» дедім. Сөйтіп әлгіні мен сатып алдым. Өзім түнгі ауысымға баратын болғандықтан, тықыршып тұрғам. Затты Сараның қолына ұстата салдым да, жұмысқа кеттім. Кейіннен Сара айтады: «Сен сол ораудың ішінде не бар екенін де білген жоқсың ғой. Үйге келіп, ішін ашып қарасам, картонға жапсырылған әріптер екен. Мен соны Дариға мектепке барғанша сақтадым». Әрине, қазіргі заманда бәрі бар. Көп нәрселер таңсық болудан қалды. Ал әлгі картон әріптер ол кезде әжептеуір көрнекі құрал еді. Оның үстіне Сара аналық махаббатымен, әйелдік ұқыптылығымен әлгі затты жеті жыл сақтап тұр емес пе?

Алматыда Госснабтың ғылыми-техникалық басқармасының бастығы қызметінде жүрген кездегі оқиға да көз алдымда. Жұмыста отырсам Сара телефон соғады: «Бүгін Әлия теледидардан ән айтады. Соны көрші», дейді қиылып. Онда әр нәрсенің қат кезі. Теледидар қазіргідей әркімнің үйінде кездесе бермейді. Мекемелерде бірінші бастықтың ғана кабинетіне сән беріп тұратын. Мен енді: «Теледидар көруім керек еді», деп төрағаның кабинетіне кірмейтінім түсінікті ғой. Содан тоғыз қабатты ғимараттың подвалына

түстім. Электриктердің ермек қылып отырған, экраны кішкентай ғана теледидары болатын. Сол теледидардан Әлияның бір мезгілде пианинода ойнап әрі «Маусымжан» әнін құйқылжыта орындағанын көрдім. Кейіннен: «Қалай, жақсы ма?» деп сұрайды ғой. «Керемет!» дедім. Сондағы алып-ұшқан ана жүрегінің дүрсілі телефонның арғы жағында болса да, әлі күнге көкейімде қалыпты. Біздің жолдастардың арасынан ең алғаш немере сүйген де Нүрекендердің отбасы. Мен бір жолы сұрағаным бар Сарадан: «Немерелі болған қандай екен?» – деп. Сонда: «Алдымен немерелі болсайшы, сосын көресің қандай тәтті екенін», дегені.

Өмір жолы бұралаң. Бұралаң жолда біреулер өз-өзін мүлде жоғалтып, күресінде қалады. Ал біреулер өсіп, көркейіп, өзінің де, өзгенің де қамын жейтін деңгейге жетеді. Азаматтығын шыңдап, ұйымдастырғыш қабілетін дамыта түседі. Сараға келер болсақ, ол о баста, сол жас кезінде-ақ адамдармен тіл табысқыш, көмек көрсетуге даяр тұратын, ұйымдастырғыштық қабілетке ие жандардың қатарынан еді. Ол қанша дегенмен, ауылда өскен, Алпыс секілді ортасында беделі бар, ел сыйлайтын жақсы әкенің тәлімін көрген қыз емес пе? Сондықтан да оның әрбір іс-әрекетінен дарқандықтың, қонақжайлылықтың, көпшілдіктің лебі есіп тұратын.

Одан кейін де талай заман өтті. Нүрекендердің отбасы Алматыда. Өзі мемлекеттік үлкен қызметте істейді. Ал, біздің отбасы Теміртауда. Мен қалалық партия комитетінің екінші хатшысы қызметіндемін. Қырыққа жақындаған кезім еді. Негізі көпшілік қырық жасын тойлай бермейді. Мен де ескермегенсіп қоя салайын деп жүргенмін. Бірақ біз күтпеген оқиға болды. Туған күнім қарсаңында Алматыдан Сара келе қалсын. Өзі мерекелік көңіл-күймен жүр. «Неғып жатырсыңдар, қырыққа келгенді тойлау керек, тез қамданайық», деп өзі ұйымдастырып, туған күннің басты жоспарын сызып та қойды. Мен тура сол күні комсомолдардың жиынына қатысуым керек-тін. Ол өзі түнгі он бір-он екісіз бітпейтін ұзақ мәжіліс. Содан ебін тауып ертерек шығып, дос-жарандарды жинап, шүү, қарақұйрық деп Топарға бір-ақ тарттық. Сол жақта жігіттердің бірінің демалыс базасы бар еді. Сол жерде мен қырық жасымды атап өттім. Топар Қарағандының арғы жағында. Одан түнделетіп Теміртауға қайтқанша таңғы сағат бес болды. Теміртаудың жанындағы ауылда Сараның төркіні бар. Біз сол жолы оны шығарып салып, Теміртауға таң атқанда келгенбіз. Иә, Сара Алматыдан келмегенде, менің туған күнім тойланбайтын еді. Ол да бір дариға-дәурен, тап-таза достық пейілдің шынайы көрінісі ретінде жадымда жаттаулы.

Әлгінде Сара Алпысқызының жас кезінде-ақ адамдарға қамқор қасиеті бар болғанын айттым ғой. Сол жылдар уақыт өте жетіліп, ұшталып, азаматтық сипат алды. «Бөбек» өмірге аяқ астынан немесе жарнама үшін келе салған қор емес. Оның негізі Сараның дарқан жүрегінде баяғыда-ақ салынып, іргетасы бекіп қойған деп айтуға болады. Ол үшін сәл шегініс жасайық. Біз мектепті бітірген 58-59-шы жылдары еліміздегі көптеген балалар үйлері мүлдем қысқарып кетпегенімен, көптеп жабылып жатты. Ашаршылықтың, репрессияның, соғыстың ауыртпалығынан әлі де еңсесін тіктей қоймаған халқымыз негізінен соғыстың кесірінен жетім қалған, еш кінәсі жоқ

сәбилерді бауырына басты. Өз басым асырап алған баласын өз баласынан кем көрмей бағып-қаққан, жетілдірген талай адамдарды білемін. Отандастарымыздың сол кездегі мейірімділігі, ертеңгі күнге деген үміті соншалықты зор болатын. Елдегі бұл жағдайды Сараның көрмеуі, білмеуі мүмкін емес. Сондықтан мынандай тыныш заманда, соғыссыз-ақ балалардың тірі жетім атанып, ал балалар үйінің қайтадан жауыннан соңғы саңырауқұлақтай қаптап кеткені оның да жүрегін шаншытқаны анық. «Бөбектің» жұмысы жетім балаларға көмек көрсетумен ғана тұйықталмайды. Соның ішінде ауыр науқасқа шалдыққандарды шет мемлекеттерде емдетуге де көп көңіл бөліп отырған бірден-бір қор осы. Сәкең осы қор арқылы өзінің адамсүйгіштік қасиетін дәлелдеп-ақ келеді. Теледидардан әр шығып сөйлегеніне, газеттердегі сұхбаттарына кәдімгідей риза болып отырамын. Бір жылдары шет мемлекеттерге балаларды асырып жіберуге, яғни, шетелдік азаматтардың жетім балаларды асырап алуына еркін жол ашылды. Сол кездердегі Сараның шырылы газет беттерінен түспейтін. Ол өз балаларымыздың сыртқа кетуіне кәдімгідей алаңдап, қоғамдық пікір туғызып, қарсылығын білдіріп жүрді. Қазір енді бұл жағдай біраз саябырсыды ғой. Жалпы, ол негізін қалаған қор атының «Бөбек» деп алынуында да мән бар. Біз оларды қанша жерден жетім балалар, тастанды балалар деп, іштей аяушылықпен қарағанымызбен, шын мәнінде олар еш кінәсі, күнәсі жоқ бөбек қой. Өмірде бөбектің пәк күлкісі мен тәтті қылығынан артық не бар дейсің? Енді сол бөбектерге жан жылуын сыйлап жүрген Сәкеңнің аналық мейіріміне қалай сүйсінбейсің?

Соңғы жылдары Сара Алпысқызы айналысып жүрген ірі жобалардың бірі «Өзіңді өзің тану» деп аталады. Қазір бұл жоба бойынша мектептерде арнайы пән жүргізіледі. Осы жоба бойынша Сәкең кітап та жазды. Оның негізгі мағынасы «Қайткенде адам қалады адам болып?» дейтін жауабы күрделі үлкен сауалдың төңірегінде жұртқа ой салу десек қателеспейміз. Шынында да, қазір жер беті түрлі ауыр күнәлардың ордасына айналды. Күніне қанша мың жазықсыз адамдар адам қолымен өлтіріліп, аз ғана топтың ашкөздігінің кесірінен мыңдаған адамдар аштан қырылып, діни қақтығыс пен ымырасыздықтың салдарынан неше мыңы тірідей жер жастанып, зинаның етек алуынан неше мың жасөспірім қыздар зорланып жатыр. Бұл айтқанға оңай болғанымен, жүрекке салмақ түсіретін оқиғалар. Шоғырланған топтың зобырлығынан, имансыздығынан, ынсапсыздығынан, ұятсыздығынан миллиондаған қарапайым бұқара адамгершілік, ар-ұятты ойлап емес, ертеңгі күніміз не болады, ертең қандай тамақ жейміз деп өмір сүретін болды. Өлемді жаулаған осы бір сүреңсіздікті біздің еліміз қалай аттап өтсін? Біздің қоғамның да ішкі рухани проблемалары аз емес, әсіресе, адамдарда имандылық, ар-ұят категорияларының екінші кезекке қарай ысырылуы өте нәзік әрі жақсылап саралауды қажет ететін күйде тұр. Біз бір кездері «жаным – арымның садағасы» деген өте биік ұғыммен күн кешкен халық едік, енді ақшаның арбауына түсіп, «бұлбұлдың да жемсауы бар» деп өз-өзімізді ақтайтын болдық. Осы тұрғыдан алғанда «Өзіңді өзің тану» бағдарламасы адамның адамгершілік қасиеттерін ұштап, адамның аңнан айырмасы сана-

сында екенін, сол сананы жақсы, оң істерге пайдалану керектігін, сол сияқты адам өзінің жаман қасиеттерін де біліп, кез келген жағдайда өз-өзін ұстай білуін насихаттайды

Елбасының әйелінің әрбір қадамы жұрттың көз алдында тұрады емес пе? Тырнақ астынан кір іздеу, түймедейді түйедей етіп жариялау – қарсыластар, бәсекелестер үшін түк те емес боп қалды ғой. «Ақпарат ғасыры» дегенді пайдаланып, кейбір ниеті жаман адамдар басымыздан, бейнелеп айтқанда, қоқысты да жаудыра беретін болды. Ал «Өзіңді өзің тануға» келер болсақ, бұл әйгілі Платон шалдың: «Өзіңді өзің таны», дейтін ұлағатты нақылымен үндес, тамырлас бастама. Тек адами құндылықтарға тәрбиелеп, адамның адамгершілік сезімін оятуды көздейді. Шынында қазір жан-жағымызға қарайықшы, белең алған қылмыстан жан түршігеді. «Қасқыр да қас қылмайды жолдасына» демекші, адамның аңнан да төмен болып кететін тұстары кездеседі. Мен жуырда Малышевтің «Мир как он есть», Ламоновтың «Стратегия нового развития» деген кітаптарын оқып шықтым. Екеуі де профессорлар. Тереңнен толғап, байыппен пішіп жазыпты. Адамның ең алдымен өзін тануы, өз табиғатына үңілуі әсіресе осы ғасырда ең қажеттілікке айналғанын олар да айтады. Сондықтан Сараның «Өзіңді-өзің таны» деп бастама көтеріп, оны мектептерге пән ретінде енгізіп жүргенін қолдаймын. Алла бұл істе оған қуат берсін. Бастаған ісін соңына жеткізердей мүмкіндік берсін!

Маған кейде журналистер: «Сіз Назарбаевтар отбасымен көп жылдан бері араласып келе жатырсыз. Назарбаев Елбасы атанды, Сара Алпысқызы бірінші ханым болды. Осындай дәрежеден кейін олар бұрынғы қарапайым қалыптарынан өзгеріп кеткен жоқ па?» деген мағынада сұрақтар қойып жатады. Алланың таңдауымен хан болған адам түгілі қарапайым пенденің өзі мінезін мың құбылтып, не өмір сүру стилін, достарын өзгертіп жатады. Өмір соған жетелейді. Санасы солай бұйрық берген соң сөйтеді. Сонда хан болған, ханым болған адам неге өзгермеуі тиіс? Әрине, олар да өзгерді. Олар жақсы жағына қарай өзгерді. Өркөкіректеніп кеткен жоқ. Көбінесе ел басшыларымен, жоғары қауым өкілдерімен араласатын болғандықтан, бекзаттық қалыптастырды. Мен мұны бұрын оларда ондай жоқ еді немесе олар тым қарапайым еді дегенге меңзеп отырған жоқпын. Керісінше, екеуі де елден ерек мінез-құлықтың, адами асқақ болмыстың иелері болатын. Бірақ, бірі елін-жерін жаудан қорғаған атақты Қарасай батырдың сегізінші ұрпағы, екіншісі Арқа өңірінде мол дәулетімен танылған Қонақайдай атақты байдың немересі болғанымен, олардың өздері өмір сүрген уақыт Кеңес Одағы тұсына тура келді де, тұрмыстарында қарапайымдылықтың болғаны жасырын емес. Оның үстіне сол кезде енді ғана қалыптасқан Теміртауда көп жылдарын өткізді. Тіпті Алматыға алғаш келген кездері туралы Дариғаның өзі жазды емес пе? «Бізді қалай қарсы алғанына отбасымыз ренжіп қалды. Алматыдағы жаңа үйімізге партиялық бастықтар бас сұққанда, олардың әйелдері біздің арзанқол ыдыс-аяғымыз бен көйлек-көншектерімізге көңіл қалдырарлықтай ескертулер жасады. Бізді мына шеңбер қабылдамайтындай сезіндік». Бұл Назарбаевтар отбасының Кеңес өкіметі тұсында дүниеге, сән-салтанатқа

онша қызықпағанының арқасында айтылған сөздер ғой. Бірақ, тәуелсіздік тұсында бәріміз де өзгердік. Өмірге, қоғамға көзқарасымыз өзгерді. Кеңес кезіндегі ынсапсыз адамдар, солардың ұрпағы сол күйлерінде қалып, елді тонаумен айналысып жатқанда тәуелсіздіктің арқасында санасы жаңа сатыға көтерілген адамдар елдің болашағының картасын сызып отырды.

Жақында ғана Данияр Әшімбаев «Кто есть кто» деген кітапта: «Екінші Назарбаев қолма-қол болмайды», деп жазыпты. Мен де осы ойға келісемін. Елбасының жолдасы болғаным үшін емес, өмір көрген, жақсы-жаманды ажырататын адам ретінде оған әзірге балама жоқтығын анық айтамын.

Әрине, Сара туралы айтқанда оның жан жары Елбасыны айтпай кету мүмкін емес қой. Сосын да тоқтап, орайын келтіріп әңгімелеп жатқаным. Өз басым бұл екеуіне қызыға қараған, тілектес болған жолдастарының қатарынан көрінгенімді мақтан тұтамын. Әсіресе жас кезіміздегі Назарбаевтар отбасымен араластықты сағына еске аламын. Бұл тек бір-екі жастардың басын қосып, мейрамдатып жүретін емес, адал көңілдерінің арқасында кәдімгідей көптеген жолдастарының бақытына куә болған, көпшілігімізді көптеген жақсы адамдармен таныстырған берекелі де мерекелі, дастарқаны кең, жомарт отбасы еді. Сондықтан қазір жас келіп, жылдар өзінің аларын алған тұста қарым-қатынасымыз біраз сирегенімен, жастық шақтың қызу да қызық күндері, әсіресе Сараның ақжарқын мінезі, шынайы болмысы, әзіл-қалжыңға да шебер елгезек ақылы осы күнге дейін көз алдымда. Сара туралы бір мақала жазу аздық етеді, ол жайында кітап жазу керек деп ойлаймын. Қалың қазағы елдің бірінші ханымы туралы білсін, өнегелі өмірінен үлгі алсын.

Ең бастысы – бүгін өмірінің өрелі белесіне көтеріліп отырған Сара Алпысқызы еліміздің Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың әлемдік деңгейдегі дара саясаткер болып қалыптасуына, бар күш-жігерін, білімі мен білігін, ел мүддесіне алаңсыз арнауына бар жағдайды жасау арқылы мемлекетіміздің мығымданып, тәуелсіздігіміздің тұғырлануына үлкен үлес қосты.

Ерине қызмет еткен әйел еліне де қызмет етеді.

Жазып алған Айгүл Сейілова

СӘБИ КҮЛКІСІ САҚТАЛҒАН КІСІ

Мархабат Байғұт,

журналист

Егемен Қазақстан, 8 сәуір 2011ж.

Ташкентіңізде тұратын өзбектің өбек мінезді мінәйі жазушысы, сатира сардары, әзілкеш әдебиетшісі, ақжарма аудармашы Насыр Фазыл ағатайым қайбір жылы Президентіміздің Бейбітшілік және рухани келісім сыйлығын алғалы Алматыға келген. Республика сарайында тапсыру салтанаты болған. Насыр аканың миығын жылы жымыиыс түрткен. Сыйлық алмаққа шыққанда. Теледидардан көріп отырмыз. «Ай, айналайын ағамыз бірдене ойлап барады-ау», деп күбірлегеніміз сол-ақ екен, Насыр Фазылыңыз оң қалтасынан бәкісін шығарды. Елбасымызға ұсынды. Сый ретінде. Сөйтіп тұрып: «Нүреке, өзіңіз білесіз, бәкі тарту еткенде егесіне ептеп тиын-тебен береді, яғни сатып алады», – деді. Нұрсұлтан Назарбаев қапелімде қалтасын қарағанымен, тиын-сиын таппады. Қасындағы кісілерден алып берген.

Сол сәттегі сәби күлкісі көз алдымыздан кетпейді. Елбасымыздың уыз күлкісі. Қалай сақталған десенізші. Жарықтық Әсем апамыз айтушы еді. «Ақжүрек, ақжарылқап адамның бала кездегі сәби күлкісі кетпейді. Қалып қояды. Сүт күлкі, сәби күлкі кез келген кісінде кездеспейді», деп.

Тұңғыш Президентіміздің сәби күлкісі, сүт күлкісі қатты қайран қалдырған сонда. Әсем апамыздың әңгімесі ойымызға оралған.

Насыр Фазыл көкемізді шырайлы Шымкент шаһарының темір жол вокзалынан қарсы алғанбыз. Облысымыздың әкімі Өзбекстанның кәтта қаламгері, халық жазушысы Насыр аканы шын пейілмен құттықтап, шапан жапқан. «Нүрекеңнің баладай аңқылдап күлгенін жанынан, тура қасынан көріп, қолын алып байқадым, қандай таза күлкі?! Рахатқа бөлендім!» деді өзбек пен қазақ көркем әдебиеттерінің арасындағы алтын көпір атанған аудармашы-суреткер.

Түс ауа Ташкентке қарай шығарып саларда, оңашада, қайтадан қалжыңқойлығына басып: «Бауырым, Президенттеріңізді бір састырдым, ә? Қалтасында ақшасы жоқ екен ғой», – деді Нәкең. «Насыр көке! Қожанасыр бабамыз екеуіңізге бір сөзді болған жарасады ғой», дейміз біз де қалысқымыз келмей.

Тағы бірде Түркияның тамаша басшысы, тамылжыған мейірім иесі Тұрғұт Өзал Түркістанға келетін болды. Алдымен Шымкент әуежайына ұшақпен жетіп, одан кейін тікұшақпен тартады екен. Облыс әкімі аппаратының ішкі саясат бөліміндеміз. Шымкент әуежайындағы көкөрай шалғынға егізқатар киіз үйлер тігілген. Әуелі әуежайыңызға Нұрсұлтан

Назарбаевтың ұшағы келіп қонған. Сәлден соң Тұрғұт Өзал жеткен. Өзаныңыз омырауын ашқан күйі арсалаңдай күліп, жанарлары жасаурап, біздің Елбасымызды ентелей келіп құшақтаған. Тұрғұт ағасына асыға ұмтылған Президентіміздің уыз күлкісіне тағы да таңырқағанбыз сонда. Тұрғұт Өзаныңыз анау-мынау ресми райдағы қатқылдау протоколдарға онша мойынсұнбайды екен. Омырауын ашқан күйі, олпы-солпылау жүргендей сезілді. Алыс ауылыңыздағы ақкөңіл ағаңыздан аумайды-ау, аумайды. Ақжарқын, кіршіксіз күлкісі, сүт күлкісі біздің Елбасымыздың сәби күлкісімен керемет келісіп, үйлесіп, екеуінің әзіл-қалжындары да жарасып, мәре-сәре болысқан. Сәл салқындау күн кенет жылып жөнелген. Айнала төңіректегі ағаштардың жапырақтары жалт-жұлт етіп, шуаққа оранған. Сәл дөңестеу тұстағы шырын шырыштан шық мөлдірей сырғанаған.

Былытырғы көктемнің соңына таман сіздің тілшіңіз «Егемен Қазақстанның» арнайы тапсырмасымен Алтай өңіріне сапар шеккен. Тасқынның ізімен жүрген. «Қалбатау қарғыны», «Тарбағатай тағылымы», «Алтайымнан айналдым» дегендей мақалалар жазған. Сонда ғой, 187 үйі тасқынға кеткен Жәңтікей ауылының ақжарқын қызы Айгүл Иманғалиева жанындағы қырық жігіттен құралған жасаққа қарап қойып: «Су тасқыны болды екен деп, мойнына су кеткендей көрінер жасық жасақ емеспіз біз. Бұрнағы күні теледидардан Президентіміз сөйледі. Күлімсіреп айтты. Сол сәби күлкісі сенімімізді нығайтты. Бүгін Үкімет басшылары, бір топ депутаттар келе жатыр. Мемлекетіміздің мейірімі мерейімізді тасытып тұр. Тасқынға тосқын деген осы!» – деген жігерленіп. «Алтайымнан айналдым!» деп, Қатонқарағай кентін аралап, жүрек шіркініңіз атқақтап, Бұқтырмадан да бетер бұлқынып, Шыңғыстай ауылындағы Оралхан Бөкей ағамыздың қара шаңырағына да жеткенбіз. Аққайындар тербеліп, қарағайлар қалқайып, ғажайып жазушының қоңыр мұңға оранған үйін қоршап тұрыпты. Президенттің күлімсірегендегі келбеті туралы Ораған да жазып еді-ау. Ертеректе. «Қазақ әдебиеті» газетінде. Тү-у Алтайдың түкпір тұсында Шындығатай мұнартады. Беріректе Аршаты ағарандайды. Біз Берел қорғаны қазбаларының орнын аралап жүрміз. Осыдан екі мың бес жүз жыл бұрын жерленген сақ көсемінің және бір әйелдің денелері, еті түк те бұзылмаған тұтас жылқы табылған. Келімсектер тонамағанда ғой, талай дүниелер мағлұмданар еді-ау. «Елбасымыз бұл жердің түпкі тарихы, сақ заманы туралы жиі айтады. Бұланты бұлағының бойынан қорық-мұражай салып жатырмыз ғой Президентіміздің қамқорлығымен», – дейді Мұзтауыңызға мізбақпай жете алатын сиректердің бірі Ерен Жұмағұловтай ереніңіз. Ерен батырыңыз да Елбасының ерекше күлкісіне көбірек тоқталған сонда.

Өткен жылыңыздың күзіне қарата айналайын Аралыңыздың айналасын аралап, Көкарал бөгетін көріп қайтқанбыз. Сонда ғой, екінші күннің түс әлетінде сағым арасынан сағыныштай сарғайып, Райым бекінісі көрінген. Сәл әріректен Қамбаш көлі қарауытқан. Қосжардағы балық питомнигіне айдынды көлдің бір шеті тиіп тұрыпты. «Мінекиіңіз, бес жыл бұрын анау айдын үстіне жасалған қалқымада Нұрсұлтан Әбішұлы әңгіме айтып,

жанындағылардың бәрін күлдірген. Сонда ше, риясыз риза күлкісі бәрімізді тандантқан», – деп еді Арал ауданының әкімі Нәжмәдин Мұсабаев мырза.

Жақында ғана Елбасымыз түркі дүниесінің текті төрі Түркістанда болды. Тап жанында, тура қасында отырып, сәби күлкісін, уыз жымыиысын, сүт күлкісін және көріп, жылынғандай күй кештік. Түркістан тағылымы. Түркінің текті төрі. Әзірет Сұлтан. Ұлы ұғымдар ұлағаты қашаннан-ақ қасиетті. Қожа Ахмет Ясауи бабамыз «Өз дініндегіні дос тұт, өзге діндегіні де дұшпан тұтпа», деген. Көктемгі көкті аялап, бір талын да жұлмаған. Елбасы осы жылғы наурыздың 11-інде облысқа жұмыс сапары аясында Түркістандағы этнографиялық орталықта зиялы қауым өкілдерімен жүздескенде Ясауиге, Абайға көбірек тоқталды. Тәуелсіздіктің жасампаз жиырма жылындағы ғасырға татырлық жетістіктерге, алдағы жиырма жылдың бағдарларына талдау жасады.

Сол 11-ші наурызыңыздың таңертеңгілігі талай жұртты таңырқатқанын айтпасқа болмас, сірә. Күн түнеріңкіреп тұрған. Сұрғылт бұлттар Түркістан аспанын торлап алыпты. Түнде ғана сіркіреп өткен жаңбырдан шаһардың шаңы басылып, кеберсіген кенезесі жібігендей көрінгенімен, ауа райы жуық арада ашылмайтындай еді. Ардагер ақсақалымыз, ақылманымыз Жарылқасын Әзіретбергенов: «Көрерсіндер де тұрарсыңдар, Елбасы келген кезде күн шуағы шашырап шыға келеді», деді. Шынымен-ақ тап солай болды. Президенттің тікұшағы Түркістанға қонғаннан-ақ Әзірет Сұлтан күмбездерін күн сәулесі аймалай сүйіп, бұлттар ыдырай жөнелген. «Түркістанның 1500 жылдығында да дәл осылай болған» деп таңырқасады жұрт. Иә-иә, 2000 жылғы қоңырқай күз-тұғын. Әзірет Сұлтан кесенесінің қарсы бетінде сан мың адам сапқа тізіліп, Тұңғыш Президентіміз келетін жаққа көз тігеді. Ауа райы тым тымырсық тартып, аспан түнеріп, тұманытып тұратын күндер еді. Той күні де солай-тұғын. Алайда, сәлден соң Ясауи кесенесінің сол жағынан Елбасы көрінді. Жанында тәуелсіздігімізді тұңғыш таныған Түркияның Президенті бар. Кенет күреңкей бұлттар ыдырап, түнерген тұман тез сейіліп, лездің арасында, деп-демде күн күлімдеп, күзіңіз көктемге айналғандай күй кешкенбіз...

Елбасы зиялы қауым өкілдерімен сырласып отыр. Наурыздың шуақты күні күлімдейді. Президент «Мәдени мұра» бағдарламасы бойынша атқарылған ізгі істердің бәрі Тәуелсіздіктің 20 жылдық тойына татымды тарту болғанын тілге тиек етті. Елдегі ерен жетістіктердің мәнісіне тереңірек ой жібермектің, қарапайым адамдарға, жастарға жете ұғындырмақтың маңызына тоқталды. Күллі кең-байтақ Отанымыздағы, оның ішінде Оңтүстік Қазақстан облысындағы индустриялық-инновациялық бағдарламаның, әлеуметтік жобалардың жүйелену барысын бағамдады. Зиялылардың бір тобымен бірқатар мәселелер төңірегінде ойласуға келгенін мағлұм етті.

«Мәдени мұра» бағдарламасы аясындағы алуан-алуан айшықты тірліктер турасында, өзге де жағдаяттар жайында алты адам өз ойларын ортаға салды. Жетінші кезек бізге келді. Сөзден. Біз биылғы Жолдаудағы тілге қатысты қанатты қағидаларға екпін түсірдік. Жолдауда тіл туралы арнайы бөлімнің болуы ұлттың рухын көтергені, намысын нығайтқаны рас

қой. Бұған дейін де талай-талай тар кезеңдерден, талайлы өткелдерден кемеңгерлікпен жол бастап өткізген Тұңғыш Президентіміз тіл туралы айтудайын айтып-ақ, жағдайды жасаудайын жасап-ақ келеді. Қазақ тілінде 1200 балабақша ашылды. 3900 мектеп тек қана қазақ тілінде білім береді. Елбасы тапсырмасына сәйкес толығымен қазақ тілінде хабар тарататын «Балапан» телеарнасы ашылды. Құдай қаласа, «Қазақстан» телеарнасы да қыркүйектен бастап толығымен қазақ тіліне көшпекші. «Мәдениет» телеарнасы қазақшаға басымырақ көңіл бөлмекші.

Бір-екі ұсыныс та білдірдік Елбасыға. Мемлекеттік қызметке қабылданатын адамдарға мемлекеттік тілді білу жөніндегі талапты күшейте түскен жөн. «Әлеуметтік маңызды әдебиет» тізімі жасалып, көркем әдебиет кітаптарын шығару едәуір жақсара түсті. Өкінішке қарай, олардың таралымы екі мың дананың айналасында ғана. Оңтүстік Қазақстан облысының өзінде жарты мыңға жуық кітапхана бар. Әлгі тираж республикадағы кітапханалардың өзіне де жетпей қалады. Мектептер кітапханаларын қоспағанда. Шынтуайтында, тілдің құнарын арттыратын да, көркейтетін де – көркем әдебиет.

Айтпақшы, біз сөзімізді былай бастағанбыз: «Құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы! Өзіңіз өте жақсы білесіз, Сізді керемет жақсы көріп, тендессіз тәнті болып өткен, ерліктің, елдіктің жыршысы, махаббат жыршысы атанған халық жазушысы, марқұм Әзілхан Нұршайықов ағамыз осындайда ой-пікірін қағаздан қырағаттай оқып жеткізетін. Пейіште нұры шалқысын. Өзекеңнің әдісін шәкірті ретінде жалғастырып, жазғанымды оқиын деп отырмын». Сөзіміздің соңында «Әз ағамыз шамамен осылай аяқтар еді» дегенбіз. Елбасымыз қайран қаранар қаламгеріміз Әзілхан Нұршайықовты әлсін-әлсін тебірене еске алды. Ақиқатшыл, ақжүрек азамат, тілеуқор абыз болғанын меңзеді. Сәл-пәл мұңая күлімсіреді. Тағы да сәби күлкісін, сүт күлкісін көріп қайран қалдық. Тағы да Әсем апамыздың әңгімесі ойымызға оралды.

Қорытынды сөзінде тіл мәселесіне толығырақ тоқталды. Қазақтың кең-байтақ даласы мен тауларының түкпір-түкпіріне дейін диалект жоқтығын, тіліміздің байлығын, құнар-қуатын мақтан тұта әңгімеледі. Сонымен қатар, терминдер тәржімасындағы толып жатқан олқылықтарды, орынсыз аудармаларды өткір сынап өтті. Қазақ тілі грамматикасын, орфоэпиясы мен орфографиясын қайта қарау, жетілдіру, жаңарту мен тазарту керектігіне, осы орайда, асықпай латын қарпіне көшуді де ойластыру қажеттігіне назар аударды. Ғылымда, білімде, технологияда, әдебиеттің өзінде таңғаларлықтай жаңалықтар, тың тыныстар көбірек болса, олар қазақ тілінде жазылса, қазақтың тілін өзгелер өздігінен-ақ оқыр еді деп армандайтынын айтты.

Тарихты терең ұғынбақтың, түп-тамырымызды, тегімізді танып-танытпақтың, әсіресе, жастарды тәлімдеудегі тиісті мақсат-мұраттардың жүйеге түспей келе жатқанына қынжылыс білдірді. Дін тазалығы, Ясауи мен Абай хакім ілімдері хақында толғана келе құнды-құнды пікірлер түйіндеді. Тіпті талас-тартыс тудырып жүрген хиджаб пен тұмшалана орамал тарту жағдаяттарына дейін ойын ашық білдірді. «Біздің қазақ қыздары мен әйелдері ешқашан пәренжі кимеген, жүзін жасырмаған. Мамандық алып,

тұрмысқа шыққандар өздері білер, ал мектептерде, өзге де оқу орындарында жас қыздардың тұмшалана орамал тартып, хиджаб киюіне мен мүлде қарсымын», – деді. Бұрыннан-ақ жақсы танитын Жарылқасын Әзіретбергенов ағамызбен емен-жарқын әзілдескенде ше, тағы да сол сәби күлкісін көрдік.

Әңгіме-дүкен аса әсерлі болды. Түркістандай текті төрдегі тағылым қашан да қымбат қой, шіркін.

Сайлаудың алдында, тиісті бір топтың құрамында Төле би, Сайрам және Түлкібас аудандарын аралағанбыз. Төле би ауданында тебіреністі сөздерді естіп толқыдық. Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-гимназияның мұғалімі Бегайым Ибрагимова: «Нұрқанат деген ұлым Нью-Йоркте студент, Гүлнұр дейтін қызым Пенсильванияда магистрант. Екеуі де «Болашақ» бағдарламасының игілігіне бөленіп жүр. Қарапайым ауыл мұғалімдеріміз, осылай ойлап па едік?! Нұрсұлтан ағамыздың нұры демей, не дейік?!» – дейді. Зейнеткер Светлана Хоменко: «Қазақ, орыс, украин, түрік, өзбек – Леңгір қаласындағы барлық ұлттар өкілдері бір отбасы сияқтымыз. Жиырма жылдың ішінде қиындықтарды да, қуаныштарды да бірге көрдік. Енді кез келген асуларды алатынымызға сенемін, – дейді нық сеніммен. – Президентіміз айтқандай бірлік болса, бәрі жемісті болады».

Сайрамдағы өзбек апамыз Нышаной Умарова да осындай ой толғады. «Қарабұлақ қыстағында қырық мындай өзбек тұрады. Әр отбасымызда оншақты перзент бар. Тапқанымыз бала-шағамызға бұйырсын. Елбасымыз жүз жасасын», – дейді ардақты ана.

Сайлаудан кейін Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің ректоры, ҰҒА академигі Уәлихан Бишімбаевқа жолығып қалғанбыз. «Біздің университетте Нұрсұлтан есімді 128 студент оқиды, олардың тең жартысы алғаш рет дауыс берді. Мінеки, мұның өзі де көп нәрсені аңғартады. Айтпақшы, бізде КВН ұжымы бар. Олар КВН дегенді былай түсіндірді. Бүгін. «КВН – Қазақстан вечно независим», «КВН – Казахи – великий народ», «КВН – Қазақстан выбрал Назарбаева!» Мінеки-мінеки, көрдіңіздер ме?!» «Мінеки!» деп сөйлегені атақты академикке жарасып-ақ тұрыпты.

Иә, сайлаудың ертеңіне сіздің тілшіңіз Сәуле Рысбаеваға да жолыққан. Құндыз деген әжесі құстың келгеніне қуанып, сырлы қасықпен су құятын Сәуле ғой. Мектепті үздік бітіргенімен, кеңестік кезеңде кәсіптік-техникалық училище тәмамдаған. Тағдыры қиындау болған қазақ қызы. Еңбектен ерінбеген. Бертінгі заманда, нарық тұсында қатты қиналып, өз ізденісімен жол тапқан Тараздың танымал кәсіпкер келіншегі. Сәуле сайлаудың ертеңіне бүй деді: «Екі мың бесінші жылы, тап осындай сәуір айы еді. Елбасымыз Таразға келді. Облыс кәсіпкерлері бірлесіп көрме ұйымдастырдық. Өзіміздің өнімдерден. Мақтанғанымыз емес, полиграфиялық дүниелердің бәрі біздің «Рысбаева және К» ЖШС-ныкі еді. Президентіміз көрмені аралап келе жатып, біздің тұсымызға тоқтады. Құттықтау және шақыру қағаздары, дипломдар мен грамоталар, куәліктер, күнпарақтар, этикеткалар – бәрі ұлттық ою-өрнектермен нақышталған. Ең бастысы, әрине, мемлекеттік рәміздер. «Осының бәрін өздерің жасайсыңдар ма, жақсы екен», – деді үлкен кісі. «Нұрсұлтан Әбішұлы, біздің бірінші тоқсандағы көрсеткіштеріміздің жоғары

болуына Сіздің ерекше қосқан үлесіңіз бар», – дедім әзілқойлығым ұстап кетіп. Елбасының жанындағы ресми адамдар бұл сөзімді жақтырмай, түнере қарасты. Ал, Президентіміз: «Ол қандай үлес?» – деп сұрады мейірлене күлімдеп. «Сіз келетін болған соң біздің ЖШС-ға тапсырыс еселеп артты, өнімдерді еселеп шығардық», – дедім. Елбасымыз рахаттана күлді. Баладай таза күлкісімен».

Әнекиіңіз, Сәулеңіз де осылай дейді.

Біздің ойымызға Әсем апамыздың айтқаны оралады. Көз алдымызға Елбасының кәдімгі уыз күлкісі келеді.

Сәби күлкісі сақталған кісі. Менің Президентім. Сіздің Президентіңіз. Баршамыздың Елбасымыз.

ПРЕЗИДЕНТТИҢ ЖҰМЫС КЕСТЕСІ: 2010 ЖЫЛДЫҢ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

Махмұт Қасымбеков,
Қазақстан Республикасы
Президенті Кеңесінің бастығы

Егемен Қазақстан, 11 қаңтар 2011ж.

2010 жыл Қазақстан үшін шын мәнінде үлкен ілгерілеу жылы болып, тарихқа елдің ішіндегі және халықаралық аренадағы жарқын жетістіктер жылы ретінде енді. Мемлекет басшысы жұмыс кестесінің мазмұны өзінің тығыздығы жағынан да, қызулығы жағынан да соған сай болды.

Жыл бойы шетелдік сапарларды, өңірлерге жасалған жұмыс сапарларын, түрлі мәжілістерді, халықаралық және республикалық форумдардың жұмыстарына қатысуларды, шетелдік мемлекет және қоғам қайраткерлерін қабылдауларды, жұртшылық өкілдерімен және еңбек ұжымдарымен жүздесулерді, өнеркәсіп кәсіпорындарына және әлеуметтік объектілерге баруларды қоса алғанда, Президент Н.Ә. Назарбаевтың қатысуымен 500-ден астам хаттамалық іс-шаралар өтті.

Мемлекет басшысы 14 мәжіліс өткізді, олардың қатарында Үкімет мүшелері, Президент Әкімшілігі басшылығы, орталық атқарушы органдар басшылары қатысқан 10, облыстардың, Астана мен Алматы қалаларының әкімдері қатысқан 1, жергілікті жерлерге барып өткізілген 3 мәжіліс бар.

Президенттің жанындағы консультативтік-кеңестік органдар желісі бойынша Н.Ә. Назарбаевтың төрағалығымен Шетел инвесторлары кеңесінің, Ұлттық инвесторлар кеңесінің, Архитектуралық-құрылыс кеңесінің отырыстары, сондай-ақ, Қауіпсіздік Кеңесінің 3 отырысы болып өтті.

Президент сондай-ақ, палаталар Төрағаларымен және Парламент депутаттарымен жүйелі түрде кездесіп, Парламент палаталарының екі бірлескен отырысына қатысып, депутаттық корпуспен тұрақты әрі қоян-қолтық байланыста жұмыс істеді.

Мемлекет басшысы еліміздің өңірлеріне 12 рет жұмыс сапарларын жасады.

Оның қатысуымен 180 кездесу мен халықаралық сипаты бар іс-шаралар өткізілді, олардың қатарында екіжақты қарым-қатынастардың шеңберінде шет елдерге жасалған 7 сапар және 16 көпжақты саммит пен 5 халықаралық форум бар.

Н.Ә. Назарбаев 40-тан астам баспасөз мәслихаттары мен брифингтер өткізіп, шетелдік және отандық жетекші БАҚ-тарға 14 сұхбат берді.

Жыл бойы Президент 2,5 мыңға жуық құжаттарды қарап, қол қойды, олардың қатарында 132 заң, 220 жарлық, 61 өкім, 15 мәжіліс хаттамалары, 1,5 мыңнан астам қызметтік құжаттар, талдамалық және ақпараттық-анықтамалық материалдар, азаматтардың 218 арыз-шағымдары мен хаттары бар.

Осы кезеңде Мемлекет басшысы барлығы 76 күн іссапарда болды, оның 32 күні шет елдерге, 44 күні Қазақстанның өңірлеріне арналды.

* * *

2010 жыл Қазақстан үшін Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына төрағалықтың аясында өткені күмәнсіз.

Қазақстанның ЕҚЫҰ-дағы миссиясының байыпты бағдарламасын Қазақстан Президенті еліміздің ЕҚЫҰ-ға төрағалығы қызметіне кірісуіне байланысты ЕҚЫҰ Тұрақты кеңесінің 2010 жылғы 14 қаңтардағы отырысында баяндап берді. Соған сәйкес, қазақстандық төрағалықтың барысында негізгі күш-жігер посткеңестік кеңістіктегі «сұрленіп қалған» деп аталатын дау-жанжалдарды реттеуге бағытталды.

Осы орайда Н.Ә. Назарбаев Таулы Қарабақ жанжалына байланысты Әзірбайжан және Армения президенттерімен, сондай-ақ, Приднестровье мәселесі бойынша Ресей Федерациясының, Украина мен ЕО-ның президенттерімен келіссөздер ұйымдастырды, солардың барысында осыларды реттеу жөніндегі келіссөздерді қалпына келтіруге қатысты екіжақты маңызды келісімдерге қол жеткізілді.

Алайда, бұл бағыттағы басты дипломатиялық табыс, ондағы ішкі саяси жағдайдың қалыптан шығып кетуіне байланысты, Қырғызстандағы ахуалды реттеу болды. Қазақстан басшысының реттеу жөніндегі жеке іс-әрекеттері, Қырғызстан бойынша арнаулы өкіл тағайындауы және қырғыз халқына гуманитарлық көмек көрсету жөнінде кешенді іс-шаралар ұсынуға бастамашылық танытуы әлемдік қауымдастықтың жоғары бағасын алды.

Н.Ә. Назарбаевтың 29 маусымда, Астана қаласында толеранттылық және кемсітпеушілік жөніндегі ЕҚЫҰ-ның жоғары деңгейдегі Конференциясында жария еткен этносаралық үнқатысуды нығайту, сондай-ақ, 17 шілдеде, Алматы қаласында ЕҚЫҰ-ның сыртқы істер министрлерінің бейресми кездесуінде айтқан ЕҚЫҰ-ның экономикалық-экологиялық өлшемі саласында тұжырымдамалық құжат әзірлеу жөніндегі бастамалары да қолдау тапты.

Сондай-ақ, идеясын Мемлекет басшысы 8 маусымда АӨСШК-нің Ыстамбұлда болып өткен III саммитінде жария еткен ЕҚЫҰ мен АӨСШК арасындағы өзара іс-қимылды ретке келтіру жөніндегі Қазақстанның күш-жігерінің де үлкен маңызы болды.

Осындай жағдайда ЕҚЫҰ-ның саммитін өткізу жөнінде біздің еліміз ұсынған бастаманы толық қолдаған ЕҚЫҰ-ға мүше елдердің басым көпшілігінің көзқарасы мейлінше занды әрі күтілгендей болып шықты.

Ұйымның қызметінде елеулі проблемалар жинақталып қалғанын, сондай-ақ, ЕҚЫҰ-ға мүше мемлекеттер 1999 жылғы Ыстамбұлдағы соңғы саммиті сәтінен бергі 11 жылдан астам уақыт бойы жоғары деңгейде бірге жиналмағаны туралы деректі ескере отырып, Н.Ә. Назарбаев Қазақстан ЕҚЫҰ төрағасы лауазымына кіріскеннен кейін бірден-ақ алғашқы

міндеттердің бірі ретінде ЕҚЫҰ саммитін өткізу мәселесін қойды. 2010 жылғы 29 қаңтардағы Қазақстан халқына арнаған «Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» деп аталатын Жолдауында Президент осы орайда: «Мен саммитте ЕҚЫҰ жауапкершілігі аймағындағы қауіпсіздіктің көкейкесті проблемаларын, Ауғанстандағы

жағдайды және төзімділік мәселелерін талқылауды ұсындым. Біздің ЕҚЫҰ-дағы төрағалығымыз бүкіл әлем халықтарының қауіпсіздігін дамыту мен өркендетуге бағытталады», деп мәлімдеді.

3 тамызда ЕҚЫҰ-ға мүше мемлекеттер Сыртқы істер министрлерінің кеңесі 2010 жылғы желтоқсанда Астанада саммит өткізу туралы шешім қабылдады. 5 тамызда Н.Ә. Назарбаев мәлімдеме жасап, 35 жыл бұрын, 1975 жылдың 1 тамызында Хельсинки қорытынды актісіне қол қойылғандықтан, бұл оқиғаның рәміздік мәні бар екенін атап айтып, жоғары деңгейдегі кездесу ұйымды бүгінгі шындыққа бейімделуге мүмкіндік береді және әлемдік қауымдастыққа ЕҚЫҰ-ның «Хельсинкиден Астанаға дейінгі» табысты эволюциясын көрсетеді деген сенім білдірді.

1-2 желтоқсанда болып өткен ЕҚЫҰ-ның Астана саммиті 56 мүше мемлекеттер мен БҰҰ-ны, НАТО-ны, ТМД-ны, тағы басқаларды қоса алғанда, ұйымның 12 серіктес мемлекеттерінен 2,5 мыңға тарта делегаттарды жинады. Оның жұмысын көрсетуге әлемдік БАҚ-тың 1,5 мың өкілдері келді.

Саммиттің және Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалығының негізгі қорытындыларын тұтасымен бағалай келе, оларды былай деп тұжырымдауға болады.

Ең алдымен еліміздің Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымындағы төрағалығы Қазақстанның тәуелсіздік жылдарындағы табыстарының танылуын нақты әйгілеген әрі оның халықаралық беделін едәуір арттырған ірі дипломатиялық жеңіс болғандығын айта кету керек.

Алайда, Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалық қызметінің басты нәтижесі оған осы ұйымның дамуына жаңа серпін берудің сәті түскендігі болып табылады. ЕҚЫҰ Еуропа мен Солтүстік Американың барлық елдерін қамтитын қауіпсіздік жөніндегі жалғыз құрылым бола отырып, ендігі жерде Шығыс пен Батыс мемлекеттерінің арасындағы басты диалог алаңының рөлін атқаруға нақты мүмкіндік алды.

Сонымен бірге Мемлекет басшысы Қазақстанның басқа ірі мемлекетаралық құрылымдардың қызметіне қатысуына да назарды бәсеңдетпеді.

Осы ретте ең алдымен Президенттің маусымда Ташкент қаласында болып өткен Шанхай ынтымақтастық ұйымы (ШЫҰ) мемлекеттері басшылары кеңесінің X отырысына қатысуын айтуға болады, соның барысында Қазақстан өзіне ШЫҰ-ға 2010-2011 жылдары төрағалық ету өкілеттігін алды.

Н.Ә. Назарбаевтың белсенді атсалысуымен Азиядағы өзара сенім шаралары жөніндегі кеңес (АӨСШК) өзінің одан әрі құрылымдық жетілуін жағастырды. АӨСШК-нің тарихында тұңғыш рет III саммит Қазақстаннан тысқары жерде – Ыстамбұл қаласында өткізілді. Ол ол ма, Вьетнам мен Ирактың, сондай-ақ, Бангладештің бақылаушы ретінде қатысуы арқылы ұйымның қатары жана мүшелермен толықты.

Құрамына түркітілдес мемлекеттер кіретін өзге халықаралық құрылым туралы да осыны айтуға болады. Атап айтқанда, тағы да сол Ыстамбұлда қыркүйекте өткен X саммиттің қорытындысы бойынша Түркі кеңесі

хатшылығының, Ақсақалдар кеңесінің, сондай-ақ, Түркі әлемі академиясының қызметін ұлғайту туралы келісімдерге қол жеткізілді.

Қарашада Баку қаласында өткен Каспий бойы мемлекеттерінің III саммитінің барысында елеулі нәтижелерге қол жеткізілді, онда Қазақстан басшысының бастамасы бойынша бекіре тұқымдас балықтарды аулауға 5 жыл мерзімге мораторий енгізу туралы шешім қабылданды, сондай-ақ, жағалау бойындағы елдердің теңіздегі құқыққа қарсы әрекеттермен күрес саласындағы өзара іс-қимылдың құқықтық негізін қалаған Каспийдегі қауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды. Бұдан басқа, тараптар 24-25 теңіз милін негізге ала отырып, ұлттық аймақтың енділігін айқындау туралы мәселені жедел ойластыруға келісімдерін білдірді.

НАТО-мен ынтымақтасу желісі бойынша да елеулі ілгерілеушіліктер болды. Мәселен, Португалияның астанасы Лиссабон қаласында Солтүстік атлантикалық альянстың Ауғанстан жөніндегі қазандағы отырысының қорытындысы бойынша Орталық Азия мемлекеттерінің арасында Қазақстанды бірінші болып Қауіпсіздікке ықпал етудің халықаралық күштерінің қызметіне тарту, транзиттік ынтымақтастықты ұлғайту және Ақтау теңіз портын пайдалану туралы келісімдерге қол жеткізілді.

Мемлекет басшысының 11-13 сәуірде Вашингтон қаласында өткен Ядролық қауіпсіздік жөніндегі жаһандық саммитке қатысуы да 2010 жылғы маңызды сыртқы саяси оқиға болды, онда ол әлемдік қауымдастықтың жоғары бағасын алған бірқатар бастамалар ұсынды. Олардың қатарында – Ядролық қаруды баршаға ортақ көлбеу және тіктеп таратпау туралы жаңа шартты, ядросыз аймақтардың құқықтық мәртебесін реттеуді, Таяу Шығыста ядросыз аймақты, Ядролық отынның халықаралық банкін және Ядролық қауіпсіздік жөніндегі оқу орталығын құруды ойластыру бар. Осылайша, еліміз өзіне ядролық қарусыздану және таратпау үдерісінің жаһандық көшбасшысы рөлін бекітті.

Осы орайда БҰҰ-ның Бас хатшысы Пан Ги Мунның Қазақстанға 6-7 сәуірде жасаған алғашқы ресми сапарының ерекше мәні болды. Семей полигонында болған БҰҰ басшысы Орталық Азияда ядросыз аймақ шарты бойынша Қазақстанға кепілдік беруді жақтап, осындай аймақтың Таяу Шығыста құрылуын жеделдетуді ұсынды.

Сонымен бірге Достастық елдерінің мемлекетаралық бірлестігі шеңберіндегі байланыстар ең жиілігімен ерекшеленді, 16 саммиттің 9-ы осылардың еншісіне тиді.

Мұндағы басты бағыт Қазақстанның, Ресей мен Беларусьтің Кедендік одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістігінің қалыптасуы болып қала берді. 2010 жылдың 1 қаңтарынан бірыңғай кеден тарифі, ал 1 шілдеден бірыңғай Кеден кодексі енгізілгені белгілі. Осы үдерістерді дамыту үшін үш ел президенттерінің Кеден одағының Жоғарғы органының желтоқсандағы отырысында Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыру туралы декларацияға қолдары қойылып, БЭК-тің құқықтық базасын қалыптастыратын келісімдер мақұлданып еді, олардың күшіне енуі БЭК-ті 2012 жылдың 1 қаңтарынан іске қосуға мүмкіндік береді.

Бұл шешімдердің маңызы Н.Ә. Назарбаевтың бастамасы бойынша құрылып, мерейтойлық отырысы Астана қаласында 5 шілдеде болып өткен

Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың (ЕурАзЭҚ) 10 жылдығы тұсында ерекше маңызға ие болды.

Посткеңестік кеңістік елдерімен ықпалдастықтың басқа маңызды бағыты ең алдымен Қырғызстандағы ішкі саяси ахуалдың тұрақсыздануына байланысты қауіпсіздік проблемасы болды. Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының (ҰҚШҰ) жыл бойы өткен үш саммитінің басты күн тәртібін тап осы мәселелер құрады.

2010 жылы Қазақстан, сондай-ақ, алдымызда тұрған басты халықаралық ұйымдардың бірі – Ислам конференциясы ұйымына 2011 жылдан бастап төрағалыққа әзірлікті белсенді түрде жалғастырды.

Тұтасымен алғанда, Президент жыл бойы 16 көпжақты саммиттерге – Ядролық қауіпсіздік туралы жаһандық саммитке, ТМД-ның 3 саммитіне, ЕурАзЭҚ-тың 2 саммитіне, АӨСШК-нің III-саммитіне, ШЫҰ-ға мүше мемлекеттер кеңесінің X-отырысына, Қазақстан мен Ресейдің аймақаралық ынтымақтастығының VII-форумына, түркітілдес мемлекеттердің X-саммитіне, Каспий бойы мемлекеттерінің III-саммитіне, НАТО-ның саммитіне, ЕҚЫҰ-ның саммитіне, сондай-ақ, біздің елімізде өткен 5 халықаралық форумдарға («Қазақстан: дағдарыстан кейінгі модернизациялау кезеңіндегі инвестициялық мүмкіндіктер» IV-қазақстандық инвестициялық саммиті, ЕҚЫҰ-ның толеранттылық жөніндегі конференциясы, Минералдық ресурстар мен металлургия жөніндегі I-қазақстандық халықаралық конгресс, III-Астаналық экономикалық форум, ЕҚЫҰ сыртқы істер министрлерінің бейресми кездесуі) қатысты.

Екіжақты қарым-қатынастар желісі бойынша 2010 жылы Мемлекет басшысы 7 рет шет елдерге сапар жасады, олардың 1-і мемлекеттік, 4-і ресми және 2-і жұмыс сапарлары болды.

Атап айтқанда, Н.Ә. Назарбаев мемлекеттік сапармен Оңтүстік Кореяға (21-23 сәуір), ресми сапармен Өзбекстанға (16-17 наурыз), Украинаға (14-15 қыркүйек), Бельгияға (24-26 қазан), Францияға (26-28 қазан), жұмыс сапарымен Ресейге (14-16 ақпан) және Бельгияға (10-11 сәуір) барды.

Қазақстан Президентінің Корея Республикасына мемлекеттік сапары индустриялық-инновациялық және инвестициялық салалардағы екіжақты ынтымақтастықтың дамуына қуатты серпін берді. Құрық теңіз айлағын дамытуға 500 млн. долларлық сомаға несие тарту, Оңтүстік Кореяға ядролық отын жеткізіп беру және уранды бірлесіп өндіру саласындағы ынтымақтас-тық, сондай-ақ, Оңтүстік Кореяға, Қытай мен Оңтүстік-Шығыс Азия елдеріне кемінде 2 млн. тонна қазақстандық астықты экспорттау туралы меморандумдарға қол қойылды. Сапар қорытындысы бойынша, Мемлекет басшысының тапсыруымен Үкімет Қазақстанда жоғары технологиялық ин-вестициялық жобаларды енгізу және «Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы зауыттарының базасында әскери кемелер жасау мәселесін зерттеу жөнінде бірлескен іс-қимыл бағдарламасын жасауға кірісті.

Н.Ә. Назарбаевтың Өзбекстанға жасаған ресми сапарының барысында Орталық Азия аймағындағы су-энергетикалық ресурстарды бірлесіп пайдаланудың ұтымды тетігін тездетіп жасауға және Рогун СЭС-і мен Қамбарата объектілері құрылысының жобаларына халықаралық сараптама жүргізуге өзара мүдделілік танытылды.

Мемлекет басшысының Украинаға жасаған ресми сапарының қорытындылары бойынша Украина аумағы арқылы мұнай транзиттеуді қалпына келтіру, 2010-2011 жылдарға арналған Қазақстан-Украина іс-қимылдарының жоспарын ұлғайту («Жол картасы – 3»), мұнайгаз секторы, атом энергетикасы, көлік және транзит, машина жасау, ғарыш және агроөнеркәсіптік кешен сияқты келешегі зор салаларда іскерлік байланыстарды арттыру туралы келісімдерге қол жеткізілді.

Бельгия мен Францияға жасалған ресми сапарлар да маңызды болды, солардың барысында Н.Ә. Назарбаевтың Еуропалық Одақтың, Бельгияның, Францияның және НАТО-ның басшылығымен келіссөздері жүргізіліп, экономика, энергетика, сауда және инвестиция салаларындағы ынтымақтастықты тереңдету туралы келісімдерге қол жеткізілді. Ілгеріленген серіктестік туралы жаңа келісім жасау, Қазақстанға «нарықтық экономикалы ел» мәртебесін беру және біздің еліміздің БСҰ-ға кіруі туралы келіссөздерді аяқтау туралы ЕО, Бельгия және Франция басшылығының қолдауы алынды.

Ресей Федерациясымен дәстүрлі етене байланыс ұсталынып тұрды. Есепті мерзім ішінде түрлі пішіндер бойынша Президент Д.А. Медведевпен 9 және Үкімет Төрағасы В.В. Путинмен 2 рет кездесті. Дәстүрлі сындарлы әрі іскерлік ахуалында өткен кездесулерде сауда, энергетика, ғарыш салаларындағы екіжақты қарым-қатынастардың, шекара маңы мен аймақтық ықпалдастықтың, күн тәртібінің халықаралық және өңірлік мәселелері талқыланды.

Сондай-ақ, Н.Ә. Назарбаевтың Ресей Президентімен бірге Өскемендегі Қазақстан мен Ресейдің аймақаралық ынтымақтастығының VII форумына, сондай-ақ, Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 65 жылдығына байланысты Мәскеуде өткен салтанатты іс-шараларға қатысуының елеулі маңызы болды.

Өз кезегінде, Мемлекет басшысы 2010 жылы Қазақстанға екіжақты сапарлармен және халықаралық форумдардың шеңберінде келген Румыния президенті Т. Басескумен, Словакия президенті И. Гашпаровичпен, Украина президенті В.Ф. Януковичпен, Түркия президенті А. Гүлмен, Сербия президенті Б. Тадичпен, Австрия президенті Х. Фишермен, Армения президенті С.А. Саргсянмен, Литва президенті Д. Грибаускайтамен, Беларусь президенті А.Г. Лукашенкомен, Ауғанстан президенті Х. Карзаймен, Қырғызстан Республикасының өтпелі кезеңдегі президенті Р.И. Отунбаевамен, Финляндия президенті Т. Халоненмен, Болгария президенті Г. Пырвановпен, Тәжікстан президенті Э.Ш. Рахмонмен, Хорватия президенті И. Йосиповичпен, Венгрия президенті П. Шмиттпен, Черногория президенті Ф. Вуяновичпен, Албания президенті Б. Топимен, ҚХР Төрағасы Ху Цзиньтаомен, Иордания Королі Абдалла II ибн Хусейнмен, Бельгияның

Мұрагер ханзадасы Филипп II-мен, Германияның Федералдық канцлері А. Меркельмен кездесті.

Кездесулердің басты өзегі екіжақты қарым-қатынастарды одан әрі нығайтумен бірге, осы елдердің озық технологияларын жеткізу арқылы Қазақстанның үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасына қатысуы, жоғары технологиялы өндірісті тікелей инвестициялау, Қазақстан экономикасының шикізаттық емес секторында бірлескен жобаларды іске асыру мәселелері болды. Бұл орайда Түркия, Германия және Қытай тараптарымен жүргізілген келіссөздер айрықша жемісті өтті.

2010 жылы Президенттің сондай-ақ, Қазақстанға келген халықаралық ұйымдардың, шетелдік саяси, қоғамдық және іскерлік орталардың өкілдерімен көптеген кездесулері болды. Олардың қатарында БҰҰ Бас хатшысы Пан Ги Мун, ЕҚЫҰ Бас хатшысы М.П. де Бришамбо, ҰҚШҰ Бас хатшысы Н.Н. Бордюжа, ИКҰ Бас хатшысы Э.Ихсаноглу; ПАСЕ Төрағасы М. Чавушоглу; АҚШ Мемлекеттік хатшысы Х.Клинтон; Италия Министрлер Кеңесінің Төрағасы С.Берлускони; Нидерланды премьер-министрі М.Рютте, Франция премьер-министрі Ф.Фийон, Греция премьер-министрі Г. Папандреу, Эстония премьер-министрі А. Ансип, Түркия Ұлы ұлттық жиналысының Төрағасы М. Шахин, Иран Ислам жиналысы Мәжілісінің Төрағасы А. Лариджани, ГФР Бундестагының Төрағасы Н. Ламерт, ҚХР Халықтық саяси консультативтік кеңесі Бүкілқытай комитетінің Төрағасы Цзя Циньлин, Ресей Федерациясы Федерация Кеңесінің Төрағасы С.М. Миронов, Мәскеу мен бүкіл Русьтің Патриархы Кирилл, т.б. болды.

Жыл бойы Мемлекет басшысы Ресей, Израиль, Украина, Оңтүстік Корея, Түркия, Швейцария президенттерімен, Испания Королімен және басқалармен телефон арқылы сөйлесті.

Оған Ұлыбританияның, Беларусьтің, Иранның, Түркіменстанның, Әзірбайжанның, Ирактың, Қытайдың, Пәкстанның, Түркияның, Украинаның, Сауд Аравиясының, Жапонияның, Иорданияның, Литва мен Венгрияның елшілері сенім грамоталарын тапсырды.

* * *

Еліміздің ішкі саяси өмірінің басты оқиғаларының бірі – Қазақстан Республикасы Конституциясының 15 жылдығы болды.

«Конституция – мемлекеттің демократиялық дамуының негізі» деп аталатын халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда сөйлеген сөзінде Н.Ә. Назарбаев Отанымыздың соңғы 15 жылдағы барлық жетістіктері – Конституциямыздың және соның базасында қабылданған заңнаманың жұмыс істеуінің нақты нәтижесі екенін атап өтті. Тап осының арқасында Қазақстан ТМД-да алғашқы болып посткеңестік кеңістікте теңдесі жоқ салық және зейнетақы реформаларын жүргізіп, ұлттық экономикаға 100 млрд. доллардан астам тікелей инвестициялар тартып, ІЖӨ-ні екі еселей алды; осыған қоса, жан басына шаққандағы ІЖӨ-ні 700 доллардан 8 мың долларға жеткізді, яғни 11 есе өсіре алды, деді ол.

30 тамызда Мемлекет басшысы елорданың орталық алаңындағы «Қазақ елі» монументінің алдында Конституцияның 15 жылдығына орай Әскери парад қабылдады.

Егемен Қазақстанның жаңа тарихына тікелей қатысы бар ендігі бір мерейтойлық меже Қазақстан халқы Ассамблеясының 15 жылдығы болды. 20 қазанда «Қазақстан халқы Ассамблеясы: сенім, дәстүр, ашықтық, төзімділік» XVI-сессиясын ашып, оған қатысушыларды мерейтоймен құттықтай отырып, Н.Ә. Назарбаев бүгінде Ассамблеяның алдында ұлттық бірлікті нығайтуға байланысты жаңа міндеттер тұрғанын атап өтті. Ассамблеяның еңбегін тану белгісі ретінде Президент «Қазақстан халқы Ассамблеясының «Бірлік» алтын медалі» қоғамдық наградасы белгіленгені туралы хабарлады.

Бұл жылдың елеулі оқиғаларының бірі ретінде Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 65 жылдығын да атап өткен жөн.

Мереке қарсаңында Мемлекет басшысы Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 65 жылдығы құрметіне соғыс ардагерлерінің бір тобына мерейтойлық медальдар мен жаңа пәтерлер кілттерін тапсырды.

Мереке қарсаңында жиналғандар алдында сөз сөйлеген Н.Ә. Назарбаев: «Ұлы Отан соғысындағы жеңіс біз айтып жеткізгісіз азаптар, құрбандықтар мен мұқтаждықтар арқылы келді. Қазақстандықтар Жеңіске қол жеткізуге елеулі үлес қосты. 500-ден астам жерлестеріміз Совет Одағының Батыры атағына ие болды. Халқымыздың Талғат Бигелдинов, Рахымжан Қошқарбаев, Қасым Қайсенов, Мәншүк Мәметова, Әлия Молдағұлова, Хиуаз Доспанова есімді ұлдары мен қыздарының, тағы басқалардың ерліктері ұрпақтар жүрегінде мәңгі сақталады. Біз құрбан болғандарды зердемізде қастерлеп сақтай отырып, Отанымызды гитлерлік басқыншылардан қорғағандардың барлығына құрметімізді көрсетеміз», дегенді атап айтты.

Сол күні ол әскери қызметшілер мен құқық қорғау органдары өкілдерінің үлкен бір тобына мемлекеттік наградалар, сондай-ақ, Ұлттық қауіпсіздік комитеті, Президенттің күзет қызметі, қорғаныс, ішкі істер, әділет және төтенше жағдайлар министрліктерінің, Бас прокуратураның өкілдеріне жоғары әскери және арнайы дәрежелердің ерекшелік белгілері мен сыныптық шендерін табыс етті.

28 маусымда елордада халықаралық деңгейдегі жоғары оқу орны – «Назарбаев университетінің» ашылуы үлкен жаңғырық туғызды. Салтанатты рәсімге қатысушылардың алдында сөз сөйлеген Мемлекет басшысы елімізде «Болашақ» президенттік бағдарламасының табысты жұмыс істейтінін, соның шеңберінде мыңдаған қазақстандық жастар әлемнің жетекші университеттерінде білім алып қайтқандықтарын атап өтті. Жаңа оқу орны ашылған соң Қазақстан жастары енді инженер, медицина және энергетика мамандықтары бойынша Астана қаласында оқытылмақ. Жаңа оқу орнында әлемнің ең жақсы профессурасы сабақ беретін болады.

Шілдеде Президент Қазақстан Магниткасының 50 жылдығына орай Теміртау қаласында өткен салтанатты іс-шараларға қатысты. Бұл оқиғаның біздің еліміз үшін маңызын айта келе, ол 50 жыл бұрын алғашқы шойын балқымасының алынуы арқылы тек қана Қарағанды металлургия комбинаты

өмірге келіп қоймағандығын – бұл Қазақстанның бүкіл қара металлургиясының өмірге келгендігі екендігін де атап өтті.

Астана күнін мерекелеу айшықты әрі есте қаларлық іс-шараға айналды. Салтанаттарға Ресей президенті Д.А. Медведев, Беларусь президенті А.Г. Лукашенко, Тәжікстан президенті Э.Ш. Рахмон, Қырғызстан Республикасының өтпелі кезеңдегі президенті Р.И. Отунбаева, Армения президенті С.А. Саргсян, Украина президенті В.Ф. Янукович, Иордания Королі Абдалла II ибн Хусейн қатысты. Мерекелік бағдарламаның шеңберінде Н.Ә.Назарбаев Астана қаласында бірқатар жаңа нысандарды ашты, олардың қатарында әлемдегі шатыр нысанды ең биік әрі таңғажайып ғимараттардың бірі – «Хан Шатыр» және «Керей мен Жәнібек» композициясы да бар еді.

1 қыркүйекте Мемлекет басшысы төртінші шақырылған Қазақстан Республикасы Парламентінің IV сессиясын ашты. Депутаттар алдында сөз сөйлеген ол парламентарийлердің назарын алдағы сессиядағы заңшығарушылықтың басты міндеті – 2020 жылға дейінгі дамудың стратегиялық жоспарын құқықтық қамтамасыз ету екендігін атап көрсетті.

Желтоқсанда Президент қалыптасқан дәстүр бойынша Тәуелсіздік күніне арналған салтанатта сөз сөйлеп, республиканың экономикалық және мәдени дамуына, достық пен келісімді нығайтуға, заңдылық пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуге, Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігі мен қорғаныс қабілетін арттыруға елеулі үлес қосқан азаматтарға мемлекеттік наградалар табыс етті. Олардың қатарында көрнекті мәдениет, ғылым, білім, денсаулық сақтау қайраткерлері, өндіріс, құқық қорғау органдарының өкілдері, әскери қызметшілер, соғыс және еңбек ардагерлері, сондай-ақ, шетел қайраткерлерін қоса алғанда, ЕҚЫҰ-ның Астана Саммитін әзірлеуге және өткізуге лайықты үлес қосқандар да болды.

* * *

Қазақстан 2010 жылы әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан алғанда әлемдік экономикада сақталып тұрған дағдарыстық құбылыстарға қарамастан, рецессияны жеңіп, іс жүзінде экономиканың барлық салаларында оң ырғақты сақтап қалды, мұның өзі дұрыс таңдалған стратегияның, дағдарысқа қарсы жүйелі қабылданған іс-шаралардың және жинақталған өз қаражатымыздың есебінен экономиканы қаржылай қуатты қолдаудың тікелей нәтижесі еді.

22 қаңтарда Үкіметтің тиісті есебін тыңдау барысында еліміздің 2009 жылғы әлеуметтік-экономикалық дамуының қорытындыларын шығара келіп, Мемлекет басшысы: «Өткен жылы мемлекеттердің бәрі бірдей экономикада оң нәтижелерге жете алмады. Біз серпінді мемлекеттер деп аталатындардың ішінде болдық. Көптеген мемлекеттердің сыртқы қарыздары үлкен көлемде артуда, несие көлемі де артып барады, бюджет тапшылығы аса зор деңгейге жеткен, жұмыссыздық белең алған, өте көп кәсіпорындар жұмысын тоқтатқан. Міне, осындай жағдайда біздің экономикамыз дағдарыстан шығынсыз шығып келеді. Осының арқасында жұмыссыздықты қысқарттық, инфляцияны төмендеттік, «Жол картасын» жүзеге асыру барысында еліміздің тұрғындары үшін аса қажет үлкен жұмыстарды атқардық. Келіп жеткен 2010 жылы бізді бұдан да ауқымды міндеттер күтіп тұр. 2010 жыл біз үшін

2020 жылға дейінгі стратегиялық даму бағдарламамызды жүзеге асыру негізінде Қазақстанның серпінді өсудің тұрақты траекториясына шығаратын жыл болуы тиіс», деп атап көрсетті.

Қазақстанның 2020 жылға дейінгі тиісті стратегиялық даму жоспарын Президент бір жетіден кейін, 29 қаңтардағы Парламент палаталарының бірлескен отырысында, «Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» деп аталатын Қазақстан халқына Жолдауының шеңберінде жария етті.

Н.Ә. Назарбаев өз сөзінде таяудағы онжылдықтағы тұрақты және теңгермелі даму ұлттық экономиканы үдемелі әртараптандыру мен бәсекеге қабілеттілікті арттыру есебінен қамтамасыз етілетінін ерекше қадап айтты. Сол себепті, мына міндеттерді: ел экономикасын дағдарыстан кейінгі дамуға дайындауды, үдемелі индустрияландыру мен инфрақұрылымдарды дамыту есебінен экономиканың тұрақты өсіміне қол жеткізуді, адам капиталының бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін болашаққа белсенді түрде инвестиция салуды, қазақстандықтарды сапалы әлеуметтік және тұрғын үй-коммуналдық қызметтермен қамтамасыз етуді, ұлтаралық келісімді нығайтуды және халықаралық қатынастарды одан әрі дамытуды шешу қажет болады.

Қазақстан халқына Жолдауды жүзеге асыру жөніндегі алғашқы іс-шаралар 1 ақпанда Мемлекет басшысының төрағалығымен Үкімет мүшелерінің, Президент Әкімшілігі мен орталық мемлекеттік органдар басшылығының қатысуымен өткен жұмыс мәжілісінде, сондай-ақ, «Нұр Отан» халықтық-демократиялық партиясы Саяси кеңесі Бюросының отырысында талқыланды.

Стратегияны орындау үшін Үкімет 2020 жылға дейінгі үдемелі индустриялық-инновациялық дамудың мемлекеттік бағдарламасын жасап, бекітілді. Оның өзегін жалпы сомасы 8 трлн.-нан астам теңгеге лайықталған республикалық және өңірлік маңызы бар 294 жоба құрады. Экономиканың 12 саласы: металлургия, мұнай өңдеу мен химия өнеркәсібі, агроөнеркәсіп кешені, машина жасау, құрылыс индустриясы, көлік және телекоммуникация инфрақұрылымы және басқалар басым бағыт болып айқындалды. Бағдарламаны екі 5 жылдық жоспарлар шеңберінде, екі кезеңде жүзеге асыру көзделді.

Мемлекеттік бағдарламаның мазмұны және оны жүзеге асыру жөніндегі нақты міндеттерді Президент Премьер-Министр К.Қ. Мәсімовтің, Мемлекеттік хатшы – Сыртқы істер министрі Қ.Б. Саудабаевтың, Президент Әкімшілігінің Басшысы А.Е. Мусиннің, Үкімет мүшелерінің, орталық атқарушы органдар жетекшілерінің, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдерінің қатысуымен өткен наурыз кеңесінде халыққа жария етті.

Бағдарламаның тиімділігін арттыру мақсатында Үкіметті оңтайландыру жүзеге асырылды, соның шеңберінде бірқатар министрліктер таратылып немесе өзгертілді және жаңа министрліктер құрылды. Олардың қатарында Мемлекеттік бағдарламаны өмірде іске асыруға тікелей жауапты Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі бар. Сонымен бірге әр жобаға тиісті салалық министрліктер, «Самұрық-Қазына» және «ҚазАгро» холдингтері

басшыларының, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдерінің дербес жауапкершілігі белгіленді.

Үдемелі индустриялық-инновациялық дамудың мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асырудың алғашқы қорытындыларының тұсауы 2 шілдеде болған «Назарбаев университетінің» ашылуы кезінде «Күшті Қазақстанды бірігіп құрамыз!» жалпыұлттық телекөпірінің барысында кесілді. Атап айтқанда, Жамбыл облысының Мыңарал поселкесіндегі цемент зауытында өндірісті іске қосу жүзеге асырылды, Балқаш ЖЭС-нің құрылысының басталуына рұқсат берілді, Маңғыстау облысының Баутино портында кеме жасау зауыты ашылды, «General Electric» компаниясымен ықпалдастықта «Ақтөберентген» АҚ шығарған 16 кесінділі қазақстандық компьютерлі томограф көрсетілді және т.б. Телекөпір барысында барлығы сомасы 381 млрд. теңгелік 72 инвестициялық жобаның тұсауы кесілді.

2020 жылға дейінгі дамудың үдемелі индустриялық-инновациялық мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру үдерісіне шетел инвесторларын кеңірек тарту мақсатында Президент «Қазақстан: дағдарыстан кейінгі модернизациялау кезеңіндегі инвестициялық мүмкіндіктер» деп аталатын IV-қазақстандық инвестициялық саммитке, Минералдық ресурстар мен металлургия жөніндегі I-қазақстандық халықаралық конгреске, III-астаналық экономикалық форумға, Президенттің жанындағы Шетел инвесторлары кеңесінің 23-ші отырысына қатысты.

Кәсіпкерлер кеңесінің I-пленарлық отырысы да осы мәселелерге арналды, онда Мемлекет басшысы ұлттық бизнесті қолдаудың шеңберінде Үкіметке «Бизнестің жол картасы – 2020»-да әлемдік дағдарысқа байланысты қиын жағдайда қалған кәсіпорындарды жандандырудың, ставкаларды субсидиялаудың, кепілдік берудің, инфрақұрылымдар салудың және қызметкерлерді қайта оқытудың механизмдерін ескеруді тапсырды. Бұдан басқа, бизнесті дамытудағы әкімгершілік кедергілерді азайту үшін Н.Ә. Назарбаев «Ақорда» сайтында «Бизнесті президенттік қолдау» арнаулы бөлімін ұйымдастыруды тапсырды, оған құқық қорғау органдары тарапынан құқыққа сай емес іс-әрекеттер мен тексерулер деректері бойынша кез келген кәсіпкер хабар жолдай алуы тиіс. Жыл бойы көрсетілген ресурсқа 2 мыңнан астам кәсіпкер хабарласты. Ол арыз-шағымдардың барлығы да Президент Әкімшілігінің қатаң бақылауына алынып, қалыптасқан тәртіп бойынша тиісті органдарда қаралды. Тексерулердің қорытындылары бойынша құқық қорғау органдарының 24 қызметкері қызметтік лауазымдарынан босатылды.

Әлеуметтік-экономикалық дамудың ағымдағы нәтижелері, сондай-ақ, елдің индустриялық-инновациялық дамуының стратегиясын жүзеге асыру туралы Премьер-Министрдің есебін Мемлекет басшысы Үкімет мүшелерімен және Президент Әкімшілігінің басшылығымен 15 маусымда және 2 тамызда болған мәжілістер барысында тыңдады.

Еліміздің ауыл шаруашылығының көкейкесті проблемалары, соның ішінде жиын-терін науқанының мәселелері Н.Ә. Назарбаевтың 3 тамызда Премьер-Министрдің, Президент Әкімшілігі Басшысының, Президент

көмекшісі мен Ауыл шаруашылығы министрінің қатысуымен өткізген талқылауының арқауы болды.

4 тамызда Президент Үкімет мүшелерінің, Президент Әкімшілігі мен орталық мемлекеттік органдар басшылығының қатысуымен азаматтардың құқықтарын қорғаудың көкейкесті мәселелері бойынша өткізілген мәжілістің жұмысына қатысты. Мәжіліс барысында үлескерлік құрылысқа өз қаржыларын салған азаматтардың проблемаларын шешуге, қылмыспен күрестің жағдайына, елдегі заңдылық пен құқықтық тәртіптің қамтамасыз етілуіне, сондай-ақ, кәсіпкерлік қызметте азаматтардың құқығын қорғауға қатысты мәселелер туралы сөз болды.

2010 жылы 12198 үлескердің мәселесі шешіліп, 67 үлескерлік құрылыс объектісі пайдалануға берілгенін айта кету керек, олардың қатарында астанада 36 нысан (6503 үлескер), Алматы қаласында 14 нысан (4625 үлескер), өзге өңірлерде 17 нысан (1070 үлескер) бар. Тұтасымен алғанда, дағдарысқа қарсы шараларды іске асыру барысында мемлекет 384 нысанға қатысты 53 мыңнан астам үлескерлердің проблемаларын шешті.

Мемлекет басшысы, сондай-ақ, алда тұрған 2011 жылғы VII қысқы Азия ойындарының мәселелерін де айрықша бақылауда ұстады.

Қазақстан өңірлерінің әлеуметтік-экономикалық дамуының мәселелері де Президенттің ұдайы назарында болды.

Өткен жылы Мемлекет басшысы еліміздің көп өңірлеріне жұмыс сапарларымен барды, солардың барысында облыс активтерімен, еңбек ұжымдарымен, жұртшылық өкілдерімен кездесті, ондаған өнеркәсіп және әлеуметтік нысандарда болып, жаңа өндірістердің іске қосылуына қатысты. Олардың қатарында Оңтүстік Қазақстан облысындағы керамогранит шығаратын зауыт пен Ақмола облысындағы Васильков тау-кен комбинатында алтын айыру фабрикасының ашылуына, Павлодар облысындағы өнімділігі жылына 125 мың тонналық «Қазақстан электролиз зауыты» АҚ екінші кезегінің іске қосылуына қатысуы, т.б. бар.

Қазанда Президент облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдерімен жұмыс мәжілісін өткізді. Онда еліміздің 2010 жылғы 9 айының әлеуметтік-экономикалық дамуының қорытындылары талқыланып, алдағы кезеңге арналған міндеттер белгіленді.

Тұтасымен алғанда, Мемлекет басшысы жыл бойы Премьер-Министрмен, Ұлттық банктің, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің, орталық және жергілікті атқарушы органдардың, ұлттық компаниялар мен еліміздің даму институттарының басшыларымен үзбей кездесіп тұрды.

2010 жылдың әлеуметтік-экономикалық қорытындыларын шығара отырып, Н.Ә. Назарбаев 21 желтоқсанда Президенттің сапа саласындағы «Алтын сапа» сыйлықтарының және «Парыз» бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі конкурсының лауреаттарын марапаттау салтанатының шеңберінде барлық облыстардың, мемлекеттік органдар мен ұлттық холдингтердің бір жылдағы индустрияландыру туралы есептерін тыңдап, сондай-ақ, телекөпір арқылы Қазақстанның өңірлерінде пайдалануға берілген

жаңа объектілермен танысты. Жалпы алғанда, Қазақстанды үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асырудың шеңберінде, жылдың соңына қарай 23 мың тұрақты жұмыс орындарын ашу арқылы 800 млрд. теңгеден астам соманың 152 жобасы іске қосылды.

* * *

Мемлекет басшысының 2010 жылғы жұмыс кестесінің негізгі нәтижелері, міне, осындай. Жұмыс кестесінің теңгерімділік сипатта болғанын, онда белгіленген іс-шаралардың бәрінің де толығымен орындалғанын атап айтқан жөн.

МЕНІҢ ЕЛІМ, МЕНІҢ ТАҒДЫРЫМ, МЕНІҢ ПРЕЗИДЕНТІМ

Сергей Харченко,
Қазақстан халқы Ассамблеясының
мүшесі

Егемен Қазақстан, 9 ақпан 2011ж.

Тарихты уақыт жасайды, ал тарих өз жадында қоғам мен біздің әрқайсымыздың өміріміздегі ең маңызды деген жайттарды ғана сақтайды. Биылғы маусым айында менің Қазақстандағы өмірім мен жұмысыма 50 жыл толады.

Бүгін біздің республикамыздың тәуелсіздігінің 20 жылдығы қарсаңында артта қалған хрущевтік кезеңнің 1961 жылы еске оралады. Сол жылы бүгінгі жастарға белгісіз комсомол мені Жітіқара асбест комбинатының құрылысына аттандырды. Қазақстан Донбастан келген эшелонды қонақжайлылықпен салтанатты түрде қарсы алды. Оркестр ойнады, митинг болды, жалынды сөздер айтылды. Қазақтың кең даласы хрущевтік жылымықтан жадыраған сәт еді. Біз құрылыста жұмыс істей жүріп, өзіміздің бақытты болашағымызға және мемлекет келешегіне кәміл сендік. Сондықтан да болар, алғашқы қиыншылықтарға төздік, үш ай бойы еденде ұйықтап, қолға түскенді қорек еттік. Мені Николай Жабиннің бригадасына тас қалаушы-бетоншы етіп жіберді. Жұмыс ауысыммен жүргізілетін, кейде тізе бүгуге де мүрсат болмайтын. Әрбір сағат сайын дерлік бетон тиелген машина келіп жататын, оларды арнайы науа – «туфелькаға» қотарып, кейін мұнаралы кранмен жоғарыға беретінбіз. Мұндай ауыр жұмысқа үйренбеген біз титықтап қалатын едік, сәл-пәл демалысқа отырғанда ПТУ-дағы алаңсыз өмірді және Украинаның сұлу табиғатын еске алатынбыз. Өйткені, Қазақстанның қатаң табиғаты біздің маңдайымыздан сипай қоймады. Бір айдан кейін Донбастан келген бір жарым мың адамның бес жүзі басы ауған жаққа жақсы тіршілік іздеп кетті. Менің де көңілім алаң еді, Украинадағы Полесьеге қайта кеткім келіп мазасыздандым. Бірақ аз да болса жолға ақша жинап, товар таситын пойызбен емес, жолаушы пойызымен жүрмек болдым. Күн артынан күн өтіп жатты. Біз де жаңа ортаға, жаңа жұмысқа үйреніп, осы өңірге бауыр баса бастадық. Ұшы-қиыры жоқ ен дала бізді өз құшағына тарта түсті, мөп-мөлдір аспан қиялға қанат байлады. Дәл сол кездің өзінде мен журналистикаға бір табан жақын едім, «За асбест» атанған осындағы көп тиражды газетке хабар-ошар жаза бастадым. Сол газеттің материалдарынан аса маңызды бүкілодақтық екпінді құрылыс – Теміртаудағы Қазақстан Магниткасы туралы оқып, білдім. Сол құрылыста ол кезде ешкімге белгісіз Нұрсұлтан Назарбаев та еңбек етіп жүр екен. 1960 жылы 3 шілдеде Орта Азия мен Қазақстандағы алғашқы

домна пеші іске қосылғанда оның қуанышында шек болмаған-ақ шығар. Енді Назарбаев құрылысшыдан металлургке айналды. Ол Борис Яговитовтың бригадасындағы төртінші горновой болды. Ал мен Жітіқара асбест комбинатының пайдалануға берілу қуанышын үш жылдан кейін сезіндім, ол кезде әскер қатарындағы міндетімді атқарып жүрген едім. Бригадирім Николай Жабиннің Ленин орденімен марапатталуы, кейбір бригада мүшелерінің медальмен наградталуы алыста жүрген мені де ерекше толқытты. Сол кездері «Темиртауский рабочий» және біздің Жітіқараның «За асбест» газеттері озат жұмысшылар туралы, әсіресе әрі жұмыс істеп, әрі оқитын жастар туралы жиі жазатын. Сөйтіп, біз горновой Нұрсұлтан Назарбаев пен Қабидолла Сәркеновтің Қарағанды политехникалық институты Теміртау филиалында оқитынын білдік. Мен де құрылыс техникумының кешкі бөліміне түстім, бірақ кейін құрылысшы мамандығынан гөрі бүйрегім журналистикаға бұрды. Техникумды тастап, кешкі мектепке бардым, ондағым аттестат алғаннан кейін университетке түсу. Журналистика мені тарих пен мемлекет саясатын тереңірек білуге, белгілі де талантты адамдар өміріне зер салып, солардан үлгі алуға итермеледі.

Николай Жабиннің бригадасында да, Нұрсұлтан Назарбаев еңбек еткен бригадада да бірнеше ұлттың өкілдері еңбек етті, олардың абырой-беделі ұлттық белгілерімен емес, білімі, жауапкершілігі және өз мамандығына деген адалдығы арқылы айқындалатын. Біз бала кезімізде, содан жасөспірім шағымызда, кейін жігіт болып, оң-солға сын көзбен қараған тұста да үлгіні әдеби кейіпкерлерден, аты шыққан жандардан ғана емес, ең алдымен өз тұстастарымыздан алатын едік қой. Нұрсұлтаннан оның ауылының балалары, мектептес достары мен жолдастары үнемі үлгі алды. Дегенмен оның өз қатарластарынан еш өзгешелігі жоқ та сияқты еді. Кейін өзінің табандылығы мен төзімділігін көрсетіп, қатарларының құрметіне бөленуді қалағандар да Нұрсұлтанға теңелуге тырысты. Кейін қоғамдық жұмыс өрге өрлетіп, ол енді Нұрсұлтан Әбішұлы болғанда жауапкершілік пен табандылықты көптеген жас содан үйренді. Москваға, БЛКЖО Орталық комитетінің хатшысына,

тікелей телефон соғуға Нұрсұлтан сияқты батыл, бірбеткей адамның ғана жүрегі дауалар еді...

Енді оның төңірегіндегілер, оны жақсы білетін жандар Нұрсұлтан Әбішұлының жанына топтаса бастады, ақыл сұрады, сырласты, кеңесті. Сөйтіп, тағдыр халық басшылығына алып келген адамның тұлғалық қасиеті қалыптасты.

Міне, осынау тұста мен қазақ халқының қонақжайлылығы мен төзімділігі, қиын жағдайға тап болған жандарға көмек қолын созуға даярлығы сияқты қасиеттерін танып, білген едім. Дәл сол шақта Қазақстанның болашағы мен байлығының негізі қаланып жатты. Сол болашақ пен байлықтың құрамдас бөлігі Қазақстанға келген басқа этностардың мәдениеті, тілі еді. Кейде түсінігі мен түр-келбеті, мінезі мен өмірлік ұстанымы әртүрлі жандар да ортақ іс үшін бір кісідей жұмылып жатты.

Қазақстан Магниткасында Нұрсұлтан Назарбаев ерекше тұлға еді. Ол ақылды, сындарлы, шыныққан, өз жолы мен өз қадірін білетін жас еді. Ол металлургтер ішінде де ерекшеленіп тұратын. Ол менен бұрын комсомол белсендісі болды, қоғамдық-саяси жұмыстарға белсене қатысты. Ол туралы газеттер жиі жаза бастады, Қазақстан комсомолының X съезіне, БЛКЖО-ның XVI съезіне қатысты, Бүкілдүниежүзілік III жастар фестиваліне делегат болды.

Бүгін толық сеніммен мынаны айтуға болады: кеңес кезінде жұмысшы мамандығы адамның өсуіне, ең бастысы – жастардың өз қабілеті мен талантын көрсетуге жақсы мүмкіндіктер берді. Бұған бүгіндер Қазақстанның даңқты адамдарына айналған көптеген бұрынғы жұмысшылардың өмірбаяндары дәлел бола алады. Нұрсұлтан Назарбаев басшылық лауазымға қызықпағанын кейін талай айтса да, бірақ ол дүрмектің ортасында қала алмас еді, өйткені оның лидерлік қасиеті үнемі алға бастайтын. Белсенді еңбек адамы, жастар жетекшісіне Теміртау қалалық комсомол комитетін басқару ұсынылды. Өз тәжірибемнен білемін, мұндай ұсыныстардан дені сау адам бас тартпаса керек-ті. Бірақ Нұрсұлтан Назарбаев бас тартты. Мұнысын ол мұндай жұмысқа психологиялық жағынан дайын емеспін деп түсіндірді. Оны бюроға шақыртты, әдеттегідей қысымға алды, жаза да қолданды, бірақ көндіре алмады. Дәл осы тұста Назарбаев – тұлғаның бар болмысы мен мұндалады. Ол БЛКЖО Орталық Комитетінің бірінші хатшысы С.П. Павловқа дейін жетіп, өз тарихын баяндады. Облыстық партия комитетінің бюросы қалалық партия комитетінің Назарбаевқа жаза беру жөніндегі шешімінің күшін жойды, ал бірінші хатшы Катковқа қатаң партиялық жаза қолданылды. Бірақ кейін Назарбаев Теміртау қалалық комсомол комитетін басқарды да. Өйткені, партиялық функционерлер оның лидерлік қасиетін, адамдармен жұмыс істеу қабілетін, алғырлығын көріп-білген еді. Бүгіндері бізге күнделікті өмірде осындай қасиеттер жетіспей жататыны өкінішті-ақ!

Комсомолдан кейін және 1970 жылы Қарағанды политехникалық институтын бітіргеннен соң Нұрсұлтан Назарбаев Теміртау қалалық партия комитетінің екінші хатшысы болып сайланды. Ал сол кезде

«Костанайтяжстрой» тресі комсомол комитеті хатшысының орынбасары болып істейтін маған ең алғашқы үкімет наградасы – В.И. Лениннің туғанына 100 жыл толу құрметіне шығарылған мерекелік медаль тапсырылған еді. Ленин партиясы, сол кезде КОКП-ны осылай атайтын, кадрларды тәрбиелеп, іріктей білетін. Араға көп уақыт салмай Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан металлургия алыбы партия ұйымын басқарды, одан кейін Қарағанды облыстық партия комитетінің хатшысы болды. Ал 1979 жылы Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің өнеркәсіп жөніндегі хатшысы болып сайланды. Төрт жылдан кейін ол Қазақстан Министрлер Кеңесін басқарады.

Біз, қатардағы партия қызметкерлері мен партия мүшелері, бұл қызметтердегі оның жұмыс стилін, белгілі бір проблеманы шешудегі оның ықпал ету деңгейін тікелей сезінген жоқпыз. Ал сол кезде де, бүгін де, мемлекеттегі бірінші тұлғаға қоғамның миллиондаған мүшесі мен әрбір нақтылы адамының өмірі байланысты еді. Өйткені, біздің барлық жеңістеріміз бен өкініштеріміздің бастауында солар тұратын.

Комбинат парткомының хатшысы болып сайланған Нұрсұлтан Назарбаев алдында сан түрлі мәселелер тұрды. Комбинат директоры О.И. Тищенко да жанадан тағайындалған еді. Тұтқа ұстаған екі басшы кәсіпорында оның алғашқы күнінен қордаланып қалған түйткілдерді шеше алмады. БАҚ-та сын мақалалар жарық көре бастады, журналистер кінәні директор мен партком хатшысына тақты. Бірақ бұл қиыншылықтар олардың сағын сындырмады. Мәскеуден келген бригада комбинаттағы істің жай-жапсарын зерттегеннен кейін Н.Ә. Назарбаевты КОКП Орталық Комитетінің Секретариатына шақырды. Бұл тегін шақырту емес еді. Н.Ә. Назарбаев оған өз комбинатына көмектесу үшін жол тартты.

Секретариат отырысы барысында Н.Назарбаев комбинаттағы жағдайды бүкпесіз, боямасыз баяндады. Комбинатты салғанда онда жұмыс істейтіндер жағдайы мүлдем ескерілмеген. Тұрғын үй, балабақша, азық-түлік пен тұрмысқа қажет тауарлар жоқ, климат жағдайы ауыр және де басқа көптеген проблемалар қордаланған.

Сөйтіп, Нұрсұлтан Назарбаев Кремльдің сынағынан тұңғыш рет өтті. Әрине, ол сол кезде алда мұнда талай келіп, Горбачев, Ельцин және басқа адам тағдырын шешушілердің «күпия» механизмдерімен таныс болатынын білген жоқ. Бірақ Н.Назарбаев мұндай сынақ-кездесулерде адам тағдырын шешушілер туралы емес, өз елі, адамдарының тағдыры туралы ойлады. «Нұрсұлтан Назарбаев және Қазақстан жасампаздары» атты кітап жазған ағылшын жазушысы және биографы менің әріптестерім – журналистер алдында таң-тамаша қалады: «Батыста далада туған жанның Президент болуы мүмкін емес». Иә, Батыс үшін Назарбаев тағдыры тосын. Онда осы күнге дейін алдыңғы кезекте адамдар туралы, содан кейін барып дивиденттер мен пайда туралы ойлайтын адамдарды түсіне бермейді. Шекарадан тыс жерде бұған қарама-қарсы.

Назарбаев республикада адамдардың өмір деңгейі, кадрлық өзгерістер мәселесіне ерекше мұқият қарады. Жоғары тұрған бастық алдында да

жалпақтамады. Ол үнемі өз халқы туралы ойлады, өзінің қайдан шыққанын, тегін ұмытқан жоқ. Мұның өзі оған КСРО-ның тараған сәтінде және егемен Қазақстанды дербес басқарған алғашқы жылдары көмекке келді. Астананы Ақмолаға көшіру кезіндегі шешімі оның табандылығы мен мақсаткерлігін айқын айғақтайды. Мұның артында аса маңызды геосаяси проблема жатқаны да түсінікті ғой.

Нұрсұлтан Назарбаевты КСРО-ның ыдырауынан көп бұрын қайта құру деген дақпыртпен партияның халық мүддесінен алшақтап, лениндік принциптерді белінен басуы алаңдатты. Одақтық республикалар ірілі-уақты мәселелердің бәрін Мәскеумен келісетін. Мәскеу болса жергілікті жердің мәселесін шешу үшін елп ете қоймайды. Экономикалық және әлеуметтік түйткілдер қордаланып, шешімін таппай жатты. Назарбаев пен оның жақтастары мұның неге соқтыратынын жақсы білді. Горбачев болса өзінің батыстағы достарына жақсы көріну үшін алған бетінен қайтпады. Дегенмен ол жаңартылған Одақты сақтап қалатынына сенді. Оның үстіне Бүкілодақтық референдум саясаткерлерге келісімге келуге мүмкіндік берді, бірақ олар келісімге келе алмады. Ең алдымен Горбачев пен Ельцин текетіресі жалғаса берді. Олар тоталитарлық жүйені жоямыз деген сылтаумен миллиондаған қарапайым адамдар мүддесін ұмытты, ең болмаса Қытайдың тәжірибесін қолдана алмады, ал олар идеологияны сақтай отырып, бүкіл елге жеке меншік енгізді, сөйтіп қысқа мерзімде өз экономикасын көтере білді. Назарбаев Қазақстанның ұлттық мүддесін партия съездерінде, КСРО Жоғарғы Кеңесі сессияларында, Горбачевпен жеке кездескенде көтеріп жүрді. КОКП XXVIII съезінде сөйлеген сөзінде ол елді жаңартудың инициаторы – партия неге халық сынына ұшырап отыр деген сұраққа жауап бере келіп, бұл құбылыстың негізгі себептерін айтты. «Қоғамның басқарушы күші» қайта құрудың нақтылы жоспарын, сол қайта құрудың ықтимал салдарын ойластырған жоқ, деді.

Мен ол кезде Мәскеуде болған едім, журналистер Н.Назарбаевтың бұл батыл сөзін ерекше жоғары бағалады. Назарбаевтың күрделі жағдайда шешім қабылдауға деген қабілетіне басқа да мысалдар жетерлік.

Мына жағдай қазір жалпы жұртқа жақсы белгілі, Горбачевті президенттік тақтан аластаған Беловежье келісімінен кейін М.Горбачев өзінің досы санаған үлкен Д. Буш, оған тіпті телефон да соққан жоқ. Оның орнына ол Б. Ельцинмен әңгіме өткізіп, мемлекетте мәңгілік дос жоқ, тек саяси және ұлттық мүдде ғана бар дегенді тағы да бір еске салды. Міне, осы мүдде Н. Назарбаев өмірі мен қызметінде жеке бастың қамы, даңқы және популизмнен үстем тұрды. Назарбаев 50 жасқа толғанда оны облыстық партия комитеттері хатшыларының ұсынысымен Социалистік Еңбек Ерінің Алтын жұлдызымен марапаттамақшы болады. Ол туралы білген мерейтой иесі бұған үзілді-кесілді қарсы болып, өз орнына Андрей Браунды наградтауды ұсынады.

Тағдыр Н.Назарбаев алдына үнемі таңдау жасауды қойып келді: не тез шешім қабылдау керек немесе ойлану, салмақтау, нақтылау қажет. Соның бәрінен ол дұрыс жол табатын еді. Онымен бірге болғандар оның іскерлігін,

парасатты ақыл-ойын, іске деген принципті көзқарасын айтудан жалықпайды. 1990 жылы Нұрсұлтан Назарбаев КСРО вице-президенті болуы мүмкін еді, бірақ Горбачев мұндай принципті орынбасары болуынан қорықты. Нұрсұлтан Назарбаев Одақ ыдырап, бұрынғы одақтас республикалар егемендік шеруін тойлап жатқанда да жұртпен бірге дақпыртқа ерген жоқ. Қазақстан өз тәуелсіздігін ең соңында жариялады, ал шынтуайтқа келгенде республика жастары егемендікке деген құқығы туралы 1986 жылдың желтоқсанында-ақ жария еткен еді. Нұрсұлтан Назарбаев ядролық қару арсеналын жойғанда да, рубльдік аймақтан шыққанда да және де басқа көптеген маңызды мәселелерді шешкенде де асығыстықтан бойын аулақ салды. 90-жылдары қоғамдық-экономикалық формация, миллиондаған адамдардың өмір салты өзгергенде де ол өзін салмақты ұстады, халық алдында ол өзіне сенімді саясаткер болды. Сол үшін де ол жыл адамы атанды. «Файнаншиал Таймс» газеті сол кездері Назарбаев туралы былай деп жазды: «...ол бүкіл жан-тәнімен саяси және экономикалық одақты сақтауды жақтайтын бірден бір республикалық саяси қайраткер, ол нарықтық реформаны жақтаған және оны өмірге белсенділікпен енгізген алғашқы лидерлердің бірі».

КСРО-ның ыдырауынан кейін және тәуелсіздіктің алғашқы жылы біздерге, бұрынғы ұлы держава азаматтарына, психологиялық жағынан да және экономикалық жағынан да жеңіл болған жоқ, сол тұста Нұрсұлтан Назарбаев жұбаныш пен үміт сөзін таба білді, ол былай деді: «Біз Кеңес үкіметі жылдары қазіргі қолда бар экономиканың, әлеуметтік инфрақұрылымның жасалғанын ұмытатын мәңгүрт емеспіз...»

Бүгін біз, қазақстандықтардың орыс тілді бөлігі, Президент Назарбаев пен барлық қазақтарға Қазақстанның мемлекеттік тілді мәжбүрлеп оқыту жолымен кетпегені үшін шын жүректен алғыс айтуға тиіспіз. Сонымен бірге қазақ тілін біздің балаларымыз бен немерелеріміздің білуі үшін барлық жағдайды жасауымыз керек. Сол арқылы біз Президент – Ұлт Көшбасшысына халықты одан әрі топтастыруға жәрдемдесеміз. Республика бастан кешірген күрделі тарихи кезеңдер және оларға Нұрсұлтан Назарбаевтың көзқарасы барлық қазақстандықтардың Қазақстанда жаңа лидер өсіп жетілді деген сенімін тудырды. Қостанай облыстық партия комитетінде қызмет істей жүріп соған дәлел талай мысалдарды кездестіргенім бар. 1989 жылы мамыр айында Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысы болды, ал 1990 жылдың 24 сәуірінде ол Қазақстан тарихында бірінші Президент болып сайланды. Сонымен бірге ол Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысы портфелін де сақтап қалды. Содан бері, міне, 20 жыл бойы ол біздің Президент, Ұлт Көшбасшысы және халықаралық деңгейдегі дана саясаткер, «Нұр Отан» партиясының Төрағасы, ал партия беделі тікелей Назарбаев есімімен байланысты. Өткен кезең ішінде біздің бәріміз сияқты ол да ерекше өзгерді, барынша сарабдал және адамдар мен олардың ісін қатаң бағалайтын болды. Бірақ бір мәселеде ол бұрынғы қалпында қалды, ол – өз халқына Ежелгі дала тарихына лайықты болу үшін көмек, қолдау көрсету.

Оның барлық өмірі қазақстандықтарға белгілі және ол бізге әлемдегі күрделі процестерді, ондағы адамның орны мен рөлін тереңірек ұғынуға көмектеседі.

Назарбаев кезінде республика егемендік, халықаралық бедел алды, индустриялық-инновациялық даму жолына түсті. Қазақстан Тәуелсіздік жылдары 120 миллиард АҚШ доллары мөлшерінде инвестиция тарта білді. Бұл елге өз тәуелсіздігін нығайтуға және Қазақстанның әлемдік бәсекеге қабілетті ортаға кіруі үшін алғышарт жасады.

Нұрсұлтан Назарбаевтың ірі саясаткер ретіндегі шын мәніндегі лидерлік, адами қасиеттері мен оның көрегендігі, менің ойымша, халықтар арасындағы келісімді нығайтуда ерекше көрінді. Және Нұрсұлтан Әбішұлы мұны өзіміздің қазақстандық үйде де, сондай-ақ әлемдік масштабта да ойдағыдай жүзеге асыруда. Назарбаев – Қазақстан халқы Ассамблеясын құрудың және оны жүзеге асырудың авторы, әлемдік дін лидерлері съездерін, ТМД елдері мәдени және рухани дамыту форумын өткізудің инициаторы және ЕҚЫҰ дамытудың осы заманғы басты қозғаушысы. Нұрсұлтан Назарбаевтың әлем халқына Сенім, Дәстүр, Ашықтық, Төзімділік принциптерін сақтау жөніндегі үндеуі менің Қазақстанымның басшысының мемлекетаралық қатынастар мәдениетін жоғарылатуға жаңа импульс әкелуге ұмтылушылығын тағы бір дәлелдейді. Әлемге халық мүддесі мен арман-тілегін жоғары қоятын перзент берген халық та даңқ биігіне көтерілмек. Сөз жоқ, Нұрсұлтан Назарбаев Нобель бейбітшілік сыйлығына лайық, ал қазақтар болса түркі халқы мен посткеңестік кеңістікке жаңалық атаулының бастаушысы ретіндегі өз рөлін баяғыда-ақ дәлелдеді.

Бүгіндері кейбіреулер Президенттің жаңылыс басуы мен қателіктерін еске ала бастады. Ал басқа мемлекет басшыларында қателік жоқ па? Мұндайды Президент сенімін ақтамағандар, мемлекеттік қызметтен аластатылғандар айтады. Бұлар дұрыс баға бере алмайтын, аяғының астынан басқаны көре алмайтын адамдар. Президент ондайлардың мемлекетте бар екенін де жақсы біледі...

Ең бастысы – халық, Президенттің ізбасарлары мен тілеулестерінің үлкен командасы онымен бірге. Нұрсұлтан Назарбаев солар үшін өмір сүріп, жұмыс жасайды. Оның осы ұмтылысы миллиондаған қазақстандықтар мүддесіне сай келіп, жарасым табады. Оның ішінде мен де бармын.

...Өткен жылы Мәскеуде, менің «Казахстан: от суверенитета к мировой конкурентоспособности» атты кітабымның тұсаукесерінде мәскеулік қазақтар мені Қазақстанның этностық емес патриоты деп атады. Мен оны мақтан етемін, өз Отаным деп мен Украинаны санасам, өзімнің туған елім деп Қазақстанды санаймын. Бұл менің елім, бұл менің тағдырым және бұл менің Президентім.

Шетелдік саясаткерлер не дейді?

Мың мәрте дұрыс қадам

Юрий СОЛОЗОВОВ, Ресей ұлттық стратегиялар институты халықаралық бағдарламаларының директоры:

2007 жылғы реформа Президент Назарбаевтың бірнеше мәрте қайта сайлануына рұқсат берді. Егер ол кезекті президенттік сайлауға баруға

шешім қабылдаса, оның тамаша жеңіске жететініне мен сенімдімін. Сонда батыстық «бөрілер» де тоқ, наразылықтар да алынып тасталады – сайлау өткізу институтын ешкім жойған жоқ.

Әлемнің саяси турболенттілікке кіруінің өзі Назарбаевтың табысқа жететініне кепіл болады. «Қырғызстандағы сияқты сынақтарға ұшырататындай, біздің мемлекеттілігіміз бізге өте қымбат», дейді Қазақстанда. «Сынған шыны аяқты қайта желімдеуге болмайтынын Қырғызстан көрсетіп отыр».

«Независимая газета».

Дмитрий СУЩЕВИЧ, ТМД атқару комитетінің кеңесшісі:

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың референдумның орнына мерзімінен бұрын сайлау өткізуді ұсынуы мың рет дұрыс: Конституция, тіпті ізгі ниеттермен болса да, жеңіл-желпі қайта көшіре салатын құжат емес! Ал Қазақстан халқының дұрыс таңдау жасайтынына еш күмән жоқ! Қазақстанның туыстас халқына шын жүректен бақыт пен өркенді даму жолын тілеймін.

(Ca-News).

Манфред ГРУНДА, Бундестаг депутаты:

Қазақстан Президенті мен Конституциялық Кеңес шешімі кеңінен қолдау табуда. Ол демократиялық принциптерден, ең алдымен, саяси жауапты басшыларды бірқалыпты дауыс беру нәтижелері бойынша сайлау қажеттілігінен бас тартуға жол бермейді.

31 қаңтарда Конституциялық Кеңес Президент өкілеттігін ұзарту жөнінен жоспарланған референдум ел Конституциясына сәйкес келмейді деп хабарлады. Одан кейін Президент Назарбаев референдум орнына мерзімінен бұрын президенттік сайлау өткізуді ұсынды.

Президенттің шешімін Конституцияның демократиялық принциптеріне адалдық ретінде бағалаған жөн. Қазақстан модернизация жолымен дамыды, табыстар, әсіресе бұрынғы Кеңес одағының өзге елдерімен салыстырғанда, көзге көрініп тұр. Мемлекет басшысы елде тұрақтылықты, экономикалық және әлеуметтік прогресті қамтамасыз етті.

Саяси реформалармен байланыстыра отырып, осы прогресті болашақта да қамтамасыз ету қажет. Президент Назарбаевтың шешімі осы бағыттағы жолды жалғастыра алады.

(Германиядағы билеуші ХДС/ХСС одағы фракциясы Атқарушы хатшысының баспасөз үшін мәлімдемесі).

БІЗДІҢ ЕЛ ОСЫНДАЙ! БІЗДІҢ ЕР ОСЫНДАЙ!

Сауытбек Абдрахманов,
«Егемен Қазақстан» республикалық
газеті» ашық акционерлік қоғамының
президенті

Егемен Қазақстан, 4 сәуір 2011ж.

Бүгін, 4 сәуірде таңертең Орталық сайлау комиссиясы Қазақстан Республикасы Президентінің кезектен тыс сайлауының алдын ала қорытындыларын жария етті. Иә, бүгін. Ел басшысын сайлаудың ересен мәнділігін ескеріп, біз ел газетінің арнаулы шығарылымын дайындауды ұйғардық. «Егемен Қазақстанның» бұл саны дүйсенбіде жарық көріп отыр. 90 жылдан асқан тарихында газетіміз ешқашан дүйсенбіде шықпаған екен.

Орталық сайлау комиссиясында жаңа ғана, таңғы сағат 10-нан 7 минут өткенде аяқталған брифингте кешегі сайлауда Нұрсұлтан Назарбаевтың кандидатурасын қолдап сайлаушылардың 95,5 пайызы дауыс бергені хабарланды.

Солай. 95,5 пайыз қолдаған. Бұл көрсеткіштің мән-маңызын толық пайымдауға біраз уақыт керек. Осы сайлауда жастардың ерекше қайрат көрсеткенін, бұрынғы сайлаулар тұсындағы самарқаулықтан арылып, қоғамдық белсенділіктің ғажап үлгісін танытқанын ғана бөле айта тұрайық. Егемен елдің ертеңі өз қолдарында екенін, Елбасы басшылығымен жасалып жатқан жұмыстың бәрінің игілігін өздері көретінін сезінді жастарымыз. Біз кеше, 2011 жылдың 3 сәуірінде қазақ жерінде, қазақ елінде шын мәнінде орасан оқиға өткенін қазірдің өзінде айта аламыз. Неліктен олай айтамыз? Сайлау қай елде өтпей жатыр? Талай елде президенттер сайланып, талайы қайта сайланып жатқан жоқ па? Иә, өтіп жатыр. Иә, сайланып жатыр. Иә, талайы қайта сайланып жатыр. Онда неге орасан оқиға дейміз?

Кезінде бір мақалада былай деп жазғанымыз бар еді:

«Нұрсұлтан Назарбаев әлем тарихында бұған дейін бірде-бір адам қабылдай алмаған шешімді тіпті тәуелсіздік қолға тимей тұрған шақтың өзінде қабылдап, адамзатты айран-асыр қалдырған болатын.

Бүкіл әлем тарихы – соғыс тарихы, қарулану шежіресі. Мыңдаған жылдар бойы адамдар адамдарды қырып-жоюдың жаңа жолдарын ойлап табу үшін жанталасты, мемлекеттер жойқын қару-жарақты көбейткен үстіне көбейтуге ұмтылды. Мыңдаған жылдар бойы халиф, хан, патша, король, император, генсек атаулының бәрі өз елінің бес қаруы бойында болуын, жат жұрттықтарды жаппай қырып-жоюға дайын тұруын көздеді. Тек бір ел ғана жаңа қаруға ұмтылу былай тұрсын, қолына келіп түсіп тұрған аса алапат

қарудан өз еркімен бас тартты. Тек бір ер ғана айрықша айбын болатын қатерлі қарудың өңешіне өз қолымен күм құйды.

Ол елдің аты – Қазақстан. Ол ердің аты – Нұрсұлтан».

Сол сөзді енді міне еліміздегі Президент сайлауына орайластырып та айта аламыз. Айта алатынымыз – алағай-бұлағай мынандай заманда әлемнің бірде-бір елінде сайлауға сайлаушылардың тоқсан пайызға жуығы (айтқандай, ол көрсеткіштің әлі сәл өсуі де мүмкін: шалғай аудандардағы, шетелдік елшіліктердегі сайлау мәліметтері қазірше толық алынбаған) қатыса қоймайды. Айта алатынымыз – басшы атаулының бәрінің дерлік бәсі түсіп тұрған мынандай заманда әлемнің бірде-бір елінде дауыс берушілердің тоқсан пайыздан астамы тек бір адамды қолдай қоймайды.

Мұндай феномен тек Қазақстанда болып отыр. Мұндай феноменді тек Назарбаев қана жасай алып отыр.

Не нәрсе де адамның пейіліне қарай беріледі дейміз ғой. Не болсын халыққа да пейіліне қарай беріледі. Өткен жылдың соңындағы Астана Саммиті күндерінде біз ежелгі қазақ жері Алланың Назары түскен, Құдайдың Нұры төгілген мекен екеніне тағы бір көз жеткізгендейміз. Әншейінде қарашаның басынан-ақ қыс қаһары қатайып алатын елордамызда желтоқсан жеткенше, Саммит басталғанға дейін жаймашуақ ауа райы орнап тұрғаны да, дәл шетелдік делегациялар басшыларының ұшақтары қонатын күні аспанның айдай ашық болғаны, Саммит өткен күннің ертеңінде-ақ Арқаның ақ бораны түтеп кеткені де осылай ойлауға мүмкіндік береді.

Саммит аяқталған күні Қазақ елі сапалық жаңа белеске ауысты – біздің мемлекетіміз, тәуелсіздік алғанына 20 жыл да тола қоймаған жас мемлекетіміз енді әлемдік саясаттың бұрынғыдай сырттай бақылаушысы болмайтыны былай тұрсын, тіпті белсенді қатысушысы ғана болмайтыны былай тұрсын, сол саясатты қалыптастырушы мемлекеттердің қатарына қосылды. Осы арқылы Қазақстан дүние дидарын айқындайтын мемлекеттердің қатарына қосылды. Осы арқылы Назарбаев жаһандық саясатқа әсер-ықпал жасай алатын әлемдік тұлғалар қатарына қосылды.

Баға деген салыстырмалы нәрсе. Бағаның бағасы ол бағаны кімнің беруіне байланысты. Біреудің керемет дегенінен біреудің жаман емес дегені артық шығуы да мүмкін. Өз басымыз Нұрсұлтан Назарбаевқа әлемнің ірі тұлғаларының аса жоғары баға бергенін талай рет естігенбіз. Солардың бірі – Грузияның экс-президенті Эдуард Шеварднадзе. Өткен жылдың мамырында Тбилисиде сұхбат алғанымызда Эдуард Амвросевич: «Казахстан – великое государство. И руководит им великий человек», деген болатын. Осыдан сегіз жыл бұрын Шыңғыс Айтматов бізге берген сұхбатында «Назарбаев – халықтың бағы» деген сөз айтты.

Бұл сөздің ақиқаттығына халқымыз әу бастан-ақ сенген. Қазақстан Еуропаға төбеміздік жасап, ЕҚЫҰ сынды беделді ұйымға тамаша төрағалық етіп, осы Ұйымның 11 жылдан бері шақырылмай келе жатқан Саммитін Астанада жоғары деңгейде өткізгеннен кейін бұл сөздің ақиқаттығына енді бүкіл әлем сенді. Кешегі сайлау, ондағы Елбасымыздың жарқын жеңісі бұл биік беделді одан сайын бекіте түсетін болады.

Иә, Нұрсұлтан Назарбаевтың халықтың бағына туған перзент екендігі ендігі жерде ешқандай талас тудырмайды.

Нұрсұлтан Назарбаев, шын мәнінде, мүмкін емес дерліктей істерді жүзеге асыра алған, тарихта талай есесі кеткен туған елінің, арғы ғасырлардағы бодандықты қозғап, боздамағанның өзінде, осыдан небәрі ширек ғасыр ғана уақыт бұрын басқаруға Мәскеу көлденең көк аттыны жібере салатын елінің етектегі басын төрге шығарып берген адам. Қайталап айтсақ, Нұрсұлтан Назарбаевтың адамзат тарихынан ойып тұрып орын алатын тұлғалар тобынан табылатыны қазірдің өзінде айдай әлемге айқын – жиырма жылға да жетпейтін уақыт ішінде қирандыдан, құландыдан мемлекет құру, қоғамды бір формациядан екінші формацияға ауыстыру, өтпелі кезеңдегі қиыншылықтардан есеңгірей жаздаған халықты тар жол, тайғақ кешуден аман-есен алып өту, елдің еңсесін көтеру, аяғынан тік тұрғызу, бір емес екі бірдей әлемдік қаржы дағдарысы тұсында мемлекетті қиындыққа ұрындырмай, қайта бұрынғыдан да ширатып, шынықтырып шығару, алыс та, жақын да, Батыс та, Шығыс та мойындайтын, санасатын, құрметтейтін елге айналдыру, сан түрлі себептерге байланысты бірнеше ғасыр бойында дүние-жүзілік өркениеттен шеттетіліп қалған елді жер-жаһанға таныту, тіпті ЕҚЫҰ тарихында тұңғыш рет азиялық мемлекет, тұңғыш рет ТМД мемлекеті, тұңғыш рет халқының негізгі бөлігі мұсылман дінін ұстанатын мемлекет, тұңғыш рет түркі тілдес ұлт ұйыстырып отырған мемлекет Еуропаға төбе би болатындай биікке көтеру, 56 елдің басын біріктіретін ұйымға тамаша төрағалық жасау, онымен де шектеліп қалмай, сол ұйымның 11 жылдан бері шақырылмай жүрген Саммитін ұйымдастыру, аса күрделі форумды осындайлық абыроймен өткізу, Астана Декларациясының қабылдануына қол жеткізу, өз елін дүниені дендеп тұрған дағдарыстар дауылында, мазасыздық мұхитында нағыз тұрақтылық аралына айналдыру, мемлекеттің ішкі жалпы өнімінің көлемін 12 есеге дерлік асыру, жиырма жыл бойы халқына оқтың даусын бір естіртпей, таңын тыныш атырып, кешін тыныш батыру тек ұлттың ұлы перзентінің ғана қолынан келеді. Мұны ашық айту – біздің ақиқат алдындағы парызымыз.

Назарбаевтың есімі қазірдің өзінде әлем тарихынан ойып тұрып орын алды. Қазақстан төрағалығы арқылы Еуропа мен Азияның арасындағы, Батыс пен Шығыстың арасындағы, христиандық пен мұсылмандықтың арасындағы мыңдаған жылдар бойы қалыптасқан алып дуалды, қалың қабырғаны құлату үдерісі басталды. Нұрсұлтан Назарбаевтың әлемдік саясаткер ретіндегі тындырар ең ірі ісі де, әлемдік тарихта қалдырар ең ірі ізі де осы болуы мүмкін. Оңайлықпен біте қоймайтын, тіпті ондаған жылдардың ішінде де аяқтала қалмайтын бұл үдерістің де әуелде қазақ даласында басталғанын, оны қазақ баласы бастағанын алғыскер адамзат разылықпен еске аларына, біздің ұрпақтарымыз мақтанышпен айтарына сенгіміз келеді.

Еліміздегі реформалардың жүйелі де жемісті жалғасуы үшін, бүкіл әлемде құрметке бөленген ішкі және сыртқы саясатымыздың сабақтастығы үшін, қоғамдық тұрақтылығымызды берік бекемдей түсу үшін, мемлекетіміздің әлемдегі беделінің бұдан да биіктеуін қамтамасыз ету үшін,

халқымыздың бірлігін нығайта түсу үшін бізге биліктің баяндылығы ауадай керек еді. Бұл ең алдымен біздің өзіміз үшін керек еді. Бұл біздің келешегіміздің кепілді, болашағымыздың баянды болуы үшін керек еді. Дәл солай болды да. Халқымыз осы жылдар ішінде ұлы көшті сенімді бастап келе жатқан ұлына тағы сенім көрсетеріне титтей де күмән келтірмегенбіз. Соның өзінде де 3 сәуірдегі ел халқы танытқан азаматтық белсенділік, Елбасын дәл мұндайлық қолдау таң қалдырып, тәнті еткізеді. Бұл жайында кеше түн ішінде «Нұр Отан» партиясының орталық аппаратында сөйлеген сөзінде Нұрсұлтан Әбішұлы: «Ел басқарған адамға бұдан артық қандай марапат керек?!» деп разылықпен айтты.

Кешегі өткен сайлауда Елбасының елдің тағы бір сынына түскені рас. Сонымен бірге кешегі сайлауда біздің елдігіміз, ауызбірлігіміз, әлем таныған, мойындаған, құрметтеген басшымызды қадірлеуіміз, ең бастысы – басымыздағы бақтың бағасын білуіміз сынға түскені де рас. Ел халқы елдіктің бұл сынынан да абыроймен өтті. Қадым заманнан қағанын қадірлеп, ханын қасиет тұтқан, басшысына тақ тұратын елдің басына бақ тұратынын білетін халқымыз тағы да биіктен көрінді. Елбасы жеңісі – елдіктің жемісі. Кешегі сайлау нәтижелері тіл-көзден сақтасын дегізетіндей. Мынандай сайлаудан кейін қазақтың ауызбірлігі бекем емес, біз әлі ұлт болып ұйи қойған жоқпыз деген сыңайдағы сөздің бәрі артық екендігін айтудың өзі артық. Елдің бұдан артық біртұтастығын көзге елестету мүмкін емес.

Алаш баласының атқа мінген азаматты ардақтайтын асыл дәстүрлеріне адалдығын айғақтаған ағайыннан қалай ғана айналып кетпессің! Асылды айнытпай танитын халқымыздың даналығына қалай ғана бас имессің! «Мен өз халқымның жолында басымды бәйгеге тіккен адаммын» деп, міне жиырма жыл бойы аттан түспей, ауыздықпен алысып, жасампаздық жорығында жүрген Елбасымыздың ел үшін еткен еңбегін, ерен ерлігін қалай ғана құрмет тұтпассың!

Біздің Ел осындай! Біздің Ер осындай!

Жеңісіңіз құтты болсын, Нұрсұлтан Әбішұлы!

Жеңісіміз құтты болсын, ардақты ағайын!

САЯСИ МЕКТЕП САЛТАНАТЫ

Ғарифолла Есім,
сенатор, академик

Егемен Қазақстан, 6 сәуір 2011ж.

Қазақ елінің Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев – саяси мектеп қалыптастырған тұлға. Саясат дегенім – өнер, ол қоғамды, мемлекетті басқару өнері. Адамның қасиеттері тумысынан бастау алады десек, бұл өнер де Елбасының тума қасиеті. Саясат қат-қабат феномен. Ол – сана, теория және тәжірибе болып жіктеледі. Және де қоса айтарым, Тұлғасыз саясат жоқ. Тұлға болмысы сөзбен ғана емес, іспен анықталмақ. Сөзі мен ісі бір жерден шыққан саяси тұлға ел құрметіне бөленіп, идеялас жақтастарын күн санап арттырып, нағыз көшбасшыға айналып, өзіне де, еліне де өріс ашпақ. Осы өрісті біз саяси мектеп деп атаймыз. Саясат қоғамның тынысы. Қоғамның да адам сияқты тынысы тарылатын кез болады. Ондай жағдайда қоғамда ізгі ниет, мақсаттағы биік идеялармен қатар тобырлық сана, психология да бірге бой көтермек.

Жаңа саясат бастап, оны аяғына жеткізе алмай дағдарысқа түскен Михаил Горбачев үлгі емес. Ол тез арада тарихи Тұлғаға айналып сала берді. Көп ұзамай «Қайта құру» саясатының естелігі ғана қалды. Демек, оның ісі өткен күн. Михаил Горбачевтің ендігі саясатында жасампаздық жоқ екені баршаға аян болып үлгерді, жұрт енді онымен өз болашағын өлшемейтін болды. Михаил Горбачевтің саяси қуаты тез сарқылды. Олай болмасқа басқа амал да жоқ болатын, ол коммунист әрі социалист еді. Ол социализм шеңберінен шығып ой-сана құра алмады. Оған еш мүмкіндігі де болмады. Ол тұйық Тұлға болып қала берді. Михаил Горбачев өткенге бұрылып қарағанға ғана қажетті Тұлғаға айналды. Ол қоғам болмысынан коммунистік партиямен кеңестік социализмді де өзімен бірге ала кетті. Михаил Горбачев социалистік, кеңестік дәуірдің соңғы президенті ғана емес, ол сол дәуірдің соңғы аялдамасы.

Одан кейінгі тарихи тұлға Борис Ельцин. Ол ескі кеңестік-социалистік дәуір мен жаңа Ресейдің арасындағы көпір бола білді. Ол Ресейдің тұңғыш президенті болғанымен, бұл елдің жаңа замандағы Петр I-і бола алды ма? Пікірлер сан алуан. Мүмкін, бағалау үшін әлі де уақыт керек шығар. Борис Ельцин бейнесі әлі көз алдымызда. Мұндай жағдайда ақиқатқа жету қиын. Мүмкін, уақыт өте сұрыпталып, тарихқа қажеттісі ғана қалмақ, сол кезде Тұлға болмысы да айқындалмақ.

Борис Ельцин Тұлғасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевқа үлгі бола алды ма? Ол үшін мына сұраққа жауап іздейік. Борис Ельцин Ресейде саяси мектеп қалыптастыра алды ма? Немесе саяси мәдениеттің деңгейін көтере алды ма?

Бүгінде саясатта Ельцин дәстүрі бар ма? Бар болса, қалай көрінуде? Жоқ болса, неге жоқ? Осы сауалдарға жауап беру мақсатындағы ізденістен оның Тұлғасының Нұрсұлтан Назарбаевқа әсерін анықтауға болар.

Мен Борис Ельциннің «Президенттік марафон» деген мемуарын оқып шығып, бұл сауалға жауапты таппадым. Аңғарғаным, Нұрсұлтан Назарбаев ешқашан Борис Ельциннің айтқанымен жүрген жоқ, ол онымен жақсы әріптестік қарым-қатынаста болды. Ресейдің тұңғыш президентінің мінезі, қылығы, қарекеттері, сөздері өзгеше өлшемдерді қажет ететін жағдайлар.

Сөздің реті келіп тұрған соң айта кетейін. Қазіргі заман тарихында Михаил Горбачев пен Борис Ельциннің тарихи орындары ерекше Тұлғалар. Бұлар бірін-бірі толықтырған адамдар. Михаил Горбачев «Қайта құру» саясатымен қатып жатқан коммунистік тоңды жібітуге саяси мүмкіндіктер ашса, СССР-ді тарих бетінен өшіруге Борис Ельцин бел шеше кірісіп, ақыры ол міндетті орындап шықты.

Екеуі дұрдараз болғанымен, тарихи істі бірі бастап, екіншісі аяқтап шықты. Борис Ельцин билікті толық меңгере алмады, билік оны жеңді, бірақ ол жеңілісін ашық мойындады, ол да ерлік еді.

Міне, көріп отырсыз, үлгі іздеп үнемі сол жаққа қарайтын едік, ол жақта үлгі немесе үлгі тұтар саяси Тұлға болмады. Әрине, Елбасының үлгі алар екі нәрсесі болды. Олар, біріншіден, туған халқының қилы-қилы тарихы, азаттық жолындағы ерлікке толы мол тәжірибесі, ата-бабаларының даналық ой-пікірлері, аталық қағидалары, ата-баба алдындағы азаматтық борышы. Бұл сезім, сана Елбасын талай қиыншылықтардан алып шыққанын өзі жазған кітаптарынан оқып жинақтап айтып отырмын.

Екіншіден, үлгі тұтқан тарихи тұлға хан Абылай, тағы басқа ел көсемдері. Абылай хан үш жүздің басын біріктіріп, Ресей мен Қытай арасындағы саясаттың өрісінде болса, Қазақ елінің Тұңғыш Президенті Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев та Ресей мен Қытай елдері арасындағы шекараларды тұңғыш рет халықаралық құқықтық негізге түсіріп, әлемді аузына қаратқан саяси Тұлғаға айналды. Ол жөнінде сарапшылар айтуда. Ал 1991 жылы бәрін жаңадан бастау қажет болды. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы, таяуда ғана әлемдік деңгейдегі қызмет лауазымына жоғарылаған Қасым-Жомарт Тоқаевтың мынандай жүрекжарды сөзін келтірген орынды.

«Қазіргі Қазақстанның Тұңғыш Президенті болуды және оның негізін қалауды Нұрсұлтан Назарбаевқа тағдырдың өзі бұйырды. Мемлекет құраушы халық – қазақтар – тұрғындардың қырық пайызынан сәл ғана асатын уақытта ол республиканың тәуелсіздігін жариялады. Дербестік алған мемлекеттің экономикасы болса, дағдарыстың терең иіріміне батқан еді. Аумағы аса үлкен болғанымен, сырттың солақай, әрі бүлдіруші ықпалына ұшырауы ықтимал жас елдің келешегі күңгірт көрінген.

Қазақстанның болашағы жайында теріс сәуегейлерге қанша жерден өкпе-ренішінді білдіргенмен, олардың айтқанын ақиқаттан алыс дей қою да

қиын. Өйткені, олар өз болжамдарын жоқ жерден жасамады: елдің ішкі және сыртқы жағдайына мұқият талдау жасап барып осындай тұжырымға келген.

Американың белгілі саясаттанушысы З.Бжежинский Орталық Азиядағы көшбасшы рөлін Өзбекстанға бұйыртқаны белгілі. Оның пікірінше, Қазақстанның шекарасының ашықтығы, Қытай мен Ресей алдындағы «дәрменсіздігі», күрделі демографиялық ахуалы жас мемлекеттің әлсіреуіне әкелмек. М.Горбачев та Қазақстанды қабілетсіз мемлекет санап, болашағына сенбеді, ал оның бұл көзқарасын көптеген саясаттанушылар қолдағаны рас. (Қасым-Жомарт Тоқаев. Нұр мен көлеңке. А., 2008. – 576 б, 199-200-бб.)

Анығында, жаңа саясат неден басталып еді?

Екі нәрседен: **Арылудан және Жасампаздықтан.**

* * *

Арылу деген қиын болды.

Біріншіден, халық шаруашылығын ескі тәсілдермен басқаруды тоқтатып, жаңа экономикалық басқару әдістерін қолдану қажет болды, ол үшін жаңа тұрпаттағы кадрлар керек еді. Олар өте тапшы. Кеңес кезінде қалыптасқан халық шаруашылығының ескі құрылымдары қиай бастағанда, оларды қорғаушылар қарсылықтар көрсетті, кедергілер жасады. Нарыққа өту қажеттілігін түсінбегендер де жеткілікті болды.

Екіншіден, жетпіс жыл бойы санаға сіндірілген социалистік, коммунистік ілімнің, идеологияның түсініктері мен ұғымдары көпшіліктің әдетіне, дағдысына, психологиясына айналып үлгерген болатын. Олар жаңа заман тынысына кедергі еді. Бұларды жеңу үшін қаншама саяси істер атқарылды десеңізші.

Үшіншіден, қоғам өмірінде, әр адамның түсінік, ұғымында құндылықтар алмасу үрдісі қарқынды түрде жүре бастады.

Арылу – социализмде қалыптасқан құлдық санадан құтылу.

Бұл мәселелер мемлекеттік, қоғамдық және ұжымдық деңгейлерде қызу талқыға түсті. Басылым беттерінде сан алуан пікірлер орын алды. Тұрмыс қиын болғанымен, заман қызуы әркімді қызықтыра түсті. Ой, пікір, сөз айтпаған кісі қалмады десе де болғандай.

* * *

Жасампаздық деген не еді? Ол – жаңа жол табу. Халықты адастырмау. Қасіретке ұшыратпау. Үміт отын өшірмеу. Адамдардың арман, қиялдарына қуат беру.

Сөйтіп, бүгін айтып жүрген «қазақстандық жолдың» алғашқы соқпағына түстік. **Алысты жақындататын нық басқан бір қадам. Сол нық қадамды Нұрсұлтан Назарбаев өз халқымен бірге басты. Нық қадамның мәнісі, Елбасының сөзі мен ісі бір-бірінен алшақтамауы керек еді. Бұл Жаңа саясаттың іргетасы ғана емес, халық сеніміне енудің бірден-бір жолы болатын.**

Жасампаздық деген ақ ниеттен, ақ жүректен туады екен. Бағымызға Нұрсұлтан Назарбаев Елбасы ретінде халқымызға ниеті ақ, жүрегі таза екендігін әу бастан ірі істермен білдірсе, халық та оны ақ ниет, таза жүрегімен

қабылдады. Осы үрдіс халық сеніміне, мемлекет тұрақтылығына, ел ырысына айналып, **жасампаздық идеялары өсіп-өнді.**

* * *

Жаңа мемлекет, Жаңа қоғам, Жаңа ел қалыптастыру үшін, сөзсіз, жасампаздық идея ғана емес, идеялар легі қажет болды. Сондай идеялар легін Президент Нұрсұлтан Назарбаев елге ұсына білді, олардың басты-бастыларын атап өтейін.

Бірінші идея. Халық арасында **тың экономикалық сана, психология орнықтыру қажеттілігі.** Бұл меншікке және еңбек еркіндігіне қатысты мәселе. Нарық меншіктің мазмұнын өзгертті. Бұрын коммунистер жерден алып, жерге соғып келген жеке меншік кеңінен заңды түрде өріс ала бастады. Бұл қоғам, адам психологиясын сапалы, түбегейлі өзгеріске әкелді. Бұған даярлық бар ма еді? Әрине, жоқ! Міне, қиындық басы. Социализм кезінде мемлекет халықты асыраушы міндетін атқарып, соған сай экономикалық дағды, әдет, психология қалыптасқан. Жаңа заманда мемлекет қызметі өзгерді, ол халықты тікелей асыраушы емес, оған еңбек етіп күн көруіне жағдай жасаушы институттар жүйесіне айналды. Мемлекет өз мойнына алатындар: жетімдер, мүгедектер, қарттар, зейнеткерлер. Қалғандары еңбек еркіндігін пайдаланып, өз тұрмыстарын өздері анықтауы керек еді. Халықтың біршама парасы осыған даяр болмады, сондықтан оны еңбек еркіндігіне (нарық жағдайына) бейімдеу қажеттілігі бірінші орынға шықты. Шын мәнінде, мемлекет медиатор қызметін атқара бастады. Елбасының әуелі экономика дегендегі саясатының идеялық мәнісі осы болатын. Бұл идея нәтиже берді. Халық нарық жағдайына бейімделе бастады. Алайда, еңбекке деген социалистік дағды да өз көріністерін беріп, іске бөгет бола берді. Ескі психологиядан арылу қиын іске айналды. Соның нәтижесінде тұрмыста қиыншылықтар болды. Меніңше, басты кедергі сана мен психологияда. Жетпіс жылғы социалистік насихат қалайша ұрпақтар ауыспай, кете қоймақ. Сонымен қатар жекеменшіктік психологияны бірыңғай позитивтік түрде қабылдау да болмайтын іс. Жеке меншік құқықтық негізде жүруі қажеттілік, ал тәжірибеде оның көлеңкелі жақтары өсіп-өніп шыға келіп, келе-келе ол коррупцияға жол ашты. Мұның басты себептерінің бірі, жеке меншіктің құқықтық негіздерін жетілдіру ісіне қатысты болатын. Осы жағдайда Президенттің **алдымен экономика** деген идеясы ескіден арылудың ең тиімді Идеясы болды.

Екінші идея. Жаңа қала, Астана салу идеясы. Астана туралы «Егемен Қазақстан» газетінде менің екі мақалам жарық көрді: «Астана – жаңаша ойлау символы» (04.07.2008), «Астана – акме-қоғам символы» (30.06.2009).

Астана тек қала ғана емес, Қазақ елінің символына, брендіне, идеясына айналған қала. Астанамен бірге жаңа халық қалыптасып келеді. Ескі қала консерватизмін сақтаса, жаңа қала романтикалық көңіл-күйде. Қаладан жасампаздық рухы айқын сезілуде, ол өсіп, қалыптасып келе жатқан ұрпақтардың сана-сезіміне еніп, тың дүниетанымдық өрістер іздеуде. Жақсылыққа, жасампаздыққа құмарлық Астананың, ондағы халықтың болмысын айқындай алатын рухани күш – идея.

Идея адамдарды алға жетелейді. Жүріп өткен жолым жетеді деу жоқ, алға деген ынта бар. Ол ізденіске бастамақ. Астана – жаңа қала. Елбасының ойы да сол еді. Жаңа идея жаңа қалада өріс алуы керек. Ол Астанада болмақ, сөйтіп, тегіс Қазақ еліне жайылмақ. Арман іске асып келеді. Астана әлем тілдерінде айтыла бастады, оны біле бастады. **Назарбаев – Астана – Қазақстан** қатар айтылуда. Бұл сөз бен іс бір жерден шықты.

Үшінші идея. Саясат пен мәдениет бірлігі. Ол – **Елбасының «Мәдени мұра» жобасы.** Өшкенді жаңғырту, жоғалғанды табу, іздеу, Қазақ елінің қажеттігіне жарату. Мәдени құндылықтарды әлемдік өркениеттік үрдістер өрісінде жетілдіру, әлемге тарату, насихаттау. «Мәдени мұра» – Ұлттық бағдарламаға айналды. Анығын айтқанда, бұл **Ренессанстық идея.** Құндылықтардың сұрыпталып жаңғыруы. Халықтың өткен тарихы мен болашағы арасындағы бүгінгі көпірі. Жаңа заманда жаңаша ойлау қажет десек, жас ұрпаққа, оның рухани сұранысына қандай құндылықтар ұсынуымыздың бірден-бір дұрыс әрі кемелді тәсілін Елбасы осы «Мәдени мұра» идеясы арқылы жүзеге асыруда. Бұл идея отандық ғылым мен білімнің тың сапалық деңгейге көтерілуіне таптырмайтын идея.

Төртінші идея. «Қазақстан – 2030» Стратегиясы, бұл нағыз көрегендік саясаттың идеясы еді. **Мұнда ұрпақтар алмасуы, құндылықтар алмасуы және құндылықтар тұрақтауы Идеясы** баяндалған. Тәуелсіздік жылының ар жақ, бер жағында дүниеге келген ұрпақ бүгінде жиырмалар шамасында, 2020 жылы олар отызда, 2030 жылы – қырықта, яғни акме-жаста болады. Билік те, тұрмыс та бәрі соларға өтпек. Бұл Болашақ туралы керемет Идея.

Бесінші идея. Саяси модернизация идеясы. Ол 2007 жылы Конституцияға өзгерістер енгізіліп, қоғам өмірінде партияларға өріс ашу айқындалды. Экономикада қол жеткен нәтижелер ендігі жерде саяси модернизациямен айналысуға мүмкіндік берді. Елдің тұрақтылығы саясатқа өріс ашты. Партиялар шектен тыс көптігімен емес, сапасымен айқындалды десек те болғандай.

Алтыншы идея. Елдің инновациялық-индустриялық даму бағытын анықтайтын **Технологиялық немесе Техногендік идея.** Мұның екі арнасы бар: бірі ақпараттық қоғам идеясы, екіншісі постиндустриялық қоғамға, яғни акме-қоғамға қадам басу идеясы.

Жетінші идея. Діни келісім идеясы. Бүгінгі күнге дейін дін, діндер ел мен елді, халық пен халықты бөлектейтін сана болып келген. Елбасы дін мен діндер, керісінше, ел мен елді, халық пен халықты жақындастыратын феномен болса деген биік идея ұсынып, Астанада әлемдік және дәстүрлі дін көшбасшыларының үш съезін өткізді, келесі съезге даярлық жүруде. Елбасы діндерге ұлттық қауіпсіздік мәселесінен жалпы адамзаттық деңгейге дейін өріс ашты. Дінаралық сұхбатты жаңа деңгейге көтерді. Дінаралық татулық ел саясатының тұрақты мәселесіне айналды. Діни сезімге құрмет, адамға деген құрмет философиясы қалыптасты.

Сегізінші идея. Парламенттік сана идеясы. Заң мен саясат бірлігі. Қос палаталы Парламентте заң мен саясат мәселелері үйлесімін тапқан. Ол қоғамдағы тұрақтылыққа қызмет етудің табылған тәсілі.

Тоғызыншы идея. Руға, ұлтқа бөлінбей ел болу идеясы. Мәңгілік ел идеясы Күлтегін жазуында бар. «Қазақ елі» монументі осы идеяның айғағы.

Оныншы идея. Ел бірлігі идеясы. Ол Қазақстан халқы Ассамблеясын құрудан бастау алып, Қазақ елі концептінен келіп «Ел бірлігі доктринасымен» толықты. Мұнда этносаралық келісім мәселесі саясатта да, заңда да үйлесімін тапты. Парламент Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы Заң қабылдады.

Осы айтылғандар Елбасының мезгіл-мезгілімен халыққа ұсынған идеялары. Біз бұл істердің куәгерлері ғана емес, шама-шарқымызша оларды насихаттаушылар әрі өмірге, тұрмысқа, санаға, дағдыға сіңдірушілерміз. Идея елге тегіс ұсынылады. Халық қоғам болып оны қабылдады, соның нәтижесінде бүгінде Қазақ елінің еңсесі биіктеп, Елбасы тек өз елінде ғана емес, әлемдік деңгейдегі көрнекті саяси Тұлғаға айналды. Ол тақыр жерге тау тұрғызғандай мемлекет құрып қана қойған жоқ, оны әлемге әйгілі етті. Мұндай саяси ерлікті жасаған әлемдік саясатта кімдер бар дегенде, менің назарыма заманы, халқы өзге болғанымен жаңа астана салып, еліне тың тыныс берген орыс патшасы Петр I, АҚШ-тың негізін қалаған Дж. Вашингтон түседі. Бергі заманнан ізгілік саясатын берік ұстанған Махатма Гандиге ұқсастық табамын, мысалы, қолындағы ядролық қаруды жою ізгілік философиясы емес пе? Саяси оппоненттеріне кешірімділік жағынан Оңтүстік Африканың бұрынғы Президенті Нельсон Мандела, артта қалған елдерді қауырт даму жолына түсірген малайзиялық Махатхир Мұхаммад пен сингапурлық Ли Куан сияқтылардың істерімен ұқсастық табамын. Сонымен бірге екінші жаһандық соғыстан ауыр экономикалық, рухани дағдарысқа түскен неміс халқын апаттан алып шығып, Германияның іргетасын мықтап қалаған Конрад Аденауэр түсіп отыр. Мысалы, ол канцлер болысымен былай деді: «Бүгінде Еуропада жаңа шекаралар орнатып, оларды өзгерту немесе жылжыту емес, одан өзге көзқарас қажет екендігін біз білеміз. Еуропада халықтар бірлігінің негізі бола алатын шаруашылық аймақтар пайда болуы үшін, біз шекараларды жоюымыз керек» (Конрад Аденауэр. Мамыр, 1949 жыл).

Қазіргі Нұрсұлтан Назарбаевтың Кеден Одағы (Ресей, Белоруссия, Қазақстан) шеңберіндегі интеграциясы кезінде айтылған Еуразия идеясының нақтылы көрінісі болып шықты. Біреулер Кеден Одағы экономикалық шара емес, таза саяси келісім дейді. Сірә, Кеден Одағы экономика да, саясат та.

Конрад Аденауэрдің екінші бір айтқан сөзі: «Экономикадағы капиталистік жүйе неміс халқының өмірлік саяси және әлеуметтік мақсаттарына сәйкес келмейді. Неміс экономикасының жаңа құрылымы капитализмнің шексіз үстемдік кезеңінің өтіп кеткендігін есепке алуы керек» (ХДО/ХЭО-ның «Дюссельдорф тезистері» бағдарламалық құжатында баяндалған Конрад Аденауэр мен пікірлестерінің әлеуметтік-нарықтық шаруашылық теорияларының негіздері, 1949 жыл).

Конрад Аденауэр саясаты Германияда «экономикалық керемет» деп аталып еді. Әлемдік қаржы дағдарысы кезінде Нұрсұлтан Назарбаев дағдарыстан жаңарып шығу идеясын Қазақ елінің бүгінгі күнінің стратегиялық бағыты етіп анықтады. Елбасы атап айтқан Қазақстанның 2020 жылғы

мүмкіндіктеріне сенемін, себебі қазіргі алған бағытымызда еш қателік жоқ, кемістіктер Үкіметтің, әкімдердің жұмысында, заң шығару жүйесінде, ал Елбасы ұстанған сара бағытта қателік жоқ.

* * *

Қай елдің саяси өмірі болмасын, оның оң және сол қанаты, ортасы болады. Бізде оңшыл дәйекті партия болмады десе де жарағандай. Оңшыл бағыттағы партия құруға, мүмкін ынта болған шығар, бірақ ол ынта саяси тәжірибеде жүзеге аспады. Солшыл бағытта партия, саяси күштер үнемі болып отырды, бірақ оларда мақсат тұтастығы, саяси іс бірлігі орын алған жоқ. Құрылған күнінен бастап ортаны ұстаған партия бұрынғы «Отан», қазіргі «Нұр Отан». Бұл партияның негізгі қуаты Елбасының жоғарыда айтылған идеяларын ұсынып, оны қоғам қабылдап, Үкіметтің іске асыруы үрдісінде қалыптасқан саяси капиталына тікелей қатысты. Турасын айтқанда, халық ең алдымен партияның көшбасшысына сенеді, оның игі істерін қолдайды.

Елбасы саясатта не оңға, не солға бұрылмай, орта бағытты ұстануда. Ортадағы адам екі шеткі адамды естиді, ал екі шеткі адам бірін-бірі естуі екіталай. Сондықтан ел тұрақтылығы үшін үнемі ортаға бағытталған саясат қажет. Сол саясатты бастаушы әрі оның жетекшісі Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев. Халықтың оған балама жоқ деуінің мәнісі де нық орныққан халық сенімінде.

Нұрсұлтан Назарбаев саясаты жүзеге асып отырған Қазақ елі сұңқардың самғауын көз алдымызға елестетеді. Бүгінгі экономикалық өсу соның дәлелі. 1994 жылы жан басына шаққанда ішкі жалпы өнім 700 доллардан сәл ғана асса, 2010 жылдың 1 қарашасында бұл көрсеткіш 12 еседен өсіп, 9 мың доллардан асты. Мұндай жағдайға 2015 жылы жетеміз деп есептеген едік. Тәуелсіздіктің 20 жылдығы ішінде мұндай жетістікке жеткен елдер жоқ. Тәуелсіздіктің алғашқы жиырма жылында Оңтүстік Малайзия – 2 есеге, Корея 3 есеге, Сингапур мен Польша – 4 есеге, Венгрия – 5 есеге өскен. Мұндай жетістік ненің арқасында десек, ол Елбасы саясатының өміршеңдігінің, оның қалыптастырған саяси элитасының заман жүгін алып жүрер қуаты болғандығының айқын көрінісі.

* * *

Нұрсұлтан Назарбаев – «Нұр Отан» халықтық-демократиялық партиясының көшбасшысы. Бұл партия сегіз жүз мыңдай мүшесі бар, еліміздегі ең ірі әрі қоғамға, Үкіметке ықпалы айтарлықтай тәжірибелі партия. Алайда, Елбасының саяси мектебі дегенде, бұл ұғым тек «Нұр Отан» партиясы арқылы ғана анықталмайды, ол кең мағынадағы түсінікті қажет етеді.

Елбасының саяси мектебінің ауқымы жоғарыда атап көрсетілген идеяларды іс жүзіне асырудағы ерен еңбек етіп жатқан миллиондарға тегіс қатысты. Саясат әркімнің тұрмыс, іс, қарекетінен тыс тұрған құбылыс емес, ол Елбасы ұсынған «**Балапан**» **бағдарламасынан** бүгінгі таңда күн тәртібіне қойылып отырған **абсолютті инновациялық саясатқа** дейінгі кеңістікті алып жатқан қоғамдық сана өрісі. Оны нақтылап айтсақ, Тәрбиеден **Білімге**, **Ғылымға** одан **Тәжірибеге**, **Технологияға** дейінгі саналы іс, қарекеттер

жүйесін айтпақпыз. Елбасы ұсынған саясатта сөз бен істің алшақтығы жоқ. Сондықтан да кезектен тыс президенттік сайлауда Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың толық жеңіске жетуіне күдік келтірудің еш негізі жоқ.

Халық Жолдауда көрсетілген сара бағытты Елбасымен бірге жүріп өтетінін күні кешегі сайлауда тағы да тамаша танытты.

Бұл халық таңдауының тағылымы мол! 3 сәуірдегі жарқын жеңіс – Назарбаевтың саяси мектебінің де салтанаты.

ЕЛ БАҒЫНА ТУҒАН ЕР НҮРСҰЛТАН ӘБІШҰЛЫ НАЗАРБАЕВ ЖАЙЛЫ СЫР МЕН ЖЫР

Сәбит Досанов,
жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген
қайраткері

Егемен Қазақстан, 8 сәуір 2011ж.

Бірінші сыр:

Елден естіген есті әңгімелер

Алла тағала мейірі түсіп терең ақыл, тегеурінді күш-қуат, парасат патшасы деуге лайық пайым берген Нүрекең – Нұрсұлтан Әбішұлы жайлы кезекті ақжарма сезімдерімді ақ қағазға ақ қанатты періште көңілмен қондырарда менің ойыма ол жайлы естіген есті әңгімелер оралады. Жақсының өзінен бұрын аты жетеді. Мен Нүрекеңнің өзін көрмей тұрып, оның жақсы атын естідім.

Өткен, жиырмасыншы ғасырдың алпысыншы жылдары. Ыстығы таяқ тастам жақын келгеннің өзін де шоқтай қаритын екі мың градустық отжалында күн ұзақ тапжылмай тұрып табанды еңбек етіп жүрген, алған бетінен қайтпайтын қайсар да қайратты намысқой жігіт – жиырма жастағы Нұрсұлтан Назарбаевтың есімі елді елең еткізді. Басына киіз қалпақ киіп, от көсеген озат болат балқытушы Нұрсұлтан Назарбаев жайлы газеттер жарыса жазып жатты. Сол көп мақалалардың бірінде оның киіз қалпақ киіп, от көсеп тұрған суреті де бар еді. Бүгінгі күннің бастыларын іздеп жүретін жаңалыққа жаным құмар жас кезім. Атағы аспандап тұрған жас болат балқытушы жайлы жазбақ болып, Алматыдан Теміртауға келдім. Өкінішке қарай, сол жолы Нұрсұлтанмен жолығудың сәті түспеді. Әйтсе де, ол бір сәтсіз сапар болды дей алмаймын. Жүгіргенге жөргем ілінеді деген рас. Бұл жолы мен Алматыға екі түрлі олжамен оралдым. Оның біріншісі – домна пешіндегі бет қаратпай-

тын ыстықты, сол қып-қызыл шоқ, қызулы өрттің өтінде тұрып болат балқытқан ерлерді өз көзіммен көрдім. Мына бір көрініс күні бүгінге дейін көз алдымда. Шынжыр табанды «ДТ-54» маркалы трактор домна пешіне келіп түскенде болат тұлпар қас қағым сәтте сұп-сұйық, қып-қызыл от болып, таудан құлаған бұлақ суындай ағып бара жатты.

Екіншісі – Нұрсұлтан жайлы оның әріптестері айтқан көркем шығармаға арқау болар көп әңгімелер естідім. Сол әңгімелердің бірі былай деп сыр шертіп еді. Теміртауды көгертіп, атымызды аспандатамыз деп асығып жеткен қазақ жастарының біразы жұмыстың ауырлығы мен тұрмыстағы қиындықтарға шыдамай кері қайтып кетіпті. Сонда орыс жұмысшылары: «Қазақ жастарынан болат балқытушы шықпайды, бүгіннің жасы боркемік, бозөкпе», деп келемеждесе керек. Соған намыстанған Нұрсұлтан: «Қазақтардың отты қалай бұғалықтап, қиындықты қалай жеңетініне әлі-ақ көздерің жетеді», деп намысқа қамшы басыпты. Сөзі мен ісінде алшақтық жоқ жас Нұрсұлтан өртеніп жатқан өзге тірліктің бәрін жиып қойып, өз мамандығының қыр-сырын толық игеру үшін Украинадан бір-ақ шыққан көрінеді. Екінші бір әңгімеде Нұрсұлтанның: «Қайырымдылықтан асқан қасиет жоқ», деген сөзді жиі айтатындығы, өзі үнемі сол сөздің үдесінен шығатындығы, үшінші бір әңгімеде әлсіздің қорғаушысы, әділдің жақтаушысы, төртінші, бесінші ... тамаша хас қасиеттері жайлы жас та, жасамыс та төгілдіре сөйлеп берді дейсің. Оның бәрін баяндасам, әңгіме ұзай береді, онан да екінші бір есті әңгімені баяндайын.

Әңгімеден ауқымы әлдеқайда үлкен бұл оқиға 1998 жылы мамыр айының 12-жұлдызында болып еді. Сол күні мен онымен ұзақ сырластым. Аймаңдайын терезеден қиғаштай құйылған күн сәулесіне сүйгізіп, баппен шерткен сырымен, байсалды тұлғасымен сүйсінткен ақылман аға Бәйкен Әшімов шерткен сырды жүрегіме сіңіре бердім. Өмірде көпті көріп, көңіліне көп ой түйген Бәйкен аға айтқан тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні: «Мен әлемнің көптеген қайраткерлерін білемін! Біздің Нұрсұлтан солардың бәрінен де оқ бойы озық тұрған саясаткер. Ел бағына туған ерді бағалай білейік. Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын. Елбасының жақсылығын айту – жағымпаздық емес, әділеттілік» дегенге сайып еді.

Өткен ғасырдың аяғында Венаға жол түсті. Сол сапарда Венгриядағы елші Сағынбек Тоқабайұлы Тұрсыновпен бірнеше күн бірге болып, армансыз әңгімелестім. Сонда Сағынбек шерткен сырға құлақ түрелік.

Әркімнің де өмірінде ұмытылмас сәттер болады. Менің өмірімдегі сондай сәулелі сәттердің біразы менің, менің ғана емес, халқымыздың жүрегінің төрінде тұрған, бәрімізге бірдей қымбатты Нүрекеннің – Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың есімімен тығыз байланысты. Жақсының өзінен бұрын аты жетеді. Мен Нүрекеннің өзін көрмей тұрып оның атына қанық болдым.

Өткен, жиырмасыншы ғасырдың жетпісінші жылдары. Мен Қарағанды облысының Молодежный ауданындағы Тельман совхозында партком хатшысы едім. Жоғарыдағы басшылардың шешімімен «Көктал» совхозына директор болып тағайындалдым. Жұмысқа кіріскен алғашқы күні білгенім, бұл осы Молодежный ауданындағы бір совхоздың үш бөлімшесі негізінде

құрылған жаңа совхоз, өмірбаянын енді бастағалы тұрған жас шаруашылық екен. Шаруашылықтың басты міндеті сүт және сүт өнімдерін молайтуға қызмет ету деп қадап айтты Қарағанды обкомының сол кездегі екінші хатшысы Әбдуәли Сыбанов. Облыста ғана емес, республика деңгейінде де абыройлы, беделді басшы қажетті көмек, қолдаудың да болатындығын ескертті. Әлі отызға да жетпеген жалындап тұрған жас кезім, жұмысқа бар ынта-жігеріммен беріле кірісіп кеттім. Жұмыс қиындықсыз болушы ма еді?! Бұғанасы қатып, буыны бекімек түгіл, әлі қаз тұрып та үлгермеген жас шаруашылықтың қиындығы өзгеше болып шықты. Совхоздың басты байлығы 1200 ірі қара. Ал сүт беретін сиырларды күтіп-баптайтын комплекс құрылысы әлі салынып бітпеген. Қыстың көзі қырауға қарамастан құрылыс жұмысын жүргізейік десек, оған қажетті құрылыс материалдарының он екіде бір нұсқасы жоқ. Көмектеспек болған Әбдіуәли Сыбанов қызметі өсіп, аяқ астынан Алматыға аттанып кетті.

«Жыртық үйдің құдайы бар» деген рас. Қырсыққанда қымыран іріп тұрған шақта менің, ең бастысы енді ғана ұйымдасып жатқан жас совхоз, жаңа ұжымның бағына қуанышты оқиға болды. Ел «Қарағанды облыстық партия комитетінің екінші хатшысы болып Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев сайланды» деп дүр ете қалды. Бұл дүрлігу емес, дүрілдеу еді. Себебі – елге өзінен бұрын аты жеткен Нұрекең жалыны мол, қуаты зор, жас бола тұра аса парасатты, асқан іскер басшы еді деген халық бағасы ел құлағын елендетіп тұрған кез. «Статуяны – тұрқы, адамды ісі сұлуландырады» демеуші ме еді Пифагор. Сол Пифагордың тағы бір тапқыр сөзі бар: «Бақытты іздеп арамтер болма, оны өзіңнің ісің мен ішіңнен ізде», деген. Облысқа басшы болып келгенге дейін өмірдің сан сынағынан өткен, сын сағаттарда сынбаған Нұрекең жайлы аңыз-әңгімелерді талай естігенбіз. Елдің ұлы, халықтың құлы деуге лайық іргелі істерін, ірі мінездерін, ерен еңбегін елден де естіп, газеттерден де оқығанбыз. Нұрекеңнің жап-жас болып «Ел қамын жеген ерлігі» деген жақсы атына қанық болғандықтан өзімді-өзім қамшылап, ол кісінің қабылдауын өтіндім. Нұрекең көп күттірмей қабылдады да. Сол сол-ақ екен, түйткілі көп түйіндер бірінен соң бірі кезек кезегімен шешіле берді... Сүт комплексінің құрылысы да қанаттанып сала берді. Шаруашылығымыздың өн бойына қан жүгіріп, жан бітті.

Мен жоғарыда Нұрсұлтан Әбішұлының Қарағанды сынды үлкен облысқа басшы болып келуі оқиға дегенде бір шаруашылық көлемінде ғана емес, одан әлдеқайда әулетті, облыс, оны айтасыз, республика ауқымындағы аса ірі, іргелі өзгерістерге байланысты айттым. Оның мәнісі мынада: Нұрекең облыста өнеркәсіппен бірге кадр мәселесіне де жетекшілік етті, ұлттық мәселелерде ұлтымыздың есесін еселеп қайтарды. Сол тұста Қарағанды қаласындағы қазақтың үлес салмағы бар болғаны жеті дейтін жетім цифр төңірегінде еді, облыстағы қазақтың саны он екі-ақ пайыз болатын. Ал басшылық жұмыстарындағы қазақтар саусақпен санарлық қана еді. Сонау Соломенцевтер мен кейінгі Акулинцевтер сол аз басшылардың өзін тұқыртып, ашса алақанында, жұмса жұдырығында ұстап, олардың еңсесін езіп тастаған еді. Нұрсұлтан Әбішұлы қазақтың ақылды, іскер, білімді

жігіттерін бірінен соң бірін өсіре берді. Қазақ азаматтарын қызмет баспалдағымен жоғарылатып қана қоймай, олардың еңсесі тік, рухы биік болуына қатты көңіл бөлді. Қырға шыққан соң құмырсқаға да қанат бітеді. Нүрекең тәрбиелеп өсірген қыран тектес жігіттер қолтықтарынан қуатты қол демегесін, беделі биік басшының өзі жебеген талант, қабілеттері ашылып, қанаттарын қатты қағып, биіктерге самғап ұшты.

Н.Ә. Назарбаев жайлы Сағынбек Тұрсыновтан естіген есті әңгіме жайлы жазып отырған сәтте менің ойыма Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың БҰҰ Бас хатшысының орынбасары қызметіне тағайындалғаны орала кетті. «Бәріміз де Гогольдың шинелінен шықтық» дегендей, бүгінде биліктің биік баспалдағында жүргендердің бәрі де Нүрекеңнің тәлім-тәрбиесімен қанаттанғандар. Солардың бірі Қасым-Жомарт Тоқаевтың халықаралық ұйымдағы жоғары қызметке тағайындалуы Н.Ә. Назарбаевтың әлемдік ауқымдағы биік беделінің айқын бір айғағы.

2007 жылы Парижде, Сорбонна университетінде менің шығармашылық кешіме қатысқан француздың әйгілі ақыны Леон Робель, 2010 жылы Алматыға менің мерейтойыма келген Тәжікстанның халық жазушысы Момын Каноат, француздың аса көрнекті әдебиетшісі Альберт Фишлер, Өзбекстанның атақты жазушысы Насыр Фазылов. т.б. Н.Ә. Назарбаев жайлы сүйсіне әңгімеледі. Ел аралағанда Елбасы жайлы халық айтқан қасиетті сөз, киелі тілек тіптен көп. Халық айтса, қалт айтпайды. Ұлт көшбасшысы жайлы ұлағатты сөздерді жинасаң, бір емес, бірнеше том болары хақ.

Нүрекең жайлы елден естіген есті әңгімелер «Елін сүйген, елі сүйген Елбасының» (М.Қасымбеков) биік тұлғасын бұрынғыдан да бетер көркейте түседі.

Бірінші жыр:

Көзбен көргенім ұлылық пен сұлулық

1987 жылдың алғашқы айында Қазақ ССР министрлер Кеңесінің Төрағасы Н.Ә. Назарбаевтың қабылдауында болдым, Нүрекеңнің көмекшісі Владимир Нидің қолдауымен. Сол тұста КСРО Әдеби қоры қазақ бөлімшесінің директоры едім. Жазушылардың таудағы шығармашылық үйіне күрделі жөндеу ауадай қажет еді, қызмет көлігі, т.б. жетіспеушіліктер де көп еді. Әдеби қорының қарамағындағы шығармашылық үйдің сол кездегі директоры, Кеңес Одағының екі мәрте Батыры Талғат Бигелдинов екеуміз талай басшыға барсақ та күрмеуі қатты күрделі проблемаларды шешуге ешқайсысы көмектесе алмады. Амал жоқ, Нүрекеңді мазалауға тура келді. Бұл бір қиын кезең еді. Желтоқсан көтерілісінің ізі суымаған. Республиканы басқару тізгінін қолына алған Колбиннің әлі аптығы басылмай, аспанға шапшып тұрған шағы. Көп мәселеде келіспеген Нүрекеңе Колбин қырын қарап жүр дегенді де естиміз. Нүрекеңде жұмыс көп, уақыт аз. Соған қарамастан, үкімет басшысы мені өте жылы қабылдады. Бұл менің Нүрекеңмен бірінші рет жүзбе-жүз жүздесуім еді. Алғашқы әсерім – Н.Ә. Назарбаев жүзінен нұр, сөзінен жыр төгілген, сырт тұлғасы сымбатты, жан дүние байлығы аса қымбатты, жалы биік, жаны жомарт жан екен. Мені асықпай тыңдап, мәселенің байыбына барған соң Т. Бигелдинов екеуміздің күрмеуі қатты күрделі проблемалар дегенімізді бір-ақ сәтте шешіп берді.

Арада аз уақыт өткенде Н.Ә. Назарбаев ешкім шақырмай-ақ өз ықтияр, ынтасымен Жазушылар одағына келіп, қаламгерлермен кездесті. Жанында бірнеше министр бар. Сол кездесуде күрмеуі күрделі мәселелердің біразын қолма-қол шешті. Соған көп мысалдың біреуін ғана айтайын. Бірінші – қаламгер ағаларымыздың бірі пәлен мың адам тұратын «Орбита» мөлтек ауданында осы күнге дейін мектеп жоқтығын айтып еді, Нүрекең: «Бұл мәселені тап қазір шешпесек болмайды, біз шешпесек, кім шешеді», деп жанындағы құрылыс министріне тапсырма берді. Бір жылдан соң «Орбитада» жаңа мектеп ғимараты пайдалануға берілді.

1993 жылдың жазы. Ордабасыдағы ұлы жиын. Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан президенттері Ордабасы мәлімдемесіне қол қойған соң, Н.Ә. Назарбаев Ордабасы тауының басында тұрып жазғытұрғы жасарған Жер-Ана мен жаңбырдан кейін шайдай ашылған Аспан-Атаның көгілдір түсіндей көк байрағымызды зеңгір көкке көтеріп, ұлы бірлік жайлы ұлағатты сөз айтып, толымды ойлар толғаған сәтте мыңдаған халық дауылды күнгі теңіздей толқып, тебіренді. Жүректен шыққан сөз жүрекке жетіп, жан дүнием қатты толқығандықтан, жанарымнан жалғыз тамшы жас үзіліп түсті. Жалғыз мен ғана емес, Ордабасы төрінде тұрған көрші елдердің президенттері де, Кемер облыстық кеңесінің төрағасы Аман Төлеев те, Өмірбек Байгелди, Оралбай Әбдікәрімов, Қуаныш Сұлтанов та – бәр-бәрінің қатты толқып тұрғанын жасаураған жанарларынан анық байқадым.

Өзге түгіл, өзіңе байқатпай өтіп жатқан өмірдің естен кетпейтін елеулі сәттері де аз емес. Мен үшін сондай есте қалар елеулі сәттің бірі 1998 жылдың көктемінде болып еді. Әлі есте, бәрі есте. Мамыр айының 28 жұлдызы, сенбі. Күндізгі 10. Дәл сол сәттен Н.Ә. Назарбаевтың Катар еліне ресми сапары басталды. Ауаның температурасы 45 градус ыстық, ылғалдылығы 80 пайыз. Катар мемлекеті мен Астана қаласының арасындағы ұзақ жолды Президент ұшағы төрт сағатта өтті. Президенттің жұмыс кестесі осыдан төрт сағат бұрын Астанадан ұшып шыққанда басталғанынан хабардармыз. Жол бойы – аспанда жұмыс істеп келгеніне, жергілікті жердің бой үйренбеген ауа райының жайсыздығына қарамастан, Нүрекең ұшақтан әдеттегісінше жұмсақ жымыып, сергек түсті. Ұшақ баспалдағында Қазақстан Президентін Катар елінің Әмірі Шейх Хамад бен Халип әл-Тани, тақ мұрагері Шейх Жасу бен Халиф әл-Тани, премьер-министрдің орынбасары Мұхамед бен әл-Тани қарсы алды. Қарсы алдымызда желбіреп тұрған көк байрағымыз көзге ерекше ыстық көрінді. Еліміздің Әнұраны орындалғанда жанарымыз жасаурап, қатты толқыдық. Екі ел арасындағы келіссөздер мен құжаттарға қол қою Катар әмірінің күміспен күптеліп, алтынмен апталып, асыл тастармен зерленген ақ мрамор сарайы «Каср-ад-Диафта» сол күні-ақ басталды. Катардағы атақты шейхтармен, әртүрлі топ, сан саладағы саясаткерлермен кездесулер, келіссөздер, баспасөз мәслихаты бірінен-соң бірі үзіліссіз, үздіксіз өтіп жатты. Соның бәріндегі басты салмақ түннің бір мезгіліне дейін жұмыс істеген Президентке түсіп жатты...

Катарда үш күн болғаннан кейін төртінші күні Біріккен Араб Әмірліктеріне келдік. Абу-Даби әуежайында ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевты БАӘ-нің

Президенті Заид бин Сұлтан әл-Нахаян қарсы алды. Тағы да келіссөздер, кездесулер, баспасөз мәслихаты сынды шаралар басталып кетті. Н.Ә. Назарбаевтың жұмыс кестесі өте тығыз, таңның атысынан күннің батысына дейін бір тыным жоқ. Жанында ерқара болып жүрген жолсеріктері – біздер қарадай босқа жүріп шаршаймыз. Ал Нүрекең тың, сергек. Ара-арасында әзілдеп, елдің көңілін де көтеріп қояды. Жүріс-тұрысы сымбатты, сөйлеген сөзі тұнып тұрған ұлылық. Сұлулық пен ұлылықтың жасандылығы жоқ жарасымы бізді ғана емес, Катар мен БАӘ-нің үлкенкішісін де, шет елдердің сынап-мінеуге дайын тұратын шамшыл тілшілерін де таң қалдырып, таңдай қаққызды.

Президент әдеттегісіндей бұл жолы да шапшаңдық пен шалымдылық танытудан танған жоқ. Соған көп дәйектің біреуін ғана айтсақ, Катар елінің бір кәсіпкерінің «Өз қаржыма мешіт салып беремін», деген сөзін лезде іліп әкетіп: «Ол мешітті халқы тығыз орналасқан, қазағы көп Шымкент қаласынан тұрғызуға кеңес беремін. Мешітке жер беруді осы залда отырған облыс әкіміне тапсырамын», деп сарт еткізді. Қаржы демекші, Нүрекеңнің бұл жолғы сапарындағы өзіне-өзі жүктеген ауыр міндеттің бірі – ел экономикасына қан жүгіртетін мол қаржы табу екен. Нүрекең бұл міндетті де өзіне тән туа бітті дипломатиялық даналықпен мінсіз орындады. Қаржылық көмекті кейбіреулердей алақан жайып, төменшіктеп сұраған жоқ, төрде төбеби болып отырып-ақ қиын істің қиуын оп-оңай келтірді. Бір ғана мысал. Қазақстанға инвестиция тарту сөз болғанда, елдегі тұрақтылықты, шетел инвестицияларына берілетін жеңілдіктерді алға тарта келіп, делегация құрамындағы сол кездегі геология министрі Серікбек Дәукеевке аржағын өзің жалға деп жұмсақ жымыды. Тосыннан сөз берілсе де Серікбек ініміз тосылған жоқ, ағылшынша ағып ала жөнелді. Қазақстанның қазба байлықтары мен келешегі жайлы кең тынысты келелі сөз шетелдіктерді айрандай ұйытты. С.Дәукеевке тосыннан сөз беру арқылы Нүрекең, біздіңше бір окпен бірнеше қоянды атты. Оның бірі – геология министрінің аузымен Қазақстанның қазба байлығына шетелдіктердің қызығушылығын арттыру болса, екіншісі – өз командасындағы жігіттер осал еместігін, қажет болса қазақша, орысша ғана емес, ағылшынша да ойын еркін жеткізетіндігін аңғарту деп топшыладық. Нүрекеңмен екі шетелде төрт күн бойы бірге жүргенде алған әсер, ол кісінің сөзімен ғана емес, ісімен, тіпті жүріс-тұрыс, әзіл-қалжыңымен берген сабағы – менің бұл өмірде тапқан ең үлкен олжаларымның бірі ғана емес, бірегейі.

Арада бір жыл өткесін сәуір айының сәулелі күндерінің бірінде Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың қабылдауында болу бақыты бұйырды. Алматыдағы Ақордада болған қабылдау кезінде радио мен телевидениенің алтын қорының бұзылып, жойылып кету қаупі туғанын, оларды тезірек қайта көшіру қажеттігін, ұлттық Ғылым академиясындағы қолжазбалар мен қолөнеріміздің ұмытылып бара жатқанын, оның шеберлеріне қамқорлық мәселелері, т.б. ұлттық құндылықтар мен проблемалар жайлы баяндадым. Нүрекең ол ойларыма түсіністікпен қарап, тиісті орындарға нақты тапсырмалар берді.

Президентті ұлықтау салтанатының бәрінде болмаса да біразында болдым. Соның ерекше есте қалған біреуі жайлы жүрекжарды сыр. 1999 жыл. Қаңтар айының 20-жұлдызы. Таңертеңгі сағат 10-нан 50 минут өткенде

Есілдің оң жағалауындағы Ақордадан шыққан Н.Ә. Назарбаев төсеніш кілем үстіндегі ақ жолмен аяңдай басып, қос қапталдағы халықпен сәлемдесіп, инаугурация – ұлықтау өтетін Конгресс-холға беттеді. Президент жүріп келе жатқан жол аппақ, аспаннан ақ ұлпа қар жауып тұр. Ел назары елордада, көз біткен көгілдір экранға қадалған.

«Дәл осы сәт Елбасы қандай ой мен сезім құшағында екен, – деп ойладым мен. – Жауапкершілік жүгін сезініп келе жатқан болар». Сезімім алдамапты. Елбасы Орталық сайлау комиссиясының төрайымы Зағипа Балиеваның қолынан Президент куәлігін алып, ант бергеннен кейін сөйлеген сөзінде былай деді: «Менің алдымда қазір сырт қарағанда қарапайым тәрізді көрінетін екі міндет тұр. Бірақ, олардың ең қиын да күрделі міндет екендігін тарихтың өзі үйретіп отыр. Ертеде ата-бабаларымыздың билеушілерге айтатын ең жақсы мақтауы «ол өз халқын тарықтырмай асырады» деген сөз екен. Сондықтан бірінші міндет – халықтың тұрмыс-тіршілігін жақсарту. Тасты лақтыратын да, тасты жинайтын да кез болады. Реформаларды жүргізетін де, реформалардың жемісін теретін де уақыт болды. Алдағы жеті жылдың ішінде халқымыз реформалардың жемісін өз дастарқаны мен өз қалтасы арқылы көруге тиіс. Екінші міндет – елімізде демократияны дамыту».

Инаугурация сәтінде елдің ауыр жүгін арқалаған асыл азамат Нұрсұлтан Әбішұлының ширыққан ширақ түрінен ел мүддесі жолындағы серт пен сенімді айқын аңғардым. Оның көңілінде толқу, көзінде салиқалы ой, салмақты мұң бардай көрінді маған. Сол сәт сол төрде Нұрекең болмай, өзге біреуміз болсақ, басымызға қонған бақтан көзіміз жайнап, шаттықтан шалқып, шалқақтап тұрар ма ек, кім білсін?

Сәл алға озып, анығын айтсақ, Елбасы сонда айтқан сөзінде тұрды. Өмір сол кезгіден әлдеқайда алға кетті, өзгерді, өзгергенді көз көрді.

Сол күні кешкісін ақ көрпеге оранған елордадағы Орталық алаң халыққа лық толды. Астаналықтар Алматыдан келген әншілермен бірге аспан астын ән-думанға бөледі. Осы жолдарды жазып отырғанда менің ойыма өркениетті елу елдің қатарында болуға нық қадам басқан Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалыққа сайланып, төбеби болып қана қоймай, жетінші Саммит өткізіп, Астана декларациясын қабылдап, ел тарихында бұрын-соңды болмаған тарихи ұлы оқиға мен талай жұлдызды сәт, бақытты шақты бастан өткізгеніміз оралды, Елім мен Елбасым үшін мақтаныш сезімі кеудені кернеді.

Екінші сыр:

Сырт көз – сыншы

Ұлылар ұлтқа бөлінбейді. Сол ұлтқа бөлмейтін ұлылардың бірі – Сергей Владимирович Михалков 1999 жылы Мәскеуде шығармашылық кеш өткізген мені отбасыммен үйіне шақырып, ұзақ әңгіме-дүкен құрдық. Сонда сол ұлы суреткер айтқан: «Мен қазақтармен құдамын. Бұл – бір. Екінші – Нұрсұлтан Әбішұлын жақсы көремін. Ол данышпан. Құдай өзі қалаған саясаткер. Назарбаевтай Президенті бар ел – бақытты», деген сөз көкейіме қона кетті. Сол С.В. Михалковтың 2008 жылы, наурыз айының 13-жұлдызында Мәскеудің Үлкен театрында өткен 95 жасқа толған мерейтойында алыс-жақын шетелдерден келген талай жақсы мен жайсаңның Нұрекең жайлы аса жоғары

бағасын есту көңілді көкке көтеріп еді. Әсіресе, көрнекті мемлекет қайраткері Геннадий Зюганов айтқан: «Назарбаев – кемел ойлы кемеңгер. Ол – алдына қиын асу, ұлы міндеттер қойып, соны жүзеге асыра алатын аса талантты саясаткер» деген сөз жадымда жаттаулы.

Жаңа – ХХІ ғасырдың басында Мәскеуде өткен ТМД елдерінің шығармашылық және ғылыми бірінші форумына қатысқанда Мәскеу университетінің ректоры Виктор Садовничий, академик Феликс Кузнецов, «Литературная газетаның» бас редакторы Юрий Поляков, Украина Ғылым академиясының президенті, әлемге әйгілі ғалым Б.Патон, т.б. талай тарландардың Елбасымыз жайлы іштен шыққан ішті сөздерін естіп, тағы бір марқайып қалып ек. Мұндай нақты деректер көп-ақ. Оның бәрін тізе берсек, сөз ұзай береді.

Екінші жыр:

Абыз аға, аңыз адам аманаты

Көзі тірісінде-ақ аты аңызға айналған абыздары да бар қазақтың. Солардың бірі – өмірдің ащысын да, тұшысын да бір кісідей татқан менің қаламдас досым, қазақтың классик жазушысы, халық Әзағаң атап кеткен Әзілхан Нұршайықов. «Махаббат, қызық мол жылдар» атты бір романы қырық жыл бойы оқушының қолынан түспей, сан ұрпаққа рухани азық болған, сол қырық жылдың жүзінде он төрт рет қайта басылған Нұршайықовтай жазушы сирек.

Соңғы 20 жыл бойы бір-бірімізден сыр жасырмас сырлас, мұндас болған Әзағаң 90-ға қараған жасында пәниден бақиға аттанып кете барды. Қайтыс боларынан оншақты күн бұрын маған телефон шалып, Президентпен кездесуге баратынын айтып, сол кездесуде сөйлейтін сөзін факс арқылы жіберіп еді. Алайда, денсаулығы сыр беріп сөйлей алмапты. Ол үлкен әріптермен терілген бар болғаны екі беттік қана сөз болатын. Әлі еш жерде жарияланбаған әрі қысқа, әрі нұсқа сол сөз абыз аға, аңыз адамның соңында уақытша қалып тұрған біздерге айтқан аманаты тәрізді көрінеді де тұрады.

Түйін:

Абыз ақсақал Бәйкен Әшімов осы газетке берген соңғы сұхбатында айтқан бір сөз қалам ұшына оралып тұр: «Елдің тізгіні Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың қолында барынша ұзақ болуы үшін қолда бар мүмкіндіктің бәрін де жасауымыз керек».

Ел бағына туған ер жасай берсін; туған халқын, тұғыры биік Елін бақытқа бастай берсін!

Алла өзі жар болсын,

Бақыт әр кез нар болсын!

НАЗАРБАЕВТЫҢ КҮН ТӘРТІБІ

Дархан Кәлетаев,
«Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат
қорының басқарушы директоры, «Нұр
Отан» ХДП Саяси кеңесінің мүшесі

Егемен Қазақстан, 6 сәуір 2011ж.

4 сәуір күні біз басқа адам боп ояндық. Біз өз тағдырымыздың бір-бірімізге қаншалықты байланысты екенін, бір-бірімізге қаншалықты жақын екенімізді сезіндік. Бейбіт өмір мен берекелі, бақуатты тірліктің қаншалықты бағалы, қымбат екенін түйсіндік. Біз сол үшін дауыс бердік. Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың жеңісі – саяси мәдениеті, парасаты биік туған халқымыздың жеңісі болды. Орталық сайлау комиссиясының алдын ала мәліметтері жария болған кезде сайлауда өз қалауын білдірген әрбір азаматтың осындай көңіл-күйде болғанына мен күмәнсіз сенемін.

Осыдан тура жиырма жыл бұрын халықтың тағдырын тәлкекке айналдырып, тәуелсіздіктің болашағын оққа байлайтын революциялық жолды емес, үздіксіз даму мен өркендеуге бастайтын эволюциялық жолды қапысыз таңдаған Қазақстан өз таңдауының ақиқаттығына, дұрыстығына тағы да көз жеткізді. Әлемнің көзін жеткізді.

Мұның бастауында не жатыр? «Әрдайым жолдың ауырын таңда, ол жолда қарсылас таппайсың», деген екен Францияның сүйікті ұлы, генерал Шарль де Голль. Нұрсұлтан Назарбаев жолдың ауырын, ауыр да болса әділет жолын таңдады.

Көпшіліктің есінде болар, кезектен тыс сайлау өткізердің алдында Елбасы халықтың талабынан ауытқымайтынын, бірақ талаптың да демократиялық үрдістен ауытқымауы керектігін қадап айтты. Ол өзіне деген халықтың шексіз сенімін үнемі саяси, әлеуметтік, экономикалық модернизацияның, жаңарудың, дамудың кепіліне айналдырып келеді.

Бір мысал. 1997 жылғы қазан айында, Қазақстан халқына Жолдауында, Президент Н.Ә. Назарбаев: «...Қазақстан 33 жылдан кейін қандай болады? Біздің жас мемлекетіміз есейіп, етек-жеңін жияды, біздің балаларымыз бен немерелеріміз осы мемлекетпен бірге ержетеді. Олар білімі озық, денсаулығы түзік, өз буынының жауапкершілігі мол, қайратты өкілдері боп өседі.

Олар ата-бабаларының салт-дәстүрін көзінің қарашығындай сақтай отырып, қазіргі заманғы нарықтық экономика жағдайында жұмыс істеуге бейім әрі дайын болады. Олар қазақ тілін де, орыс тілін де, ағылшын тілін де еркін меңгереді. Олар дүние жүзіне танымал, беделді, бейбітсүйгіш, гүлденген, қарышты дамыған елдің патриоттары болады» деген еді.

Мемлекет басшысының осыдан он шақты жыл бұрын айтқан сөздері бүгін әркімге жақын әрі таныс жайттай көрінетіні анық. Неге? Себебі біреу-

ақ – Елбасының, еліміздің сол кездегі арман-мақсаты отыз үш жыл емес, он үш жылдың өзінде-ақ іс жүзіне асып, өз үдесінен шығып отыр.

Нұрсұлтан Әбішұлы осы өміршең мұраттың орындалуы жайлы биылғы жылғы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына Жолдауында да ерекше толғаныспен айтты. Бұл заңды да. Заңды болатыны, осы орасан жетістіктерге Президент айтқандай «әр күні аптаға, әр аптасы жылға баланатын» тарихи уақыт пен орасан зор қажыр-қайрат пен еңбектің арқасында жеттік.

Жеткеніміз көп, жетпегеніміз одан да көп. Байқасаңыз, бүгінгі әлем де қысқа күнде қырық құбылып жатыр. Қазақстан да осыдан жиырма жыл бұрынғы немесе он жыл бұрынғы Қазақстан емес. Еліміз сапалық тұрғыдан да, сандық тұрғыдан да әлденеше мәрте өсті, өзгерді. Бұдан былай да біздің ұлтымыздың аласапыран әлемде өмір сүруінің жалғыз кепілі модернизация болмақ.

Міне, дәл осы мәселе төңірегінде біз бас ауыртатын сұрақтар аз болмаса керек. Ол сұрақтарды өмірдің өзі қойып отыр. Біз Елбасының, елдің ерік-жігерінің арқасында қол жеткізген табыстарымыздың қадір-қасиетін сезіне алдық па? Біздің ой-санамыз, қабілетіміз мемлекеттің қарышты даму форматына сәйкес келе ме?

«Модернизация қалай жүзеге асырылады? Оның негізгі локомотивтік күштері қандай болады?» деген сұрақтардың өзіне жауап табу оңай іс емес. Бәрібір, жауап беру керек. Және жауапты саяси, интеллектуалдық, мәдени элита ғана емес, бүкіл қоғам болып беруіміз керек.

Әрине, біз «модернизация» ұғымын классикалық үлгідегі, батыстық түсініктен көшіре салмауға тиіспіз. Ондай ойсыз қадам Қазақстан үшін әрі орынсыз, әрі қатерлі болар еді. «Қазақстандық модернизация» дегенде, бұл жаңарудың жоғарыда айтқан еуропалық үлгіге ұқсайтын да, ұқсамайтын да жақтары болатынын түсінуіміз керек.

Қазақстан өзінің мыңжылдық тарихы, салт-дәстүрі, мәдениеті бар мемлекет. Біздің географиялық, геосаяси жағдайымыз да өзгелерден анағұрлым бөлек. Ал бұған отаршыл езгіде болған уақыт пен коммунистік кезеңнен кейінгі аласапыран заманды қосыңыз. Біз тоғыз жолдың торабында жатқан, өркениеттер мен мәдениеттердің, Батыс пен Шығыс әлемінің түйіскен жеріміз. Және Қазақстанды бір жақты не Батысқа да, не Шығысқа да тели алмайсыз. Сондықтан аз ғана уақыттың ішінде осындай мемлекеттен барлығын және бір мезгілде талап ету – қисынсыз іс.

Атты-көшпенді өркениеті келмеске кеткен соң біздің әлеуметтік-мәдени, әлеуметтік-экономикалық түсінігіміз бен өмір сүру философиямыз да кілт өзгерді. Одан кейін «советтік форматтың» қамытын кідік және одан енді ғана, әуірімдеп шығып жатырмыз. Осының бәрі, жоғарыда айтқандай, Қазақстандағы модернизациялық өзгерістерді асығыс, үстірт жасауға болмайтынын көрсетеді.

Айтпай кетуге болмас, Қазақстандағы бірізді, стратегиялық жағынан орнықты модернизацияны іске асыруда Назарбаев өз басын қатерге тіксе де, мемлекеттің болашағын, ел мен ұлттың бүтіндігін ешқашан бәске тіккен

емес. Кейде ойлайсың, егер дүрбелеңі мол 90-жылдары жас, тәуелсіз мемлекеттің басында басқа адам тұрса не болар еді? Ойлауға да қорқынышты. «Кеңестік шинельден» шыққан республикалардың мысалы ондайды ойлатпайды да.

Әлбетте, модернизация заңмен, жарғымен шешіле салатын жоба емес екенін бәріміз түсінеміз. Аспаннан түспейді, жерден өспейді. Жаңару мен жаңғыру – өлшеусіз еңбекпен, маңдайтермен келетін сый. Процесс тек жоғары жақтан басталмауы керек. Миллиондаған қарапайым адамдардың сапалық, сандық өсуінен, өзгеруінен басталуы қажет.

Сан жылдар бойы қалыптасқан, қатып қалған ғұрыпты, әдетті, тәртіпті бір күннің ішінде бұзу мүмкін емес. Бірақ жаңарғысы, жаңғырғысы келетін ағзаға соның бәрін бұзуға тура келеді. Өйткені, кез келген қоғам, қоғамдағы түрлі саяси күштер түйсігімен болса да жаңа реформаларға қарсылық танытады. Ең алдымен осы түйыққа тірейтін қарсылықты еңсеру қажет.

Мұны қайтіп еңсереміз? Ол үшін биліктің де, қоғамның да, қоғамдағы базбір кертартпа топтардың да басы қосылуы тиіс. Ел мен мемлекеттің болашағын ашық, боямасыз, еркін талқылау үшін. Әрине, бұл жерде барлық қазақстандықты бір партияға кіргізу немесе бір тудың астына жию деген әңгіме жоқ. Мақсат пен мұрат одан да орасан, зор. Мақсат – жаңару жолындағы ізгі істерді баршамызға темірқазық ету.

Осы ретте, мен алдымен мемлекеттік қызметкерлердің психологиясына «модернизация» керек дер едім. Мемлекеттік аппараттың инерциялық көңіл-күйін өзгерту қажет. Жоғарыдағы, төмендегі «науқан үшін науқан» жасағысы келетіндердің, жеңілдің астымен, ауырдың үстімен атүсті нәтиже шығарғысы келетіндердің аптығын басқан абзал.

Кез келген қоғамдық пікірді, зерттеуді, өлшемді алыңызшы, Нұрсұлтан Назарбаевты елі арқа тұтады. Бірақ Президентке сенім мен партияға, үкіметке, әкімдерге сенімнің арасында айырмашылық көп. Өкінішке қарай, бұл жәйт бір-бірімен байланысты да. Қай-қайсы лауазым иесінің заңсыз, жөнсіз іс-әрекеті жоғарыдағы сенімге нұқсан келтіреді. Осыны естен шығармаған жөн. Ұлы Абай айтқандай «Бас-басына би болған өңкей қиқымның» кейпіне енуден сақтану керек.

Билікте жүргендердің тағы бір қателігі – халықтың Елбасыға деген құрметі мен қолдауының есебінен «тасада», тыныш өмір сүре бергісі келетін сияқты. Мұндай әдеттен арылатын кез жетті. Мансабың мен міндетің үшін Елбасының алдында да, елдің алдында да әркім, әрдайым жауап беруге дайын болуы тиіс.

Сонда ғана біз жоғарыдағы сұрақтардың жауабын табамыз. Елбасының, елдің ерік-жігерінің арқасында қол жеткізген табыстарымыздың қадір-қасиетін сезінетін боламыз. Мемлекеттің қарышты дамуына ақ, адал үлесімізді қосамыз. Қарапайым халықтың мемлекеттік қызметкерге, шенеунікке деген көзқарасын оңды өзгерте аламыз.

Президент елдегі саяси, экономикалық, әлеуметтік модернизацияны табысты жүзеге асырудың барлық алғышарттары мен мүмкіндіктерін үнемі ұсынып келеді. Мемлекеттің отыз жылдық даму болашағын дерлік, жан-

жақты қамтыған «Қазақстан-2030» стратегиясы, жақын болашақтағы ел дамуының нақты бағыттарын белгілеп беретін «Қазақстан-2020» бағдарламасы, мемлекетті бәсекелестікке қабілетті елдердің алдыңғы шоғырына шығаратын Индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы – болашақтың «жол картасы».

Сондықтан бізге арқаны кеңге салудың жөні жоқ. Керісінше, 3 сәуір бізге он есе, жүз есе жауапкершілік пен міндет жүктеп отыр. Ол жауапкершілік пен міндетті қоғам мен элитаның басын қосатын, сенім радиусын кеңейтетін себепке айналдыру өз қолымызда.

Президенттің кезектен тыс сайлауы біз үшін елдің ішіндегі жалпы көңіл-күйді, аужайды тап басып тануға мүмкіндік берді. Бұл мүмкіндік жаңа идеяларды, жаңа кадрларды, керек десеңіз, жаңа драматургия мен динамиканы талап етеді.

«Саясаткер елдің бағына бітсе – мемлекет берекелі, бақуатты тұрмыс кешеді. Сорына бітсе – соғыстан көз ашпайды» дейтін шығыс тәмсілі бар. Арыға бармай-ақ қоялық, әлем жиырма жылдың ішінде осы екі мысалдың екеуін де алма-кезек өз басынан өткізумен келеді. Біздің бақытымызға орай, Қазақстан екінші мысал туралы тек бұқаралық ақпарат құралдары арқылы ғана оқып-біледі.

Уақыт пен тарих үшін күрмеуге келмейтін қысқа мерзімде осыншалықты ілгерілеу, осыншалықты өсіп-өркендеу екі мемлекеттің бірінің басына бұйыра бермейтін бақ екені ақиқат. Және мұндай бақытты бағалау мен аялау, сақтау да екінші бірінің қолынан келе бермейді. Олай болса, біздің ендігі шаруамыз – Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев ұсынған модернизациялық идеяның төңірегін топтасу ғана емес, сол игі бастаманың ұйытқысына, іске асырушысына айналу. Жаңаруға, жасампаздыққа ұмтылған халқымыздың күн тәртібі де осы.

ЕСТЕН КЕТПЕС ЖҮЗДЕСУЛЕР

Илья Жақанов,
композитор, өнер зерттеушісі

Егемен Қазақстан, 8 сәуір 2011ж.

Мен Елбасымен бірнеше рет жүздестім. Сол жүздесулерде оның халық әндерінің, қазақ композиторлары әндерінің шығу тарихын, музыкасын жетік білетініне талай рет куә болдым. Сондай жүздесулерде өрбіген әңгімелерді қағазға түсіріп жүретінмін. Бүгін соларды ықшамдап, оқырманға ұсынғанды жөн көрдім.

Бірінші жүздесу

1993 жыл. Шуақты көктем.

Бұл кез Қазақстан Тәуелсіздігінің екінші жылы болатын. Қиын жылдар. Сол дағдарысты мехнатқа қарамастан, Елбасы саясатын бір кісідей қолдаған халық, оның ішінде өнер қайраткерлері елдің рухын көтеруге жұмыла кірісіп жатты. Сондай күндердің бірінде Алматыдағы Абай атындағы опера және балет театрында Ақан серінің туғанына 150 жыл толуына арналған салтанатты жиын болды. Сол бір күндерде менің (ұзақ жылғы зерттеулерім) сценарийім бойынша “Ақан сері әндері” атты музыкалы-деректі фильм түсіріліп жатқан-ды. Көкшетауды шарлап, Ақан серінің ел ішінде әлі де болса ұмытылмаған “Ақтотының аужары”, “Шырмауық”, “Райхангүл”, “Нәзікгүл”, “Жамал”, “Үштоты” секілді беймәлім әндерін тауып, жан-жақты насихаттаған едім. Бүгінгі концертте осы әндер тұңғыш рет орындалады. Жүрегім соған толқулы.

Біз, бір топ өнер қайраткерлері – композиторлар, ақын-жазушылар, режиссерлер, киношылар, актерлер театр сахнасының қалтарысында тұрдық. Жиынның президиумына отыратын топ. Бұл салтанатқа Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев қатысуға тиіс. Міне, Нұрекеңнің келуін тағатсыздана күтіп тұрмыз. Кенет айдай жүзі жарқ етіп Нұрекең кіріп келе жатты. Ол бәрімізді аялы жанарымен шолып өтіп, ізетпен күлімсіреп, басын иді. Содан соң бә-

рімізбен қол алысып амандасты. Жүзінен шаршау сезіледі. Сол шаршаулы реңінің өзінде де бір сәулелі шуақ бар.

Мен сахнаның сол қанатында рояльдың қасында тұр едім. Жұрттың ең соңынан келіп менің қолымды алды. Саусақтары салалы, жұп-жұмсақ екен. Сондай бір жанға жайлы жылылықты сездім. Нүрекең жымыып:

– Жайлаукөлге барып тұрасыз ба? – деді.

– Иә, барып тұрамын, Нүреке. Биыл қобыз күйінің атасы Ықыласқа да 150 жыл. Өзіңізге мәлім, бейіті Жайлаукөлде. Ол жерде күйшінің өрен-жараны отыр. Солардың ортасында “Ықылас” атты деректі фильм түсіріп жүрміз.

– Бәрекелді, Ілеке, жұмыстарыңыз сәтті болсын! Тілектеспін! Сіздің “Жайлаукөл кештері” әніңіз біздің жастық шағымыздың асқақ романтикасы болды ғой. Әндеріңізді жақсы білемін. Айтамын да. Кейбіреуін “Сол өткен күндеріміздің сырға толы сәулелі белгісі екен ғой” деп аңсайтыным бар, – деп тебірене сөйлеген Нүрекеңнің осы бір сөзі жүрегімдегі сезім пернесін күні-бүгінге дейін қозғайды да жүреді.

Бұл – менің Президентпен тұңғыш кездесуім еді.

Екінші жүздесу

1996 жылдың 17 желтоқсаны.

Таң атқалы бері дым бүркіп, бұлттанып тұрған Алматы аспаны сәске кезінде шайдай ашылып, жадырап сала берді. Шығыстан соққан жел көкшулан бұлттарды лезде батысқа қарай жылжытып әкетті. Алатаудың ақ сеңгір шыңдары ап-анық көрінді. Алматы тұрғындары Республика алаңында Тәуелсіздік монументін тамашалап, қыдырып жүрді.

Осы бір күндері Қазақстан халқы ел Тәуелсіздігінің бес жылдық торқалы тойын тойлауға кіріскен-ді. Бұл тойға орай бір көшелі жиын Алматыдағы “Рахат-палас” қонақ үйінде өтіп жатты. Қонақ үйдің шамдары самаладай жарқыраған сәулетті залына үш жүзден аса қазақ зиялылары, өнер қайраткерлері, бизнесмендер жиналған. Тәуелсіздік монументінің тұсаукесері!

Бұл тұсаукесерге бізді жинаған осы монументтің авторы, атақты сәулетші Шота Уәлиханов еді. Бұл оқиғаны да қаз-қалпында айтып көрейін: жиналған дүйім жұрттың ортасында Нұрсұлтан Әбішұлы мен оның жұбайы Сара Алпысқызы. Кіріспе сөзді бастаған Шота Тәуелсіздіктің асқақ символы осынау монументтің идеясы Президент тарапынан туғанын айтты. Басқа сөйлеушілер де Нүрекеңнің атына жылы-жылы лебіздерін білдіріп жатты.

Жұрттың бәрі жайдары. Өздерін еркін ұстады. Шампандар атылып, рюмкелер сыңғырлады. Әндер шырқалып, шағын оркестр классикалық музыканы ойнады да тұрды. Кенет осы ду-дудың бір тұсында Шота ортаға шықты. Сол қолында алтын жіптен әдіптелген шапан. Президентке күлімсірей бұрылып:

– Аса қадірлі Нұрсұлтан Әбішұлы, – деді бұдан әрі Шота толқи сөйлеп, – осы бір естен кетпес басқосуымызды пайдаланып, сіздің алдыңызда қазақ пен қырғызға ортақ композитор, жазушы, өзіңіз әндерін сүйіп айтатын Илья Жақановқа бір құрмет көрсеткелі тұрмын. Бұл Илья мамыр айында өткен өзінің алпыс жылдық тойына шақырып еді, бір себептермен бола алмадым.

Сол қуанышты күнінде “кигіземін” деген шапанды енді ұсынғалы тұрмын, Нүреке.

Шота осылай деді де:

– Қане, Илья! – деп мені өзіне шақырды. Жұрт тым-тырыс боп тына қалды. Мен ыңғайсыздана қобалжып, Шотаға жақындай түстім. Көз қиығым түсіп кетіп еді, Нүреке мен Сара екеуі маған сондай бір жылы сезіммен мөлдіреп қарап қалған екен. Шота шапанды иығыма жауып жатып:

– Нүреке, мен хан тұқымымын ғой. Ильяға анау-мынау емес, ұлы Абылайхан атам киетіндей шапан жауып тұрмын, – деді. – Ильяның теледидардан берілген “Шоқан және музыка” атты төрт сериялы үлкен еңбегін осындағы біраз кісілер көрген де шығар деп ойлаймын. Ұлы Шоқанның рухын тірілткен осы бір музыкалы хабарлары үшін дән риза болдым.

Жұрт ду қол шапалақтап жіберді. Осы сәтте Нүреке маған:

– Ілеке, “Толағай” әнін айтыңызшы, – деп жүзіне нұр тола жымыған. Мен қысылыңқырап:

– Осында Бекболат Тілеуханов деген ініміз бар ғой, Нүреке, – дедім, – Бекболат айтып берсін.

Бекболат та лып етіп келе қалды. Орындыққа отырды да “Толағайды” айта бастады. Осы сәтте Президент оның иығына қолын салды да, “Тоқтай тұр, Бекболат” деді. Содан соң “Олай емес, былай” деп, “Толағайды” өзі айтып шықты. Ән орындалып жатқанда менің көз алдыма Нұрсұлтан Әбішұлының 60 жылдық торқалы тойына арнап түсірілген деректі фильмде Нүрекеңнің “Толағайды” домбырамен айтып отырған сәті келді.

“Толағайды” айтып болған соң Нүрекең:

– Енді “Еділ-Жайығыңызды” өзіңіз айтыңыз, – деді.

Мен “Еділ-Жайықты” толық айтып шықтым. Ту сыртымда кішкентай баласымен тұрған атақты композитор Нұрғиса Тілендиев:

– Тамаша! Жарайсың, Илья! – деп арқамнан қақты.

Салық Зиманов, Кәукен Кенжетаев, Асанәлі Әшімов, Ақселеу Сейдімбеков, Иманғали Тасмағамбетов, бізді қоршаған зиялы топтың көзінен шын жүректен шаттанған сезімнің нұрын көрдім. Шота Уәлиханов өзінің осы бір игі ілтипатына мәз бола сүйсінді. Бұл бір сәт те тәтті түс секілді есімнен шыға қоймас.

Үшінші жүздесу

2001 жылдың желтоқсан айы.

Еліміз үшін елеулі мереке де тақап қалған еді. Қазақстан Тәуелсіздігінің 10 жылдығы! Осы ұлы мерекеге орай бүкіл республика көлемінде әзірлік жұмыстары қызу қарқынмен жүріп жатты. Осындай бір дүбірлі күндерде Атыраудың Дина Нұрпейісова атындағы академиялық халық аспаптар оркестрі мерекеге арнап концерт беру үшін Астанаға келді. Бұл өнер шарасы сол кездегі Премьер-Министрдің орынбасары Иманғали Тасмағамбетовтің идеясымен жүзеге асқан еді. Концерт Конгресс-холда салтанатты түрде зор табыспен өтті. Концертті мен жүргізген едім. Дирижері Рысбай Ғабдиев. Концерт жүріп жатқан сәтте сыртта Арқаның бораны түтеп тұрды. Ертеңінде

Иманғали Тасмағамбетовтің тапсыруымен осы концертті Көкшетауда екі рет қайталадық.

Концерттен соң кешкі асқа отыра бергенімізде Рысбайдың ұялы телефоны шылдырлап қоя берді. Рысбай сөйлесіп болды да: «Иманғали ғой, “Түнделетіп болса да Астанаға жетіңіздер. Ертең кешкі сағат жетіде, Конгресс-холда кешегі концертті қайталайсыздар. Оған Президент Нұрсұлтан Әбішұлының өзі қатысады дейді», – деп тосын хабар айтты. Сөйтіп, сол түні ақтүтек боранда тоқтай-тоқтай жүріп отырып, таң алдында Астанаға жеттік. Кешкісін Конгресс-холда Президент қатысқан бұл концерт те өте қызықты өтті.

Концерттен кейін біз банкет залында Президентпен бірге шай дастарқанына отырдық. Осы сәт менің жүрегімде бір сезім оты тұтанды. Ішімнен “Мұндай сәттілік бола бермейді, Нүрекеңнің өз аузынан біраз жайды біліп алайын,” дедім де:

– Нүреке, сізбен араласып жүрген дос-жаран, сыйлас, қадірлес адамдардан менің әндерімді сүйетініңізді, кейде әндетіп орындайтыныңызды естіп, іштей сүйініп жүремін. Осы бір жайды өз аузыңыздан естісем деп едім, – дедім.

Нүрекең маған күлімсірей қарап былай деді:

– Е, Ілеке, ол ұзақ сыр. Сіздің бір ғана “Толағайыңыздың” өзі неге тұрады? Сезе білген жанға бұл әннен қазақтың кең даласының жұпар лебі еседі. Даладай кеңдігін айтыңыз. Ал “Алматы кешінде”, “Әсел”, “Еділ-Жайық”, “Жалғыз қайық”, “Балқантау”, “Жайлаукөл кештері” ше?! Біз осы әндердің лебімен өстік. Бұл әндерде халықтың тұмадай тұнған ұлттық колориті бар. Жібектей есілген нәзік лирика. Адамның жан-жүрегін баурайтын ой мен сезім. Әлбетте, айтсақ осындай әндерді айтамыз.

Әңгімеміз осылайша бек жарасқан соң Нұрсұлтан Әбішұлының әншілік болмысын білгім келіп, әнге деген құштарлығының қайнар көзі қайда жатқанын сұрадым. Нүрекең бір тәтті сырлар есіне түскендей, ет жүрегі елжіреп: – Біздің шешей жаратылысынан әнші кісі еді. Үні сондай ашық, сондай таза, нағыз дәстүрлі әнші дерлік сырлы сезімді, ақынжанды кісі болатын. Халық әндерін көп білді. О-ой, ол әндерді санап та болмайды. Ауылдың той-томалақтарында ел алдына шығып, еркін шырқады. Сауықшыл ортаға сол өнерімен көрік берді. Тұрмыстың ауыртпалығын әндете жүріп білдірмеді. Шешейге қосылып ара-тұра әкей де ән салатын-ды. Осындай әндеткен отбасында қазақтың халық әндерінен бастап, осы заманғы әндердің көбін біліп, зердемізге түйдік. Менің ән салуымның бар сыры осында, – деді.

Осы шүйіркелесу үстінде мен Нүрекеңе арналған “Теміртау түні” атты әнімді айтқым келді. Бірақ, сабыр сақтадым. Ән тағдыры да адамның тағдыры секілді ғой. Әлі сиясы кеппеген жаңа әннің бағы қалай болады? Біраз айтылсын. “Жұрт көңілінен шығып, елге тарай ма, жоқ па, көрейік” деген оймен іштей бөгелдім.

Ал бұл әннің шығу тарихы былай еді: 2001 жылдың тамылжыған күзінде Теміртауда болдым. Бұл қалада сонау бір жылдары металлургия зауытында Нүрекеңмен бірге жұмыс істеген әріптес досы, металлург Тілеукен Смағұлов тұрады. Ол мені бірер күн қонақ етті. Көп сырластық. Сол әңгіменің арасын-

да Тілеукен Нұрекеңнің Теміртаудағы жастық өмірін жыр ғып шертті. Ол кісі тұрған екі қабатты, қарапайым коммуналдық үйді көрсетті. Қаланың көрікті жерлерін аралатып, Самарқан көлінің жағасына апарды. Осы көлдің жағасында Арқаның маужыраған айлы кештері мен мақпал түндерінде Нұрекеңнің түрлі ұлт жастарымен әндетіп, билеп, сейіл құрып жүргенде жан жары Сарамен танысқанын, өздерінің сол кездердегі өз қоғамына, өмірге деген жарқын көзқарастарын, Теміртаудың екінші Магнитка атанған даңқын тебірене, толғана сөз етті.

Ертеңінде “Қарағанды-Алматы” пойызында келе жатып, Тілеукенмен арада болған сұхбатты, Теміртауда аралаған жерлерімді еске түсіріп отырып, “Теміртау түні” әнін шығардым. Алматыға келген соң ән сөзін лирик ақын Қасымхан Бегмановқа жаздырдым. Сол жылы қыс түсе Теміртауда концертім болды. Әнді “Теміртау” тобы орындады. Осы оқиғадан кейін Нұрекең Сара екеуі Теміртауға келіп, жұртшылықпен кездесіп, өздеріне арналған әнді сондай жүрек толқуымен сүйсіне тыңдап, аудио және бейнетаспаларға жаздырып алып кетіпті. Ал тағы бір жолы қыс айларында сол Теміртаудың маңында шаңғышылардың спорттық кешені ашылып, соған Нұрекең қатысады. Шараның бір тұсында Қарағандының әншілер квинтеті “Теміртау түнін” орындайды. Әнге беріле толқыған Нұрекең Арқаның шақиған сары аязына қарамай, “Теміртау түнін” қайта-қайта тыңдағанын сол кездегі облыс әкімі Камалтин Мұхамеджанов қызыға әңгімелегені есімде.

Төртінші жүздесу

2003 жылдың қыркүйек айы.

Атыраудың жұп-жұмсақ барқыт күзі. Жайықтың екі жағалауындағы тал-теректер алуан түске малынып, балбыраған мамыр айындай тамылжиды.

Дәл осы бір күндері Атырауда ақберен ақын Махамбет Өтемісұлының 200 жылдық мерейтойы өтіп жатты. Махамбет тойының соңғы кеші Жайық жағасындағы «Ренко» қонақүйінің алдында өтті. Бұл жерде театрландырылған шоу көрінісі тамашаланды. Құрманғазы, Дәулеткерей, Дина күйлері бірінен соң бірі төгіліп, Жайықтың кербез айдыны жарқ-жұрқ еткен лазер сәулесіне шағылысты. Менің “Еділ-Жайық” әнім ойнады да тұрды. Қонақүй алдындағы орындықтардың сол жақ қанатында Иманғали Тасмағамбетов пен Аслан Мусиннің ортасында Президент Нұрсұлтан Әбішұлы отырды.

Театрландырылған шоу біткен соң Нұрекең, Иманғали және Аслан үшеуі орындарынан көтерілді. Біз де түрегелдік. Осы сәтте Нұрекең бізге бұрылып, жақындап келді де:

– Ілеке, сәлеметсіз бе? – деп сондай бір жылы ілтипатпен амандасты да қолымды ұстаған күйі: – Ілеке, Махамбет атамыздың ұлы тойы үстінде кездестік. Қуаныштымын. Ел ішінде жүрсіз. Бұл жақсы. Мына Иманғалидың сіздердей өнер иелерін елдің ортасына әкелгені бір өнегелі іс болды. Елге сіздер сияқты адамдар керек. Әндеріңізді тыңдап жүремін. “Теміртау түні” әніңізге дән ризамын. Анда-санда әндетіп отырып, ептеп өлең жазып қоятыным бар. Лирикалық өлеңдер. Уақыт тауып соның кейбірін сізге жеткізе алсам, соған ән шығарсаңыз деген үмітім де бар. Бұл сіз екеуіміздің арамыздағы достық сыр.

Сіз халықтың ән мұрасын зерттейсіз. Міне, сол ісіңіз Атырауда, бүкіл батыс өлкесінде жалғасып жатқан көрінеді. Ескі өнер мұрасын өлтірмей, тірілте беріңіздер. Оған қазір қолайлы мүмкіндіктер де туды. Сіздер сияқты жандарды сондай еңбектеріңіз үшін қадірлейміз, – деді.

Атыраудағы осы кездесуден кейін көп ұзамай бүкіл республика бойынша Президенттік “Мәдени мұра” бағдарламасы қабылданды. Бұл шара бір күннің ісі емес, әрине. Ол жүйелі түрде жүретін өте күрделі процесс. Біз өнер мен мәдениет жөнінен кешегі бір жылдарда көп нәрсені жоғалтып алған едік. Тоталитарлық қоғамда “қазақтың өз жазуы, тарихы болмаған” дейтін теріс пікір де қалыптасқан-ды. Соның көбесін сөгу, әлбетте, онай емес. Президенттік бағдарлама осының үдесінен шығуды көздейді. Өнер иелері, ғалымдар бұл іске құлшына кірісті. Тарихшылар тұншыққан тарихтың көмбесін ашты. Ана тіліміздің мәртебесін көтердік. Көне дүниенің “Орхон-Енесей”, Күлтегін ескерткіштерін өзімізге қайтардық. Қазір олар Астанада тұр. Біздің жазу мәдениетіміз ең көне жазу деп есептелетін қытай иероглифінен (VII-VIII ғасырлар) әлдеқайда бұрын болғандығы бүгінде әлемді таңғалдырып отыр.

Президент бағдарламасының тағы бір тармағы бойынша ғалымдарымыз Қазақстанның тарихи мұрағатын қалпына келтірді. Белгілі тарихшыларымыз бен мұрағатшыларымыз Қытайға арнайы барып, Пекин кітапханаларының құпия сөрелерінен Қазақстан тарихының ғайыбынан сақталып қалған беймәлім беттерін ашты. Сондай-ақ, осы жерден Абылай ханның хандық құрған дәуірінен хабар беретін мұрағаттық деректердің табылуы да сенсациялық жаңалық болды. Қазақ тарихына байланысты осындай зерттеу жұмыстары қазір дүние жүзі бойынша кең көлемде аса ыждағаттылықпен жүргізіліп жатыр. Оған қыруар қаржы бөлінгені өзінен-өзі белгілі жай.

Ал “Бабалар сөзі” жүз томдығының жарық көруі, Астанада Отырар кітапханасының құрылуы да рухани кеңістігімізді мүлде кеңейтіп жіберді. Осындай игі шаралардың ішінде әр облыста жергілікті авторлардың еңбектеріне де ерекше көңіл бөліне бастады. Бір ғана Атырау облысында жүз томнан тұратын “Атырау таланттарының антологиясы” жарық көрді. Оған Атырау облыстық әкімдігі қыруар қаржы жұмсап, тікелей басшылық етті. Сондай-ақ, Дина Нұрпейісова атындағы академиялық халық аспаптар оркестрі, “Нарын” фольклорлық оркестрі тек республика көлемінде ғана емес, бүгінде шетелдерге де белгілі. Құлсары мен Доссордағы және басқа да аудандардағы мәдениет ошақтары қайта жанданды, онда білімді, талантты жастардан құралған оркестрлер мен ансамбльдер игілікті жұмыс жүргізіп жатыр. Ел алдында жиі-жиі концерттер көрсетеді, әдеби-музыкалы кештер өткізеді.

Тарихи-өлкетану мұражайы мен өнер мұражайындағы жәдігерлер де біздің өз тарихымызға, жерімізге деген мақтаныш сезімімізді оятады. Осының бәріне Мемлекет басшысы тарапынан зор көңіл бөлінуі халықтың эстетикалық талғамын жетілдіріп, рухын көтеруде. Міне, Елбасының рухани өрлеуімізге жасап отырған жан-жақты қамқорлығының игі әсерлері.

Бесінші жүздесу

2005 жылдың маусым айы.

Ел өмірінде аса маңызды саяси науқан жүріп жатты. Осыған орай Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Президент сайлауы қарсаңында бүкіл Қазақстанды аралап жүрді. Атырауда да Елбасымен сондай кездесу болатындығын дүйім жұртшылық асыға күтті. Президентпен сол сапарында да жүздескенім әлі көз алдымда.

Маусым айының жұлдызды бір күні Елбасы Атырауға келді. Қала мерекелі күндей безендірілген. Атырау жұртшылығы шаттық құшағында. Сол күні “Атырау” қонақүйінің мәжіліс залында Елбасы облыс ардагерлері мен интеллигенция өкілдері, диаспора жетекшілері қатысқан жиын өткізді. Шын ықыласты әңгіменің бас кезінде маған сөз берді. Мен Нұрекеңнің нұрлы жүзіне қарап: «Нұреке, қош келдіңіз! Алдымызда Президент сайлауы. Осы тарихи оқиғаның қарсаңында Қазақстанның біраз жерінде болдыңыз. Халық сізді шаттана қарсы алып, әр сапарыңыз ұлан-асыр мерекеге айналып жатыр. Міне, енді атыраулықтардың ортасында осы тәуелсіздік жылдарындағы тарихи жетістіктерімізді жарқырата айтып, жарқын мүмкіндіктерімізді көрсетіп отырсыз. Еліміздің болашаққа бет түзеген ұлы көшінің алды сондай нұрлы, біз сізге қалтқысыз сенеміз. Сіздің жолыңыз – қаһармандық жол! Біз сіз бастаған жолмен жүреміз», дедім.

Сосын жүрегім тебірене толқып, “атыраулық жерлестерім білсін” деген оймен Нұрекеңнің өткен жылы өзіме жазған бір хатын оқып, “Теміртау түнін” әндеттім. Осы сәтте ойда жоқта Нұрекең шабыттана шалқып, менің “Толағайымды” шырқай жөнелді. Мен де жүрегім өрекіп, қуанышты сезіммен желпініп, қосыла кеттім. Ән айтылып болғанда маңдайы жарқыраған Нұрекең қатты толқып, мені құшақтай алды. Жұрт масаттана қол соғып жіберді. Мәз болған жандар Нұрекеңді ортаға алып, жапа-тармағай суретке түсті.

Алтыншы жүздесу

2005 жылдың қоңыр күзі.

Арқа күзінің жауынды-шашынды күндерінде “Нұр Отан” партиясының үйінде Президент сайлауына орай құрылған штаб жұмысы қызу жүріп жатты. Штаб құрамындағы 29 адамның қатарында мен де бармын. Және Нұрсұлтан Назарбаевтың Атырау мен Батыс Қазақстан облысы бойынша сенімді өкілі едім.

Сол бір күндері штаб отырыстарында Нұрекең: “Ел ішін аралап жүресіз, көп жай көз алдыңызда”, деп әр кез менен өзім кездесулер өткізе бастаған Атырау мен Батыс Қазақстан облыстары тұрғындарының көңіл-күйі, еңбегі мен тұрмысы, әлеуметтік хал-күйі, мәдениеті жайында сұрап отырды. Мен шамам келгенше көріп жүрген жайлар мен естіп-білгендерімді, халықтың Президентке деген қалтқысыз ықыласын бүкпесіз баян еттім. Сонымен бірге ауылдық жерлерге әлі де болса ерекше көңіл бөлінуі керектігін де жасырғаным жоқ. Сонда Нұрекеңнің осы сөздерді жан жүрегімен хош көріп: «Біз осы бір қиын да ауыр жылдарда қанша жетістікке жеттік десек те, әлі де шешетін мәселелеріміз жетіп-артылады. Бұл ретте біз ел жағдайын ыждағатты білген сайын ісімізді нәтижелі жүргіземіз. Ал ауыл мәселесі, әлбетте, үш-төрт жылдық науқанмен шектелмейді. Ол өрісті сала. Қашан да

күн тәртібінен түспейтін күрделі мәселе. Біз де бір кездерде сол ауылдарда өстік. Құдай қаласа, көркейеміз әлі», дегені де есте.

Мен Президенттің сайлау штабында Нұрекеңмен жүзбе-жүз отырып, мәслихат құрған сәттерде “Ел үшін ат үстінде қалғиды” дейтін сөздерді еске алдым. Нұрекең шынында шаршаулы еді. Ел болашағы үшін жоспарлап жүрген биік мақсаттарын ойдағыдай етіп, толық жүзеге асыруына білім, іскерлік, қажыр-қайрат қана емес, орасан мол уақыт... уақыт керек екенін сездім. Уақыт болғанда ұзақ жылдар керек... жылдар! Соны ұқтым.

Жетінші жүздесу

2005 жылдың 4 желтоқсаны.

Бұл күні президенттікке үміткерлер үшін дауыс беру науқаны өзінің шарықтау шегіне жетті. Халық өз қалаулысын таңдайтын күн!

Сайлау штабының соңғы басқосуында Нұрсұлтан Әбішұлы бізбен бірге болып, штаб мүшелерімен әзілдесіп, әрқайсымыздың сөзімізді ілтипат сезіммен мұқият тыңдап отырды. Арамызда олимпиада чемпионы Ольга Шишигина да бар еді. Нұрекең Ольгаға ерекше ықылас білдіріп: “Біраз шаруаларды реттеген соң өзің көздеп жүрген спорт мектебін де ашамыз”, деді. Ольга бұған қатты тебіреніп: “Спасибо, спасибо Вам, Нурсултан Абишевич!” деп қуанып қалды. Ұлт диаспора жетекшілері, жас бизнесмендер де Нұрекеңмен ежелгі сырласындай өз ойларын еркін айтып, ашық пікірлесті.

Осылайша емен-жарқын әңгімелесіп отырғанда сайлау науқанының соңғы сағаты да тақап қалған еді. Бір кезде штаб мүшелері бір шағын залға шақырылды. Залға кірсек “Нұр Отан” партиясы орталық ұйымының қызметкерлері түгел осында екен. Бәрінің жүздері жарқын. Қабырғада сайлаудың облыстар бойынша көрсеткіштері жазылған тақта ілулі тұр. Нұрекең сол тақтаға ойлана қарап: «Бәрекелді, Атырау мен Батыс Қазақстан облысы жарады! Ілеке, сіз осы екі облыс бойынша маған сенімді өкілсіз ғой. Елге, елді басқарып отырған азаматтарға ризамын!», деді.

Сол сапар Астанадан Атырауға қуанышты сезіммен оралдым. Халқы сүйген Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев бұл жолы да үлкен құрметпен Президент боп сайланды.

Мұндай тарихи оқиғалар болашақ күндерге тағылым!

Сегізінші жүздесу

2006 жылдың күз айы.

Орал қаласы. Президент Жайық бойындағы осынау әсем қалаға төрт облыстың әкімдерін жинап, басқосу жиынын өткізді. Біраз келелі мәселелердің басы қайырылған осы мәслихат үстінде Елбасы Аслан Мусинді ауыстыратынын айтты.

Келесі күні Атырауға Елбасы мен Аслан Мусин келді. Облыс әкімдігі ғимаратына жапсарлас мәдениет кешенінде Атырау жұртшылығы қатысқан үлкен жиын болды. Онда Елбасы сөз сөйлеп, Аслан Мусиннің Атырау облысын басқарған жылдардағы сан-салалы жемісті қызметіне кең тоқталып, жоғары баға берді.

Жиынның бір тұсында мен де сөз алып, Елбасының ішкі-сыртқы саясаттағы жұмысының сара жолы, ұстанып келе жатқан бағыты дұрыстығын,

елімізді сүттей ұйытып отырған ұлы тыныштық пен ұлттар татулығын атап көрсеттім. Аслан Мусин басқарған жылдар облыс үшін игілікті кезең болғанын да өнер иесінің жүрекжарды сөзімен еркін толғадым. Бұдан соң Елбасы облыстың жаңа әкімі қызметіне Бергей Рысқалиевті тағайындап отырғанын жария етті.

– Бергей – өз ұлдарыңыз, – деді Елбасы, – ол қарапайым кәсіпкерден бастап мәслихат хатшысы, қала әкімі секілді жауапты қызметтер сатысынан өтті. Жаңа қоғамның бағытын, нарық жүйесін жақсы білетін Аслан Мусиндей тәжірибелі қайраткердің үлгі-өнегесін, тәрбиесін көрген алымды жігіт. Қызмет істесін. Мұндай жастар қоғамды алға апаратын ең сенімді күш.

Залдағы жұрт бұл кездесуге дән риза болды.

Міне, Елбасымен жүздескен сегіз сәттің суреттері осындай. Былайша қарағанда, менің осы жазғандарымда сөз негізінен Президенттің өзі туралы емес, ол кісінің маған көзқарасы, әндеріме берген бағасы туралы болып кеткендей көретіндер де табылар, бәлкім. Мейлі. Елбасының өз шығармашылығыма ықыластылығын мақтан етемін. Мәселе бірақ онда емес. Мәселе біздің Президентіміздің жүрегінің нәзіктігін, сезімінің сұлулығын, әнге әуестігін, күйге құмарлығын көрсетуде. Ондай адамдардың қандай іске де шығармашылықпен қарайтыны, қандай жұмысты да шабыттана атқаратыны анық.

НЕ УПУСТИТЬ ИСТОРИЧЕСКИЙ ШАНС

Жумабек Турегельдинов,
депутат Сената Парламента

Казахстанская правда, 6 января 2011 г.

В обществе широко обсуждается вопрос о продлении полномочий Первого Президента – Лидера Нации Нурсултана Назарбаева до 2020 года. От себя лично скажу: данное предложение не поддержать попросту нельзя. Каждый казахстанец хорошо знает, какие сложные периоды развития проходила наша страна. И вся ее новейшая история связана с именем Главы государства. Нурсултан Абишевич – выдающийся политик современности, это неоспоримый факт, признанный мировым сообществом. Его роль в становлении и развитии Казахстана неоценима.

Благодаря авторитету Лидера Нации на мировой арене и его личным усилиям недавний Астанинский саммит ОБСЕ вошел в историю. Благодаря его особому политическому чутью Казахстан своевременно предпринял ряд верных экономических и политических шагов и стал уважаемым в мире государством с развитым гражданским обществом, устойчивой экономикой, которая в годы финансового кризиса успешно прошла проверку на прочность.

Все эти достижения сегодня воспринимаются как должное, но так было не всегда. В связи с этим мне хотелось бы совершить небольшой экскурс в историю и взглянуть на события нашего недавнего прошлого.

В 1991 году мы обрели независимость и вместе с ней нежизнеспособную экономику: «лежащие на боку» предприятия, дефицит продуктов и товаров первой необходимости. Именно в этот период Президент выбрал единственно верный путь – строительство демократического государства с рыночной экономикой. Но выбрать путь – одно, а успешно реализовать планы – другое. Нередко на этом пути возникали большие проблемы, вставали стены непонимания. Но Президент твердо верил: мы построим суверенный Казахстан. Он шел по избранному пути уверенно и твердо.

Заккрытие Семипалатинского испытательного полигона и отказ от четвертого в мире ядерного арсенала... Казахстан стал первым и

единственным государством в мире, добровольно решившимся на такой шаг. Кстати, изначально это решение было воспринято неоднозначно, нашлось немало сторонников позиции сохранения ОМУ, якобы необходимого для сдерживания внешних угроз и укрепления авторитета республики на мировой арене. Но история доказала, что Президент был прав. И именно отказ от оружия массового поражения снискал нашей стране уважение мирового сообщества.

В эти же годы Президент выступает с рядом инициатив по созданию межгосударственных политических и экономических объединений, которые сегодня пользуются большим авторитетом на международной арене. Идеи создания ЕврАзЭС, СВМДА, ШОС, вопреки мнениям пессимистов, нашли практическое воплощение.

В 1995 году Глава государства выступил с инициативой создания Ассамблеи народа Казахстана – уникального института, который внес огромный вклад в обеспечение межэтнической и межконфессиональной толерантности, согласия, мира и стабильности в нашей стране.

Особенно значимым годом эпохи 90-х стал 1997 год – год принятия Стратегии «Казахстан-2030» и переноса столицы в Астану. У обеих инициатив опять же нашлось немало критиков. Но нынешние успехи доказывают: стратегия работает и уже практически реализована в повседневных делах Правительства, Парламента, местных исполнительных органов. А Астана стала признанным центром глобальных событий, гордостью казахстанцев.

В этом контексте следует отметить еще одну инициативу Главы государства, нашедшую широкое признание, – проведение на казахстанской земле съездов лидеров мировых и традиционных религий. Три форума, состоявшиеся в Астане в 2003, 2006 и 2009 годах, способствовали превращению Казахстана в мировую площадку диалога цивилизаций и культур.

С выходом на путь устойчивого роста Президентом в 2001 году принимается решение о создании Национального фонда Казахстана (фонда будущих поколений). Еще свежи в памяти скептические разговоры, сопутствовавшие данному решению.

Однако, когда в 2007 году разразился всемирный экономический кризис, именно средства Нацфонда позволили нашей стране противостоять стагнации и с наименьшими потерями выйти из кризиса. Более того, в этот период мы дважды осуществили повышение пенсий и заработной платы работникам бюджетной сферы. Это тоже явление, достойное гордости.

И наконец, триумф Казахстана, триумф лидерских качеств Нурсултана Назарбаева – это, конечно, председательство страны в таком авторитетном объединении, как ОБСЕ, проведение Астанинского саммита Организации, принятие декларации, о которой сегодня все ведущие политики мира говорят: в ней возрожден дух Хельсинкского акта.

Наступивший год будет не менее важным для Казахстана. Это год председательства нашей страны в Организации «Исламская конференция», которое также стало возможным в первую очередь благодаря нашему Президенту.

В экономическом плане перед нами стоят амбициозные задачи – реализация Стратегии форсированного индустриально-инновационного развития. Уже первый год осуществления этой государственной программы показывает: Казахстан уверенно набирает темпы роста. По итогам 2010 года прогнозируется рост ВВП более чем на 7 %, промышленное производство выросло на 10,5 %, реализовано 152 прорывных проекта, которые дадут мощный импульс нашей экономике. Это позволит эффективней решать вопросы улучшения качества жизни населения.

Казахстанцы видят и чувствуют, как улучшается жизнь. Я в этом убеждаюсь, бывая в регионе, встречаясь с избирателями. И все мы обоснованно связываем успехи страны с именем Президента.

В преддверии 20-летия Независимости нашей республики мы можем с гордостью сказать, что Казахстан состоялся как суверенное государство, которое уверенно развивается, ясно видит свои цели и четко представляет будущее. На наших глазах республика становится экономически крепким, современным, демократическим государством, идущим своим путем развития. При этом все казахстанцы понимают, что, несмотря на многочисленные достижения, мы должны постоянно совершенствоваться, формируя новые основы конкурентоспособности в будущем.

Любые социологические замеры подтверждают: казахстанцы всецело доверяют своему Лидеру. Только под его руководством страна способна сохранить энергичный ритм развития, который наблюдается сегодня. Поэтому считаю правильным и своевременным то, что в нашем обществе началось активное движение в поддержку референдума по продлению полномочий Первого Президента – Лидера Нации Нурсултана Назарбаева до 2020 года.

Глава государства сегодня ставит перед страной очередные амбициозные задачи, решение которых позволит в течение предстоящих десяти лет создать новый облик инновационного государства. И уже очевидно, что казахстанское общество искренне желает, чтобы Нурсултан Абишевич довел начатые в стране реформы до логического результата.

Он – настоящий народный Лидер, созидатель по духу. В настоящее время в Казахстане нет политика, который мог бы сравниться с Нурсултаном Назарбаевым, поэтому вполне понятна и закономерна инициатива казахстанцев о продлении его полномочий. Люди хотят, чтобы в стране сохранялась стабильность, чтобы экономика продолжала динамично развиваться, а социальные вопросы активно решались.

У меня нет сомнений в том, что предлагаемый референдум о продлении срока полномочий Президента страны будет поддержан всеми, кто связывает не только свое прошлое и настоящее, но и свое будущее с Казахстаном. Уверен, народ не упустит исторический шанс. Призываю всех граждан, кому небезразлична судьба страны, поддержать инициативу по проведению референдума.

фото Сергея БОНДАРЕНКО, Болатбека Отарбаева

ПОКОРЯЯ ВЕРШИНЫ. ГЛАВА ГОСУДАРСТВА ЛИЧНЫМ ПРИМЕРОМ ПРОПАГАНДИРУЕТ ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ

Юрий Лифинцев

Казахстанская правда, 29 июня 2011 г.

С коллегами-журналистами из других изданий поднимались от автобусной остановки на катке «Медео» к месту старта очередных соревнований «Баспалдак». Дорога не дальняя, но все время в горку. Нас, что называется, «без напряжения» догнал седовласый, с виду не очень атлетичный мужчина в спортивной форме, махнул рукой: «Встретимся на лестнице!» и, как стоячих, оставил позади. Только и успели подумать: «Ну Горанько дает!» Поплелись за удаляющимся Михаилом Ивановичем, теща себя лукавой отговоркой: мол, у нас-то аппаратура. Хотя прекрасно знали: в любом разделе физкультуры профессор гимнастики даст нам фору где угодно и когда угодно.

Наша сила – богатство страны

Заслуженный тренер Казахстана по гимнастике профессор Михаил Горанько вообще уникальный человек. В стародавние времена он на Красной площади в Москве в составе казахстанских спортивных делегаций участвовал в парадах физкультурников во время открытия спартакиад народов СССР, тренировал гимнастов Гвинеи и был удостоен личного рукопожатия президента этой африканской страны Секу Туре, с 1957 года (!) неизменно входит в исполком Федерации гимнастики Казахстана, воспитал многих прекрасных спортсменов, в том числе 15 мастеров спорта.

Он автор около двухсот научных работ и учебников, судил состязания летней Олимпиады 1980 года в Москве. Да и в годы независимости страны организаторский опыт до сих пор работающего в Казахской академии спорта и туризма Михаила Ивановича был востребован в полной мере. Об этом мы с ним и говорили в нерядовой для Горанько день – 24 июня.

– Так что это за день, Михаил Иванович?

– Ровно 15 лет назад, как раз 24 июня, постановлением нашего Правительства было утверждено Положение «О Президентских тестах физической подготовленности населения Республики Казахстан». По сути, состоялась закладка фундамента для оздоровления населения.

– **Вы один из разработчиков этих тестов и, наряду с Анатолием Кульназаровым и Ельсиейром Канагатовым, вошли в спортивную историю страны как соавтор комплекса. Чем была вызвана необходимость в столь сложный для молодого государства период уделять внимание «какой-то физкультуре»?**

– К счастью, с первых дней независимости нашей страны делом государственной важности считалось укрепление здоровья и физического развития ее населения. Эту мысль не раз подчеркивал Первый Президент Нурсултан Абишевич Назарбаев. В преамбуле Президентских тестов так и звучало: «Сохранение суверенитета Республики Казахстан, ее экономический потенциал в значительной мере определяются физическим и нравственным здоровьем нации».

На путь самостоятельного развития наша страна вышла из советского прошлого, а там, как вы помните, уже была стройная система физического воспитания населения, десятилетиями успешно работал Всесоюзный комплекс «Готов к труду и обороне». Но начиная с конца 80-х годов прошлого столетия эта система начала давать сбои, она просто себя изжила. Молодежь утратила интерес к нормативам ГТО, стал преобладать формальный подход.

Иными словами, 20 лет назад получивший независимость Казахстан остался как бы у разбитого корыта: ГТО себя изжил, а ничего нового, учитывающего опыт других государств, создать мы не успели.

Но однажды в кабинете у тогдашнего руководителя казахстанского спорта Анатолия Кульназарова состоялось совещание с участием Ельсиейра Канагатова. Мы обговорили все вопросы и затем подготовили для утверждения Правительством документ – положение «О Президентских тестах физической подготовленности населения Республики Казахстан».

24 июня 1996 года соответствующее постановление Правительства было издано. В последующих вариациях тестов (2003 и 2004 годов) нашими соавторами были Марат Кошаев и Владимир Кореньков.

– **Наверное, вы в своей работе все же отталкивались от положений прежнего комплекса ГТО, ведь там были научно обоснованные нормативы...**

– Что-то наиболее ценное, основополагающее, естественно, не могло быть просто так вычеркнуто. Но в основном там прописаны новые нормы. В отличие, скажем, от американской системы в нашем варианте отдельно разработаны тесты для юношей и девушек. Мы впервые предложили два уровня нормативов: первый – Президентские тесты, второй – уровень национальной готовности.

Президентский уровень – для абсолютно здоровых людей, по сути, спортсменов. А для людей с ослабленными показателями, с некоторыми отклонениями в состоянии здоровья, предлагался комплекс национальной готовности. Проектом был предусмотрен охват всего населения по возрастным группам, позже мы внесли нормативы даже для шестилетних детей.

Своеобразные экзамены на физическую выносливость принимались после пятого, восьмого и одиннадцатого классов образовательной школы. Для молодежи старше 23 лет была введена единая система, рекомендованная Всемирной организацией здравоохранения, – так называемая Президентская миля. Это полторы «земные» мили, точнее, 2 400 метров. Мы посчитали, что такая беговая дистанция – наиболее

информативный норматив состояния здоровья человека.

– **Сами нормативы были «один к одному» из комплекса ГТО?**

– Нет, здесь мы тоже подошли неформально, просчитав все в соответствии с реалиями дня и физическими возможностями населения именно Казахстана.

– **Михаил Иванович, объясните нашим читателям, почему же наш комплекс здоровья называется Президентскими тестами?**

– Название «Президентские тесты физической подготовленности» выбрано не случайно. Придавая важное государственное значение проблеме физической подготовленности населения, и особенно молодежи, этот документ возводится в особый статус, реализуется от имени первого лица нашей страны. Введение подобного термина в Казахстане – это результат осмысленной, глубоко продуманной и научно обоснованной работы, направленной на улучшение системы физического воспитания населения. И потом, не будем забывать, что Президентские тесты – это не только стройная система физического совершенствования, но и воспитание патриотизма.

Для расширения воздействия комплекса были введены соревнования по летнему и зимнему Президентскому многоборью. Здесь, как и в любом другом виде спорта, оценка проводится по разрядным нормативам, то есть участники могут стать перворазрядниками, кандидатами и даже мастерами спорта.

Президентское многоборье – это уже прямой путь в большой спорт, из него вышли многие наши ведущие лыжники,

биатлонисты, пятиборцы, легкоатлеты и представители иных олимпийских дисциплин. Ведь научившись в детстве стрелять, плавать, бегать, наиболее талантливые юноши и девушки уверенно вступают в мир профессионального спорта.

– Минуло 15 лет со дня утверждения Президентских тестов. Что вы можете сказать о них в день этого небольшого юбилея? Все ли задуманное исполнено, активно заработало, стало давать плоды?

– На десятилетие выхода в свет этого документа была проведена обобщающая конференция с оглашением аналитических материалов и вручением авторам проекта почетных грамот за особые заслуги по внедрению Президентских тестов.

В первые десять лет активность во внедрении тестов была исключительно высокая. Особенно это ощущалось в школах, колледжах, высших учебных заведениях страны. Могу перечислить алматинские вузы, где работа велась на должном уровне: в аграрном университете, КазНУ имени Аль-Фараби. Тогда и средства массовой информации Президентским тестам уделяли повышенное внимание. Выходили научные работы, в частности Дамет Онгарбаевой, о формировании программно-нормативных основ физического воспитания студентов Казахстана.

В диссертации Онгарбаевой речь, в частности, шла о корреляции тестов. Будем объективны: нормативы Президентских тестов и национальной готовности у нас выполняет сравнительно небольшой процент участников профильных соревнований. Так что, получается, эти нормативы слишком завышены? Увы, ответ в другом: во все еще низкой физической подготовленности населения. Молодежь не отрывается от компьютеров, у более взрослых – свои «недуги», им тоже порой не до физкультуры.

Президентские тесты сегодня – это барометр физического состояния населения, они ставят диагноз и предлагают методы оздоровления общества.

– Соревнования по Президентским тестам в стране проходят регулярно, Президентская миля – это уже достояние не только стартов в рамках комплекса: на 2 400 метров у нас народ соревнуется и в программе ежегодно проводящихся Олимпийских дней бега. Как еще можно оживить оздоровительную работу?

– Мне кажется, нужен какой-то стимул, что-то нетрадиционное, необычное. Где мы можем в этот вопрос прибавить адреналина? Какие-то находки, естественно, были и в недалеком прошлом. Например, 27 сентября 2003 года в стране прошел единый час здоровья, программу которого я и предложил. В одно и то же время на спортивных площадках, просто в заводских цехах и студенческих аудиториях комплекс из восьми несложных упражнений элементарной программы производственной гимнастики выполняли 4 845 098 казахстанцев! Нам из международной Книги рекордов Гиннеса потом прислали сертификат о внесении этого результата во всемирный «гроссбух» удивительных достижений.

А теперь я предлагаю такой же день сделать республиканским беговым праздником. А если еще будет напутствие нашего Президента, если во всех

уголках страны одновременно прозвучит Государственный гимн Казахстана, возвещающий о начале Дня бега, то миллионы соотечественников этот миг запомнят на всю жизнь. А беговые дистанции можно взять как раз из Президентских тестов, там все необходимое есть.

Пусть люди сначала попробуют в неофициальном режиме выполнить нормативы на состязаниях уровня цеховых, внутришкольных, вузовских, а потом, поверив в свои силы, смело идут на сдачу Президентских тестов. Понимаете, здесь мы никого загонять в обязательку не будем, первый смотр пройдет как бы в тренировочном, игровом режиме. Но с охватом большей части населения страны.

Вот такая у меня мечта. Сценарий и условия проведения единого Дня бега можно предоставить в кратчайшие сроки, а название, честно вам скажу, уже есть: «Мое здоровье – богатство страны».

– Президентские тесты – это эксклюзивный проект нашего государства, по-моему, аналогов ему сейчас нет нигде...

– Вы совершенно правы! Ничего подобного нет ни в России, ни в какой другой стране. А значит, мы вправе развивать эту работу в любых направлениях, искать, совершенствовать.

Да, когда-то мы сделали ставку на олимпийские виды спорта, включив в программу комплекса бег, плавание, стрельбу, лыжные гонки, гимнастические элементы. Мне кажется, пришло время в Президентское многоборье – летнее и зимнее – включить национальные виды спорта, повысив тем самым интерес к самим соревнованиям. Это могут быть конные скачки, тогыз кумалак, другие любимые в стране виды. Представляете, какой это будет дополнительный стимул для нашей сельской молодежи – идти и сдавать нормативы тестов!

Каждому – достигнуть своей вершины!

– Михаил Иванович, в каждом вашем слове чувствуется глубочайшее уважение к Президенту страны Нурсултану Назарбаеву. Я знаю: вы просто мечтаете, чтобы Нурсултан Абишевич не просто дал старт задуманным вами массовым соревнованиям, но и сам на них пробежал дистанцию. Вы можете сформулировать свое отношение к Лидеру Нации?

– Вспоминаются первые годы независимости нашего государства. В тяжелейшее время, когда стояли заводы и фабрики, лишь с помощью Президента и Правительства национальная сборная Казахстана смогла вылететь в Лиллехаммер, где лыжник Владимир Смирнов принес стране первое «суверенное» олимпийское «золото» норвежской пробы. Нурсултан Абишевич тогда и в мыслях не допускал, что из-за финансовых неурядиц может не состояться дебют казахстанских спортсменов в главных состязаниях современности. Для команды был определен чартерный авиарейс, и наши атлеты оплатили сторицей.

В том же 1994 году на чемпионате мира с блеском выступила сборная Казахстана по подводному ориентированию. В поздравительном письме тренерам и членам той команды Президент написал: «С обретением

политического суверенитета Казахстан стал подлинно самостоятельной державой и в области спорта. Отныне каждая медаль, добытая казахстанцами на чемпионатах мира или континента, становится аргументом в пользу этой самостоятельности. Поэтому считаю, что пять золотых и девять серебряных наград в копилке национальной сборной нашей республики – это не только крупное спортивное достижение, но и прежде всего убедительное свидетельство крепнущего авторитета казахстанского спорта на международной арене».

В свои немалые годы я сам придерживаюсь здорового образа жизни, не пропускаю ни одни массовые состязания бегунов, проходящие в Алматы и предгорьях Заилийского Алатау. В 2000-м вслед за Нурсултаном Назарбаевым поднимался на пик Комсомола, после чего эта красивая гора была переименована в пик Нурсултан.

Помню, дорога вверх оказалась довольно сложной, погода резко испортилась, началась гроза, и метров за 300–400 до вершины нашу группу остановили: далее подниматься было небезопасно. Мы взмолились: как же так, пять часов сюда поднимались, не дошли самую малость, и вы нас тормозите. Попросили организаторов разрешения остаться на месте и подождать улучшения погоды.

И минут через 30–40 чудо свершилось: тучи ушли в сторону, путь на вершину был открыт. На горе мы узнали, что Президент успел на нее подняться до нас. Мне особо запомнилась финальная часть того массового подъема. На самой верхушке горы Нурсултан Абишевич сказал

замечательные слова: «Я желаю всем казахстанцам достигнуть своей вершины!».

И со стороны Президента это не только пожелание. Достичь высот своему народу он не только желает, но и безмерно помогает. Помните, как Нурсултан Абишевич повел за собой народ на теннисные корты? Сам взял ракетку и личным примером увлек в этот вид спорта сотни и тысячи земляков. Сегодня в Казахстане множество новых кортов и блестящая теннисная сборная, прославившая страну на весь мир.

Потом наш Президент предстал перед согражданами на поле для игры в гольф, удивив даже специалистов поставленной техникой удара. Теперь в Казахстане великолепные гольф-клубы и ежегодно проходящий на изумрудных газонах традиционный престижнейший европейский турнир.

Наш Лидер уверенно себя чувствует в седле, катается на коньках и горных лыжах, подавая пример согражданам. Президент своим личным присутствием поддерживает казахстанских атлетов, выезжая во время Олимпийских игр в места спортивных баталий. На призы Президента РК в нашей стране сейчас проводятся крупнейшие международные турниры по таким видам спорта, как волейбол, бокс и многим другим.

Например, многие годы в родных местах Президента – Чемолгане и Каскелене – проходит международный юношеский турнир по боксу. Два или три раза я был автором сценариев открытия этих очень теплых, домашнему уютных состязаний. Народ в такие дни просто валит в залы с установленными там рингами, а в последние годы и вовсе ареной проведения президентского турнира выбирается каскеленский стадион: там на трибунах больше мест для болельщиков, никто из сельчан в дни соревнований не остается без своей порции положительных эмоций.

Юношеский турнир на Кубок Президента уже открыл для казахстанского бокса немало имен перспективных, талантливых ребят, нынешняя сборная нашей страны состоит практически из тех боксеров, которые свои первые шаги в большой спорт делали на ринге, установленном на родине Нурсултана Абишевича, в соревнованиях, посвященных Главе нашего государства.

Это лишь небольшая часть из того, что сразу приходит на ум, когда вспоминаешь историю казахстанского спорта.

– **Вы были задействованы и во многих других спортивных мероприятиях, свидетелем и активным участником которых являлся Нурсултан Абишевич. Я бы мог и сам их перечислить: церемония открытия II Центрально-азиатских игр в Алматы в 1997 году, эстафета олимпийского огня 2008 года, церемония открытия 7-х зимних Азиатских игр 2011 года в Астане... Боюсь что-то упустить...**

– В эстафетах огня мне довелось участвовать трижды: перед Азиатскими играми в Пусане, Олимпиадой в Пекине и Азиадой-2011. Каждая из них оставила огромный след в жизни, навечно сохранится в памяти. В 2008-м меня переполняло чувство гордости, что сам Президент открывает эстафету. Мы с близкого расстояния видели, как Нурсултан Абишевич принял своеобразную эстафету из рук китайских гостей, с гордо поднятым факелом пробежал свой отрезок пути на катке «Медео» и передал его

олимпийскому чемпиону по боксу Бахтияру Артаеву. Прекрасный маршрут по улицам города, радостные лица моих земляков, четкость работы всех служб эстафеты – такое действительно не забывается.

В январе нынешнего года группу ветеранов спорта пригласили в Астану на церемонию открытия 7-х зимних Азиатских игр. Помните, когда над долгожданными состязаниями нависли тучи всемирного экономического кризиса, и только Нурсултан Абишевич мог сказать: Азиада-2011 будет! И это будет лучшая Азиада из всех проведенных. Так оно и случилось.

Президент страны лично контролировал возведение новых уникальных спортивных объектов, не раз бывал на строительных площадках. А потом, во время Игр, этими объектами восхищались высокие чины из Международного олимпийского комитета и Олимпийского совета Азии, а президент МОКа Жак Рогге прилюдно признал, что Казахстану теперь по плечу провести и зимние Олимпийские игры. И мы их в обозримом будущем обязательно проведем! Так сказал Нурсултан Абишевич Назарбаев, ему-то уж можно поверить.

На церемонии открытия Азиады мы сидели недалеко от Президента РК, могли видеть его реакцию и эмоции приглашенных высоких спортивных чинов. Она, эта реакция, была столь же восторженной, как и у нас. Церемония была просто бесподобная, великолепная, это я говорю не как сторонний зритель и независимый «оценщик», а как человек, многие годы занимавшийся разработкой сценариев подобных торжественных мероприятий. В голове я раскладывал «по косточкам» все детали сценария-2011, мысленно соединял их и восторгался идеей и ее воплощением, техническими средствами и согласованными действиями исполнителей.

В тот вечер счастливыми людьми себя чувствовали находившиеся во Дворце спорта прославленные борцы Абильсеит Айханов, Алексей Атаев, Ислам Байрамуков, наш первый участник Олимпийских игр 1956 года Евгений Кадяйкин, заслуженный тренер СССР по конькобежному спорту Май Хван и все остальные приглашенные на торжества ветераны спорта.

– **Какие-то из новых объектов Азиады вы тогда в столице увидели?**

– Да, нам показали новые великолепные спортивные объекты. Это впечатлило. Мы поняли, что Астана стала не только политическим, но и ведущим спортивным центром страны.

А потом мы вернулись в Алматы, и я успел посмотреть финальные соревнования прыгунов на лыжах с трамплина и хоккейные матчи с участием лучших женских команд Азии.

Современнейший, вызывающий восторг комплекс лыжных трамплинов, отреставрированный Дворец спорта имени Балуана Шолака – слов нет, это объекты будущего. Потом побывал на яркой церемонии закрытия Азиады. Проведение в Астане и Алматы 7-х зимних Азиатских игр позволило нашей стране укрепить свои позиции среди лидеров континентального спорта. А стране – поднять свой имидж во всем мире. Это даже не обсуждается.

Не знаю, все ли обратили внимание на то, что накануне Игр и во время самих соревнований у нас родился и затем прижился прекрасный лозунг: «Алга, Казахстан!» Считаю, что он универсален, применим и для спортивных соревнований, и для достижения новых побед в иных сферах общественной жизни. «Вперед, Казахстан!» – это девиз молодых, яркое проявление патриотических чувств казахстанцев.

– В 1986 году мы с вами встречались в Темиртау. Насколько помню, вы тогда трудились в этом городе, причем работали именно в заводе-втузе при Карагандинском металлургическом комбинате, который когда-то окончил Нурсултан Абишевич...

– Да, в порядке оказания практической помощи я был послан в это учебное заведение и поработал там заведующим кафедрой физической культуры около года. Уже тогда на памятной доске, висевшей в здании учебного заведения, отмечалось, что в этих стенах учился Нурсултан Абишевич Назарбаев.

– Не могли бы заодно вспомнить церемонию открытия Центрально-азиатских игр? В 1997 году на главном стадионе Алматы тоже было великолепное действо, а на трибуне для почетных гостей тогдашний президент Международного олимпийского комитета Хуан Антонио Самаранч вручил Президенту Казахстана Нурсултану Назарбаеву высшую награду авторитетнейшей спортивной организации

– Золотой орден МОКа. Скажите, вы тогда были задействованы в постановке церемонии открытия?

– Конечно! Я был одним из руководителей фоновой трибуны, расположенной на противоположной стороне. Наши многочисленные исполнители удивительно четко «раскрашивали» трибуну разными картинками и эмблемами, так что Нурсултан Абишевич и Хуан Антонио Самаранч, конечно же, видели эти красочные, сменявшие друг друга, сценки. Как и многие тысячи собравшихся зрителей.

ЛИЧНЫЙ ВКЛАД ПРЕЗИДЕНТА Н. НАЗАРБАЕВА В СТАНОВЛЕНИЕ НЕЗАВИСИМОГО ГОСУДАРСТВА

Астана, 5 июля 2011. Казинформ /Муратбек Макулбеков/

- В этом году мы будем праздновать 20-летие Независимости нашей страны - это очень важная веха в истории Казахстана и, в то же время, это повод для осмысления пути, пройденного республикой за эти годы. Сегодня Казахстан - полноправный член мирового сообщества, страна с сильной экономикой, сплоченным народом и большими планами на будущее. Мы

избежали социальных и политических потрясений, от которых страдают многие страны со сходной историей и сходными стартовыми позициями - бывшие республики СССР. И сегодня с особенной яркостью высвечивается роль Первого Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева в успешном решении сложнейших задач, стоявших перед нашим государством в годы суверенного развития.

После распада Советского Союза и обретения независимости Казахстан, как другие республики, поставил перед собой цель строительства собственной государственности, перехода к рыночной экономике, создания демократического общества и укрепления национального самосознания. Перед руководством нашей страны стоял трудный вопрос выбора последовательности реформ, выбора приоритетов развития. Как мы знаем, Президент Н.Назарбаев выбрал путь постепенного реформирования экономики, поставив задачу экономического развития впереди политических изменений. Жизнь показала, что выбор Главы государства был верным. Формула Н.Назарбаева «сначала - экономика, затем - политика» стала классическим выражением методологии успешных реформ на постсоветском пространстве. Благодаря успеху нашей страны, получило широкое распространение такое понятие, как «казахстанская модель развития», которое заключается в поступательном движении вперед по четко заданному курсу - на основе взвешенной и глубоко продуманной стратегии. За короткий, по историческим меркам, отрезок времени Казахстан превратился в самостоятельное, политически и экономически независимое государство, что подтверждается успешным преодолением последствий недавнего финансово-экономического кризиса, который сильно ухудшил социально-экономическую ситуацию во многих, даже более развитых странах.

О том, что успех Казахстана, в первую очередь, стал результатом мудрой политики его Первого Президента, говорят оценки его руководства страной, высказываемые известными политиками и лидерами ведущих государств мира.

Наиболее четко отражались мнения политиков в их поздравлениях Н.Назарбаеву после его убедительной победы на прошедших 3 апреля текущего года внеочередных президентских выборах, когда народ Казахстана в свободном волеизъявлении подтвердил свое согласие со стратегическим курсом Главы государства, доверил Лидеру нации вести страну в будущее, к дальнейшему успеху и процветанию.

«Мы все свидетели того, как благодаря Вашей мудрой и дальновидной политике Казахстан превратился в цветущий оазис своего региона и, день ото дня, повышает свой авторитет на международной арене», - так выразил свою радость по поводу переизбрания Н.Назарбаева на пост Президента Казахстана Президент Турции Абдуллах Гюль.

Президент Азербайджана Ильхам Алиев отметил, что победа Н.Назарбаева на выборах явилась свидетельством высокого доверия народа Казахстана, его поддержки проводимого Лидером нации курса,

направленного на укрепление государственности и правопорядка, осуществление коренных преобразований во всех сферах жизни общества.

«Я считаю этот выбор свидетельством огромного доверия народа Казахстана к Вам и Вашей политике. Ваш личный вклад в становление молодого государства с динамично развивающейся экономикой и высоким международным авторитетом получил заслуженную оценку Вашего народа, а Ваше видение дальнейшего пути развития Казахстане - его поддержку», - говорилось в телеграмме Генерального секретаря ОБСЕ Марка Перрена де Бришамбо.

Президент Грузии Михаил Саакашвили в своей телеграмме подчеркнул, что «на прошедших выборах народ Казахстана проголосовал за реформы и демократическое развитие независимого и экономически сильного государства».

Интеграционные инициативы Н.Назарбаева получают самую высокую оценку со стороны руководства Российской Федерации - стратегического партнера Казахстана. Глава Правительства РФ Владимир Путин в ходе встречи с Нурсултаном Назарбаевым в Ново-Огарево в феврале прошлого года поблагодарил нашего Президента за усилия по созданию Таможенного союза.

«При Вашей самой активной поддержке создан Таможенный союз. С 1 января он фактически начал работать. При этом часть национальных функций передана в Таможенный комитет. По сути, впервые на постсоветском пространстве создан наднациональный орган», - сказал В.Путин, отметив настойчивость Н.Назарбаева в продвижении идей интеграции на постсоветском пространстве и доведении их до практической реализации.

Президент России Дмитрий Медведев, в своем поздравлении с Днем Независимости Республики Казахстан в декабре 2010 года, заявил, что Нурсултан Назарбаев по праву снискал авторитет признанного лидера своего народа. Д.Медведев назвал Н. Назарбаева «дальновидным и мудрым политиком, по праву снискавшим авторитет признанного лидера своего народа». При этом он отметил, что невозможно переоценить вклад Президента Н.Назарбаева в становление и углубление российско-казахстанского стратегического партнерства.

Федеральный канцлер ФРГ Ангела Меркель, в ходе своего визита в Казахстан в 2010 году отметила, что Германия рассматривает нашу страну в качестве оплота стабильности и развития в регионе. Она подчеркнула, что Германия видит в Казахстане не только богатую ресурсами страну. Предсказуемость и стабильность нашей страны - вот та основа, которую прагматичные немцы считают главным достоинством Казахстана.

Уже третье, с момента установления дипломатических отношений между Казахстаном и США, американское правительство считает Н.Назарбаева дружественным и умеренным лидером, руководящим своей страной в окружении жестких и враждебно настроенных диктаторов. Рекомендации американских президентов, начиная с Джорджа Буша-

старшего и до Барака Обамы, всегда выражают поддержку политического курса Н.Назарбаева, направленного на последовательное и поступательное развитие демократии в Казахстане.

«Соединенные Штаты привержены партнерству между нашими странами для поддержки стабильности, процветания, демократической реформы, уважения прав человека и взаимопонимания в вашем регионе и во всем мире», - говорилось в телеграмме Президента США Джорджа Буша-младшего, в которой он поздравлял Президента и народ Казахстана с праздником Ураза-Байрам.

«Я к нему всегда относился с глубочайшим уважением, и эти чувства у меня неподдельные, потому что он очень похож на то поколение, которое немного старше нас, которое показало, как говорится, и показывает сейчас высший пилотаж. Во-первых, высочайшую ответственность за дело и, конечно, неиссякаемую энергию, желание, любовь к своему делу, к родной земле», - говорил Президент Украины Виктор Янукович в 2010 году.

Во время своего визита в Казахстан председатель Сената Парламента Иордании Тахер аль-Масри дал высокую оценку уровню развития Казахстана под руководством Нурсултана Назарбаева.

«Президент Нурсултан Назарбаев создал государство мирового уровня, сделал Казахстан успешной и прогрессивной страной», - сказал он, отметив, что лидерство и инициативы Нурсултана Назарбаева оценены не только в Казахстане, но и во всем мире.

Руководитель Коммунистической партии Российской Федерации Геннадий Зюганов считает, что Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев останется лидером нации вне зависимости от того, будет ли он занимать пожизненно пост президента.

Усилия Казахстана и его Президента на посту председателя ОБСЕ, прежде всего, по организации Саммита в Астане, были высоко оценены политическими лидерами. Федеральный экс-канцлер Австрийской Республики Альфред Гузенбауер в октябре 2010 года говорил: «В течение одиннадцати лет, которые прошли с момента проведения саммита ОБСЕ в Стамбуле, правительства многих стран пытались организовать подобный форум, но только Казахстану это удалось. Даже само по себе - это уже огромное достижение. Во-вторых, саммит подчеркивает важность Казахстана в этой авторитетной Организации. Я думаю, что вашей республике удалось организовать этот саммит, прежде всего, благодаря авторитету Нурсултана Назарбаева. Многие главы государств приедут на большую встречу именно из-за личного уважения к Президенту Нурсултану Назарбаеву».

Не менее важным является и восприятие Президента Н.Назарбаева, проводимой им политики экспертным сообществом. Неизменно высоких оценок удостоивается деятельность Н.Назарбаева на посту Президента Казахстана среди российских аналитиков. Так, генеральный директор ВЦИОМ РФ Валерий Федоров подчеркивает, что все инициативы Нурсултана Абишевича Назарбаева, которые он постоянно вносил и которые

неизменно получали заметный общественный резонанс в России, имели явный центростремительный характер.

«Назарбаев всегда показывал себя, как здравый политик, который не дистанцируется от России. Не бежит от нее за бонусами к чужакам, не делает себе легкий политический капитал на критике Москвы. Напротив, трезво оценивает обстановку: он знает, что Россия была и является важнейшим игроком в Евразии. И Президент РК хочет строить с ней будущее своей страны - близкое и совместное. В итоге политика Назарбаева воспринимается в России, как дружественная и настроенная на формирование интеграционных объединений», - сказал В.Федоров в одном из своих интервью.

Руководитель отдела Средней Азии и Казахстана Института стран СНГ Андрей Грозин считает, что высокий уровень доверия к Казахстану и его лидеру в российском общественном мнении объясняется уровнем отношений между двумя странами и восприятием Президента Казахстана, как одного из «лидеров интеграции» в СНГ, отстаивающего близкие гражданам России идеи евразийского единства.

Известный пакистанский политолог Мухаммад Мунир в статье «Нурсултан Назарбаев: энергичный лидер» отметил, что сторонники Нурсултана Назарбаева уважают его за продвижение межэтнического согласия и стабильность в государстве.

«Его прямой диалог с народом, проходящий регулярно, обсуждение различных вопросов национального, регионального и глобального значения направлены на обеспечение доверия к государственной политике. Это уникальное качество, которое есть у казахстанского лидера», - подчеркивается в статье.

ПРЕЗИДЕНТ И XXI ВЕК

Хусаин Валиев,
депутат Сената Парламента

Казахстанская правда, 8 октября 2011 г.

Сегодня мы все подводим определенные итоги нашей деятельности – что кардинальным образом удалось совершить, а что еще предстоит сделать в перспективе. Нет никакого секрета в том, что все наши успехи и достижения мы связываем с именем Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева. В самые сложные и трудные годы Глава государства взял на себя ответственный и тяжелый груз становления и развития страны. Он как опытный капитан через рифы и штормы глобального мира ведет общий корабль страны к процветанию и достатку, в основе которого мир и согласие, устойчивое развитие и стабильность. За прошедшие 20 лет мы вышли на такие высоты, которые достигались другими странами за сто и более лет.

Признание и уважение

Страна, которая простирается от нижнего течения Волги на западе до Алтайских гор на востоке, от Западно-Сибирской равнины на севере – до Тянь-Шанских горных хребтов на юге, по природным ресурсам является одной из богатейших стран мира, в которой представлены практически все элементы, имеющиеся на земле. К этому же значительные запасы нефти и газа позволяют отнести страну к первой десятке нефтедобывающих государств мира.

Казахстан за всю свою многотысячную историю впервые, по существу, приобрел независимость, создал свою государственность. Самым сложным делом при этом было скорейшим образом выстроить комплекс политических и экономических связей в треугольнике Москва – Пекин – Вашингтон.

«Прогрессивные преобразования в Казахстане связаны с Нурсултаном Назарбаевым – выдающимся государственным деятелем и серьезным ученым, который внес огромный вклад в развитие дружбы между народами. В МГУ гордятся и тем, что в этих стенах в 1994 году им высказана идея евразийства, интеграции бывших постсоветских государств. Президент Казахстана зарекомендовал себя как вдумчивый реформатор, активный сторонник идеи дружбы народов не только России и Казахстана, но и всего евразийского пространства», – эти слова ректора вуза В. Садовниченко как нельзя лучше характеризуют нашего Главу государства, по сути, настоящего и высшей пробы политика мирового уровня.

После развала Союза ситуация могла пойти по иному сценарию, потому как было велико желание бывших братских государств «разбежаться», что и произошло незамедлительно с прибалтийскими странами. Только политическая воля и прозорливость Н. Назарбаева позволила предотвратить возможность дальнейшей конфронтации союзных стран и формирования новой системы государств – тюркского и славянского союзов. Вероятность такого расклада на тот момент была огромной, потому последствия ее могли быть необратимыми. Этого не произошло.

В декабре 21 числа 1991 года по инициативе Н. Назарбаева в Алма-Ате лидерами 11 бывших союзных республик было подписано Соглашение о

прекращении существования Советского Союза и об организации нового геополитического образования – Содружество Независимых Государств.

Потому и понятна логика действий Президента страны, его авторства и выдвижения идеи евразийства в современной интерпретации, за которой стоит стратегическое будущее как в экономическом аспекте, так и в политической стабилизации в отношениях между государствами разных регионов. За интеграцией будущее. Особенно за евразийской интеграцией, потому что сама логика развития и структура экономики государств, которые будут входить в это объединение, будут друг друга только дополнять, а вследствие этого объединять. Начало этой идеи уже произошло в виде Таможенного союза Белоруссии, Казахстана и России, которое в перспективе выльется в Единое экономическое пространство.

Идеи и реализованные проекты Н. Назарбаева все больше оцениваются в мире. Суммируя слова, сказанные политиками, интеллектуалами и бизнесменами мирового масштаба, можно дать следующее определение Главе государства – «Один из выдающихся лидеров современности». Это действительно факт, это на сегодня одна из ключевых фигур в мировой политике. Его, по сути, феномен состоит в том, что он – дитя двух миров Европы и Азии, двух цивилизаций – восточной и западной, двух эпох – тоталитаризма и зарождающейся демократии. Это и проявляется в его действиях и в том упорстве, с которым он проводит свою интеграционную политику, при этом ни в чем не уступая в вопросах сохранения государственного суверенитета страны.

«Нурсултан Назарбаев состоялся как успешный государственный деятель. Казахстан обязан ему многим. Именно Назарбаев представил свое государство на карту мира. Он превратил страну, носящую имя его народа, в уважаемое государство», – эти слова в свое время были высказаны генеральным секретарем ООН Кофи Аннаном.

В этом же контексте несколько других высказываний – президента США Д. Буша, М. Тэтчер, Б. Ельцина, Г. Шредера и многих десятков других, написанных в книге «XXI век: мировая элита о Н.А. Назарбаеве».

Вот выдержки некоторых из них:

– Под Вашим руководством Казахстан стал одним из мировых лидеров в деле нераспространения оружия массового поражения.

– Сегодня Вы создаете фундамент для лучшей жизни всех будущих поколений. Какие бы препятствия не ожидали впереди, придерживайтесь этой задачи, и Вы победите.

– Казахстанские инициативы ясно показали, что новый мировой порядок может быть создан только на основе равноправия и равноценности больших и малых государств.

– Мы понимаем, как непросто было Президенту Назарбаеву порывать с прошлым и продолжить истинные реформы внутри страны, адаптироваться в быстро меняющейся международной обстановке.

– У Нурсултана огромный запас прочности в своей республике еще с советских времен. Ему удастся сочетать в своем поведении восточную

осторожность, взвешенность – и современность. Он внушает чувство надежности. Не каждому это дано.

– В глазах Президента Казахстана искрятся мысли, это страстный человек, яркий, сильный.

– В мировой истории Нурсултан Назарбаев сыграл не меньшую роль, чем Черчилль в истории Великобритании.

Очень высоко отзывается известный кинорежиссер Н. Михалков о нашем Президенте. Вот, что он пишет: «Назарбаев – отец нации. Он умеет не только слушать, но и слышать, что, на мой взгляд, одно из редких качеств – для многих, коснувшихся головой неба. Но мало слышать. Надо принимать решения. Терпеть. Сострадать. Беда тому, для кого власть – вожаденная мечта. И слава понимающему, сколь тяжел этот крест, но терпеливо его несущему. Тому, кто понимает и безропотно принимает то оглушительное одиночество, которое всегда сопровождает достигнувшего вершин политической власти, овеянных ледяными ветрами государственных интересов».

Все эти непростые годы мы наблюдаем и видим уникальную траекторию политического роста Н. Назарбаева. Природная одаренность, уникальная память, личные качества, воспитанные в семье, школе, вузе, производстве и последующей карьере, по существу, способствовали накоплению политического, жизненного потенциала и лидерского капитала. Позволили ему одинаково решать глобальные на мировом уровне проблемы и в тоже время решать вопросы детального характера.

Можно с уверенностью сказать, что осуществилась вековая мечта наших предков – мы навсегда сохранили их бесценное наследие. Обрели и утвердили независимость нашей страны, все это благодаря огромному политическому видению, самоотверженному труду и организаторской способности Главы государства. В казахском народе из глубины веков дошло до нашего времени высокое и многогранное понятие «Елбасы» – Лидер Нации, которым общество называет истинных лидеров, самых достойных сыновей общества. Потому это слово и его смысл в полной мере относятся к нашему Первому Президенту страны – Нурсултану Назарбаеву.

Еще в большей степени это подтверждается и тем, что Глава государства является основателем и лидером НДП «Нур Отан». Высокий авторитет организации, дальновидная и социально ориентированная политика обеспечили ей огромную поддержку широкого круга населения, по существу, она стала общенациональной партией. Столь же неоспоримо и то, что с именем Нурсултана Назарбаева самым тесным образом связаны все этапы рождения и становления этой партии. Вполне объяснимо и логично потому, что ее название начинается со слова «Нур» – свет. Сегодня эта партия – правящая политическая сила, которая, опираясь на волю и доверие своего Лидера, взяла на себя ответственность за будущее всей страны и народа.

Впечатляющие успехи нашей страны во всех ее сферах развития привели нас всех к пониманию высокой роли Нурсултана Назарбаева.

Потому у казахстанцев появилось естественное желание выделить все это особым образом и закрепить за ним статус казахского многогранного слова Елбасы – Лидер Нации. Это всеобщее признание и доверие народа к Главе государства за его неустанный труд, за надежность, стабильность и дальнейшее успешное развитие страны. Елбасы – это определение самого высочайшего морального уровня и характеристика нашего Президента, потому являющегося абсолютным лидером всех рейтингов известности и доверия населения.

Идеально, когда оба статуса Елбасы и Президент совпадают в одном человеке, и они на основе внутреннего консенсуса вместе принимают решения. В отношении Нурсултана Назарбаева я бы сказал, что, выбирая его даже на первый срок Президентом, мы априори выбирали настоящего Лидера Нации, который выступает не только символом и гарантом консолидации общества, но и ключевым фактором будущего нашей страны. Время доказало, что это действительно так. Только такое соединение высоких целей развития государства с заботой о простом человеке способны обеспечить достижение поставленных задач – сделать Казахстан преуспевающим и процветающим государством.

Как заявил Глава государства, на встрече с журналистами ряда республиканских СМИ, что президент – явление уникальное, особенно для нашей страны. Работа в этой должности «требует всего тебя – твоей жизни, времени, энергии, твоих возможностей, твоих мыслей. Постоянно надо генерировать новые идеи, которые есть в мире, и постоянно надо смотреть вперед». В тоже время Президент признается сам, что «и ошибки были, Я знаю, что есть люди, еще не обустроенные в наших условиях, у которых нет работы, которые плохо живут и к ним плохо относятся». При этом Президент отмечает, что критика всегда сопровождает его, и это нормально. Это им воспринимается, и с этим надо считаться, тем более если она конструктивна. Надо понимать то, что чем демократичнее общество, тем она будет становиться острее и жестче. Амбиции могут оказаться в этом случае не самым лучшим советчиком.

Два десятилетия уверенно руководит страной Президент Нурсултан Назарбаев, обеспечив при этом ей устойчивое развитие, авторитет в международном сообществе. Крутые повороты истории государство под его руководством проходят с минимальными ошибками и потерями, ограждая страну от многих роковых опасностей.

При этом проявляется его неординарность в принятии ряда решений. К примеру, на инициативу народа и законодательного решения Парламента страны о проведении референдума по продлению его полномочий до 2020 года Президент выступил с инициативой досрочных президентских выборов. Решение неожиданное, но, по всем аспектам, можно сказать с уверенностью, что оно, в первую очередь, политически выверенное. Еще раз на своем примере Глава государства показал, что он подлинный приверженец ценностей демократии и будет всегда неукоснительно выполнять и строго соблюдать Основной закон страны – Конституцию. В своем обращении он

четко и однозначно определил свою позицию по данному непростому вопросу: «Я предлагаю всем рассмотреть эту ситуацию не как «принятие или отказ», а как исторический урок демократии, который преподнесла нам сама жизнь. Это урок, который проверяет Президента и народ на верность Конституции».

Вполне естественно, что мировая общественность в лице известных политиков и представителей международных организаций высоко оценили и одобрили данное решение.

По мнению многих зарубежных экспертов, Президент Казахстана являет собой пример политического лидера, сочетающего интеллектуальные инновации с традициями, авторитетом, житейской мудростью и здоровым прагматизмом. Управленческое кредо Н. Назарбаева, по мнению политолога Солозובה: «Не подлаживаться под политические процессы, а направлять их и управлять будущим».

Становление личности

Всегда представляет интерес для всех нас знать место рождения известных людей, их происхождение и, особенно для казахов, их генеалогическое древо. Это касается, естественно, в первую очередь нашего Президента. Об этом уже много написано, показано в фильмах. В этом плане надо сказать, что особо интересно создан и трогателен фильм «Небо моего детства». Местом рождения будущего Президента была юрта на холме Ушконыр недалеко от поселка Чемолган Алматинской области. Первенец и долгожданный сын у родителей принес в семью огромную радость и большое веселье. Наконец под шаныраком зазвучал детский смех и все услышали топот маленьких шагов...

Позднее у маленького Нурсултана появились братья и сестры, что предопределило сложную и трудную жизнь в семье, потому как ее глава не отличался крепким здоровьем. А труд крестьянина был сложным и каторжным. Как пишут многие авторы, отец семьи был по натуре миролюбивым человеком, но, когда надо, умел показать свой характер. Так было по отношению его к родственникам, которые предлагали оставить свою жену, долго не беременевшую. Глава семьи считал, что это будет предательством с его стороны. Потому твердо решил, несмотря ни на что, быть с супругой вместе.

На это обращаю внимание, потому как не было бы будущего Президента, выходца из этой фамилии, унаследовавшего от отца, на мой взгляд, главные его черты – трудолюбие и одновременно миролюбивый, но твердый характер, не идущий ни в каких случаях жизни на предательство.

Первый школьный звонок для Нурсултана прозвучал в поселке Чемолган. В этой школе учились и преподавали представители разных национальностей и этносов. Возможно, здесь и зарождались кроме тяги к знаниям основы будущей терпимости и особой открытости к людям.

Десятый класс Нурсултан оканчивал в Каскелене, а наградой за учебу была золотая медаль.

Старший сын в семье, а потому особая ответственность. Надо помогать родителям и забыть на время о своих желаниях. Потому, прочитав в газете «Ленинская смена» о призыве молодежи на Всесоюзную комсомольскую стройку – металлургический комбинат, Нурсултан принял решение идти туда получать профессию металлурга. Родители были не против такого решения и его поддержали. А впереди ждало обучение профессии сталевара в Днепродзержинске, а затем работа по специальности на только что построенном металлургическом комбинате в Темиртау. Этот город и люди комбината, по существу, и предопределили жизнь будущего Президента страны.

Вот что пишет по этому поводу А. Игенбаев в своей книге «Карагандинский металлургический комбинат»: «На всю республику раздался клич: «Казахская молодежь на Казахстанскую Магнитку!» Этот призыв нашел горячий отклик в сердцах молодых людей. К началу августа 1959 года из областей республики на завод прибыли 662 юноши-казаха. Их вместе с другими молодыми рабочими завода сразу же направили на действующие заводы Урала, Сибири и Севера для производственного обучения.

Среди них были ныне лучшие горновые завода Нурсултан Назарбаев, Рахимжан Мырзахметов, Кабдулла Саракенов, Саясат Кабдулов, Булат Каримов, Тулеген Адамюсупов, Бексултан Джексеков и другие. Они учились мастерству у знатных металлургов страны.

Многие из ребят до этого даже не видели доменных печей и коксовых батарей. Им надо было изучать все заново. Нелегко было осваивать передовые методы труда на металлургических предприятиях, оснащенных новейшей техникой. Но сознание того, что им выпала честь выдать Родине первый казахстанский чугун и кокс, помогло посланникам Казахстанской Магнитки преодолеть эти трудности и успешно освоить избранные профессии. Они вернулись на родной завод умелыми специалистами.

...Комсомолец Нурсултан Назарбаев пришел на стройку разнорабочим. Вскоре в числе лучших его направили на учебу в Днепродзержинск. По возвращении на родной завод работал пятым, затем вторым горновым, завоевал звание ударника коммунистического труда, стал коммунистом. Сейчас он оканчивает институт».

А вот как опишет эти же события в своей книге «Критическое десятилетие» Нурсултан Назарбаев: «...неопытным новичком я стоял у огромного чана-печи с бушующей стихией огня и металла или работал под оглушающий грохот прокатного стана, меня охватывала непреодолимое желание вырваться на свежий воздух степных просторов, вновь ощутить запах ковыля и пронзительную тишину предвечерней равнины. Особенно запомнилось некое чувство страха и трепета, которое присуще каждому новичку, когда представляешь, что от тысячеградусного моря жидкого кипящего металла тебя отделяют только несколько метров, твое неосторожное движение и непредсказуемая техническая случайность могут привести к аварии».

Будучи по специальности инженером-металлургом, я сам на производстве испытал как красоту и замороженное отношение к кипящему и сверкающему металлу, так и боязнь перед этим техногенным, казавшимся необузданным явлением, при этом понимая, что это создано творческой инженерной мыслью человека.

Далее автор пишет: «...анalogии властвуют над нами даже подсознательно: природа и сила огня всегда и везде одинаковы, будь-то доменная или конвертерная плавка металла или стихия иной природы – разрушительный шквал человеческих страстей. Тех страстей, неумение контролировать и управлять которыми всегда оборачивается разрушением и бедами».

Возможно, эти мысли, некая аналогия технологического процесса и практический опыт предопределили впоследствии жизненное кредо и логику взаимоотношений с людьми. К этому можно добавить и то, что его лидерские качества характера формировались в результате жесткого спартанского воспитания в семье, затем сложным и тяжелым трудом в промышленности, которые были отшлифованы в номенклатурной политической деятельности. Произошел определенный симбиоз всего этого, который в конечном итоге приобрел уровень синергетического эффекта.

Особое место, полагаю, в этот период и дальнейшей жизни Нурсултана Назарбаева занимает знакомство с будущей своей супругой Сарой Алпысовной, которая стала опорой по жизни, поддержкой во всех его начинаниях, верным другом и матерью его детей.

О первом знакомстве Глава государства в своей книге «Без правых и левых» пишет: «Самым памятным событием тех лет вошла в мою жизнь первая встреча с будущей женой Сарой...»

Когда происходит авария и металл проливается на землю, смена не уходит, пока не восстановит железнодорожное движение. Вот в такой неприятный момент – почти сутки на ногах, все в саже, прокопченные, одни глаза да зубы блестят – и повстречал я девушку, которая в ту ночь дежурила по электроподстанции и пришла посмотреть, что у нас под печью творится.

Ну а вскоре... устроили для нас комсомольскую свадьбу».

Тогда никто не мог предполагать, что судьбой ей уготовано стать первой леди Казахстана, которая сейчас успешно занимается благородной миссией помощи детям-сиротам. А созданный ею фонд «Бобек» – на сегодня самый известный и активный фонд, получивший признание в стране и за рубежом. Сотни и тысячи благотворительных акций в поддержку детям, сиротам, инвалидам и матерям. Как истинная мать очень большой на уровне страны семьи, Сара Алпысовна несет на себе великую миссию по формированию модели семейного окружения детей-сирот, их защиты и воспитания.

Общеизвестны в стране открытие детской деревни «SOS Киндердорф», Дома юношества и Дома надежды.

Инициатива Сары Назарбаевой – внедрение в образовательную сферу предмета «Самопознание» – приобрела самый широкий резонанс. Как

считает она: «С самых первых шагов в жизни детям нужно прививать знания об извечных общечеловеческих ценностях: любви, всепрощении, терпимости и милосердии...»

Глубокие философские рассуждения о смысле жизни, общечеловеческих ценностях можно найти в ряде написанных ею книг: «Путь к себе», «Этика жизни», «Во имя жизни» – все они своеобразные путеводители и школа жизни.

Под непосредственным участием С. Назарбаевой решаются многие проблемы, связанные с участием женщин в политической и культурной жизни, социальной защиты женщин и семьи. Не могу не привести удивительно красивые слова, сказанные ею в своем выступлении «Мы должны сообща изменить мир» на Всемирной конференции по положению женщин под эгидой ООН: «Наша встреча, встреча всех женщин мира, не только даст нам новое понимание друг друга, но и поможет по-новому поставить важные для нас вопросы. И я уверена, что женщины способны принести на землю многих государств тот самый мир, идея которого вынесена в повестку дня конференции...»

Посмотрите, как мы рассуждаем о положении женщин. Мы все время говорим об этом так, как будто в мире две борющиеся партии – «партия мужчин» и «партия женщин». Но ведь женщины и мужчины – это две части одного целого. Имя этому целому – семья, род, нация, человечество...»

Замечательно, что такой человек, как Сара Алпысовна, оказалась в нужное время в нужном месте и их знакомство с Нурсултаном Абишевичем переросло в совместную супружескую жизнь. Не в коей мере я не уменьшал бы ее влияния на карьерный рост становления будущего Президента нашей страны. Это достойная и красивая пара для нашей гордости, подражания и уважения нами – всеми казахстанцами.

Временем быстрого карьерного взлета для Нурсултана Назарбаева стали 70-е годы, сейчас называемые годами «застоя». Комсомольская и партийная работа на комбинате, затем горком партии Караганды, а там и Алма-Ата – секретарь ЦК КПК, председатель Совета Министров Казахской ССР, Президент Республики Казахстан – Лидер Нации и Верховный главнокомандующий войсками страны.

Приход к власти Горбачева, перестройка. Ельцинский период, распад Союза и приобретение независимости Казахстаном. Все это пришлось на период работы Нурсултана Назарбаева во властных структурах страны.

Институт президентства в Казахстане был учрежден на заседании Верховного Совета Казахской ССР и первым его Президентом 24 апреля 1990 года был избран Нурсултан Назарбаев.

Трудно сейчас представить первые годы самостоятельного существования страны. Тотальный дефицит, гиперинфляция, производство если и работает, то в рамках собственного выживания, в социальной сфере полная депрессия. По выражению самого Н. Назарбаева: «Скажу вам сегодня прямо, что в начале девяностых годов мы стояли у края пропасти». Ситуация к тому же усугублялась обострением социальных проблем, которые могли

спровоцировать межнациональные конфликты. Возникла тенденция «оттока» некоренного населения из страны на фоне падающей экономики, основу которой составляли предприятия ВПК и мощные промышленные гиганты, которые не могли работать при разорванных связях прежней союзной кооперации.

А вольный ветер впервые приобретенной независимости и государственности где-то сказался на менталитете и поступках коренного населения по отношению к представителям других национальностей. Это была ответная реакция на годы насаждавшейся в Казахстане политики «русификации», на годы уничтожения традиций, родного языка казахского народа, а по существу – казахского этноса.

Ведь все это было. Надо было принимать решения. Осторожно, по медицинскому принципу «не навреди», а где-то нужна была срочная хирургия, двигаясь как по минному полю, страна преодолела непростой период своей жизни. При этом в полной степени сохранив социальную стабильность, межэтническое и межконфессиональное согласие. В этом надо отдать должное всему казахстанскому народу, который поверил своему Президенту, проникся его идеями и перетерпел все сложные перипетии становления страны.

ЕВРАЗИЙСКИЙ ПРОЕКТ НУРСУЛТАНА НАЗАРБАЕВА, ВОПЛОЩЕННЫЙ В ЖИЗНЬ

Таир Мансуров,
генеральный секретарь ЕврАзЭС

Казахстанская правда, 6 декабря 2011 г.

Республика Казахстан встречает 20-летие Независимости масштабными достижениями в проведении кардинальных социально-экономических и политических реформ, а международное сообщество воспринимает нашу страну как авторитетного и влиятельного участника глобальных процессов. В республике создан прочный фундамент национальной государственности и обеспечена территориальная целостность. Мы уверенно идем по рыночному пути развития и успешно интегрировались в мировую экономику. Сегодня Казахстан – это успешное, динамично развивающееся государство, играющее значимую роль в мировых процессах. За республикой прочно закрепилась репутация конкурентоспособной страны, что подтверждается своевременными и эффективными ответами на новые вызовы и риски XXI столетия.

Устойчивая внутривластная ситуация, межнациональное согласие и межконфессиональный мир, рациональное государственное строительство – все это результат проведения твердой последовательной политики Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева. Хотелось бы напомнить: одной из первых программ развития Казахстана, разработанных Президентом Нурсултаном Назарбаевым в октябре 1997 года, была Стратегия «Казахстан-2030». Этот масштабный комплексный план, в котором четко определены основные направления и цели долгосрочных модернизационных преобразований, затрагивает все основные сферы социальной и экономической жизни страны и призван утвердить Казахстан как независимое и конкурентоспособное государство. Стратегический курс развития в мае 2009 года был закреплён в Государственной программе по форсированному индустриально-инновационному развитию на 2010–2014 годы. Основная задача программы – форсированными темпами создать новую индустриальную экономику, прежде всего за счёт внедрения инноваций, новых технологий. Несомненным новаторством в мировой практике стало создание по инициативе Президента Н. А. Назарбаева Ассамблеи народа Казахстана, деятельность которой обеспечивает особую атмосферу доверия, солидарности и взаимопонимания в богатой полиэтнической мозаике нашей страны. Имидж Казахстана как государства, эффективно решающего вопросы межэтнического диалога, нашел подтверждение и в инициативе Главы государства о проведении съездов лидеров мировых и традиционных религий, развивающих диалог между цивилизациями и конфессиями, которые уже стали традиционными. Председательство Казахстана в ОБСЕ – ведущей европейской организации – безусловное свидетельство признания достижений страны, а также показатель высокого личного авторитета Нурсултана Назарбаева на мировой арене. Ему удалось побудить глав европейских стран проявить политическую волю и, несмотря на имеющиеся между ними противоречия и разногласия, впервые за 11 лет созвать в Астане Саммит ОБСЕ, возродив в новых исторических условиях «Дух Хельсинки».

Безусловно, высокий международный авторитет республики закладывался с начала 1990-х годов, когда казахстанский Лидер выступил с инициативой ядерного разоружения. Добровольный отказ от обладания ядерным оружием в 1991 году и закрытие испытательного полигона в Семипалатинске внесли весомый вклад в глобальные усилия по ядерному разоружению и нераспространению. Это решение не только заложило основу для стратегического решения в пользу безъядерного статуса нашей страны, но и фактически запустило глобальный процесс прекращения ядерных испытаний. Именно Президент Казахстана является убежденным поборником реального стратегического партнерства Казахстана и России, ярким примером которого служат принятие декларации между Республикой Казахстан и Российской Федерацией о вечной дружбе и союзничестве, ориентированном в XXI столетие, весомых договоренностей по функционированию уникального космодрома Байконур и освоению недр

Каспия. Формула успеха, созданная и реализованная Нурсултаном Назарбаевым, базируется, с одной стороны, на опоре при проведении реформ на естественные преимущества, которыми обладает Казахстан: природные богатства, географическое положение, мощный человеческий капитал; с другой стороны, важнейшим фактором успеха стало последовательное воплощение Президентом Казахстана курса на углубление интеграции с государствами евразийского региона. Главным инструментом формирования нового, более стабильного и справедливого миропорядка в настоящее время стала экономическая интеграция. Глубокие перемены, кардинально изменяющие современный мир, создают новые уникальные возможности для перехода к «экономике знаний», внедрения и распространения прорывных технологий, эффективного использования потенциала инновационного развития. Создание современных интеграционных структур на постсоветском пространстве во многом основывается на прочных, многовековых традициях добрососедства и взаимного уважения евразийских народов. Но, безусловно, современная евразийская интеграционная идея, предложенная Президентом Нурсултаном Назарбаевым, – это прежде всего «практическое руководство», направленное на активные и последовательные действия по дальнейшему расширению экономического взаимодействия сопредельных стран. Общеизвестно, что Президент Казахстана еще в марте 1994 года в Московском государственном университете им. М. В. Ломоносова представил Проект «О формировании Евразийского союза государств», основой которого была ориентация на межгосударственное взаимодействие и тесную экономическую и гуманитарную интеграцию стран, наиболее к ней подготовленных. Вспомним, это было на пике дезинтеграции постсоветского пространства. Экономика, согласно Проекту ЕАС, должна была стать основой объединения евразийских стран. Евразийский союз обеспечил бы применение согласованных подходов к проведению рыночных преобразований, национальную безопасность, совместное включение стран в мировую экономическую систему. По замыслу автора проекта, ЕАС должен был представлять собой союз равноправных независимых государств, направленный на реализацию национально-государственных интересов каждой страны-участницы и имеющегося совокупного интеграционного потенциала. Главными целями интеграции евразийских государств были названы укрепление стабильности и безопасности, социально-экономическая модернизация региона.

Формирование институтов и механизмов нового интеграционного объединения стало бы первым шагом к практической реализации евразийской стратегии. В документе отмечалось, что в ЕАС будут созданы наднациональные органы по примеру Европейского союза. Современные интеграционные структуры – ЕврАзЭС, Таможенный союз и формирующееся Единое экономическое пространство – это и есть ключевые инструменты воплощения Евразийского проекта. Принятие в 2000 году в Астане решения об учреждении Евразийского экономического сообщества, в состав которого вошли Республика Беларусь, Республика Казахстан,

Кыргызская Республика, Российская Федерация и Республика Таджикистан, стало свидетельством единства политической воли руководителей пяти государств решительно идти по пути взаимного многопланового сотрудничества и реальной экономической интеграции.

ЕврАзЭС – это крупный региональный рынок (около 181 млн. потребителей), располагающийся на самой большой в мире территории (15 % обитаемой суши), обладающий мощной минерально-сырьевой базой и значительным экономическим потенциалом. По оценке Статкомитета СНГ, его доля в мировом ВВП в 2010 г. составила 4,4 %. В сообществе сосредоточены 8,5 % мировых разведанных запасов нефти, 25 % – природного газа, 22 % – угля, более 20 % – пресной воды и лесного покрова планеты. ЕврАзЭС обеспечило в пределах таможенных территорий государств-членов режим свободной торговли, что способствовало увеличению товарооборота между ними с 29 млрд. долларов в 2000 году до 123 млрд. долларов в 2008-м, или более чем в 4 раза. Это создало надежную базу и логическую предпосылку к следующей стадии экономической интеграции – формированию Таможенного союза. Этапным стал октябрь 2007 года, когда главы Беларуси, Казахстана и России приняли решение о формировании ТС. Как известно, Таможенный союз начал работать с 1 января 2010 года с введением в действие Единого таможенного тарифа и Единых правил тарифного и нетарифного регулирования. Первого июля 2011 года был полностью снят таможенный контроль на внутренних границах между Россией, Казахстаном и Беларусью, и все виды таможенного контроля и оформления перенесены на внешний контур ТС. Таким образом, Таможенный союз действует по всем международным стандартам с единой таможенной территорией, единым таможенным тарифом и Таможенным кодексом ТС, в нем работает первый наднациональный орган на постсоветском пространстве – Комиссия Таможенного союза (КТС). Формирование Таможенного союза создало благоприятные условия для роста торговли и экономики, развития свободной конкуренции и усиления инновационной активности на внутренних рынках стран-участниц. Оборот взаимной торговли стран-участниц Таможенного союза по итогам 2010 года увеличился по сравнению с 2009 годом на 21 % и составил 88,4 млрд. долларов, а в 2011-м он может достичь 110 млрд. долларов. Реальный сектор экономики, бизнес-сообщество и население Беларуси, Казахстана и России получили выгоду от Таможенного союза, так как полностью устранены таможенные и прочие барьеры во взаимной торговле трех стран, а импортные товары из других стран, прошедшие таможенное оформление на внешней границе Таможенного союза, свободно обращаются внутри таможенной территории, конкурируя с товарами наших стран. Все это благоприятствует работе и развитию предприятий реального сектора экономики государств-участников Таможенного союза, расширению их производственной кооперации, организации совместных производств, созданию новых рабочих мест, что в конечном итоге приводит к росту инвестиционной привлекательности и конкурентоспособности экономик. По

расчетам ученых Института народнохозяйственного прогнозирования Российской академии наук, «макроэкономический эффект от создания Таможенного союза и Единого экономического пространства в рамках ЕврАзЭС составит дополнительно не менее 5 % прироста ВВП на пятилетнюю и около 15 % – на десятилетнюю перспективу». Примером для создания ЕврАзЭС и Таможенного союза послужил Европейский союз – на тот момент самая успешная и наиболее полно реализовавшая первоначальные задачи интеграционная структура. По динамике сотрудничества и стратегическим направлениям развития ЕврАзЭС напоминает модель ЕС, но переосмысленную и адаптированную к специфике состояния и развития макроэкономических процессов в странах постсоветского пространства. Напомним, что истоки Европейского союза восходят к началу 1950-х годов. Отдельные его элементы содержались в Договоре о Европейском объединении угля и стали (1951 г.) и Договоре о Европейском сообществе по атомной энергии (1957 г.). На принципиально новый уровень вопрос о создании ЕС был поднят с подписанием в 1957 г. в Риме Договора о европейских экономических сообществах.

Для создания Таможенного союза европейским странам понадобилось около 11 лет, единого внутреннего рынка – 34 года, экономического и валютного союза – почти 43 года. Беларусь, Казахстан и Россия движутся по этому пути в ускоренном темпе: от создания ЕврАзЭС до начала работы Таможенного союза прошло 10 лет, начала функционирования ЕЭП – 12 лет. Не ожидая полного завершения работы по созданию Таможенного союза ЕврАзЭС, главы трех государств на неформальном саммите в Алматы 19 декабря 2009 года приняли План действий по формированию Единого экономического пространства. Благодаря твердой политической воле руководителей государств, интенсивной работе правительств сложнейшая задача по разработке правовой базы ЕЭП была выполнена в самые сжатые сроки (за один год вместо двух, как первоначально планировалось). Уже к декабрю 2010 года были приняты базовые 17 соглашений, формирующих ЕЭП. Эти соглашения вступят в силу 1 января 2012 года, что будет означать начало работы ЕЭП. Для обеспечения полноформатного функционирования Единого экономического пространства потребуется в период с 2011 по 2015 год принять еще 55 международных договоров и иных документов и обеспечить выполнение 74 обязательных мероприятий по формирующим ЕЭП соглашениям в соответствии с установленными в них конкретными сроками. Соглашения, формирующие правовую основу ЕЭП, можно условно разделить на 6 групп: проведение согласованной экономической политики и гармонизация систем регулирования экономики; создание общего рынка услуг; создание общего рынка капитала и проведение согласованной валютной политики; создание общего рынка трудовых ресурсов; формирование общего энергетического рынка, доступ к услугам естественных монополий в сфере энергетики и транспорта; техническое регулирование. Как известно, одна из четырех составляющих ЕЭП – общий рынок товаров – уже обеспечена действующим Таможенным союзом. Другим

важнейшим сегментом ЕЭП является общий рынок услуг, предпосылки к образованию которого будут создаваться с начала 2012 года. В его рамках государства-участники ЕЭП будут стремиться предоставлять друг другу на взаимной основе национальный режим доступа на рынок услуг для юридических и физических лиц стран-участниц, обеспечивать взаимное признание лицензий в лицензируемых видах деятельности и гармонизацию национальных законодательств, а в отношении третьих стран будут проводить согласованную политику торговли услугами. С 1 января 2013 года будет обеспечена унификация железнодорожных тарифов на перевозки грузов, то есть на территории каждого государства вместо экспортного, импортного и внутреннего тарифов будет действовать единый тариф, а с 1 января 2015 года будет обеспечен доступ к услугам железнодорожной инфраструктуры для перевозчиков государств-членов ЕЭП. С 1 января 2014 года для всех государств-членов ЕЭП будет введен национальный режим в системе государственных (муниципальных) закупок. К 1 января 2014 года в рамках создания общего рынка капитала предполагается обеспечить недискриминационный доступ стран-членов ЕЭП на рынок финансовых, банковских и страховых услуг на условиях национального режима, создать равные правовые условия для инвестиционной деятельности, снять ограничения в валютных операциях. До 1 января 2015 года предполагается достигнуть равнодоходных (рыночных) цен на газ. В ЕЭП будет создан общий рынок труда. Трудовые мигранты из стран-членов ЕЭП смогут пользоваться определенными социальными гарантиями, и их права будут защищены. Все указанные мероприятия обеспечат с 1 января 2016 года полноформатное функционирование ЕЭП.

Создание ЕЭП – это прежде всего возможность развития свободной конкуренции и усиления инновационной активности на общем пространстве. Именно конкуренция является важнейшим стимулом для повышения качества товаров и услуг. Унификация и гармонизация норм и правил при формировании ЕЭП создает благоприятные условия для производства конкурентной продукции на предприятиях, перевод их на инновационные рельсы развития. 18 ноября произошло историческое событие для стран постсоветского пространства – президенты России, Казахстана и Беларуси приняли Декларацию о евразийской экономической интеграции, Договор о Евразийской экономической комиссии (ЕЭК).

– Тем самым мы сделали очередной и очень мощный шаг на пути формирования Евразийского экономического союза – объединения, которое, вне всякого сомнения, будет определять будущее наших стран, – заявил Дмитрий Медведев на совместной пресс-конференции. При этом он подчеркнул:

– Я хотел бы прежде всего выразить благодарность моим коллегам. Благодарность Нурсултану Абишевичу Назарбаеву, который, если говорить предельно прямо и откровенно, был инициатором этой идеи в очень трудные 90-е годы. И в этот период Нурсултан Абишевич, не жалея сил, тем не менее

призывал заниматься интеграционными процессами на постсоветском пространстве.

– Создав это детище (ЕврАзЭС, Таможенный союз и ЕЭП), как отцы-основатели, мы хотим, чтобы это было настоящее интеграционное объединение.

Наша главная цель – повышение благосостояния наших народов, – отметил Нурсултан Назарбаев. – Это же не самоцель – развивать экономику. Целью является улучшение жизни людей. Экономика зарабатывает деньги, чтобы люди получили эти блага. Именно ради этого все делается. Именно на это направлена интеграция. Президент Беларуси Александр Лукашенко в свою очередь подчеркнул:

– Я уверен, что, создавая новый экономический, политический центр силы на евразийском пространстве, Беларусь, Казахстан, Россия движутся в верном направлении, потому что успех ЕЭП важен не только для наших государств, но и для наших ближайших соседей. И он станет значительным фактором для всех крупнейших международных центров. Несомненно, процесс интеграции на евразийском пространстве и дальше будет эффективно развиваться. Интерес к успешным интеграционным структурам уже проявляют другие члены ЕврАзЭС и СНГ. Как известно, в ответ на запрос руководства Кыргызстана запущен рабочий механизм по подготовке к вступлению страны в Таможенный союз. Заинтересованность в этом выражает и Таджикистан. 26 октября 2011 года в «Известиях» была опубликована программная статья Президента Нурсултана Назарбаева «Евразийский союз: от идеи к истории будущего», в которой четко и убедительно обозначены перспективы дальнейшего развития Таможенного союза и Единого экономического пространства с выходом на создание Евразийского экономического союза.

Оценивая практические итоги развития ЕврАзЭС, Президент Казахстана отметил, что за 11 лет в сообществе сформировалась разветвленная система механизмов, обеспечивающих эффективное продвижение интеграции в ее различных измерениях, в том числе структуры, формирующиеся на отраслевом уровне, а также по инициативе предпринимателей, деятелей науки, молодежи. В отклике на эту статью академик Олег Богомолов отметил, что Нурсултан Назарбаев излагает идеи евразийства с характерной новизной и ценностью фундаментальных мыслей. Академик обращает особое внимание на справедливую критику казахстанским Лидером «участи» наших стран в качестве периферийного экспортера природных ресурсов и догоняющей модернизации. Ученый поддержал идеи полного равноправия и добровольного партнерства как основных принципов интеграции, предполагающих гибкость и разноуровневый характер взаимодействия. Аналогичная оценка прозвучала в отзыве известного российского экономиста, академика РАН Ивана Иванова. Он подчеркнул справедливость позиции Президента Казахстана, основанной на объединении потенциалов инновационного роста наших стран и формировании диалога бизнеса и власти, создающего «живую ткань»

предпринимательства на уровне предприятий». Глубину интеллектуального и практического развития Нурсултаном Назарбаевым идей евразийства отметил также член-корреспондент РАН, директор Института экономики РАН Руслан Гринберг. Ученый видит «формулу успеха» ЕврАзЭС в соединении прагматизма и сильной, научно обоснованной идеологической составляющей евразийских интеграционных инициатив. Выступая в университете им. Л. Гумилева, Президент Казахстана подчеркнул: «Евразийство – это идея будущего. Это алмаз в короне интеграционных процессов, которые требует сегодня глобализация. Три практические вещи – ЕврАзЭС, СВМДА и ШОС – это три составляющих будущего евразийства.

Я думаю, в конечном счете большая Евразийская Идея, единство Евразийского континента победят». В недавно изданной книге «Евразийский проект Нурсултана Назарбаева, воплощенный в жизнь» впервые на документальной основе всесторонне рассмотрен процесс интеграции сопредельных евразийских государств и проанализировано развитие эффективно действующих интеграционных структур ЕврАзЭС, Таможенного союза и формирующегося Единого экономического пространства, которые стали ключевыми инструментами воплощения Евразийского проекта Нурсултана Назарбаева. Лидер Казахстана, выдвинув прорывную идею формирования Евразийского союза государств, убедил глав сопредельных государств в эффективности высказанных интеграционных предложений и при их деятельном участии сумел успешно воплотить евразийский проект в жизнь. Эта целостность замысла и практики, системность подхода к последовательному и твердому продвижению вперед обеспечили успех Евразийскому проекту.

Благодаря пассионарности личности Нурсултана Назарбаева цели, еще вчера казавшиеся несбыточной мечтой, сегодня обретают реальные очертания. Несомненно, что «краеугольным камнем» успехов и достижений Казахстана на протяжении всех лет независимости являлся фактор лидерства Нурсултана Назарбаева. В своем выступлении на церемонии инаугурации в апреле 2011 года Нурсултан Абишевич отметил: «Я могу с гордостью утверждать, что все цели и задачи, которые я ставил 20 лет назад перед нашим народом на заре нашей Независимости, выполнены и перевыполнены. И я благодарен судьбе за то, что мне выпала огромная честь быть Лидером новой Нации и такой великой страны, как наш Казахстан, достойно вошедшей в семью народов мира!»

**НАС СДРУЖИЛА МОЛОДОСТЬ.
ДОСТИЖЕНИЕ ПОСТАВЛЕННОЙ ЦЕЛИ
– ЭТО ПРЕОДОЛЕНИЕ, ТРУДНЫЙ ПУТЬ
ВВЕРХ**

Виктор Никонов,
ветеран Казахстанской Магнитки,
Темиртау
Казахстанская правда, 18 декабря 2011 г.

...Девушка в приемной индустриального университета, где я работаю мастером производственного обучения, выслушала просьбу и невозмутимо взяла у меня фотографии. Мне надо было отправить их в корпункт «Казахстанской правды». На них – мы, бойцы ССО далеких 60-х. Секретарь равнодушно глянула на снимки и стала по одному сканировать. Потом взгляделась и ахнула. И уже с улыбкой повернулась ко мне: «Это наш Президент? А вы здесь есть?»

...Познакомились мы с Нурсултаном Назарбаевым в 1962 году летом. Ровесники, разными дорогами мы пришли к решению стать инженерами. У меня, жителя молодого города, куда переехали родители из соседней области в 1950 году, за плечами остались работа на Казахском

металлургическом заводе и трехлетняя служба в армии.

А Нурсултан Назарбаев с отличием окончил в Днепродзержинске профессионально-техническое училище и начал работать на Карметкомбинате. Я еще не знал до встречи, что начинающий металлург уже член ЦК ЛКСМ Казахстана и делегат съезда ВЛКСМ, где избран членом ЦК союзного комсомола. Это был очень высокий политический статус для молодого человека, успешно начавшего политическую карьеру.

В Карагандинский политехнический институт Нурсултан Назарбаев поступил на специальность «доменное производство», а я готовился стать сталеплавильщиком. Первые два курса, когда изучаются общие предметы, мы занимались в одной аудитории, или, как говорят в вузах, в одной «поточке». Сотня студентов из четырех групп – будущие доменщики, сталеплавильщики, литейщики...

Первое время все просто присматривались друг к другу. А уже ближе познакомились в течение трех месяцев – нас объединили знания на вместе прослушанных лекциях. После них в январе 1963 года направили всех будущих металлургов на производственную практику на предприятия в Темиртау. Сталеплавильщики попали на Казахский металлургический завод, а доменщики, в числе которых был Нурсултан Назарбаев, – на Карагандинский металлургический завод.

Мы работали, роняясь со своими специальностями, внедряясь вглубь профессиональных тайн и осваивая закономерности. В зависимости от смен учились: кто – днем, кто – вечером. Тогда обучение было дневным и вечерним одновременно. В таком режиме мы получали образование и трудились полтора года. Я, к примеру, был подручным сталевара, а доменщики – кто на разливочных машинах, кто горновыми. В заводских коллективах практикантам скидок на молодость и неопытность не делали. Требовалось усваивать, замечать, запоминать и делать строго так, как учили нас мастера и наставники.

Профессия металлургов всегда была очень тяжелая. Особенно у тех, кто работает в горячих цехах, у доменных и мартеновских печей, стоит на плавке. Главными орудиями, к сожалению, были лом и лопата. Когда меня молодые сегодня удивленно спрашивают на встречах: «Почему было такое отсталое производство?», я им говорю: такая технология. Возьмите книгу Нурсултана Назарбаева «Без правых и левых» и почитайте, что пишется о труде горнового. Президент о нем знает не понаслышке...

Новобранцы не испугались тяжелого труда, ведь примером служили наши наставники, которые многому научили в этой сугубо мужской профессии, главное – умению повелевать стихией огня и раскаленного металла: Алексей Шатилин, Борис Яговитов, Иван Еськов, Федор Ващенко, Алтынбек Дарибаев, Арген Жунусов, Елеман Байгазиев, Алексей Панченко и многие другие, чьи имена вписаны в историю черной металлургии страны.

После производственной практики мы вернулись в институт и продолжили учебу. Жили в общежитии, терпеливо сносили какие-либо неудобства, потому что для каждого главной была цель получить

образование. Пользу производственного обучения мы почувствовали уже с первых дней возобновленных теоретических занятий: изучая предметы по специальности, мы теперь отлично понимали, что к чему и о чем идет речь. Обучаться стало гораздо легче и интереснее.

Мы были из одного поколения, что нас сближало и по уровню жизни наших семей, и в стремлениях получить уважаемую в обществе профессию инженера-металлурга. Об этом мечтали мои друзья Жаксалык Аскеев, Толеутай Сулейменов, Куаныш Омашев, Ермек Толеубаев, Юрий Сагалаев и другие ребята. Нурсултан Назарбаев как-то заметно выделялся среди нас. Добрым расположением равно ко всем, внешним спокойствием, внутренней уверенностью, тем, что не боялся большой аудитории и открыто выражал свое мнение. Среди сверстников, которые имели разную образовательную базу, будущего Президента отличали начитанность, политическая подкованность, великолепная память, отличное знание родного и русского языков.

Кроме технических дисциплин в вузе нам преподавали научный коммунизм, диалектический и исторический материализм, другие гуманитарные предметы, в темах которых Нурсултан, будущий политик, уже тогда ориентировался лучше многих из нас, и его любили преподаватели.

Откровенно скажу, мы этим пользовались, особенно на семинарах по общественным дисциплинам. Задавали специально преподавателям разные вопросы, чтобы отдалить время опроса. Например, в то время главной темой был Карибский кризис, угроза новой войны. Нарастало противостояние двух систем. И мы расспрашивали преподавателей о «холодной войне». Им нравилось, что такие серьезные ребята в группе, как Нурсултан Назарбаев, следят за жизнью в стране и в мире. Преподаватели охотно вступали с ним в разговор, объясняя, рассказывая, увлекаясь, забывая о времени. Мы слушали, восхищенные кругозором Нурсултана.

А наш талантливый сокурсник в те годы уже побывал за границей, видел другие страны и уровень жизни там. Лидер рабочей молодежи из Темиртау в составе советской делегации представлял Казахстан на третьем Всемирном фестивале молодежи в Хельсинки. По возвращении Нурсултан делился впечатлениями.

Встречался молодой металлург и с Юрием Гагариным, первым космонавтом, с которым сфотографировался, и снимок был опубликован в «Комсомольской правде». Нашему земляку в ЦК ВЛКСМ вручили комсомольский значок, который «слетал» вместе с Валерием Быковским в космос. Их, всего 10 побывавших на орбите, вручили лучшим молодым лидерам огромной страны. Нурсултан Назарбаев вошел, как сказали бы сегодня, в «звездную десятку». Мы еще тогда обратили внимание, что общественная работа нравилась нашему товарищу, потому что видны были результаты, чему способствовали прекрасные организаторские способности.

Трудолюбивый стройотряд

Одна из глав нашего продолжительного знакомства – созидательная работа в ССО. В 1964 году металлургический факультет КарПТИ создал свой

стройотряд. Командиром был Анатолий Ботов, а комиссаром – Нурсултан Назарбаев. Приобретавшее размах движение ССО давало нам возможность помочь родине в развитии села и заработать на собственные нужды. Послали нас строить жилье в совхозе «Балактыкольский» на западе Карагандинской области. Полсотни бойцов прибыли в совершенно голую степь, чтобы оставить после себя новый поселок, сдав дома «под ключ».

Для организации бесперебойного строительного процесса требовалась своевременная доставка материалов. Нурсултан Назарбаев ездил по области и оперативно решал вопросы, отстаивал своевременную их доставку, чтобы не срывался график стройки. Щиты доставлялись в комплекте, а вот кирпич и цемент приходилось постоянно выбивать в тресте и в кабинетах местной власти. Благодаря умелой организации работ мы построили 8 жилых двухквартирных домов на сельской улице к началу сентября, что мало кому удалось: другие отряды сдали объекты в конце сентября.

Работая от рассвета до заката, наш металлургический ССО не только дома построил, но и сараи при них, что вообще-то не предусматривалось договором. Но как без них в деревне? На них потребовались дополнительные материалы.

В те годы фотоаппарат имел только один парень в отряде. Что он снял, то и вошло в нашу историю. На снимке, который у меня сохранился, бойцы ССО стоят в ожидании комиссии, которая вела приемку построенных домов. Фотография сделана 2-3 сентября 1964 года. Дома у нас приняли с хорошей оценкой. Наряды были вовремя закрыты. И мы уехали по домам. Каждый получил в рублях тысячи по две. Это было хорошим подспорьем для нас. Мы приоделись, подготовились к учебному году и семьям помогли.

Новый этап

По возвращении в институт нас ожидал сюрприз. На базе Карметкомбината в бывшем темиртауском филиале КарПТИ был создан самостоятельный институт – завод-втуз. О нем давно мечтала молодежь в Темиртау: учиться рядом с домом было бы удобнее и дешевле. Выражая интересы рабочих комбината, Нурсултан Назарбаев как член ЦК ЛКСМ выступил с критикой в адрес вышестоящих органов на одном из комсомольских съездов.

Именно выступление Назарбаева на республиканском съезде комсомола в 1962 году сыграло положительную роль в решении проблемного вопроса. Высшее техническое учебное заведение для обеспечения квалифицированными кадрами гиганта черной металлургии открылось осенью 1964 года. В него и перевели из Караганды все металлургические специальности: доменное производство, обработку металла давлением, сталеплавильное отделение. Нас поставили перед выбором: где учиться?

Шел 1965 год. Мы окончили третий курс. Борис Шуголь, Анатолий Ботов и я перешли на кафедру литейного производства и остались в КарПТИ. А Нурсултан Назарбаев и Толеутай Сулейменов по специальности «доменное производство» предпочли втуз. После окончания института нашу группу литейщиков отправили в январе 1968 года по распределению на КарМК. Там

началось строительство кислородно-конвертерного комплекса, и мы в нем участвовали. Имея представление о том, как складывается жизнь у каждого из сокурсников, все же мы практически не виделись.

Металлургический комбинат – это круглосуточно, неустанно работающий город с населением в 30 тыс. человек, где каждое производство – отдельный район со своими тропками и улицами, расписанием и инструкциями, которые следует исполнять безупречно, чтобы не подвести смежников. И с друзьями, работающими в других цехах и комплексах, не встречаешься подолгу.

Я знал, что Нурсултан Назарбаев после выпуска работал и горновым, и газовщиком около десятка лет и потом перешел на партийную работу. В 1976 году Нурсултан Назарбаев, будучи секретарем парткома комбината, пришел в наш цех изложниц, где я работал начальником участка. Так мы снова встретились. «О, ты здесь! Как дела?» – обрадованно спросил Нурсултан. Мы хорошо поговорили. «Если что надо, всегда заходи», – пригласил Назарбаев. Я никогда не обращался и в своих интересах не пользовался высоким положением сокурсника. Но участливость, отзывчивость ко всем, с кем Нурсултан Абишевич был дружен и знаком с юности, по работе на комбинате, вызывают в нем бесконечное уважение.

Больше делать, меньше говорить

Пожалуй, регулярными наши встречи стали с 1991 года. В мае того года случилось на комбинате несчастье – сгорел ЛПЦ-3. Пожар быстро ликвидировали, но последствия были ужасными. Рухнула крыша, все исковеркано огнем, оборудование залито водой, очень сильно пострадал дрессировочный стан. На все это невозможно было спокойно смотреть. Ну, думаю, нам никогда не поднять эту разруху.

Нурсултан Абишевич, первый секретарь ЦК КПК и назначенный Верховным Советом Казахстана Президент, приехал в Темиртау узнать о ходе ликвидации последствий пожара. Это была первая наша встреча после отъезда Назарбаевых в Алма-Ату.

В июне 1991 года мы с сокурсниками, живущими в Темиртау, задумали собраться. Задумку осуществил наш сокурсник Борис Шуголь. К тому времени он занялся научной деятельностью, в Москве защитился и заведовал кафедрой литейного производства во втузе. Он пригласил к себе домой на улицу Тольятти в Старом городе Нурсултана Абишевича, нас с женами, Олега Сосковца, министра черной металлургии... Стояло лето, буйствовала природа. Мы организовали дастархан в уютном саду. В теплой дружеской обстановке весело вспоминали студенческие годы. Жены сочинили на мотив песни из кинофильма «Весна на Заречной улице» стихи и посвятили их нашему Президенту. Нурсултан Назарбаев растрогался, вернувшись в молодость, и всем было хорошо вместе.

И тут Нурсултан Абишевич пригласил всех на день рождения к себе 6 июля в Алма-Ату. Мы поблагодарили, но никто не рискнул обещать: как-то будет, в июле, дожить еще надо. Хотя мы хорошо знали нашего Президента, его душевное гостеприимство и хлебосольство и то, что никогда слов на ветер не бросает. В ту

пору директором комбината был Александр Свичинский, который и исполнил поручение Нурсултана Назарбаева. Он нанял автобус, посадил в него нас с женами, а это человек 30, и повез в Алма-Ату. Праздник на поляне получился сердечным, памятным на всю жизнь. Впечатлений прибавила и чудесная южная природа. Да и мы тогда были на 20 лет моложе, строили интересные планы, и нам было что рассказать друг другу.

Мне всегда импонировало, что Нурсултан Назарбаев умеет выслушать любого, убедить, дать совет, подключиться в решении проблем. А уметь слушать и делать точные выводы – дар редкий в суетной жизни. И если Нурсултан Абишевич не согласен, то выскажет собеседнику свою позицию, постарается убедить, в чем человек заблуждается, а в чем прав. Эта черта главная в Лидере.

В июле 1991 года я работал в пострадавшем ЛПЦ-3. И в разговорах не скрыл беспокойства о судьбе цеха. Меня в этих думах поддержал Президент и сказал, что «мы все силы положим на то, чтобы цех заработал в кратчайшие сроки». Действительно, к зиме цех был восстановлен, агрегаты введены в строй. Директор Александр Свичинский сделал все возможное и невозможное, чтобы запустить производство. Он организовал штаб. Нурсултан Абишевич лично держал под контролем ход работ. Не выпускал из поля зрения ситуацию и О. Сосковец.

В очередной раз мы все убедились в неизменности характера и принципов Нурсултана Назарбаева. Он и в молодости, отстаивая на съездах интересы молодежи, напоминал большим и малым начальникам о том, что надо больше работать да меньше говорить. А когда стал секретарем парторганизации комбината, то сразу занялся решением насущных задач. По его инициативе построили стадион и санаторий-профилакторий, стали больше возводить жилья и детских садов.

...Впереди нас ожидало не простое для Президента, для комбината, для Темиртау и всей страны десятилетие. К счастью, мы все выдержали, не обозлились, не передрались друг с другом, как в других республиках. Конечно, сытые люди философствуют, а голодные дерутся. А в первое десятилетие Независимости далеко не все были сыты, не у всех было тепло и светло. Но, к счастью, здравый смысл и терпение в наших гражданах возобладали. И веры им в реальное наступление лучших времен придал точно избранным политическим курсом и хорошо рассчитанной стратегией Нурсултан Назарбаев.

Вот почему на выборах в декабре 1991-го, в другие годы мы в Темиртау голосовали только за Назарбаева. Мы его хорошо знаем и уверены в нем. Это наш Президент. Он помог подняться комбинату. Новую жизнь обрел и наш город. Когда-то о Казахстане мало кто имел ясное представление даже в соседней России. А сегодня о нем с интересом говорят в мире. За его развитием наблюдают в экономически развитых странах. Таков результат 20 лет роста независимой страны. На это был нацелен труд Президента – вывести Казахстан из кризиса, и он воздался. Мы это ощущаем на себе.

И каждый из нас может подписаться под словами Главы государства: «Я счастлив, что о Казахстане говорят во всем мире хорошо. Я счастлив тем, что предложил в трудные годы программу и вижу плоды своего труда. Казахстанцы благодарят за то, что я со своими соратниками сделал такое, что мы сегодня считаемся успешным государством. Мы имеем успех в экономике, мы имеем деньги в бюджете, имеем возможность ежегодно улучшать жизнь народа».

НҮРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ: ЕЛІ БАРДА ЕР ЕЛЕУСІЗ ҚАЛМАЙДЫ

**Қорғанбек Аманжол,
Егемен Қазақстан, 13 қаңтар 2012 ж.**

«Дінмұхамед Ахметұлы – айрықша ардақтауға лайықты қарымды қайраткер. Сондықтан, біз оны Тәуелсіздікке дейінгі тарихымыздың тегеурінді тұлғасы деп бағалауымыз керек».

Президент Н.Ә.Назарбаевтың бұл сөздері асылын ардақтай алатын елдік қасиетіміздің келісті көрінісі.

Кеше Алматыдағы Абай атындағы опера және балет театрында Алаштың ардақтысы, халқымыздың біртуар перзенті, аса көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың туғанына 100 жыл толуына арналған салтанатты жиналыс болып өтті. Оған Мемлекет басшысы

Нұрсұлтан Назарбаевтың қатысып, есімі елге қадірлі ерен тұлға хақында аса ілтипатты сөз толғауы – осынау алқалы жиынның мән-маңызын ерекше асқақтата түскені сөзсіз. Шын мәнінде, Елбасының абыз қайраткерді осылайша ардақ тұтуы – мерейтойлық жиналысқа келген жұртшылыққа да көтеріңкі көңіл, жадыраған шуақ сыйлағандай. Димекеннің кезінде ат үстінде болған ардагерлер, зиялы қауым, мәдениет пен өнер өкілдері, саясат серкелері, әр саланың белгілі адамдары терең ризашылық сезіміне бөленгендей. Жиналысты ашып тұрып Алматы қаласының әкімі Ахметжан Есімов атап өткеніндей, сол жарқын жүзбен жадырағандардың ішінде Димекеннің туған қарындастары – Сара және Роза апайлар да бар еді.

Зал толы жұрттың ду қол шапалақтап, құрмет көрсетуімен мінберге Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев көтерілді.

– Қазақ елінің тағылымды тарихында заман жүгін арқалаған талай толағай тұлғалар болды. Аса көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Дінмұхамед Ахметұлы Қонаев – сондай біртуар болмыс иесі, – деп сөзін бастаған Мемлекет басшысы Д.Қонаевтың Қазақстан мен қазақ халқы тарихындағы еңбегін жоғары бағалады.

– Дінмұхамед Ахметұлын үлкен ішкі мәдениеті, терең білімдарлығы мен мол өмірлік тәжірибесі ерекшелеп тұратын. Ол өзіне біздің халқымыздың, сол уақытта-ғы қазақ зиялыларының ең жақсы қасиеттерін сіңіре білді, – деп атап өтті Нұрсұлтан Назарбаев.

– Бүгін, Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың 100 жылдық мерейтойы күні, осынау бірегей адамды есімізде сақтай отырып, біз оған деген өз құрметімізді көрсетудеміз. Мәңгі есте қалдыру туралы менің Жарлығым бұдан 17 жыл бұрын қабылданған. Кезінде өзі қызмет атқарған университеттер мен кәсіпорындар, Алматыдағы және біздің жаңа елордамыз Астанадағы орталық көшелердің бірі, Қазақстанның өзге де қалаларындағы көшелер мен аландарға оның есімі берілген. Жүз жылдық мерейтойды мерекелеу аясында фильмдер түсірілді, теңге ақшалар шығарылды, біздің аса

көрнекті отандасымыздың өмірі мен қызметі туралы кітаптар жарық көрді, – деді Президент.

Елбасының осы сөздерінен Қазақстанның дамуына зор үлесін қосқан тұғырлы тұлғаға деген бүкілхалықтық шынайы құрмет, асылын ардақтай білетін елдік қасиет байқалды.

– Дінмұхамед Ахметұлы – өз заманының перзенті болған ірі тұлға, көрнекті қайраткер. Қонаев жоғары қызметке келген уақыттың аса күрделі, қайшылығы көп кезең болғанын білесіздер. Алайда, осындай қиындықтарға қарамастан, Қонаев елдің дамуы үшін қолынан келгенін жасады. Республикада құрылыс, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы салаларының дамуы ілгерілей түсті. Елсіз жерлерде жаңа қалалар мен елді мекендер пайда болды. Сонымен қатар, Димекен ғылымның, өнер мен мәдениеттің қарыштап қанат жаюына өлшеусіз еңбек сіңірді. Алды кең, жаны жомарт парасатты жанның өнер адамдарына қолдау көрсеткеніне талай рет куә болдым. Димекен туған қаласы Алматы үшін де көп жақсылықтар жасады. Бұл тұрғыдан алғанда, Дінмұхамед Ахметұлы – айрықша ардақтауға лайықты қа-рымды қайраткер. Сондықтан, біз оны Тәуелсіздікке дейінгі тарихымыздың тегеурінді тұлғасы деп бағалауымыз керек,– деп өз ойын бір қайырып қойған кезде зал желпіне, дүр сілкіне қол шапалақтамай қала алмады.

Одан әрі Президент тарихтың өзі барлық нәрсені орын-орнына қоятындығы жөніндегі тәмсілді еске салды. Туғанына 100 жыл толған бүгінгі таңда біз осынау үлкен тұлға өз тарихымыздың бір бөлігіне айналды деп айта аламыз. Осыдан жиырма жыл бұрын басқа республикаларда бұрынғы кумирлерді тақтан тайдырып, олардың ескерткіштерін қиратып, алып тастап жатқан шақта біз олай істемедік. Біз өзіміздің өткенімізге, еліміздің тарихында елеулі із қалдырған аға ұрпаққа әрқашан құрметпен қарап келдік және солай бола береді де, дей келе Елбасы осы тағылымды еліміздің тұрақты дамуының негізі ретінде ұрпақтарға өсиет етті.

Нұрсұлтан Әбішұлы өз сөзінде Д.Қонаев өмір сүріп, еңбек еткен дәуір шындығын аша сөйледі:

– Ол өзі айтқандай, «коммунист болды және коммунист болып қалды». Ол кісінің бұл ұстанымы құрметке лайық. Бұл Одақтық орталық тарапынан жаппай қатаң бақылаудың заманы болатын. Қиырдағы Мәскеудің шешімсіз республикада бірде-бір өндіріс орны немесе мекеме іске қосылмайтын. Бұл жағдай бәріміздің есімізде. Димекенді Л. Брежневпен достығының арқасында билікте соншама ұзақ отырды дейтіндер де бар. Бірақ, уақыт солай еді. Орталықтың шешімдеріне мүлтіксіз бағынбайынша және оның қолдауынсыз өз қызметінде тұрақтап қалып, қандай да бір мәселелерді шешу мүмкін емес-тін. Оның үстіне ол кезде басшыларды іс жүзінде халық сайламайды, орталық тағайындаушы еді. Жүйе осындай болатын. Демек, республика басшысы ретінде Дінмұхамед Қонаев әсіре орталықтандырылған жүйенің қыспағында қалуы, дербес саясат жүргізе алмауы заңды еді. Бұл – оның жеке тағдырының драмалық қайшылығы, – деді Мемлекет басшысы.

Қалай болғанда да Елбасы сөзінен аңғарғанымыз, Д. Қонаев қандай жағдайда да өз биігінен табыла білген, кейінгі ұрпақ қастерлеуге лайықты

тұлға. Осы 100 жылдық мерейтойды салтанатты түрде атап өте отырып, еліміз 50-ші, 60-шы, 70-ші жылдардағы көшінің басында Қонаев тұрған қазақстандық тұтас ұрпақтың еңбегіне лайықты бағасын беруде. Олардың еңбектегі табыстары, экономиканың негізін қалауға қосқан үлестері қазіргі тәуелсіз Қазақстанның келешек дамуының іргетасына айналды. Жаңа тәуелсіз елді құрушы қазақстандықтар аға ұрпақ еңбегін әділ бағалауға қабілетті. Бұл қуанарлық жай.

Мемлекет басшысы Қонаев өмір сүріп, еңбек еткен кезең мен тәуелсіз Қазақстан дәуірінің уақыттық тұрғыдан жақындығына назар аударды. Бірақ олардың арасын-дағы тарихи қашықтық орасан зор көрінеді. Елбасы осы жайға кеңірек тоқталды.

– Бұрынғы Одақ құрамындағы Қазақстан мен жақында ғана өзінің 20 жылдығын атап өткен жаңа тәуелсіз ел ретіндегі Қазақстан – екеуі екі бөлек экономика, мүлдем бөлек саяси және қоғамдық жүйелер. Біз тоталитарлық идеологиядан батыл түрде бас тартып, нарықтық экономика мен саясатқа көштік. КСРО-дағы Қазақстан экономиканың даму деңгейі жөнінен бар болғаны 13-ші республика болатын. Бүгінгі Қазақстан экономикалық қуаты жағынан ТМД-дағы екінші ел, ал жекелеген тұрғылар бойынша, соның ішінде реформалар жүргізу жөнінен біз бірінші орын аламыз. ХХІ ғасырдың алғашқы онжылдығында экономикалық өсім қарқыны бойынша Қазақстан әлемнің ең ырғақты экономикалары арасында үшінші сатыға көтерілді,– дей келе Н. Назарбаев елді үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту орайындағы, рухани саладағы бірқатар табыстарды мысалға келтірді.

Тәуелсіздік жылдарында қазақ тілі мемлекеттік тілге айналды, тілмен қатар ұлттық мәдениет қарышты өрледі. Семей полигоны мәңгілікке жабылып, атамекеніміз ядролық тажалдан құтқарылды. Енді міне, Ресеймен және Беларусьпен бірге біртұтас экономикалық кеңістік қалыптастырудың шешуші кезеңіне қадам бастық. Осылайша Тәуелсіз Қазақстан тек алға қарай ұмтылуда. Ол әлемдегі беделді де танымал мемлекетке айналды. ЕҚЫҰ-ға төрағалық пен Астанадағы тарихи саммит соның айғағы.

Бұдан әрі Елбасы әлемді таңғалдырып, өз тарихымызда тұңғыш рет өз астанамызды айқындап, өмірге келтіргенімізге тоқталды. Бүкіл көпұлтты Қазақстан халқы тату-тәтті достықпен өмір кешуде. Еліміздің гүлденіп, жаңа биіктерге жетуі де нақ сондықтан. Ендеше, Мемлекет басшысының осының бәрі қазіргі көзі тірі және өмірден өткен қазақстандықтардың бірнеше буын ұрпағының еңбегі деп бағалауын өте орынды деп білдік.

– Сол себептен де Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың 100 жылдық мерейтойы күні біз осынау толағай тұлғаға деген құрметімізді білдіреміз. Себебі, тағылымды тарихты еске алып отыру – өсер елдің белгісі. «Өткеннің өнегесі – ұрпаққа ұлағат» дегендей, жақсының игілікті істерін үлгі етуіміз керек. Біздің тарихымыздың жасампаз парағы Тәуелсіздікпен бірге ашылды.

Таяуда 20 жылдығын атап өткен Қазақстан Тәуелсіздік арқылы әлем таныған елге айналды. Димекен еліміздің абыройы асқақтаған осы күнді көзі көргенде сөзсіз қуанар еді. Біздің бұл белесті береке-бірлікпен бағындырғанымызды білесіздер. Тәуелсіздік тойы арқылы біз жаңа кезеңге

қадам бастық. Алда биік белестер бар. Қиыншылықтар аз емес. Қилы кезеңде алмағайып дүниенің сан құбылып тұрғанын білесіздер. Болашақтың не берерін болжап білу мүмкін емес. Сондықтан, біздің баршамыз қазір Тәуелсіздіктің тұғырлы болуын ойлауымыз керек. Елдің бірлігін ойлауымыз қажет. Алдымызда Парламент Мәжілісінің сайлауы келе жатыр. Бұл да ел үшін, халық үшін елеулі сын. Бұдан ешкім қалыс қалмауы тиіс.

Біз қандай Парламентке дауыс берсек, болашағымыз да сондай болады. Жоралы жұртымыз бұл сындарлы өткелде елдің ынтымағын, Қазақстан халқының бірлігін және атқарылып жатқан ауқымды бағдарламалар мен іргелі істерді жақтап дауыс береді деп сенемін. Қандай ауыртпалық болсын, біз қиындықты бірге жеңіп, қата-рымыздан озып келе жатқан елміз.

Мен қабырғалы халқымыздың бұл асқар асулардан абыройлы өтеріне сенемін. Ер елімен бірге жасайды. Елі барда Ер елеусіз қалмайды, – деп өз сөзін түйіндеген Нұрсұлтан Әбішұлы баршаны асыл Димекеннің мерейтойымен құттықтады.

Бұдан кейін Д. Қонаевтың үзеңгілес серігі, мемлекет және қоғам қайраткері Сұлтан Жиенбаев сөз алды. Ол қазақ халқының тарихында ХХ ғасырдағы ұлы адамдардың бірі еш күмәнсіз Д.А. Қонаев болып табылатындығын атап өтті. Бұлай деуге үлкен тұлғаның өз халқына сіңірген қисапсыз еңбегі дәлел бола алады. Ол тек партия басшысы ғана емес, ғалым ретінде де танылды. Ол техника ғылымдарының докторы, Қазақ Ұлттық Ғылым академиясының академигі, оның президенті болды. Еліміз үшін көптеген игілікті істер тындырды. Оның басшылығымен біздің республика көптеген салалар бойынша кеңестік республикалар ішінде бірінші орынға шықты.

Бұдан әрі шешен Д. Қонаев еңбегінің кезінде лайықты бағаланғанын айта келе, оның шын мәнісінде парасатты басшы, халықтың сүйіктісі болғанына тоқталды. Димаш Ахметұлы өз маңайына білімді, ақылды да алғыр қызметкерлерді топтастыра білді. Біз әсіресе сол шоғырдың ішінде өзімізбен бірге тәуелсіз Қазақстанның бүгінгі Тұңғыш Президенті, Ұлт көшбасшысы, аса көрнекті саясаткер, күллі әлем таныған мемлекет қайраткері Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың еңбек еткенін мақтан тұтамыз, деді Сұлтекең.

Д. Қонаевтың өмірі, тау-кен инженерінен республика басшысына дейінгі еңбек жолы, еңбеккер һәм жоғары мәдениетті адам ретіндегі жарқын бейнесі кез келген лауазымдағы басшы үшін үлгі болып қала берері хақ. Димаш Ахметұлының Қазақстан халқы алдындағы ерен еңбегі, елдің экономикасын, ғылымы мен мәдениетін дамытуға қосқан өлшеусіз үлесі ескеріле отырып, 1992 жылдың қарашасында Д.А. Қонаев атындағы халықаралық қор құрылған болатын. Қордың қызметі алғашқы күннен еліміздің егемендігін нығайтуға, Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың ел игілігін көздеген саяси және экономикалық реформаларын қолдауға бағытталды.

Сұлтекең ақсақал бұдан әрі Елбасының тікелей нұсқауымен Д. Қонаев тұрып еңбек еткен пәтерде мұражай ашылғандығына ризашылығын білдірді. Сонымен бірге Димекен сияқты ұлы адамдардың туған халқымен, елімен бірге жасай беретіндігіне кәміл сенетіндігін айтты. Осы салтанатты жиналысқа қатысып, ардақты абыз ағаға ықылас-ілтисатын арнағаны үшін Нұрсұлтан

Әбішұлына мың рахмет айтып, Отан игілігі жолындағы ғаламат еңбегіне табыс тіледі. Алдағы сайлауда ұйымшылдық пен береке-бірлікке үндеп, ел болашағы үшін дауыс беруге шақырды. Сөзін аяқтай келе ардагер: «Нұрекеңе мен өте ризамын. Нұрекеңе Димекеннің аруағы риза. Нұреке, сізге Құдай денсаулық берсін, зор өмір берсін. Жұмысыңыз жемісті болсын. Халқың аман болсын. Елімізге тыныштық болсын. Қазақстанның мәртебесі өсе берсін, гүлдене берсін», деп ақсақалдық батасын берді.

КСРО және Қазақстанның халық артисі, Социалистік Еңбек Ері Бибігүл Төлегенова: «Халайық! Қонаев атамыз мен үшін аса қымбатты, аса ыстық. Ол халқына қалтқысыз қызмет етті, өнер адамдарын саясына алды, ол кісімен алғаш рет депутат болғанымда кездестім. Димекен біздің өсуімізге қамқорлық жасап, әрбір ілкімді қадамымызға қуанып, ілтисатын білдіріп отырушы еді. Ол кісі зейнетке шыққаннан кейін қарым-қатынасымыз жиілей түсті», дей келе, тар заманда ақыл-парасатпен жұмыс істеген абыз тұлғаның халық жадында қалатындығына сенім білдірді. Бүгінгі жиын соның айғағы. Сол үшін де Нұрсұлтан Әбішұлына рахмет айтамыз. Елбасымыз тәуелсіздік заманында талай тұлғаларды самғатып, бағын ашуда. Бір ғана Астанаға қаншама дарындарды шақырып, жағдайларын жасады. Алматыдағы театрлардың жарқырап көтерілуіне көңіл бөлді. Мына қара шаңырақ опера театрының әдемі де әсем келбеті – Сіздің қамқорлығыңыздың арқасы. Сол үшін де өнер адамдары атынан Сізге тағы да шексіз алғысымызды айтуға рұқсат етіңіз, құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы». Осылай деп жүрекжарды сөзін айтқан Бибігүл Ахметқызы жиналыс соңындағы концертте де «Гэкку» мен «Бұлбұлды» әуелете шырқап, бүгінгі шат көңілін көпшілік қауым-мен шырайлана бөлісті.

Д. Қонаев кезінде Қазақ Ұлттық Ғылым академиясын басқарғаны белгілі. Сол орайда сөз алған Ұлттық Ғылым академиясының президенті Мұрат Жұрынов бүгін таңда Димекен бастаған игі дәстүр жалғасын тауып жатқандығына тоқталды. Д. Қонаевтың сіңірген еңбегінің арқасында кенестік кездегі Академиямыз Ресей мен Украинадан кейінгі үшінші тұғырды еншілеген екен. Ғылым ордасының ТМД елдері арасындағы қазіргі беделі де

биік. Ұлттық Ғылым академиясы батысеуропалық ғылыми академиялардың үлгісіндегі даму жолына түскен. М. Жұрынов бұдан әрі жақында өткен ғылыми форумда Елбасы ғылымға бөлінетін қаржыны батысеуропалық деңгейге көтеру жөнінде айтқанын жария етті.

М. Жұрынов 1993 жылы Ясауи атындағы университетке асыл ағаны құрметті қонақ қылып шақырып, сый-құрмет жасаған екен. Димаш Ахметұлы өзінің жүріс-тұрысымен, байсалды мінез, ұстамды ұлағатымен үлгі танытыпты. Әзірет Сұлтанның кесенесіне барып, құран оқыпты. Соның бәрі – ұрпақ үшін өнеге.

Алматы облысындағы Балқаш ауданы ардагерлер кеңесінің төрағасы Ұзақбай Несіпбаев Димаш Ахметұлының қыдыр дарып, бақ қонған атажұрты атынан алты Алашқа ортақ бүгінгі ұлы тойға құтты болсынын жеткізді. Димекеннің әрдайым хал-қының берекесі мен бірлігін ойлаған қасиетті әулие адам екендігін жырдай қылып айтты. Абыз тұлға атажұртын перзенттік шынайы мейір-махаббатпен сүйді, қатарынан төрт мәрте осы ауданнан депутат болып сайланды. Қу медиен, жапан түз саналған Ақдала атырабын суландырып игеруге, гүлдендіруге қамқорласып күш-жігер жұмсады. Сондай игі істерді жасаған Димаш Қонаев қазақтың XX ғасырдағы ұлы перзенті болса, ал XXI ғасырдағы тұрпаты бөлек, теңдессіз тұлға Сіз боласыз, қадірменді Нұрсұлтан Әбішұлы, – деп жалғады сөзін бақанастық ардагер. Сөйтіп ол Елбасыға еңбегіңіз жемісті, денсаулығыңыз зор болсын деген тілек қосып, алдағы Парламент сайлауында береке-бірлікке, бар әлемге саяси мәдениетімізді паш етуге шақырды.

Д. Қонаев атындағы қордың президенті Елдар Қонаев бүгін тарихи күн екендігін ерекше қадап айтты. Бүкіл республика жұртшылығы аса көрнекті қайраткер Дінмұхамед Қонаевтың 100 жылдығын ықыласпен атап өтуде. Біздің атамыздың кеңестік Қазақстанның, жалпы қазақ мемлекеттілігінің тарихында алатын орны ерекше. Біз сонымен бірге 20 жыл бұрын қол жеткен тәуелсіздігімізді мақтаныш етеміз. Жер дүниеге біз қазақпыз, біз Қазақстан халқымыз деп жар салып айта алатын жағдайға жетсек, осының бәрі Ұлт көшбасшысы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың арқасында мүмкін болып отыр. Мұны біз ғана емес, шетелдіктер де айтуда. Елбасы көп жағдайда нөлден басталған қиындықтарды еңсере білді.

Елдар Асқарұлы одан әрі Нұрсұлтан Назарбаевтың Д. Қонаев есімін мәңгі есте қалдыру жөнінде бұдан 17 жыл бұрын қабылдаған Жарлығы бұрынғы партия қызметкеріне құрмет көрсету орайында посткеңестік кеңістіктегі бірден-бір Жарлық екендігіне тоқталды. Мұндай ілтипат үшін қалай алғыс айтпасқа. Д. Қонаевқа арналған мұражайлар ашылды. Кинолар, кітап-альбомдар шығарылды. Сіздің қа-тысуыңызбен осы жиынның өтуінің өзі де Сіздің менің атама деген шынайы да адал құрметіңізді білдіреді. Жүз жылдық тойланады деп маған бұрын айтып едіңіз, сол айтқаныңыздың айдай келгенін бүгін бүкіл қауым көріп отыр. Сол үшін Сізге рахмет айтамын, – деді асылдың тұяғы.

Салтанатты жиналыс Қазақстанның өнер шеберлерінің концертіне ұласып, Д.А. Қонаевтың өмірі мен қызметі туралы деректі фильм көрсетілді.

Нұрғиса Тілендиев атындағы «Отырар сазы» оркестріне біртуар композитордың Димаш ата мен оның өмірлік қосағы Зухра апайдың құрметіне Дінзухра аталған өнерлі қызы дирижерлік етті.

Суреттерді түсіргендер С. Бондаренко, Б. Отарбаев.

ЖОЛБАСШЫСЫ МЫҚТЫ ЕЛ АДАСПАЙДЫ

Тахер әл-Масри,
Иордан Хашимит Корольдігі
Парламенті Сенатының Төрағасы
Егемен Қазақстан, 29 ақпан 2012 г.

Ең алдымен, Қазақстан халқын кемел келешекке ұмтылысымен, осы бағытта әлемге әйгіленіп отырғанымен және Тәуелсіздігіне байланысты құттықтаймын. Сондай-ақ қазіргі уақытта әлемдегі ауыр экономикалық жағдайға қарамастан, Қазақстанның тұрақты дамуға қол жеткізе алғанын жоғары бағалаймыз.

Біз Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтарда Парламент палаталарының бірлескен отырысында жариялаған Қазақстан халқына Жолдауында қамтыған басшылық көзқарасын аса құрметтейміз. Оның әлемдік болмысты түсінуге және онымен нәтижелі, тиімді түрде әрекеттесуге ұмтылуын, ұлттық экономиканы нығайту мақсатында жаңа іс-шараларды іске асыруын қуаттай отырып, Қазақстан азаматтарының тұрмысын барлық деңгейде жақсарту жолындағы бастамаларын елді салиқалы басқарудағы басты көрсеткіші ретінде қарастырамыз. Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың жұмыспен қамту саясатын жүргізуі, қазақстандық жастарға дайындық және үйрету бағдарламалары арқылы еңбек етуге мүмкіндік жасауы, Қазақстанның барлық аймақтарында кәсіпкерлік рух пен бизнестегі жігерлілікті ынталандыруы, шағын бизнесті қолдауы, кәсіпкерлердің Қазақстанның түкпір-түкпіріне инвестицияландыруын қолдауы, ақиқат жағдайды анық түсінуі және азаматтардың тұрмысына оң әсер ететін дамудың жаңа деңгейлеріне қол жеткізудегі ұмтылыстары атап айтуға тұрарлық.

Президенттің өнеркәсіптік жобаларда креативтілік пен инновацияларды қолдауы, ғылыми-зерттеулер жүргізу үшін лайықты жағдай жасауы, ғылыми орталықтарды дамыту, университеттер мен мемлекеттің барлық секторлары арасындағы тиімді серіктестік, елдегі капитал мен іскер топтарды қауіпсіз ахуалда инвестицияландыруға ынталандыру үшін бағытталған «Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасының жүзеге асырылуын белсенді ету туралы Үкіметке талап қоюы, сонымен қатар, ауыл

шаруашылығына көңіл бөлуі, азық-түлік қауіп-сіздігін қамтамасыз ету, энергия өндіру және баламалы қуат көздерін игеруге ынталандыру, сондай-ақ Қазақстан халқын қызметпен, жұмыспен қамту жолында айтарлықтай күш жұмсауы бізге үлкен шабыт береді.

Біз Қазақстан Президентінің азаматтарды баспанамен қамтамасыз етуге бағытталған жүйелі жұмысын жоғары бағалаймыз. Бұған қоса, өңірлерді дамыту саясаты, келешегі зор экономикалық аймақтарды қолдау үшін қажетті қаражатпен қамтамасыз ету, әрбір келешегі зор қалаларда арнайы өнеркәсіп құру, жергілікті өзін-өзі басқаруды жетілдіріп, барша жергілікті даму мәселелерін шешуге азаматтардың қатысу аясын кеңейту, аймақтарды дамыту жұмыстарымен қатар, әлеуметтік ахуалды жақсарту бойынша жұмыстар келешекке сенімді арттыра түседі деп білеміз. Ел азаматтарына көрсетілетін қызмет сапасын жақсарту, олардың мемлекет пен үкіметке деген сенімін нығайту, электронды үкіметті дамыту, азаматтарды ақпараттық технологияларды игеруге ынталандыру шаралары үлгі тұтуға тұрарлық.

Біз Қазақстан Президентінің мемлекеттік басқаруды дамыту, Үкіметтің алдына ең биік талаптар қою, жеке сектормен жоғары дәрежелі бәсекелестік және кәсіби деңгейде жұмыс істеу тәрізді ұмтылыстарын өте жоғары бағалаймыз.

Жоғары Мәртебелі Президенттің заңның басымдығын, сот жүйесінің әділдігін, ұйымдасқан қылмыспен күресе отырып, жемқорлықтың барлық түрлеріне батыл тойтарыс беру, Үкімет жұмысының тазалығы мен ашықтығын қатаң қамтамасыз етуді талап етуі Қазақстанның озық үлгідегі дамыған мемлекет екенін растайды.

Қазіргі заманғы дамыған мемлекеттің ең басты құндылықтарының бірі болып саналатын сапа мәселесіне, әсіресе, адам ресурстарын сапалы дамытуға көңіл бөлуін де жоғары бағалаймыз. Елдің даму бағдарламаларын жоғары деңгейлі білім беру мәселелерімен, лайықты өмір деңгейімен, оқу орындарын бітіргендерді жұмыспен қамтамасыз етумен ұштастыру, қазақстандық жастарды өздерінің ана тілін жетік білуімен қатар, әлемнің бірнеше тілдерін де меңгеруге шақыруы сияқты қадамдары да уақыт талабынан туындаған деп білеміз.

Денсаулық сақтау ісін дамытуды, медициналық қызмет дәрежесін көтеруді, жаңа ауруханалар салу мен қазақстандықтарға лайықты әлеуметтік жағдай жасауды және қамқорлыққа алуды, ісік ауруларына қарсы тиімді күресуді талап етуі орынды екенін ерекше атап өтеміз. Жоғары Мәртебелі Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың заманауи мемлекет құру тұжырымдамасын жүзеге асыру мақсатында мемлекет пен ұлттың барлық тетіктері мен буындарын, азаматтық қоғамды, жалпы және жеке секторды жұмылдыруын, ұлттық бірлікті нығайту қадамдарын жоғары бағалаймыз.

Сондай-ақ біз Жоғары Мәртебелінің Қазақстанды әлемдік қоғамдастықтың ықпалды мүшесіне айналдырудағы елдің сыртқы саясатын әртараптандыру, достық көршілестік, әлем елдерімен тығыз ынтымақтастық орнату, халықаралық деңгейдегі бейбітшілікті дәріптеу, Жер шарын ядролық қарудан азат ету, дүниедегі дағдарыстарды еңсерудегі «G-Global 2020» бастамасын ұсыну, Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының

съездерін шақыру, барлық халықтарды бірлесіп өмір сүруге және ықпалдасуға шақыру сияқты бастамалары мен істеріне өзіміздің ризашылығымызды білдіреміз және жоғары бағалаймыз.

**ОТЧИЗНЫ ЛЮБИМЫЙ
И ЛЮБЯЩИЙ СЫН**
послесловие к презентации турецкого
издания книги

Абдиухап Кара,
доктор исторических наук, профессор
Стамбульского университета искусств Мимар
Синан
Казахстанская правда, 3 апреля 2012 г.

В дни работы Сеульского саммита, где Глава государства Нурсултан Назарбаев в очередной раз привлек внимание мировой общественности новыми инициативами в области ядерной безопасности, в Турции с большим успехом прошла презентация книги начальника Канцелярии Президента Республики Казахстан Махмуда Касымбекова «Halkini seven, halkin sevdiği önder» (название в оригинале – «Отчизны любимый и любящий сын», в русском переводе книга имеет название «Первый»), изданной на турецком языке. В ней приняли участие губернатор Стамбула, депутаты парламентов, видные ученые и общественные деятели обеих стран.

Презентация книги Махмуда Касымбекова о Президенте Нурсултане Абишевиче Назарбаеве состоялась в Стамбуле 27 марта текущего года. В ней приняли участие государственные деятели, ученые, представители общественных организаций и СМИ Казахстана и Турции. Я также участвовал в этой встрече. За 7 лет журналистской работы в казахской службе «Радио Свобода» я взял за привычку не пропускать такие важные мероприятия и подробно фиксировать их на бумаге, чтобы затем информировать о них общественность.

Первым на трибуну от имени организаторов презентации вышел председатель платформы «Диалог Евразии» Харун Токак. Он заявил, что в багаже возглавляемой им платформы имеется много проектов, осуществляемых в интересах развития межтюркской интеграции, но среди потока разнообразных мероприятий и акций «лично ему полюбились именно книгоиздательские проекты». Напомнив собравшимся о том, что в редакционном «портфеле» ждут своего часа около 100

проектов, требующих перевода на турецкий язык, он сказал: «Презентуемая сегодня книга Махмуда Касымбекова – одна из работ из этой серии. Она ценна, прежде всего, тем, что принадлежит перу человека, который работает под началом Президента Казахстана на протяжении многих лет. В истории любого народа есть свои великие лидеры. Но Назарбаев не просто лидер, он – государственный теоретик и мыслитель. В этом и заключается главный секрет того, как ему в течение стольких лет удается успешно руководить государством.

О Президенте Казахстана Нурсултане Назарбаеве я прочел много литературы. Среди них книга Махмуда Касымбекова стоит особняком. Дело в том, что в ней автор взял на себя труд прежде всего поведать о человеческих качествах Президента. Чтобы написать такую книгу, нужно быть пытливым, наблюдательным ученым и чутким литератором, способным глубоко анализировать жизненные явления.

Конкретных примеров, иллюстрирующих черты характера Нурсултана Назарбаева, в этой книге немало. Один из них относится к обстоятельствам торжественной встречи Папы Римского во время его визита в Казахстан, когда престарелый понтифик нечаянно выронил текст читаемой им речи. Дуновением ветра бумаги отнесло в сторону. Возникла неудобная ситуация, которую на профессиональном языке дипломатов квалифицируют как «протокольный кризис». В этот момент Нурсултан Назарбаев поднял листки и тактично вложил их в руки Папы. Эту трогательную сцену транслировали все мировые телеканалы.

Я бы мог очень увлеченно и пространно комментировать самые разные фрагменты книги. Но время ограничено, и нужно дать высказаться другим. Поэтому позвольте выделить эпизод, особенно взбудораживший мое сознание. В течение всего одного первого месяца после обретения Казахстаном независимости его Президент выступил с открытым радиообращением, в котором призвал зарубежных казахов возвращаться на историческую родину. Так, некогда отделенные «железным занавесом» казахи получили возможность вернуться в свою Отчизну. Далее описывается случай, когда первая группа казахов из Узбекистана собралась переезжать в Казахстан, один аксакал-узбек благословил их следующими словами: «Счастливого вам пути! Мое старое сердце чувствует, что вас ждет безбедная, достойная, счастливая жизнь на родной земле, поскольку у вас мудрый Лидер». Как видим, слова того человека сбылись.

Чрезвычайный и Полномочный Посол Республики Казахстан в Турецкой Республике Жансеит Туймебаев в своем выступлении отметил: «О Президенте Казахстана Нурсултане Абишевиче Назарбаеве написано много книг, опубликованных как в нашей стране, так и за рубежом. Но все они исследуют жизненный путь Президента только с позиции государственного деятеля. Книга Махмуда Касымбекова отличается тем, что наряду с политическим портретом Лидера в ней показаны неизвестные массе рядовых читателей грани личности Главы государства. Сквозной линией в книге пролегла эволюция взаимоотношений власти и общества, когда в тяжелые и

непредсказуемые времена народ вручил бразды правления Нурсултану Назарбаеву, и он оправдал это высокое доверие и поднял Казахстан на доселе невиданные высоты. В современном мире прочно утвердилось понятие «казахстанский путь». Нурсултан Назарбаев превратил Казахстан в сильное и авторитетное государство.

Махмуду Базаркуловичу также принадлежит честь составителя и редактора 7-томного собрания избранных речей Главы государства и 16-томной хроники его деятельности за весь период независимости Казахстана.

Для истории страны это очень важное дело. Ведь биография Президента Нурсултана Назарбаева – это также история всей Республики Казахстан. Стало быть, читая книгу М.Б. Касымбекова, люди знакомятся не только с жизнью Н.А. Назарбаева, но и с историей нашей страны».

Следующим выступил депутат Сената Парламента Республики Казахстан академик Гарифолла Есим. Заявив, что презентуемая книга занимает особое место среди книг о казахстанском Лидере, он аргументировал это так: «М.Б. Касымбеков дал своей книге очень удачное, выразительное и звучное, а главное – логически точное, неопровержимое и, быть может, единственно верное название. В самом деле, Президент горячо любит свой народ, а наш полиэтничный народ неподдельно любит и уважает своего Президента. В целом прочтение книги привело меня к следующим выводам.

Во-первых, Нурсултан Назарбаев – политический деятель, основавший государство. Таких политиков в мировой истории очень мало. В этом плане он сопоставим с Ататюрком.

Во-вторых, Н.А. Назарбаев построил новую столицу, которая стала подлинным символом независимости и предметом неподдельной гордости казахстанской нации.

В-третьих, Президент во взаимоотношениях с сопредельными странами четко определился по вопросам государственной границы республики. Это беспрецедентный и уникальный успех казахстанской дипломатии. И в этом – грандиозная роль Президента.

В-четвертых, наш Президент поднял авторитет Казахстана в международном сообществе. Все знаки признательности РК со стороны внешнего мира – результат доблестных и добросовестных деяний нашего Лидера.

В-пятых, в историю мировой цивилизации Казахстан вошел как первое государство, добровольно отказавшееся от ядерного оружия. Так была открыта дверь в эру ядерного разоружения Земли. На этот рискованный, но благоразумный шаг сумело пойти лишь одно государство – Республика Казахстан. На такое жертвенное, но высоко гуманистическое решение смог отважиться лишь один политик – Нурсултан Назарбаев.

В-шестых, каждый человек доброй воли признает исключительную роль Нурсултана Назарбаева в процессе воссоединения Тюркского мира после долгих десятилетий вынужденной разлуки – в деле политической, культурной, научной, гуманитарной реинтеграции тюркских государств и этносов. И совсем неслучайным

было присвоение Нурсултану Назарбаеву Президентом Турции Абдуллой Гюлем почетного звания «Лидер Тюркского мира».

Затем слово взял президент газеты «Егемен Қазақстан» Сауытбек Абдрахманов.

«Тот факт, что среди всех настоящих и будущих переизданий эта книга впервые заговорила по-турецки, является как примечательным, так и вполне закономерным, – сказал он. – Соединенное Творцом не дано разъединить простым смертным. Несмотря на то, что потомков империи Синих Тюрков последующая история нещадно разорвала на лоскутья, а в последние три века мы находились в оковах колониальной зависимости, в добрый час возрождения мы снова встретились в братских объятиях.

Мы в Казахстане хорошо помним, что буквально через несколько часов после провозглашения независимости наше государство первой в мире признала братская Турция. В тот день национальное собрание – Милли Меджлис – приостановило свой обычный регламент и внесло в повестку дня дополнительный вопрос, а после недолгого обсуждения проголосовало за признание суверенного и демократического Казахстана. Для мировой дипломатической практики это редкий случай.

История дает нам основания утверждать, что у Казахстана и Турции имеется не только древняя общая история, но и определенное родство политических судеб. Так же, как и вы, мы находимся на стыке двух миров, двух континентов, двух культур. Быть может, в этом секрет жизнестойкости Турецкой Республики, на сегодня представляющей шестую в Европе и шестнадцатую в мире национальную экономику. Размышляя о феномене Н.А. Назарбаева, мы имеем в виду, что наш национальный Лидер произрос не только между двумя мирами, двумя континентами, двумя культурами. Он возник на границе двух формаций – социализма и капитализма, двух политических систем – тоталитаризма и демократии, двух мирохозяйственных моделей – плановой экономики и конкурентного рынка. И есть глубокий символизм в том, что по своей первой профессии он металлург: в диалектической борьбе огня и воды он выплавляет, куёт и закаливает новое общество – новую систему – новое государство.

О том, что Нурсултан Назарбаев – политик мирового масштаба, можно говорить и долго, и кратко. Если выразиться кратко, предметное тому доказательство – прижизненный памятник, поставленный ему в столице Турции – Анкаре.

А когда мы, казахстанцы, установили на берегу Есиля величественный монумент отцу всех турков Ататюрку, нами руководило чувство безграничного уважения к этому человеку. А это значит, что Нурсултан Назарбаев – политик-созидатель, в известном смысле продолжающий героические деяния Мустафы Кемаля Ататюрка. И у меня нет сомнений, что в сознании турецких читателей книги Касымбекова сложится именно такой образ.

Автор книги – государственный муж, авторитетный ученый и публицист. Но самое главное в том, что он – непоколебимый государственный и пламенный патриот. Говорю об этом уверенно, поскольку

давно знаю его лично: еще четверть века назад мы вместе начинали службу в аппарате ЦК партии, и с тех пор мы с ним добрые коллеги и друзья. Многолетняя работа в должности начальника Канцелярии Главы государства дала ему возможность ежедневно контактировать с Президентом, обучаться его стилю и методу управления и вообще перенимать от него все хорошее, присутствовать в моменты принятия очень многих важнейших решений, воочию наблюдать, как творится история, и быть частицей этого исторического процесса. К чести Махмуда Касымбекова, этот счастливый и редчайший шанс он использовал добросовестно, продуктивно, с максимальной и завидной отдачей.

«Отчизны любимый и любящий сын» – очень светлая и искренняя книга, она окрыляет каждого казахстанца, пробуждает добрые чувства и вдохновляет на неустанный, бескорыстный и самоотверженный труд во имя будущего страны. Читая эту книгу, турецкий читатель хорошо представит жизнь, проблемы и чаяния казахстанских братьев; он прочувствует, какой титанической ношей является строительство нового независимого государства; он оценит, как на этом пути Лидер нации уверенно ведет государство и общество к все новым и новым горизонтам прогресса. Приятно, что книга не «занаучена» и не «заполитизирована»: напротив, она написана, как говорится, от чистого сердца, на едином и очень свежем дыхании, а благодаря зоркому глазу писателя в книге высвечен очень интересный фактаж, придающий незаурядной личности Нурсултана Назарбаева еще большую отчетливость и живописность. За этим, конечно, стоит профессиональное мастерство автора, в котором гармонично совпали политолог и публицист».

Выступивший вслед за С.А. Абдрахмановым государственный и политический деятель Турции Булент Карашол сказал: «В 1991 году Советский Союз канул в небытие, а на его месте возникло 15 независимых государств, одно из которых – Республика Казахстан. С этого момента началось триумфальное созидательное шествие Нурсултана Назарбаева. Эта книга разносторонне повествует о его делах, поступках, начинаниях и свершениях. И наглядно показывает и объясняет то, почему Назарбаев – лидер особого типа. В книге правдиво рассказано о том, как смело и мужественно Назарбаев противостоял попытке государственного переворота в августе 1991 года, что характеризует его как ответственного политика и убежденного демократа.

Другой его важный шаг, не известный даже давним и развитым демократиям Запада, – это предоставление этнических свобод и создание

благоприятного политического климата для беспрепятственного культурного развития всех без исключения этносов, и в особенности – его государственная забота о развитии, изучении и использовании ими родных языков. Поэтому Нурсултан Назарбаев – это прежде всего подлинно демократический лидер.

Особая тема – история новой столицы Астаны. Если руководитель не верит в свои силы, он на такое никогда не пойдет. Закрытие Семипалатинского ядерного полигона – столь же беспримерный подвиг, ознаменовавший колоссальный вклад в глобальную безопасность и сохранение экологической среды».

Очередной оратор – депутат Великого национального собрания (парламента) Турецкой Республики Исмаил Сафи – подчеркнул: «Книга знакомит не только с жизнедеятельностью Главы государства, но и с историей страны. Вместе с тем в ней раскрыты замечательные личные качества и неизвестные проявления Президента Казахстана. Кроме того, эта книга является весомым вкладом в дело дальнейшего сближения и взаимоузнавания народов двух наших стран.

Сегодня на небосводе Тюркского мира сияют две яркие звезды. Одна из них – это Турция, что расположена на самом западе Азии, другая – Казахстан, находящийся на ее востоке. И я думаю, что само имя Нурсултан очень хорошо подходит для отражения сути этого путеводного созвездия, миссия которого – ярко освещать жизненное пространство всех тюркских народов».

В дискуссию включился и губернатор Стамбула Хусейн Авни Мутлу. Здесь я хочу отвлечься, чтобы обратить внимание на одно обстоятельство. В самом начале заседания я удивился, почему губернатору Стамбула не нашлось места в президиуме. Оказывается, он планировал побыть лишь на церемонии открытия. Но предмет обсуждения так увлек его, что он не только попросил себе слова, но остался до самого конца.

«Всех нас взволновали не только произнесенные сегодня речи, но и сам факт этой братской встречи. Меня сильно впечатлили сказанные здесь слова о том, что «человеку не дано разъять соединенное Богом». В самом деле, никакой силе не дано разбить то, что соединено Всевышним. Нашему братству и дружбе суждено вечно жить, до скончания времен. Я питаю безграничную благодарность к господину Махмуду Касымбекову, написавшему эту честную и волнующую книгу о глубоко почитаемом нами Президенте Нурсултане Назарбаеве. Братство – самое высшее достояние, и эту истину надлежит прививать в сердца и умы всех поколений», – подытожил губернатор.

В конце встречи на трибуну пригласили автора книги, который, с трудом скрывая волнение от всего услышанного, отметил: «Никак не ожидал, что это обсуждение произойдет именно в такой атмосфере. Мои планы были весьма непритязательны. Я предполагал, что встречу с небольшой группой и коротко расскажу о книге. Но турецкие собраты в очередной раз продемонстрировали свое радушное и неподдельное внимание. Искренне благодарен вам за это.

Я имею честь выразить глубокую благодарность платформе «Диалог Евразии», спонсору проекта – компании «Туркуаз», всем гражданам, содействовавшим осуществлению перевода моей книги на турецкий язык, изданию и организации ее презентации. Расцениваю это прежде всего как свидетельство вашего уважения, оказываемого народу Казахстана и Главе нашего государства Нурсултану Абишевичу Назарбаеву», – подытожил он.

Далее автор поделился тем, как и почему была написана книга.

«Некоторых людей удивляет то, что, находясь на государственной службе, я написал эту книгу. Но кто же, как не я, должен был написать ее? Под началом Главы нашего государства я работаю с апреля 1990 года.

Я благодарен судьбе за то, что мне довелось стать свидетелем и участником рождения нового государства, во главе которого встал Первый Президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев.

Наши предки в силу кочевого образа жизни не оставили много письменных документальных источников, что в известной степени затрудняет развитие национальной историографии. Поэтому, как только независимость республики стала реальностью, я уже очень ясно осознавал необходимость, цели и задачи организации работы по созданию письменной документальной истории нашей возрожденной государственности.

Многие годы, работая начальником Канцелярии Президента, я сохранял в памяти сказанное им, а при необходимости делал записи. И наступил момент, когда я собрал и обобщил все это, чтобы представить вниманию широкой общественности. Я счел своим долгом сделать это, ибо у нашего Президента есть чему учиться, как об этом свидетельствуют многочисленные конкретные примеры, приведенные в моей книге. За эти годы мне удалось близко наблюдать и видеть самые различные стороны многогранной личности Нурсултана Абишевича. Мне приходилось видеть, какие нешуточные бури разыгрываются в его душе, на какие риски он идет в интересах независимости, как он печалится и радуется.

Своей дальновидной политикой Президент превратил Казахстан в благополучное, процветающее и сплоченное государство. Добился значительных результатов на международной арене. Как можно видеть с высоты сегодняшнего времени, ни одна из некогда входивших в СССР республик, за исключением Казахстана, по сей день не решила полностью свои пограничные вопросы. Что до Казахстана, то он без каких-либо конфликтов ясно и окончательно договорился о государственной границе не только с бывшими партнерами по Союзу, но и с Китаем.

А чего стоят воистину титанические усилия Президента в деле возведения новой столицы Астаны? Картины напряженных размышлений, дерзновенных исканий и творческих мук, его переживания и искренняя радость, с которой он воспринимал завершение строительства очередного объекта в столице, – все это до сих пор стоит перед моими глазами.

Как задумывались и осуществлялись великие дела, определяющие будущее нации, – об этом я и хотел поведать читателям.

Эта моя книга вызвана к жизни единственным стремлением – донести до людей правду о делах Президента Нурсултана Назарбаева, совершенных им во имя страны. И если она найдет позитивный отклик в сердцах читателей, в том числе и в братской Турции, я буду считать, что мой скромный труд не пропал даром», – сказал в заключение Махмуд Касымбеков.

Подводя итоги мероприятия, скажу, что получил массу приятных впечатлений. Судя по многочисленным материалам в СМИ и на интернет-сайтах, интерес к этой книге в Турции весьма высок. Что вполне объяснимо: каждому хочется побольше знать о Президенте Нурсултане Назарбаеве, приведшем свою страну к огромным успехам. Среди турецких историков есть выражение, давно превратившееся в поговорку: «Тюркские народы творили историю, но не смогли ее написать». В этом смысле мы можем констатировать, что автору удалось это.

Вспоминается еще одно крылатое выражение, принадлежащее великому французскому мыслителю Вольтеру: «Историков нужно наказывать не за то, что они написали, а за то, что они не написали». Очень правильные слова. И я бы развил эту мысль так: такое наказание нужно предусмотреть не только для историков, но и государственных деятелей, которым посчастливилось находиться в эпицентре важных событий, но которые почему-то не подвигли себя описать все увиденное, пережитое и познанное. Если бы эта книга была написана во Франции или Германии, этому бы никто не удивился. Поэтому данный труд ценен тем, что был написан в Казахстане. Когда я сам читал эту книгу, то много раз убеждался в том, что у личности Нурсултана Назарбаева еще очень много граней, которые не известны широкой аудитории. По этой причине я считаю, что такие книги крайне необходимы. В этом наша ответственность перед Историей.

Меня радует и вдохновляет то обстоятельство, что в окружении Нурсултана Назарбаева есть такие равнодушные и заинтересованные люди. Например, о бывшем Президенте Турции Тургуте Озале не рассказано еще очень много.

Остается добавить, что презентация на берегах Босфора книги из Казахстана вызвала волну большого патриотического воодушевления среди многочисленной здесь казахской общины. Нам подарили еще один весомый и серьезный повод гордиться своим народом и своей страной. И мы еще больше прежнего стали дорожить нашим Елбасы. Спасибо!

ПРЕЗИДЕНТСКИЕ КОНСПЕКТЫ

Махмуд Касымбеков,
начальник Канцелярии Президента
Республики Казахстан

Казахстанская правда, 26 июня 2012 г.

Рукописные записи Главы государства Нурсултана Назарбаева из блокнота-ежедневника, сделанные в разные годы, позволяют сравнить прежнюю и нынешнюю реальность и сделать выводы о том, где мы были, с чего начинали, какие задачи стояли и к чему Казахстан пришел сегодня.

Совсем недавно в столице Казахстана с успехом прошел очередной V Астанинский экономический форум, собравший свыше 8 тыс. делегатов из 93 государств. В их числе 11 нобелевских лауреатов, действующие и бывшие главы государств и правительств, всемирно известные политики, руководители международных организаций, ведущих транснациональных корпораций и банков.

За несколько лет превратившийся во влиятельную мировую диалоговую площадку форум, несомненно, стал еще одним ярким и убедительным свидетельством достижений Казахстана и его Лидера – Нурсултана Назарбаева, получившего заслуженное признание в мировом экономическом сообществе.

И это далеко не случайно, хотя 20 лет назад, когда Казахстан только приступил к формированию собственной модели рыночной экономики, в это мало кто мог поверить. В связи с этим мне хотелось бы привести один небольшой, но весьма показательный эпизод.

В январе текущего года, как обычно, обрабатывая увесистую кипу корреспонденции, только что вышедшей от Главы государства, я увидел несколько рукописных листов с резолюцией, адресованной мне: «М. Касымбекову. Это отрывок одного из конспектов, сделанных в те, самые первые годы. Может пригодиться. (Пусть будет в архиве!) Материал на тему рыночной экономики. Н.Назарбаев. 16/1 2012 г.».

Три слегка пожелтевших от времени листка из блокнота-ежедневника, наскоро исписанных рукою Нурсултана Абишевича, были датированы далеким 1992 годом.

В этих записях Президент в свойственной ему манере предельно четко формулирует вопросы, которые со всей остротой встали перед молодым суверенным государством на заре его независимости, и в краткой форме пытается дать на них ответы. Прежде всего это ключевые проблемы, связанные с переходом к неведомому тогда для казахстанцев рынку и касавшиеся собственности, разгосударствления и приватизации, привлечения иностранных инвестиций, бюджетной и налоговой политики и др.

Надо сказать, что Президент оказался весьма точен в определении жанра своих записей, которым присущи все характерные для такового элементы: акцент на важнейшем, стремление к систематизации, опора на статистику и факты, преобладание тематической терминологии, опущение второстепенных сведений, экономичный «рубленный» синтаксис, типичное в условиях чернового письма намеренное игнорирование правил орфографии и пунктуации, обильные сокращения и индивидуальные условные знаки.

Сейчас те, основанные на базовых и универсальных законах экономики и менеджмента, теоретические построения Н. А. Назарбаева, конечно же, ни для кого не «открывают Америки»: ученые развитых зарубежных стран знали это давно. Однако их главная ценность заключается в том, что, переосмысливая международный опыт, Президент стремился адаптировать его к казахстанской действительности. И в этом была наибольшая трудность, поскольку никакой чужой, даже самый блестящий, теоретический и практический опыт никогда не даст готовых формул и рецептов. Поэтому, генерируя рабочие гипотезы, он, по всей видимости, сначала хотел хорошенько уяснить их сам, затем обсудить среди единомышленников, после этого – проверить с участием экспертов и специалистов и наконец в виде целостной концептуальной программы предложить вниманию общественности.

Ценность подобного рода документов обусловлена и тем обстоятельством, которое в свое время подметил Уинстон Черчилль. В предисловии к своему известному 6-томному труду, посвященному Второй мировой войне, легендарный британский политик подчеркнул: «... Документы, составлявшиеся изо дня в день под влиянием событий и на основе сведений, имевшихся лишь в тот момент, несомненно, окажутся во многих отношениях несовершенными. Тем не менее в совокупности они дают представление о происходивших событиях именно в свете их тогдашней оценки. Вот почему важно опираться на подлинные записи соответствующего периода и на высказывания, которые делались в ту пору, когда все еще было неясным».

* * *

В начале 90-х годов Казахстан, как и все республики бывшего СССР, буквально захлебывался в штормовых волнах тотального дефицита, гиперинфляции, повальной остановки производства, кризиса неплатежей и всех прочих атрибутов глубочайшей депрессии. Все бюджеты «времени на раскачку» были бездарно растрачены перестроечной демагогией, и коллективный выход из тупика уже напрямую зависел от того, когда же государство, вещая внятно и аргументированно, возглавит рыночную модернизацию экономики.

В принципе, граждане в своей массе морально уже были готовы к хозяйственной многоукладности, и каждый по-своему предвкушал ее плоды, но в то же время люди хотели знать новые «правила игры». Что касается тех, кто противился политике «затягивания поясов», прежде всего, на уровне бурных эмоциональных реакций на жесткие, непопулярные и зачастую вынужденные и «догоняющие» меры Правительства, то им оставалось приноравливаться: коммунистический эксперимент окончился, жить нужно было по средствам, а альтернативы рынку попросту не существовало. В этом смысле 20-летней давности конспект Н. А. Назарбаева, как своего рода документальный слепок тогдашней «политической кухни» Первого Президента, прекрасно позволяет сравнить ту и нынешнюю реальность и сделать выводы о том, чем мы были, с чего начинали, какие задачи стояли и к чему страна сегодня пришла.

Впрочем, читатель имеет возможность сформировать на этот счет свое собственное мнение. Читаем у Президента:

«Рынок – конкуренция. Добросовестная конкуренция. Разъяснение хорошего бизнеса – бизнесменам деньги нужны для дела, а не просто ради денег. Если деньги не работают, они накапливаются, а товаров будет меньше. Поэтому нужно, чтобы росло производство. Здесь нужны инструменты: 1) налоги, 2) вдохновить людей на производство, 3) налоги: минимальный доход не облагается, а большие доходы должны быть не меньше 30%. Если [предприниматель] создает рабочие места, то [нужно предусмотреть] льготы; предприятия, работающие на экспорт, – тоже [вправе рассчитывать] на льготы; так же для сельского хозяйства; для торговли [должны быть введены] большие налоги (надо же сначала произвести, чтобы торговать). В Японии налоги [зависят] от доходов.

Например, сельское хозяйство [от извлеченного дохода] – 15% налогов, промышленность – 20%, торговля – 50%. Человек пойдет работать туда, где ему выгодно» (для удобства читателей расшифрованы все слова, данные в сокращенном виде, а также в квадратных скобках сделаны уточняющие вставки в текст – М. К.).

Далее Нурсултан Абишевич развивает мысль о необходимости повышения производительности труда.

В самом деле, вопросы материального и морального поощрения работника и повышения производительности его труда – проблема всегда острая и непреходящая, волнующая человечество едва ли не на всем протяжении его истории. В нашем коллективном сознании еще свежа память

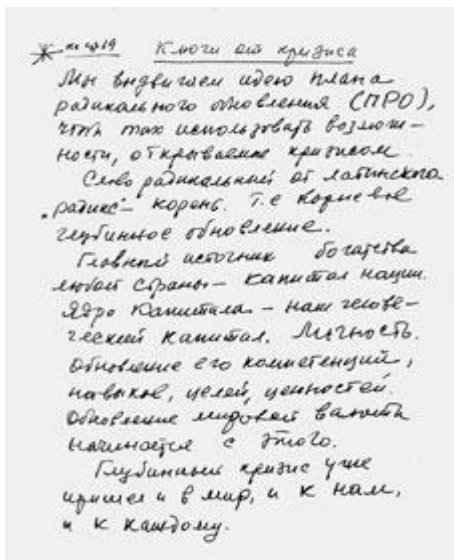
о том, как советский строй, так и не подобрав заветного ключа к секретам такого стимулирования, громоздил в своей экономической политике колоссальные просчеты и ошибки, в иные годы обрекавшие народ даже на голод. Не говоря о разительном отставании в научно-техническом прогрессе, обеспечении граждан жильем и решении массы других социальных проблем система «развитого социализма» не сумела обеспечить население достаточным объемом элементарного продовольствия и, не выдержав глобальной конкуренции, бесславно окончила свои дни саморазрушением.

За 20 лет бурного и динамичного экономического возрождения мы сумели догнать и в чем-то даже превзойти государства, некогда прозванные «восточноазиатскими тиграми», однако негативные последствия и инерция отставания советского периода все еще не изжиты нами полностью. По оценкам экономистов, в странах СНГ до сих пор уровень производительности труда ниже в 5–6 раз в сравнении с державами Запада. Но нам до этого как бы нет никакого дела, и мы хотим, чтобы наши доходы были столь же высоки, как там. Увы, далеко не все из нас правильно понимают, что заработная плата должна соответствовать объему и качеству выполненного труда, и если и дальше игнорировать этот принцип, то немудрено, что в один прекрасный день мы окажемся у разбитого корыта...

Справедливости ради надо сказать, что эта проблема характерна не только для нас. В современном мире, зараженном бациллой безудержного потребления, люди в развивающихся странах, видя перед собой красивые картинки гламурной западной жизни, хотят жить так же. В этом, в принципе, нет ничего плохого. Плохо другое: замечая лишь внешнюю сторону, они упускают из виду главное, что за всем этим кроется ежедневный напряженный производительный труд, высокий уровень образованности и профессионализма, за которые, собственно, и платят большие деньги.

Предельно конкретные и строгие законы производства не терпят никакой лирики и разгильдяйства. Если не соблюдается баланс между производительностью труда и размером вознаграждения за этот труд, то любое общество, каким бы потенциально сильным оно ни было, рано или поздно обрушится в пропасть экономического кризиса. Поэтому сегодня бесспорно, что один из эффективных и надежных путей повышения производительности труда – это развитие современной индустрии, основанной на широком использовании инновационных технологий. По инициативе Главы нашего государства подобная масштабная программа планомерно реализуется, и ее первые продуктивные результаты налицо. Например, впервые на казахстанской земле начала осуществляться сборка автомобилей, электровозов, самолетов, вертолетов.

Да, пока что речь идет только о сборке.

Жанар Клышай
Ключи от кризиса
Мы выдвинули идею плана
радикального обновления (ПРО),
что так и называется возмож-
ности, открываемые кризисом.
Слов радикальный от латынского
"радика" - корень. Т.е. корневое
глубинное обновление.
Главный источник богатства
любой страны - капитал нации.
Ядро капитала - наш челове-
ческий капитал. Матрица.
Обновление это компетенций,
навыков, целей, ценностей.
Обновление мира как ватный
капитализм с этого.
Глубинный кризис уже
идет и в мир, и к нам,
и к каждому.

Но не будем забывать, что даже самое дальнее путешествие начинается с первого шага. А для успешной реализации индустриально-инновационной программы нам как воздух необходимы политическая стабильность и межэтническое согласие в обществе, здоровый энтузиазм и созидательная воля нашего народа и еще множество других, но не менее важных факторов, что, впрочем, заслуживает отдельного разговора.

Личную заинтересованность человека в улучшении своего благосостояния можно определить как лейтмотив конспекта Президента. «Прогрессивное налогообложение (чем выше доход, тем больше налог) – это не стимулирует. Зачем работать, если отдавать [прирост] государству? Нужен стабильный, единый налог для иностранцев и для своих (например, на 5 лет). Закон простой и четкий для всех».

Далее Президент обращается к одной из наиболее острых проблем того периода – проблеме собственности:

«II и III. Собственность и приватизация.

Собственность – 3 вида: личная, государственная, общественная.

Государственная собственность: минеральные, природные, водные [ресурсы].

Общественная собственность: это большие проекты, которые не могут [осуществлять] другие.

Различия между иностранцами и не иностранцами».

Раз уж затронуты эти темы, то считаю своим долгом попутно сделать один комментарий. Ни для кого не секрет, что в нашем обществе предметом постоянных дискуссий являются наши экономические взаимоотношения с зарубежными странами, в том числе – на уровне молвы довольно эмоционально сопоставляются размеры зарплаты работающих в стране иностранных специалистов и наших граждан. Наряду со здоровой и взвешенной критикой немало звучит и огульных заявлений и возгласов вроде «Все крупные месторождения отданы иностранцам», «Работаем в одном месте в одинаковых условиях, а иностранцам платят намного больше». Прекрасно видим мы и то, как отдельные представители оппозиции нагнетают и подогревают такие настроения, используя их в собственных политических целях. Но беда в том, что далеко не все из этих «народных заступников» являются компетентными специалистами в указанной сфере, владеющими всей полнотой информации о текущих непростых социально-экономических процессах и тенденциях. Еще более прискорбней то, что среди подобных «правдолюбов» очень трудно отыскать человека, который являлся бы руководителем или ветераном отрасли, о которой идет речь, начальником небольшого трудового коллектива соответствующего профиля или хотя бы один день проработал на таком сырье добывающем предприятии...

Если бы это было так, то эти люди наверняка были бы в курсе следующих реалий и обстоятельств.

Во-первых, если бы речь пошла, например, о добываемой на западе страны нефти, то самостоятельно освоить ее добычу в столь короткие сроки

и в таких масштабах мы вряд ли смогли бы. В этой ситуации мы были вынуждены обратиться за помощью к технологически развитым странам и, соответственно, принять их встречные условия и требования.

Мы не должны забывать, что именно с обретением независимости прилавки магазинов быстро наполнились товарами со всего мира, народ не разъехался в поисках работы по всем частям света и остался жить у своих очагов, люди начали селиться в светлые и просторные квартиры, многие оседлали прежде невиданных и дорогих по цене «железных коней», и столь же многие получили возможность свободно выезжать за границу кто на учебу, кто на отдых, кто на лечение... Что же это, как не результат безошибочного выбора Лидера нации, как не плоды его смелых и своевременных решений?!

Во-вторых, Казахстан приглашает высококвалифицированных и остродефицитных специалистов из-за рубежа преимущественно в силу настоятельной потребности, да и то по определенной квоте. Без этого судьба грамотного и незамедлительного освоения нами наукоемких западных технологий оставалась бы под вопросом.

В-третьих, надо понимать, что эти иностранные спецы приезжают в нашу страну отнюдь не в порядке благотворительного десанта, а с вполне откровенными целями – в поисках больших заработков. Эти люди тоже рискуют и ограничивают себя, живя в непривычном для них и довольно суровом казахстанском климате, находясь вдали от своих семей, надолго расставаясь с привычной для них средой.

Учет этой специфики и порождает такие гибкие подходы, когда приглашающая сторона-работодатель в соответствии с заключенными контрактами может доплачивать иностранцам (как когда-то в СССР практиковали «северные» коэффициенты или доплаты лицам, работавшим за рубежом), в результате чего они получают больше, чем местные специалисты. Причем эта практика известна почти всем развивающимся странам, вставшим на путь модернизационного рывка и вынужденным привлекать иностранные технологии, «мозги» и руки.

Стало быть, к этому надо отнестись с пониманием, а не истошно кричать о том, что «наших обижают». И еще: раз уж мы ратуем за справедливость и равенство, то давайте сначала потрудимся хотя бы встать вровень с иностранцами по уровню знаний, опыту, профессионализму, чтобы затем постепенно отказаться от их услуг, а потом сделать и так, чтобы уже они были заинтересованы перенимать наш опыт.

Пока же поводов для шапкозакидательской эйфории у нас нет и быть не должно: ни одной развивающейся стране не уйти далеко без научно-технических ноу-хау и высоколобых специалистов из ведущих держав.

Один мудрец сказал: «Почему я мог видеть далеко? Потому что я смотрел, взбираясь на плечи впереди идущих...» Следовательно, если мы хотим идти в ногу с прогрессом, мы должны учиться у других и уже с опорой на эти знания начать выдавать на-гора свою собственную конкурентоспособную продукцию.

Вот почему, будь то встречи с иностранными инвесторами, отечественными дипломатами, руководителями министерств или акимами областей, Глава государства неустанно призывает делать все возможное, чтобы Казахстану был обеспечен бесперебойный приток инвестиций и технологий, а в ходе зарубежных командировок уделяет этим вопросам первостепенное внимание.

Говоря на тему собственности, невозможно обойти и тему о земле. В этом самом основном, жизненно важном, философском для каждого народа и государства вопросе Нурсултан Назарбаев спешит выделить главное:

«Нельзя давать землю на перепродажу. Нужно продавать землю, чтобы на этой земле строить, а не перепродавать землю.

Для своих [граждан] – тех, кто строит, установить при купле меньш[ую] налог[овую ставку]. А если перепродает, то брать с него, напр[имер] 70%».

Далее излагаются подходы Главы государства к разгосударствлению и дальнейшей судьбе бывшей социалистической собственности.

«Приватизация: нет у людей денег, а иностранцы могут скупить все и вывозить доход.

Подготовить Закон о приватизации. 10–20 холдинговых компаний. Эти компании мы посмотрим и оценим. Определим цену и определим акции А и Б. (50%) А – производство, (50%) Б – иностранцы и наши люди. Из части «А» – 5–10% продавать казахстанцам. Например, из группы Б – 100 долларов и группы С – 100 долларов для нужд развития. По мере обогащения казахстанцев мы начинаем продавать населению из группы «А». На маленьких предприятиях воспитывать тысячи бизнесменов. Надо иметь ответ на вопрос: могу ли я владеть землей, на которой построил завод?».

Весьма любопытную пищу для размышлений дает раздел конспекта об обменном курсе и регулировании денежных потоков:

«IV. Курс валюты. Рыночный курс – это импорт. Внутри нужно продавать по курсу рубля. Курс за наличность – только за то, чтобы тратить здесь. Но если покупаю, чтобы вывезти товар, человек вкладывает в банк, а банк перечисляет. Нельзя, например, фабрику стоимостью 1 млн. р[ублей] продавать по курсу доллара. Надо уметь устанавливать настоящую цену этого объекта. Должен быть экспертный комитет, который может честно оценить. Курс должен быть разный для каждой отрасли, то есть нужна шкала. Создание резерва валюты и золота. Например, нефть – издать закон о 10% резерва. Только тогда (имея золотой и валютный запас) можно переходить на свою валюту». В последнем разделе конспекта содержится интересное, хотя и не бесспорное, наблюдение о психологии труда, а также экспериментальные прикидки о норме оплаты труда и образовании фонда заработной платы.

«V. Зарплата. Рабочий если знает, что его никто не сможет уволить, он не будет работать. Должна быть четкая система заработной платы. Если зарплата [равна] 1 т[ысяче] долларов, то выше за каждую I п [единицу продукции] полагается [надбавка] по 10 долларов. Называю минимальную зарплату и максимальную – от [объема выполненной] работы. Если я

должен получить прибыли 10 млн. долларов, а сделали 20 млн. долларов, то отдаю на зарплату 20% от этой суммы, если 30 млн. долларов – 40%».

* * *

Как видим, в этом небольшом по объему конспекте освещены краеугольные макроэкономические проблемы и намечены стратегии их решения. Теперь это уже история, а ведь совсем недавно весь комплекс этих проблем составлял мучительную «головоломку» для нашего общества.

Сейчас спустя 20 лет мы можем констатировать, что многие наметки из того конспекта воплотились в жизнь. Конечно, не в первоизданном и неизменном виде, а пройдя через многочисленные сита строгого научного анализа и испытания на практике.

Реформы, решительно, быстро и качественно проведенные Казахстаном в сферах финансов, налогов, трудовых отношений, социальной защиты населения, образования, здравоохранения, недр- и землепользования и многих других отраслях, стали примером для наших соседей по СНГ, с которыми мы когда-то вместе стартовали. Более того, в ряде из этих стран перенимают наш опыт, аргументируя, что «казахстанцы сделали так, и это у них работает».

Я далек от мысли утверждать, что судьбу экономического развития республики за годы независимости решил один-единственный конспект. И для меня главное даже не в содержащихся в нем теоретических выкладках и программных взглядах на будущее страны, а в том, что этот подлинный документ спустя многие годы показывает нам, о чем мечтал Президент, как напряженно нащупывал способы вывода государства на траекторию устойчивого роста, как стремился облегчить жизнь миллионов своих сограждан.

Вот какие впечатления произвело на меня знакомство с этими записями, счастливо обретенными через 20 лет после их появления.

Уже отправляя в архив документ, мне на память пришли слова знаменитого русского художника, археолога и мыслителя Н. К. Рериха: «Сила мысли – творческая сила. Во вселенной нет другой такой творческой силы, и если бы люди знали и пользовались ею, их эволюция была бы гораздо более быстрой, чем она есть на самом деле... Чтобы хорошо жить, надо хорошо мыслить».

ЛИЧНОСТЬ КАК СИМВОЛ ЭПОХИ. ФАКТОР СИЛЬНОГО ПОЛИТИКА СТАЛ ОДНИМ ИЗ РЕШАЮЩИХ УСЛОВИЙ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

Буркитбай Аяган,

директор Института истории государства,
доктор исторических наук, профессор

Казахстанская правда, 5 июля 2012 г.

Невозможно представить новейшую историю не только нашей страны, но и всего современного мира без личности Нурсултана Назарбаева. Президент Казахстана инициировал кардинальные реформы, нововведения во всех областях постсоветского социума, которые оказали глубочайшее влияние на обновление стран СНГ и в конечном счете на глобальные процессы. Становление Республики Казахстан неразрывно связано с именем Первого Президента. Став общенациональным лидером, Нурсултан Назарбаев проявил себя как уникальный личностный феномен политической и общественной жизни, сумевший в сложнейших условиях без кровопролития построить суверенное светское и демократическое государство.

Однако не всем лидерам стран СНГ удавалось, изменяя себя и общество, отойти от догм и застывших стереотипов, свойственных прежней идеологии. Были также и такие, кто в погоне за псевдодемократическими ценностями отторгали любое наследие советского прошлого. Ряд руководителей СНГ повели политику изоляционизма и национальной исключительности. Казахстан выбрал открытый путь, путь к интеграции, инициировал ряд идей по региональному сотрудничеству.

На наш взгляд, феномен личности Назарбаева состоит из нескольких составляющих. Это прежде всего политическая интуиция, способность в сложнейших условиях принимать стратегические решения, многогранность личности, сочетающей мощный аналитический интеллект с накопленным теоретическим и разносторонним практическим опытом.

Строительство государства и формирование нации – центральная проблема стран, получивших независимость после распада СССР. В этой ситуации одним из решающих условий успешного развития стал фактор сильного политика – того, кто способен предложить обществу конкурентоспособную модель развития, и именно потому может стать символом эпохи нациестроительства. Вне всякого сомнения, таким лидером для Казахстана является Нурсултан Назарбаев. Для большинства населения страны именно в нем воплощен идеальный образ яркого, харизматичного политического деятеля, сочетающего в себе все базовые компоненты сильной личности, мудрого правителя и успешного менеджера. Феномен Нурсултана Назарбаева заключается в том, что он обладает высоким интеллектуальным

потенциалом, умением стратегически мыслить и учитывать исторический и современный контекст. На протяжении многих лет Лидер Нации последовательно проводит линию на укрепление традиций межэтнической толерантности в стране, возведя ее в ранг государственной политики.

Становление независимого государства, политическая и экономическая трансформация и модернизация происходили не в стабильных условиях роста, а в обстановке продолжающегося и углубляющегося экономического и демографического кризиса, в условиях чрезвычайных трудностей.

Как политическому деятелю, сформировавшемуся в условиях господства марксистско-ленинской идеологии, директив плановой экономики, всеилия и диктата центра, Нурсултану Назарбаеву было нелегко переломить ситуацию и прочно стать на путь демократии и открытой рыночной экономики. Но «переделать» себя и отказаться от догм и стереотипов прошлого ему помогла продолжительная работа на производстве и в хозяйственных органах.

Из личных качеств казахстанского лидера можно выделить такую черту, как целеустремленность и решительность. Именно эти качества помогли ему пойти на смелый слом отжившего.

Кардинальные изменения произошли в сфере экономики. Уже в 1993 году Казахстан переходит к финансово-экономической самостоятельности, внедряет собственную денежную единицу – тенге.

В 1997 году в Послании Президента народу была озвучена Стратегия развития Казахстана до 2030 года, которая определила долгосрочные приоритеты развития молодого государства во всех сферах жизни.

Стратегией развития Казахстана до 2030 года была поставлена политическая задача – обеспечить национальную безопасность Республики Казахстан. Ее реализация означала гарантию сохранения государством суверенитета, обеспечения территориальной целостности и неприкосновенности границ. Флаг, герб, гимн и граница – вот четыре основные составляющие признаки государства. Так что в настоящее время, после завершения самого важного и трудного этапа – делимитации государственных границ, можно с гордостью констатировать тот факт, что суверенная Республика Казахстан является полноценным государством со всеми вытекающими отсюда правами и обязанностями.

Учитывая то, что распад СССР привел бывшие союзные республики к необходимости решения территориального вопроса, Казахстан активно включился в переговорный процесс по оформлению границы.

Понятие безопасности включает в себя различные аспекты. Но прежде всего это вопрос неприкосновенности территории. Казахстан по праву может гордиться тем, что в предельно сжатые сроки сумел юридически оформить свои границы и войти в мировое сообщество в качестве равноправного и авторитетного члена. Общая протяженность государственной границы Республики Казахстан на суше (без учета границ на Каспийском море) составляет около 13 200 км. (Водная граница на Каспийском море будет установлена после определения всеми прибрежными странами правового

статуса моря.) Казахстан одним из первых государств в СНГ завершил делимитацию государственных границ.

Процесс делимитации границ, осуществленный под личным руководством Президента Нурсултана Назарбаева, потребовал высочайшей государственной мудрости, политической воли и выдержки, гибкости и многовекторности внешней политики. Методологической основой при этом стало требование Президента – все возникающие спорные проблемы разрешать в духе дружбы и доверия и на основе аргументированной правовой базы.

Особое значение в деятельности Президента Республики Казахстан имела и имеет сфера национальной политики. Прежние положения национальной политики в таком полиэтничном и многоконфессиональном государстве, как Казахстан, уже не срабатывали. В столь сложной и взрывоопасной обстановке нужны были новые принципы и идеологемы, которые бы способствовали разрешению накопившихся противоречий.

В 1995 году впервые на постсоветском пространстве была создана Ассамблея народа Казахстана. Закон о языках, принятый в Казахстане, оказался самым либеральным на всем пространстве СНГ.

В начале 2000 годов произошел коренной переворот в проведении социальной политики. Был принят Закон РК «О государственной адресной социальной помощи» (2001). Тогда же Правительство РК разработало специальную Программу по борьбе с бедностью и безработицей. Были внесены изменения в систему пенсионного обеспечения: новым явлением стало введение накопительных пенсионных фондов.

В целом в 2000 годах Казахстан успешно преодолел системный кризис и уверенно вступил на путь полноценного развития, характерными чертами которого стали экономический рост, накопление ресурсов, благоприятный инвестиционный климат, увеличение численности населения, реализация социальных программ, преодоление глобальных вызовов. Все это позволило Казахстану уверенно встретить мировой финансово-экономический кризис, выработать эффективную антикризисную программу. В сложных условиях руководство страны не допустило падения отечественной экономики. Более того, в 2009 году имел место рост ВВП на 1,1 % в отличие от других стран СНГ. Важным шагом на пути дальнейшего экономического подъема стали планы и Программа форсированного индустриально-инновационного развития.

Во многом успехи Казахстана стали позитивным примером для стран евразийского пространства. Об этом свидетельствуют принятая программа «Путь в Европу» (2008) и председательство страны в ОБСЕ (2010).

Таким образом, миролюбивая политика нашего государства, его опыт в урегулировании спорных вопросов, укреплении мира и согласия давно вышли за рамки региона и приобрели заслуженное мировое признание.

В заключение приведем высказывание Джона Гарднера об идеальном политическом лидере: «Лидерам принадлежит значительная роль в создании устремлений того коллективного сознания, которым является общество. Они

могут выражать ценности и работать на сплочение общества. Но главное, что они способны постигать и выдвигать цели, заставляющие людей оторваться от своих мелочных забот, поднять головы, посмотреть выше и дальше конфликтов, раздирающих общество. Лидеры способны объединить усилия многих людей в достижении целей». Именно такой образ Нурсултана Назарбаева как Лидера Нации закрепился в сознании казахстанцев.

В СТРЕМЛЕНИИ К БЕЗЪЯДЕРНОМУ МИРУ

Айгуль Биданова

Казахстанская правда, 29 август 2012г

Нурсултан Назарбаев выдвинут группой депутатов Парламента Японии на присуждение Нобелевской премии Мира.

Вчера Восточно-Казахстанскую область посетили участники Международной конференции «От запрета ядерных испытаний к миру, свободному от ядерного оружия». Представители парламентов и правительств 75 стран и более 20 международных и общественных организаций, зарубежных СМИ – всего более 140 человек побывали в Семее и Курчатове, чтобы воочию увидеть, как миролюбивая внешняя и внутренняя политика государства может превратить некогда закрытые полувоенные города в центры культуры и науки.

Среди высоких гостей – председатель Комитета по международным делам Сената, бывший Премьер-министр Польши Влодзимеж Чимошевич, заместитель председателя Постоянного комитета по международным делам и международному развитию палаты общин парламента Канады Пол Дювар, депутат парламента Японии Хироюки Морияма, сопредседатель Международной комиссии по ядерному нераспространению и разоружению, бывший министр иностранных дел Австралии и президент Международной кризисной группы Гарет Эванс, председатель Центра глобального диалога и сотрудничества (Вена), экс-президент Болгарии Петр Стоянов.

В Курчатове гости в сопровождении акима ВКО Бердыбека Сапарбаева ознакомились с Национальным ядерным центром – градообразующим предприятием, превратившим 11-тысячный городок на живописном берегу Иртыша в мощный наукоград.

В мае исполнилось 20 лет с момента создания НЯЦ по Указу Президента Нурсултана Назарбаева. И буквально на днях поздравления с днем рождения принимал сам город Курчатов – здесь отметили 65-летие со дня возникновения населенного пункта, где в 1947 году расположилась администрация строящегося неподалеку испытательного полигона.

Обо всех этапах жизни этого некогда секретного объекта делегатам форума рассказал директор Института радиационной безопасности и экологии НЯЦ РК Сергей Лукашенко во время экскурсии по музею СИЯП. Кстати, это единственный музей Курчатова, его экспозиция дает полную характеристику 3-х основных испытательных площадок полигона: «Опытное поле», «Дегелен», «Балапан».

Гости узнали, что Национальный ядерный центр играет важную роль в истории независимого Казахстана, в развитии его науки, построении международного сотрудничества, продвижении позитивного внешнеполитического имиджа государства. Уже 2 десятка лет здесь решается сложный комплекс проблем – от ликвидации последствий испытаний ядерного оружия до создания научно-технической, технологической и

кадровой базы для развития атомной энергетики. После конверсии бывшего военно-промышленного комплекса Семипалатинского полигона его научно-технический потенциал стал использоваться в интересах не только Казахстана, но и всего мира, так как НЯЦ участвует в международных программах по контролю за испытаниями ядерного оружия на действующих полигонах.

Что касается ликвидации инфраструктуры ядерного оружия, то в настоящее время работа в этом направлении находится на стадии завершения. Сегодня энергия атома на пострадавшей от ядерных испытаний земле используется в целях мира и прогресса. Именно здесь, в Курчатове, на базе НЯЦ и Парка ядерных технологий реализуются перспективные инновационные проекты, решаются задачи развития атомной отрасли, обеспечения энергетической безопасности страны, охраны здоровья населения и окружающей среды.

Также участники конференции познакомились с лабораториями ИРБЭ НЯЦ РК, на его базе идет создание республиканского Центра комплексной дозиметрии, который послужит обеспечению высоких стандартов жизни казахстанцев и условий радиационной безопасности персонала, подвергающегося воздействию радиации при производственной деятельности. Здесь будут применяться самые современные наукоемкие методы регистрации и учета индивидуальных доз внутреннего облучения человека.

Еще одна гордость Курчатова – реализуемый инвестиционный проект «Создание материаловедческого термоядерного реактора «Токамак КТМ». «Токамак КТМ» – это уникальная установка, специально разработанная для исследования и испытания материалов для термоядерной энергетики, которые должны работать в условиях высоких температур, сильных магнитных полей и ионизирующих излучений.

В Парке ядерных технологий гостям продемонстрировали инновационные проекты по производству радиационно-сшитого вспененного полиэтилена, термоусаживаемых манжет и лент, деталей тормозного оборудования для подвижного состава железнодорожного транспорта, радиофармпрепаратов, одноразовой медицинской одежды, кровельного материала. Эта продукция востребована в нефтегазовой, строительной, железнодорожной, фармацевтической отраслях.

Особое место – участок бывшего СИЯП «Опытное поле», Ground Zero, «точка ноль», место, где 29 августа 1949 года начался отсчет 40-летней работы военно-промышленного комплекса – было взорвано первое ядерное устройство СССР мощностью 22 килотонны тротилового эквивалента. За время испытаний на Семипалатинском полигоне произведено свыше 450 ядерных взрывов, в том числе более 120 – в атмосфере. Их суммарная мощность была способна уничтожить 2,5 тыс. Хиросим. Радиация поразила более 300 тыс. кв. км территории. Это примерно равно площади одной из больших европейских стран, например, Германии. От последствий ядерных испытаний пострадало более 1,5 млн. человек...

Буквально в километре от эпицентра первого атомного взрыва с заявлением для прессы выступили председатель Комитета по иностранным делам палаты представителей Национального собрания Таиланда Сунай Чулпонгсаторн, сопредседатель Международной комиссии по вопросам ядерного нераспространения и разоружения Гарет Эванс и член Палаты лордов Великобритании Джон Уэйверли.

«Мы видим, что Казахстан полностью и навсегда отрекся от ядерного оружия. Это было мудрое, рациональное и сложное решение Президента Н. Назарбаева. Сейчас миру требуется больше лидеров с таким же храбрым сердцем, как у Нурсултана Назарбаева! Мы все должны понять: если существует ядерное оружие, оно все равно когда-нибудь будет использовано. Работы по разоружению предстоит немало, и Казахстан нам показал, как нужно действовать», – подчеркнул Г. Эванс.

Как заявил лорд Уэйверли, «настало время признать решение Президента Казахстана об отказе от ядерного оружия на более высоком уровне. И именно такого лидерства, которое проявил Нурсултан Назарбаев, требуется сегодня больше в мире».

«Таиланд выступает за то, чтобы договор о нераспространении подписали все ядерные страны. Не разрабатывать, не производить, не использовать ядерное оружие! Национальная ассамблея Королевства Таиланд поддерживает инициативы Казахстана в деле нераспространения ядерного оружия и полного отказа от его использования», – сказал С. Чулпонгсаторн.

Надо отметить, что Ground Zero постепенно становится знаковым местом в мировой политике, именно здесь в апреле 2010 года сделал заявление генеральный секретарь ООН Пан Ги Мун, выступили в октябре прошлого года генеральный директор МАГАТЭ Юкия Аmano, министр иностранных дел РК Ержан Казыханов, исполнительный секретарь Подготовительной комиссии ОДВЗЯИ Тибор Тот, первый замминистра энергетики США Дэниел Понеман.

После короткого перелета участники конференции ознакомились с объектами науки, образования, здравоохранения, культуры Семей. Увиденное нисколько не напоминало милитаристский Семипалатинск прошлого века, чья экономика и даже внешний облик несли огромные потери из-за «околополигонного» статуса. С обретением независимости и благодаря особому вниманию к проблемам Семей Главы государства Нурсултана Назарбаева город изменился. Только за последние 7 лет более 50 млрд. тенге инвестировано в самые различные программы и отрасли региона.

Именно здесь идет процесс создания крупного медицинского кластера, который объединит медицинские центры по диагностике и лечению онкологических заболеваний. Создание кластера позволит сформировать эффективную систему взаимодействия медицинских учреждений и научных институтов, направленную на улучшение здоровья населения, пострадавшего от ядерных испытаний.

Участники международной конференции посетили региональный онкологический диспансер, обслуживающий население Семей, Курчатова и 6 сельских районов с общей численностью более 600 тыс. человек. В рамках развития радиологического кластера на его базе создается отделение ядерной медицины для раннего обнаружения и лечения онкологических, ревматологических, эндокринологических и других заболеваний.

Затем по программе состоялось посещение Государственного медицинского университета и НИИ радиационной медицины и экологии. Здесь занимаются реализацией комплексных программ по разработке медицинских лечебно-диагностических мероприятий, направленных на снижение заболеваемости и смертности населения, подвергшегося радиационному воздействию, формированием Государственного научного автоматизированного медицинского регистра лиц, пострадавших из-за испытаний на Семипалатинском полигоне. Институт активно сотрудничает с научными центрами Японии, Англии, Германии, России.

Участники форума также ознакомились с учреждениями культуры, которые известны далеко за пределами Казахстана – это областной музей им. семьи Невзоровых, областной краеведческий музей, музей Ф. М. Достоевского.

Кульминационным событием дня стал многотысячный митинг, прошедший по традиции на острове Полковничий у монумента «Сильнее смерти» и посвященный 21-й годовщине закрытия Семипалатинского полигона. Скоро здесь появится уникальный Музей Мира – здание в форме земного шара, разместившегося на ладонях, как архитектурное воплощение призыва человечества к миру и дружбе. Символично, что именно гости Международной конференции «От запрета ядерных испытаний к миру, свободному от ядерного оружия» стали участниками закладки капсулы на месте будущего строительства. Возможно, следующая встреча пройдет уже непосредственно в Музее Мира, ведь в нем планируется обустроить современный конференц-зал, способный принять форумы самого высокого уровня.

Государственных и общественных деятелей, ученых и политиков, жителей Семей – всех участников митинга объединила великая цель – борьба за мир без ядерного оружия! С приветственным словом к собравшимся обратился Б. Сапарбаев, который подчеркнул, что восточноказахстанцы всегда были самыми активными сторонниками инициатив Первого Президента Нурсултана Назарбаева в области ядерного разоружения. Прекращение ядерных испытаний, закрытие Семипалатинского полигона, отказ от обладания ядерным арсеналом, объявление Центральной Азии зоной, свободной от ядерного оружия, выдвижение Главой государства инициативы об объявлении 29 августа Международным днем действий против ядерных испытаний – все эти события неразрывно связаны с Семейским регионом.

На митинге также выступил заместитель председателя Мажилиса Парламента Сергей Дьяченко, отметивший, что чем дальше в прошлое уходит дата закрытия ядерного полигона, тем ярче и убедительнее

проявляется историческая ценность прозорливого решения Главы государства Нурсултана Назарбаева. Многонациональный народ Казахстана сплотился вокруг Президента, смело и решительно взявшего на себя ответственность за судьбы человечества, проявившего подлинное политическое мужество и исключительное лидерство, закрыв полигон и отказавшись от ядерного оружия в пользу гарантии безопасности для республики.

Сегодня, по прошествии десятилетий, исторический указ Главы государства приобрел новое звучание на фоне актуальных вызовов современности. И для многих землян пример Казахстана и его Лидера по-прежнему является символом надежды, а наш безъядерный путь – единственно верным!

Мы преклоняем голову, сказал С. Дьяченко, перед многочисленными жертвами этих испытаний, терпением и силой духа жителей региона. Не считаясь с выпавшими на их долю испытаниями, они возрождают к жизни землю, подарившую миру великих гениев – Абая, Шакарима, Мухтара Ауэзова. Сегодня многострадальная земля великих сынов казахского народа объединила человечество на пути ядерного разоружения. Мы призываем всех услышать голос Казахстана и избавиться от ядерной опасности, все еще угрожающей миру и процветанию нашей общей планеты!

Перед многотысячной аудиторией выступили также П. Дювар, В. Чимошевич, Х. Морияма, председатель Совета ветеранов Семей, член антиядерного движения «Невада-Семей» Амантай Догалаков.

Гость из далекой Канады был очень эмоционален, приведя такой неоспоримый факт того, что все люди на Земле, включая президентов стран – членов атомного клуба, равны, так как у всех у нас есть дети, а значит, все мы одинаково уязвимы перед угрозой ядерного коллапса. Также П. Дювар провел такую параллель – и Казахстан, и Канада граничат с ядерными державами – Россией и США, то есть у нас есть еще один повод объединить усилия по «увещеванию» соседей вступить на путь разоружения.

А представитель Страны восходящего солнца заявил, что он и группа депутатов Парламента Японии вносят кандидатуру Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева на соискание Нобелевской премии Мира.

По мнению всех участников митинга, нынешняя Международная конференция «От запрета ядерных испытаний к миру, свободному от ядерного оружия», организованная Мажилисом Парламента РК, международной организацией «Парламентарии за ядерное нераспространение и разоружение» при поддержке МИД РК, ГУ «Назарбаев центр», акимата ВКО, станет важным этапом объединения усилий политиков и широкой общественности, а представительный состав ее участников – яркий показатель глобальной востребованности мечты нашего Лидера Нурсултана Абишевича Назарбаева о безъядерном мире.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ, УЧЕНЫЙ, СТРАТЕГ

Анатолий Спицын,
директор Института интеграционных
проблем ЕврАзЭС

Казахстанская правда, 7 сентября 2012 г.

Нурсултан Абишевич Назарбаев – несомненно, одна из ярких фигур в когорте современных политиков, пользующихся высочайшим авторитетом не только среди своего народа, но и далеко за пределами родной страны.

Осмысливая жизненный путь Президента Казахстана, начинаешь лучше понимать тот набор обязательных условий, без которых нельзя стать тем, кем стал сегодня Нурсултан Назарбаев, – признанным и авторитетнейшим Лидером. Этих обязательных условий, по меньшей мере, два. Во-первых, должно быть возвращено некое особое человеческое чувство, дающее возможность предельно точно и органически ощущать потребности страны, народа. Разные лидеры обретают эти качества по-разному. По-видимому, самый верный способ – подняться, так сказать, из «низов», из гущи народа, пройдя вместе со страной многосложный путь жизненного роста и завоевания авторитета собственным честным трудом. Именно такой стала жизненная биография Нурсултана Назарбаева.

Второе условие – наличие дара опережать в своих ощущениях ход времени и особого умения предвидеть тенденции социально-политического и экономического развития, благодаря чему общество и политические институты своевременно делают правильный выбор. Оба эти условия оказались органически слитыми и реализованными во всей жизненной судьбе Главы Казахстана. Второе из них стало логическим следствием первого и, наверное, главным примечательным качеством Нурсултана Абишевича как политического руководителя, авторитетнейшего государственного деятеля.

Казахстанский Лидер был в числе тех, кто первыми со всей остротой ощутили необходимость радикального переустройства экономической и политической системы советского общества. Будучи решительным и принципиальным, Нурсултан Назарбаев, в отличие от многих других, проявил удивительную прозорливость, гибкость и мудрый реализм в выборе конкретных методов осуществления преобразований, нацеленных на формирование демократического устройства общества и экономики рыночного типа. Он решительно и своевременно предостерег против левачества в реализации этого направления. Было ясно и четко заявлено, что «хаос и анархия к рынку не ведут». Указывалось на крайнюю опасность, исходящую от желания некоторых тотальным образом ликвидировать

государственное руководство и контроль за экономическими процессами еще до создания необходимых предпосылок рыночного регулирования.

Президент РК предлагал своим коллегам по СНГ с хозяйским чувством подойти к тому, что представлял из себя (до момента ликвидации СССР) единый народно-хозяйственный комплекс Содружества с соответствующим разделением труда и специализацией. Он говорил, что хотя этот комплекс действительно нуждается в коренном преобразовании, но представляет собой пространство, где сбалансированы производство и потребление продукции в целях необходимого жизнеобеспечения населения шестой части планеты.

С большой убедительностью Нурсултан Абишевич во многих своих статьях и выступлениях говорил о необходимости использования государственного регулирования для ускорения перехода к эффективным рыночным отношениям. Был выдвинут целый ряд конкретных, имеющих научно-методологическое и практическое значение предложений, касающихся перехода к эффективному государству. Говоря о проблемах становления новой государственности в Казахстане, Лидер нации всегда аналитическим образом оценивал и то, что делалось у ближайших и дальних соседей, чутко и с опережением улавливал общемировые тенденции.

Президент РК одним из первых среди лидеров стран на постсоветском пространстве увидел и с убежденностью стал утверждать публично, что главный фактор общемирового развития пролегает не через разъединение и обособление, а через интеграционные, объединительные процессы. Он делом пытался показать коллегам, что собственную национальную политику следует «делать, глядя в глаза друг другу» и с учетом общих интересов. Выдвинутой им еще в 1994 году идея о формировании на базе активных совместных усилий, прежде всего, России и Казахстана, объединения нового типа – Евразийского союза – обрела воистину прорывной стратегический смысл, и, можно не сомневаться, она еще займет свое достойное место в геополитических конструкциях будущего.

Задумываясь о том, что помогает Нурсултану Назарбаеву быть, как правило, на гребне наиболее прогрессивного, невольно приходишь к выводу, что это во многом связано с его личными «пристрастиями», выражающимися увлеченностью наукой, исследовательским подходом ко всему, чем наполнена его жизнь. Благодаря этому свойству он всегда, где бы ни работал, находил самые актуальные темы, требующие глубокого исследования, в результате чего можно ожидать колоссального практического эффекта. Так, еще в ходе своего инженерного этапа деятельности он увидел огромные перспективы, связанные с осуществлением стратегии ресурсосбережения в стране. Сначала это было им проанализировано в рамках металлургического комплекса, а затем перенесено на более широкое пространство народного хозяйства в целом.

Докторская диссертация, защищенная Нурсултаном Назарбаевым в 1992 году в Москве, произвела сильное впечатление среди научной экономической общественности. И сейчас, по прошествии времени, поражает то, насколько прозорливо автор смог разглядеть то ключевое звено, за

которое можно было ухватиться еще тогда при правильной общей политике, чтобы вывести промышленность и, может быть, экономику в целом на уровень, достойный постиндустриальной эпохи.

Характерно, что и в последующем, несмотря на свой высочайший политический статус и огромную загруженность вопросами государственного и международного уровня, Президент постоянно обращается к научной сфере, стремится общаться с исследовательскими коллективами и высшими учебными заведениями. В его публикациях, выступлениях постоянно присутствует тема опоры на исследовательский потенциал, более эффективного взаимодействия науки и экономики, науки и политики, науки и общества.

О ПОДЛИННОЙ СУТИ ОБЩЕСТВА ВСЕОБЩЕГО ТРУДА

Алия Рысмагамбетова,
старший эксперт отдела политических исследований Института парламентаризма НДП «Нур Отан»

Казахстанская правда, 08 сентября 2012г.

С момента выхода концептуальной статьи Главы государства по социальной модернизации прошло достаточно времени, чтобы не дежурно взяться за исполнение поручений, данных Президентом, а поразмыслить о подлинной сути поднятой проблемы – к слову, одной из ключевых в нашей независимой истории, стоящей в одном ряду с обретением суверенитета и созданием рыночной экономики.

Это проблема человека, не соответствующего стандартам и темпам развития современного общества. Человека как субъекта свободных экономических и гражданских отношений. Пока не сформированного, не отвечающего уровню уже функционирующих и законодательно закреплен.

Это фундаментальный ресурс конкурентоспособного современного государства, без которого невозможны не только модернизация страны, но и элементарная реализация потенциала рынка, поддержание приемлемых темпов социально-экономического развития, конкурентоспособность Казахстана в глобальном мире. Вот почему Президент обращается к обществу с идеей нового человека, субъекта Общества Всеобщего Труда.

Для успешного развития в современном мире руководством страны принят курс на модернизацию. Когда в Казахстане говорилось об инновационной экономике, то ранее чаще всего под этим подразумевалась модернизация технологий в традиционных сферах экономики и бизнеса. Но статья Главы государства дала четкое направление – именно человек и его ценностная основа являются первейшим условием и фундаментом любого развития. Правительство может планировать строительство новых

производственных мощностей или технопарков, но оно не может побудить людей быть более активными и ответственными в гражданском и экономическом проявлении. Для этого народ должен иметь некую ментальную склонность к такой деятельности, которую необходимо культивировать.

Направление выбрано верно, осталось найти тот ключ, который позволит за короткое время создать такую ценностную основу модернизации. Как показывает опыт развитых стран, таким основанием являются капиталистический дух и мировоззрение, которые формировались в Европе, а потом и в США 300 лет и около 50 лет в Сингапуре, Южной Корее и Японии.

Богатые природные ресурсы, иностранные займы еще не обеспечивают высокий уровень развития экономики, поэтому необходимо формирование самого субъекта рынка – экономически активного человека, который еще эффективней приведет в движение механизм свободных экономических отношений.

Не в первый раз Лидер нации призывает казахстанцев сменить психологию получателя благ от государства на психологию сотворца своей благополучной жизни и происходящих в стране процессов. Теперь же на 21-м году нашей независимой истории мы не можем позволить себе не прислушаться к словам Президента. В особенности к тому, что «каждому казахстанцу надо начать с себя» и «что без этого никакого качества жизни не придет».

Если обратиться к истории зарождения развитых держав, то сам дух европейцев и американцев формировал страну, у нас же об этом заботится государство, потому что казахстанцы в большинстве своем недобирают в отношении к себе, к труду в сравнении с западным человеком. В нашем обществе бытует представление о том, что капитализм – это общество праздных людей, прожигателей жизни, где показуха является иллюзией успешности. Для многих зазеркалье является самой жизнью, когда все жизненные силы уходят на создание искаженных образов благополучного положения согласно нормам общественной морали.

Но, видимо, это плохо удастся, так как нет авторитетной силы, способной формировать в людях мировоззренческие ценности, побуждающие их к ответственному отношению к себе, своему окружению и обществу, к осознанию своего предназначения в жизни. Не реагируют даже те социальные институты, которые по сути своего положения производят образы, побуждающие человека стать творцом самого себя. Это культура и религия.

К примеру, экономический прогресс Южной Кореи состоялся благодаря стремлению местных протестантов реализовать свою веру через труд, и главным генератором воспитания подобной ценности выступала церковь. Поэтому в нашем обществе даже в XXI веке граждане руководствуются феодальными традициями и нравами при всех формируемых нормах демократии и рынка. У нас на дворе капитализм, хотя в действительности он скорее суррогатный, при нем не сформировался

настоящий буржуа – средний класс со своими принципами и правилами жизнедеятельности. Стоит отметить, что сам гражданин как таковой появляется в капиталистическую эпоху. Именно буржуа создает гражданское общество, так как качество отношения человека к самому себе, своей собственности порождает гражданина. И основанием его становления являются такие духовные ценности, как вера и, как следствие, ответственное отношение к труду и усердие.

Поэтому вопрос социальной модернизации через трансформацию психологии человека актуален для Казахстана. И для осуществления этой задачи необходим ментальный сдвиг в сознании человека, который предполагает веру в прогресс, склонность к экономическому совершенствованию и росту, готовность адаптироваться к изменениям и постоянное пополнение багажа знаний.

Как показывают примеры стран, которые за короткий срок смогли совершить скачок в своем развитии, этой ценностью является некое гражданское творчество, проявляемое увлеченными трудолюбивыми по призванию. Например, Япония и Германия перед сотворением своего экономического чуда сумели нарастить уровень социального капитала, и в нем центральное место заняли меры по культивированию труда.

Почему именно труд становится главной мировоззренческой ценностью устремленного к успеху Казахстана? Ответ на этот вопрос мы можем найти у Бенджамина Франклина – одного из отцов-основателей США. Он первым объяснил развивающее значение труда, сформированное им в знаменитых 13 заповедях, в основе которых лежат такие ценности, как умеренность, порядок, трудолюбие, бережливость, справедливость и спокойствие. Пропагандируя свой образ жизни, Франклин впервые ввел в оборот ныне всем известный принцип «сделай самого себя».

Позднее М. Вебер описал влияние протестантского отношения к труду на капиталистический дух. Вспомним основные характеристики ценностных ориентиров гражданина, способного своим образом жизни укрепить капиталистические ценности. Жизненный идеал – это труд, направленный на создание рационального способа распределения материальных благ. Само дело становится необходимым условием существования, когда человек существует для дела, а не дело для человека. Богатство как результат не столь значимо по сравнению с чувством «хорошо исполненного долга в рамках своего предназначения». Неутомимая деятельность дает уверенность в избранности. И самым тяжелым грехом является бесполезная трата времени, потому что жизнь человека коротка и драгоценна и должна быть использована для реализации своего призвания.

Поэтому формирование таких капиталистических ценностей в человеке как в исполнителе и субъекте экономических отношений является недостающим ресурсом развития экономики и общества в целом. К счастью, есть положительная тенденция, что мы в настоящей реальности постепенно подходим к тому, что одним из главных источников благосостояния является профессионализм. И чтобы стать асом в наше ускоряющееся время,

необходимо непрерывно продолжать самообразование, верить в свое предназначение через профессиональное самовыражение. Ведь оно наряду с такими качествами, как трудолюбие, ответственность и стремление к богатству, позволяет человеку стать успешной личностью.

В современном мире достаточно примеров того, как капиталистические ценности влияют на повышение уровня жизни граждан. В Сингапуре, Южной Корее, Японии процветает культ ответственного отношения к работе. В Стране восходящего солнца, например, замечание по поводу того, что человек плохо работает, является самым оскорбительным и общественно порицаемым. И в этом проявляется невидимая рука рынка, который в конкурентной среде отбирает только честных, бережливых и ответственных своих участников. Вхождение же в мировой рынок требует дисциплины, верховенства закона, прозрачности и доступа к информации. Эти изменения ведут к возникновению процветающего среднего класса, который является прочной основой стабильной демократии. Страны, которые входят в мировую экономику, одновременно вливаются в процесс глобализации, что ведет к демократизации и выравниванию уровня экономического развития.

Таким образом, труд экономически ответственных работников способствует продвижению рынка, который в свою очередь составляет основу благополучия и прогрессивного развития всего общества.

Вот что видится за строками программной статьи Президента об Обществе Всеобщего Труда. В ней, по сути, выражена боль Лидера нации за будущее страны. Глава государства ставит поистине фундаментальную задачу, которая не только в исполнении, но и в ее понимании нуждается в усилиях каждого гражданина и всего народа.

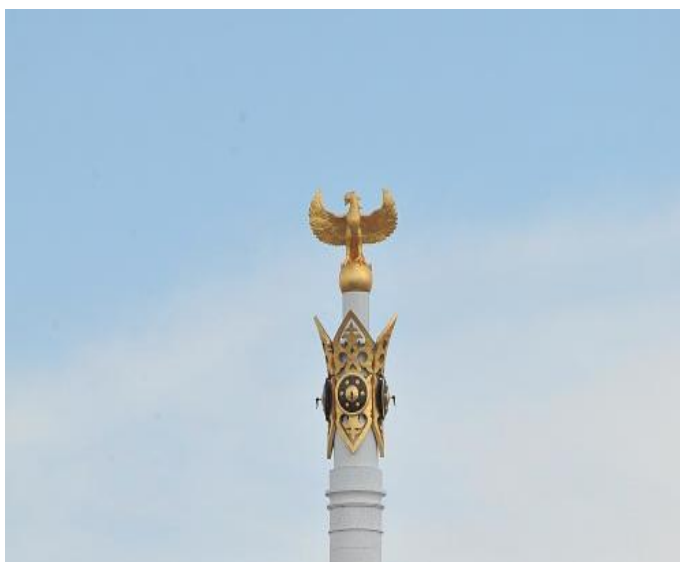
ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ӨРКЕНДЕУ ҚАДАМДАРЫ

Елеусін Сағындықов,
Парламент Сенатының депутаты

Егемен Қазақстан, 11 қазан 2012 г.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев V сайланған Қазақстан Республикасы Парламентінің екінші сессиясын ашу салтанатында сөйлеген сөзінде еліміз жаңа әлеуметтік-саяси үдеріс жолына түскенін, осыған орай Парламентке жүктелер міндеттің де қомақты екенін атап көрсетті. Қоғамымызды әлеуметтік жаңғырту мақсатындағы бастамалар қос палата депутаттарының алдына заң шығару қызметінде кешенді іс-шараларды іске асыруды қажет етеді.

Әлбетте, болашағын болжай алмаған елдің келешегі келеңсіз келетіні көне тарихтан аян. Тәубе делік, Кеңес Одағы күйреп, бодандық бұғауынан босанған республикалармен бірге Қазақ елі де тәуелсіздікке қол жеткізіп, бағымызға ұлты мен ұлысы үшін күндіз отырмай, түнде ұйықтамай қызмет еткен Нұрсұлтан Әбішұлы барша қазақстандықтар тағдырын бірге кешті. Міне, содан бергі жиырма жылдан астам уақыт бойы Тұңғыш Президентіміз мемлекетті басқарудың бұралаң жолдары мен асу-құздарынан еліміздің еңсесін көтеріп, халқымыздың рухын асқақтатып алып өтті. Жәй ғана өтпей, Қазақстанды әлемге танытты. Танытып қана қоймай, алпауыт елдермен терезесін теңестірді. Теңестіріп қана қоймай, төрде отырып, төрелік айтатын дәрежеге жеткізді.

ТМД елдерінің соңғы жиырма жыл аралығындағы экономикалық дамуын зерттеушілер мынадай қорытынды шығарып отыр: Қазақстан посткеңестік кеңістіктегі неғұрлым қарқынды дамып келе жатқан топқа жатады. Соның ішінде экономиканы әртараптандыру арқылы келешекте одан әрі өркендеу мүмкіндіктері де зор. Ал Аспанасты елі аталып кеткен Қытай Халық Республикасының Төрағасы Ху Цзиньтао біздің Елбасына жолдаған хатында былай дейді: «Тәуелсіздік жылдары Сіздің басшылығыңызбен

еңбексүйгіш те ақылман Қазақстан халқы өзінің қажырлы да жасампаз еңбегімен дамудың дұрыс жолын таба білді». Ежелгі көршілеріміздің бірі Ресей Президенті Владимир Путин: «Қазақстан халқы әлеуметтік-экономикалық және мемлекеттік құрылыстағы қол жеткен табыстарын орынды мақтан ете алады», деп баға берді. Қос қанатымыздағы екі ұлы державаның пікірлері тегін айтылып отырған жоқ.

Көршілерімізді ғана емес, айдай әлемді мойындату үшін Ұлт көшбасшысы Н.Назарбаев адамзат тарихындағы озық мемлекеттік қайраткерлер – Махатма Ганди, Шарль де Голль, Дэн Сяопин, Мұстафа Кемал Ататүрік, Ли Куан Ю, Махатхир Мохаммад секілді қызмет етіп келеді. Еліміздің даму үрдістерінде әлемнің дамыған елдерінің жаңа және озық технологиясын игеру кең етек алды. Ендігі мақсат – мемлекетімізде экономикалық табыстар мен қоғамдық игіліктерді қамтамасыз ету арасында қалыптасқан тиімді және озық қарқынды одан әрі дамыту.

Жаһандық керуенде көшімізді бастап келе жатқан Елбасы қазақстандықтардың еліміздегі тұрақтылық пен игілік жемістерін неғұрлым тиімді пайдалануын көздеп, енді әлеуметтік жаңғырту жөнінде практикалық, прагматикалық идеясын ұсынып отыр. «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» деп аталатын бағдарламалық мақаласында қарапайым халыққа түсінікті мұраттарды алға тартты. Эволюциялық сипаттағы жиырма қадам – Президенттің 1997 жылғы «Қазақстан – 2030: Барлық қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы» атты мемлекеттің тәуелсіздігін толық баянды етуге, дамыған экономика құруға бағытталған стратегиялық жоспарының құрамдас бөлігі, заңды жалғасы.

Жаһандық дағдарыс тұсында біздің мемлекетіміз үшін ең басты және аса қатерлі қауіп – жаппай әлеуметтік масылдық. Еңбек – шешуші ұлттық факторға айналып отырған ХХІ ғасырда хакім Абайша айтқанда: «...өз қайратыңа сүйеніп, еңбегінді сау, еңбек қылсаң, қара жер де береді, құр тастамайды», «Еңбекті сат, ар сатып неге керек?».

Көбіне-көп өз арамызда қазақты жалқау деп жататындар бар. Мен мұны қазақты төмендету емес, керісінше, намысқа тиіп, қайрау деп түсінемін. Өйтпесе, осыншама байтақ жерді иеленіп, қысы-жазы көшіп жүріп игеріп, ең даланы төрт түлік малға толтыра алар ма еді? Оның үстіне, бүгінгі археологиялық зерттеулер көрсетіп отырғандай, қазіргі заманғы ғылымды таң-тамаша қалдырған небір қолөнер туындылары, көне ескерткіштер мен жәдігерлерді біреулер сырттан келіп, біздің жерімізге көміп кеткен жоқ. Оның бәрі де біздің ата-бабамыздан қалған мұра. Ендеше, ондай ұлттың ұрпағы да тегін емес!

Үстіміздегі жылғы шілде айының соңғы күндерінде «Демократия институты» ҒЗА ел арасында Президенттің «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» бағдарламасы бойынша жедел сауалдама жүргізген болатын. Сауалдама қорытындысы бойынша және соңғы кездегі сайлаушылармен болған кездесулерде Елбасының эволюциялық өркендеуге жеткізетін бағдарламасын іске асыруға қазақстандықтар ерекше құлшынып

отырғанына көз жеткіздік. Бағдарламада бекітілген тапсырмаларды Үкімет, «Нұр Отан» ХДП, даму институттары, жергілікті атқарушы органдар мерзімінде әрі нақты орындап шыққан жағдайда еліміз әлеуметтік жаңғыртуда бұрын-соңды болып көрмеген қуатты серпіліс жасайтынына куә боларымыз анық. Ал Парламент тарапынан менің әріптестерім заңнамалық қамтамасыз етуді өз деңгейінде жүргізетініне сенемін.

Жергілікті жердегі барлық ахуалды көзбен көріп, қолмен ұстап, яғни өңірге басшылық жасап, қазанында қайнаған мен үшін Президент Н.Назарбаевтың Қазақстанды әлеуметтік жаңғырту жөніндегі идеясы көңіл көлеңкесінде жатып қалған небір ойларды қозғап, санадағы сансыз сұрақтардың жауабын тауып берді. Әрине, алыстағы ақылмандар мен сырттағы сыншылар біздің еліміз туралы талай-талай пікірлерін айтып жатыр. Егер өз-өзімізге сын көзбен қарайтын болсақ, бәрі де жіптіктей дұрыс деу жауырды жаба тоқығанмен бірдей болар еді. Бізде әлі де болса пайдаланылмай келе жатқан мүмкіндіктер шаш-етектен. Сонымен бірге, аяққа тұсау болып отырған кедергі-кемшіліктер де бар. Елбасы өзінің жаңа бағдарламасында оны жасырған жоқ. Мәселенің күнгейі мен көлеңкесін салысты-ра отырып, мемлекеттің таяу болашақтағы даму бағыттарын, келешектегі кемелденуді көздейтін кезеңдерді айқындап берді.

Мен Елбасы бағдарламасындағы мына бір жолдарды толық келтіргім келеді. Онда былай делінген: «Жаңғырту егер, біріншіден, ол Жалпыұлттық тұжырымдама мен сәйкес жоспар арқылы жүзеге асырылатын болса және, екіншіден, тұтастай үдемелі индустриялық-инновациялық дамумен байланысты нақты экономикалық табыстарға негізделген жағдайда ғана табысты болады. Индустриялық-инновациялық дамудан тыс ешқандай жаңғырту мүлдем мүмкін емес. Мұны әркім түсінуі тиіс». Осы орайда мына мәселенің басын ашып алу қажет. Индустриялық-инновациялық даму стратегиясы туралы сөз қозғағанда, соңынан еру және озық қарқын диалектикасының туындауы заңды құбылыс. Енді осыған анықтама бере кетейік.

Дамудың соңынан еру батыста пайдаланылып жүрген технология аясында ғана қалу деген сөз. Бұл мемлекетімізді технологиялық жағынан артта қалуға апарды. Әрине, шетелдіктер бізге өзінің ескі технологиясы мен техникасын жібереді. Өзімізде болмаған соң оның бәрі бізге жаңа көрінеді. Қазақтың «Біреудің қаңсығы біреуге таңсық» деген сөзі осындайдан қалған. Ал Қазақстан экономикасын озық қарқынмен жаңғыртуға өз сұранысымызды өзіміз қанағаттандыру негізінде қол жеткізуге болады. Елбасы осы бағытта жиі тұжырымдамалар жасап қана қоймай, көптеген мүмкіндіктердің жолын ашты.

Мәселен, Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі даму стратегиясы аясында Нұрсұлтан Әбішұлының тікелей бастамасымен елімізді 2015 жылға дейін үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың өте қомақты мемлекеттік бағдарламасы қабылданды. Осы аса маңызды құжатты іске асыру арқылы отандық кәсіпорындардың ішкі және әлемдік рыноктағы бәсекеге қабілеттілігі нығая түседі. Сол сияқты, қазіргідей жаһандық үрдістер белең алып тұрған тұста Қазақстанның индустриялық әлеуетін жаңғыртуға жол ашылады.

Міне, әлеуметтік жаңғырту бағытында Елбасы тапсырмаларын өз дәрежесінде орындау үшін индустриялық-инновациялық даму жолында атқаратын іс-шаралар ұшан-теңіз. Ол үшін заңды негіздемелер де бар. Үстіміздегі жылдың басында Президент қол қойған «Индустриялық-инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау туралы» заң елімізді индустриялық және инновациялық дамытудың барлық бағыттарының негізгі механизмдерін ашып берді. Мақсат – мемлекеттің кепілді қолдауы, сонымен қатар, республиканың индустриялық және инновациялық даму бағыттарында мемлекет-жекеменшік әріптестігін қарқынды жүргізу үшін заңнамалық негіздер жасау. Бұл орайда көптеген жана қадамдар жасалды. Өңірлердің, тұтастай алғанда, еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ететін мемлекеттік қолдаудың жиырмадан астам бағыттары айқындалды. Осы аталып отырған заңның әрбір жолдарымен мұқият танысқан, өзінің қызметін индустриялық-инновациялық бағытта жүргізіп келе жатқан шағын кәсіпкерден бастап, ірі-ірі компаниялардың өкілдеріне дейін өздерінің мүддесіне сай келетін заң баптарын таба алады. Бұл заңның Президенттің тікелей тапсырмасымен дүниеге келгенін де айта кетейік. Француз жазушысы әрі философы Жан Жак Руссоның: «Дана адам істі заң шығарудан емес, оның сол қоғамға қаншалықты қажеттігін зерделеуден бастайды» дегеніндей, Елбасы елге қажет заңның толғағы келген мерзімін дәл тапты.

Үдемелі индустрияландыру стратегиясынан 2020 жылға дейінгі «Бизнестің жол картасы», «Өнімділік», «Жұмыспен қамту» бағдарламалары туындады. Олардың әрқайсысы салалық және функциялық сипаттарына қарай ерекше басымдықтарға ие әрі қай-қайсысының да «Қазақстан-2030» Стратегиясына тікелей қатысы бар.

Жаңғырту үдерістерін бір ғана экономикамен шектеп тастауға болмайды. Оның ауқымы кең. Ең басты міндеті – халқымыздың өмір сүру деңгейі мен қауіпсіздігі үшін тиісті жағдайды қамтамасыз ету. Мемлекет азаматтарымызға донор емес, әріптес ретінде жағдай жасайды. Мемлекет–Адам – Еңбек ұштағаны Қазақстан қазынасы қазанын қайнататын ажырамас бірлік. Тек қана оның отын сөндірмеу қажет. Сондықтан Елбасы өзінің осы мақаласында саясатта да, әлеуметтік және құқықтық салаларда да, мәдениет пен білім беруде де жаңғыртуды дамыту қажеттігін атап көрсетті. Соның ішінде индустриялық-инновациялық даму жолына түспейінше әлеуметтік жаңғыртуға қол жеткізу мүмкін еместігін бірнеше рет қайталады.

Көптеген дамыған елдердің тарихын таразылап, тәжірибесін тәптіштеп көрер болсақ, қуатты, бәсекеге қабілетті өнеркәсіп болмайынша, экономиканы жайдақ жолдан инновацияның күре жолына салу мүмкін емес. Жаңғыртудың өзгермейтін өзегі осы болып табылады.

XXI ғасыр – адам капиталын дамытуға бағытталған жоғары инновациялық технологиялар мен бәсекеге қабілетті білім мен озық идеялар ғасыры. Қазіргі заманғы техника тілін, технология ілімін меңгеру үшін білім керек. Біздің жастарымыз қазір әлемнің түкпір-түкпірінде жоғары білім алуда. Олардың алдыңғы легі еліміздің игілігіне қызмет етуде. Дамыған елдің озық білімімен қаруланған жас маманның бір қап арпа ішіндегі жалғыз бидай

секілді ерекшеленіп тұратындары бар. Шынын айтар болсақ, көпшілік жастар, олардың ата-аналары шетелде білім алуды дақпыртқа айналдырып жібергені де рас. Сан мен сапа сәйкес келмей жатыр.

Ал отандық өндірістің бел ортасында жүретін орта буын мамандар қайда? Еңбек рыногы соларға шөліккеп тұр. Кәсіптік білімі бар маманға сұраныс қазір қай кездегіге қарағанда да өте жоғары. Бәсекеге бәс тігіп тұрған қазіргі алмағайып жағдайда оңды-солды ашыла салған «институттар мен университеттердің» дипломдары көбіне-көп жарамсыз болып қалды. Жоғары білім болғанмен, зауыт цехтарындағы оператордың қызметін атқара алмаса, қос қалтада жүрген дипломнан не пайда? Осыдан соң жастарымыз әлеуметтік инфантилизмнің құлдығына шырмалып қалады. Сондықтан Президент қазақстандық еңбек рыногын Бесжылдық жалпыұлттық болжауды талдап-жасау және тәжірибеге енгізуді ұсынды. Сол арқылы мектеп түлектері мамандық таңдауда бағыт-бағдар ала алады.

Жас мамандар даярлаумен білім беру мекемелері ғана айналысып қоймай, оған жұмыс берушілер де араласуы тиіс. Өйткені, білікті маман бірінші кезекте жұмыс берушілерге қажет. Көрші мемлекеттерден келіп жатқан гастарбайтерлер қашанғы біздің бақшамызды егіп, құрылысымызды салып береді? Біздің жастарымыз үшін нәпақа табуға шекарадан асудың қажеті жоқ. Жердің асты мен үстіндегі байлықты, қазынаны игеруге өз күшімізді, жастарымыздың жігерлі қуаты мен зор әлеуетін жұмсауымыз қажет. Шынымен де, біз үшін, барша қазақстандықтар үшін Қазақстаннан тыс жерде жұмақ жоқ.

Инновация – еліміздің ғылыми-зерттеу институттары мен орталықтарының, даму институттарының, технопарктер мен әлеуметтік-өнеркәсіп корпорацияларының, ірі-ірі компаниялардың, жоғары білім беру орындарының, интеллектуалдық білім ордаларының еншісінде. Соның ішінде, мәселенің төркіні кәсіпқой, білікті, шебер маманға тіреледі. Қазіргі қоғамдағы білікті маман әлеуетін дамытуда өзара шиеленісіп жатқан үш түйін бар. Біріншісі – түрлі деңгейдегі мамандықтар бойынша еңбек нарығындағы сұранысты қанағаттандыру үшін оларды үздіксіз дайындап шығаруды жолға қою. Екіншісі – басқару мамандарын даярлау. Осыдан екі ғасыр бұрын неміс канцлері Бисмарк: «Егер елде басқарудың жақсы жүйесі және жақсы басқарушылар болмаса, ешқандай заң көмектесе алмайды», деп айтқан. Үшінші түйін – дарынды жастарды іріктеудің тұтастай жүйесін жасау. Елбасының еңбек нарығының Бесжылдық жалпыұлттық болжауы жөніндегі тапсырмасының бір мәнісі осында деп ойлаймын. Бізде Қазақстанның кемелді келешегі үшін аса құнды капитал – мектеп жасындағы дарынды балалар, жоғары оқу орнында білім алып жатқан озық ойлы жастар көп-ақ. Олар түрлі пәндер бойынша әлемдік сайыстарда өз құрбыларының арасында оза шауып, бәйге алып келіп жүр. Мұндай табиғи дарынды әлеуетті күшті көзден таса қылмай, баптап, күтіп, оларға мемлекетіміздің баға жетпес құндылықтары ретінде қарау қажет.

Әлеуметтік жаңғырту бағытында шағын және орта кәсіпкерліктің рөлі күшейе түседі. 2020 жылға қарай еліміздің ішкі жалпы өніміндегі шағын

және орта бизнестің үлесі 40 пайызды құрайды деп күтілуде. Шағын кәсіпкерлік қоғамның даму үрдістеріне бейім сала екенін көрсетті. Еңбекке жарамды адамдарды жұмыспен қамтуда да солар алғашқы кезекте тұрады.

Қазынасы толып, дәулеті шалқыған кез келген мемлекетте шағын және орта бизнестің ІЖӨ-дегі үлесі қашанда жоғары. Мұның өзі табиғи заңдылық. Мысалы, 1993-2009 жылдары АҚШ-та ашылған жұмыс орындарының 65 пайызы шағын кәсіпкерліктің үлесіне тиеді. Тіпті 10 немесе 100 адаммен жұмыс жасап жатқан шағын кәсіпорындар да бар. Мұндай шағын кәсіпорындар кез келген дағдарысқа төтеп бере алады екен. Жаһандық дағдарыстың өзінде солар үлкен державаның экономикасын құлдыраудан құтқарып қалған.

Шағын бизнес – посткеңестік кеңістікте өте кенжелеп қалған сала. Дамыған елдердің бизнесі осыдан екі-үш ғасыр бұрынғы кезеңнен бастау алады. Бірақ, біздің қазақстандықтар кәсіпкерлікпен айналысқанына жиырма жылдың айналасы болса да Қазақстан бизнестің халықаралық рейтингінде 47-ші орынға орналасты. Мемлекет тарапынан кәсіпкерлікті қолдаудың тиімді жолдары соңғы уақыттары жиі айтылып келеді. Әсіресе, шағын және орта бизнесті несиелендіруде әлі де кедергілер көп екені жасырын емес. Банктердегі пайыздық төлемдерді төмендетудің әдістері жетілдіруді қажет етеді. Бизнес өндіріс банк формуласы банк пен бизнестің арасын жақындата түсері анық. Өндіріс пен банк арасындағы қарым-қатынас жандандырылуы тиіс.

Үстіміздегі ғасырдың үшінші онжылдығына қарай индустрияландыру жобасы ауылды да тұтас қамтығалы отыр. Аграрлық индустрия жаңа көкжиектерге жол ашады. Алдағы 10-20 жылда әлемде ауыл шаруашылығы тауарларына деген сұраныс күрт артады деп күтілуде. Міне, осы тұста аграрлық өндірістің басында жүрген іскер азаматтар қызмет аясын кеңейтудің жолдарын іске асыруы тиіс.

Қазақстан Республикасының Президенті, Ұлт көшбасшысы Н.Ә. Назарбаевтың мемлекетіміздің бүгінгі мен ертеңіне арқау болатын эволюциялық сипаттағы әлеуметтік жаңғырту идеясының жасампаз мұраттары халықтың көңілінен шықты. Жалпыхалықтық қолдауға ие болған жалпыға ортақ еңбек қоғамы бағдарламасы ел игілігіне айналарына барша қазақстандықтар бек сеніп, оны іске асыруға бел шеше кірісті. Осындай бағдарламалар табысты жүзеге асқанда ғана біз «Қазақстан-2030» Стратегиялық даму бағдарламасында алға қойылған міндеттер үдесінен көрінуге қол жеткізе аламыз.

СОДЕРЖАНИЕ

1. Нысанбаев Ә. Сабақтастық.....	3
2. Әлімқұлов Қ. Жаһан мойындаған жасампаздық.....	11
3. Сәрекенов Қ. Ерге қызмет – елге қызмет.....	16
4. Байғұт М. Сәби күлкісі сақталған кісі.....	24
5. Қасымбеков М. Президенттің жұмыс кестесі: 2010 жылдың негізгі қорытындылары.....	30
6. Харченко С. Менің елім, менің тағдырым, менің Президентім.....	44
7. Абдрахманов С. Біздің ел осындай! Біздің ер осындай!.....	52
8. Есім Ғ. Саяси мектеп салтанаты.....	56
9. Досанов С. Ел бағына туған ер Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев жайлы сыр мен жыр.....	64
10. Кәлетаев Д. Назарбаевтың күн тәртібі.....	72
11. Жақанов И. Естен кетпес жүздесулер.....	76
12. Турегельдинов Ж. Не упустить исторический шанс.....	85
13. Лифинцев Ю. Покоряя вершины. Глава государства личным примером пропагандирует здоровый образ жизни.....	88
14. Личный вклад Президента Н. Назарбаева в становление независимого государства.....	97
15. Валиев Х. Президент и XXI век.....	101
16. Мансуров Т. Евразийский проект Нурсултана Назарбаева, воплощенный в жизнь.....	110
17. Никонов В. Нас сдружила молодость. Достижение поставленной цели – это преодоление, трудный путь вверх.....	118
18. Аманжол Қ. Нұрсұлтан Назарбаев: елі барда ер елеусіз қалмайды.....	124
19. Тахер әл-Масри. Жолбасшысы мықты ел адаспайды.....	131
20. Кара А. Отчизны любимый и любящий сын.....	133
21. Қасымбеков М. Президентские конспекты	141
22. Аяған Б. Личность как символ эпохи. Фактор сильного политика стал одним из решающих условий успешного развития Казахстана.....	149
23. Биданова А. В стремлении к безъядерному миру.....	153
24. Спицын А. Государственный деятель, ученый, стратег.....	158
25. Рысмагамбетова А. О подлинной сути общества всеобщего труда.....	160
26. Сағындықов Е. Эволюциялық өркендеу қадамдары.....	164

*В книге использованы фотографии
из Официального сайта Президента Республики Казахстан
и ресурсов INTERNET*

**Основы имиджеологии
на примере Первого Президента**

Под общей редакцией
академика НАН РК А.М. Газалиева

Подписано в печать 30.10.12. Формат 60x84/8. Объем 21,5 печ.л.
21,3 уч.-изд.л. Тираж 100 экз. Заказ №829. Цена договорная

Издательство Карагандинского государственного технического университета
100027, Республика Казахстан, Караганда, Бульвар Мира – 56